Bashkia Pogradec

DOKUMENTI I STRATEGJISË SË ZHVILLIMIT TË TERRITORIT

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

BASHKIA POGRADEC

DREJTORIA E URBANISTIKES DHE PLANIFIKIMIT TË TERRITORIT

Adresa: Bulevardi Reshit Çollaku Tel. (355) 83-222222, e-mail: info@bashkiapogradec.al

DOKUMENTI
I STRATEGJISË SË ZHVILLIMIT
TË TERRITORIT

MIRATOHET

KRYETARI I K.K.T

Z. EDI RAMA

MINISTRIA E ZHVILLIMIT URBAN

Zj. EGLANTINA GJERMENI

KRYETARI I KËSHILLIT TË BASHKISË

Z. XXXXXX

KRYETARI I BASHKISË

Z. EDUART KAPRI

Miratuar me Vendim të Këshillit të Bashkisë Pogradec Nr. ___Datë_____

Hartuar nga	**Bashkia POGRADEC**
Mbështetur nga	**BOLLES & WILSON GMBH & CO dhe IDRA sh.p.k**

Përmbatja

Autorësia dhe grupi i punës 4
Fjala e kryetarit 5
Parathënie 6
I. Gjendja ekzistuese dhe problematikat e territorit 7
1. Vështrim i përgjithshëm 7
1.1 Zhvillimi i territorit të Bashkië Pogradec në vite 7
1.2 Profili i qytetit Pogradec 8
1.2 Profili i njësive administrative të Bashkisë Pogradec 12
2. Dokumentet e planifikimit 50
2.1 Konventat Ndërkombëtare, Marrëveshjet bilaterale dhe projekte të tjera 50
2.2. Strategjitë dhe Programet në nivel ndërkombëtar 52
2.3 Analiza e planeve dhe instrumenteve në nivel kombëtar 53
2.4. Analiza e planeve dhe instrumenteve në nivel vendor 57
3. Veçoritë Fizike dhe Mjedisore 59
3.1 Topografia dhe Relievi 59
3.2. Klima 62
4. Mjedisi dhe ekosistemet 67
4.1 Habitati dhe Biodiversiteti 67
4.2 Territori toka dhe nëntoka 70
4.3 Burimet Ujore 77
4.4 Pasurite Minerale 81
4.5. NDOTJET 86
4.7 BURIMET E NDOTJES SË TOKËS 90
BURIMET E NDOTJES TË UJIT TË PIJSHËM 96
4.6. Mbetjet 99
5. Përdorimi i Tokës dhe Infrastruktura 112
5.1 Sistemet në territorin e bashkisë Pogradec 112
5.2 SISTEMET TERRITORIALE 113
5.2 Përdorimi i tokës në bashkinë Pogradec 117
5.3 Infrastruktura rrugore 119
5.4 Rrjetet inxhinierike të Infrastrukturës 124
5.4.1 Të dhëna mbi infrastrukturën e rrjetit elektrik 124
5.4.2 Të dhëna mbi rrjetin e ujesjellesit 124

5.4.3 Të dhëna mbi rrjetin e kanalizimit të ujrave të zeza 124
6. Zhvillimi Social dhe Ekonomik 125
6.1 Demografia 125
6.2.1 Zbutja dhe lehtësimi i varfërisë 134
6.2.2 Personat me aftësi të kufizuar 137
6.2.3 Zhvillimi i shërbimeve të kujdesit social 138
6.3 Aspektet ekonomike 151
6.3.1 Identiteti ekonomik i Bashkisë Pogradec 151
6.3.2 Bujqësia 154
6.3.3 Sektori i Industrisë 158
6.3.4 Turizmi 159
7. Zonat e rëndësisë kombëtare në territorin e bashkisë Pogradec 161
7.1 Përshkrimi i zonës 161
7.1.1 Monumentet Arkeologjike të bashkisë Pogradec 162
7.1.2 Tipet e gjeomonumenteve të bashkisë së Pogradecit 162
7.2.3 Monumentet kulturore, historike dhe natyrore të peisazhit të mbrojtur 166
8.Situata financiare e bashkisë 167
8.1 Shpenzimet dhe Investimet 167
8.2 Detyrime te papaguara 168
9.Konkluzione/rekomandime dhe SWOT 171
II. Vizioni dhe strategjia territoriale 177
2. Formulimi i vizionit dhe strategjisë për zhvillimin territorial të njësisë vendore 177
2.1 Vizioni i zhvillimit të territorit të Bashkisë Pogradec 177
2.2 Objektivat srategjike dhe programet strategjike për zhviillimin e territorit të bashkisë Pogradec 183
2.3 Drejtimet për zhvillimin e territorit të bashkisë Pogradec 186
3. Plani i veprimeve prioritare, investimet strategjike dhe projektet pilot të zhvillimit. 187
3.1 Programet dhe projektet kryesore të zhvillimit, termat kohorë, aktorët, monitorimi dhe buxheti 187
3.2 Evidentimi i projekteve pilot të zhvillimit 203
5. Përfshirja e palëve të interesuara dhe takimi publik 213
4.1 Identifikimi i palëve të interesuara 213
4.2 Konsultimi me palët e interesuara dhe dëgjesa publike 213
III ANEKS 220
1. Platforma GIS 220
Shënime dhe referenca 225

Autorësia dhe grupi i punës

Titulli: Dokumenti i Strategjisë së Zhvillimit të Territorit të Bashkisë Pogradec

Ky dokument u përgatit nga Bashkia Pogradec me mbështetjen teknike të Konsoriumit BOLLES + WILSON GMBH & CO dhe IDRA sh.p.k në kuadër të "Hartimit të Planit të Përgjithshëm Vendor për njëzet e gjashtë Bashki" i ndarë në lote.

Çështjet e analizuara dhe pikëpamjet dhe shprehura në këtë dokument pasqyrojnë një dakortësi të grupeve të interesit, të bashkisë Pogradec dhe grupit teknik në proçeset e konsultimit publik dhe janë në përputhje me detyrimet ligjore të ligjit të planifikimit të territrorit nr. 107/2014 "Për Planifikimin dhe Zhvillimine Territorit", i ndryshuar".

Grupi i punës:

Bashkia Pogradec: Majlinda Kuqo, Dhimitraq Gjata.....

BOLLES & WILSON GMBH & CO dhe IDRA sh.p.k: Peter Wilson, Auron Pasha, Devis Agaraj, Eriselda Çobo, Elira Çaushi, Sazan Guri, Shkëlqim Zeqo, Myslim Pasha, Kedis Burrja, Fabjola Meçaj, Ana Pekmezi, Ledina Mahmutaj, Stela Daiu, Saimir Burba, Pjerina Dodbiba.

Fjala e kryetarit

Parathënie

Përmbatja e Dokumentit të Strategjisë së Zhvillimit të Territorit të Bashkisë Pogradec është mbështetur në ligjin nr. 107/2014, datë 31.07.2014 "Për Planifikimin dhe Zhvillimin e Territorit" i ndryshuar dhe aktet nënligjore të tij. Gjithashtu për shkak të përfshirjes të çështjeve të sektorëve të ndryshëm në dokument, përmbajtja e tij bazohet edhe në Dokumente strategjike Kombëtare, sektorialë, ligje dhe akte nënligjore të ndryshme.

Struktura e Dokumentit të Strategjisë se Zhvillimit të Territorit është mbështetur në përcaktimet ligjore për përmbajtjen e dokumenteve të planifikimit dhe përmban disa kapituj kryesorë si: Gjendja ekzistuese dhe Problematikat e territorit, Vizioni i Bashkisë Pogradec, Plani i veprimit dhe Projektet pilot të propozuara.

Në pjesën e parë analizohet një vështrim i përgjithshëm i terriorit të bashkisë, dokumentet e planifikimit ekzistuese në lidhje me bashkinë Pogradec në nivel ndërkombëtar, kombëtar dhe lokal. Gjithashtu në këtë seksion analizohen kushtet fizike dhe mjedisore të territorit. Një fokus të veçantë në këtë seksion ka analizimi i përdorimit të tokës, zhvillimi social dhe ekonomik, zonat e rëndësisë kombëtare si dhe situata financiare. Ky seksion përfundon me një përmbledhje të gjetjeve kryesore si dhe rekomandimet përkatëse.

Pjesa e dytë fokusohet në përcaktimin e vizionit të bashkisë Pogradec dhe drejtimet e zhvillimit të territorit si dhe përcaktimin e objektivave kryesore dhe programet e zhvillimit. Për çdo program zhvillimi janë përcaktuar projektet të cilat orejntojnë konkretisht zhvillimet në territor dhe që në të ardhmen do të kthehen në projekte teknike.

Ky dokument është bazuar në analizat shkencore të hartuara prej grupit të punës dhe duke pasur parasysh idetë dhe nevojat e qytetarëve të shprehura gjatë realizimit të konsultave publike, intervistave të kryera në çdo njësi administrative si dhe anketës të hedhur nga grupi i punës "Për vlerësimin e gjendjes ekzistuese dhe prioritetet e qytetarëve". Të gjithë këta elementë sebashku përfshirë edhe takimet me ekspertët e bashkisë, kanë ndihmuar në paraqitjen e një panorame të plotë të gjendjes ekzistuese të problematikave të territorit dhe marrjen në konsideratë të çdo dëshire dhe nevoje të komunitetit.

I. Gjendja ekzistuese dhe problematikat e territorit

1. Vështrim i përgjithshëm

Bashkia e Pogradecit shtrihet në juglindje të Shqipërisë, në anë të bregut jugperëndimor të liqenit të Ohrit (695 metra mbi nivelin e detit). Ai kufizohet në veri me bashkinë e Prrenjasit, në juglindje me bashkinë e Pustecit, në jug me bashkinë e Maliqit dhe në perendim me bashkinë e Gramshit. Sipërfaqja[i] e tij është 595 km² dhe ka 90,726[ii] banorë në përbërjen e territorit të tij.

1.1Zhvillimi i territorit të Bashkië Pogradec në vite

Zbulimet e bëra nga gërmimet arkeologjike tregojnë se treva e Pogradecit ka qenë e banuar që në kohët e lashta. Kjo trevë përmendet historikisht për pozitën e favorshme gjeografike, për pasuritë dhe bukuritë e saj. Mendohet se popullsia e ka zanafillën në periudhën e neolitit të hershëm (6000 p.k) e cila dëshmohet me vendbanimet palafite (shtëpi druri të ndërtuara me hunj mbi liqen).

Gjatë periudhave të bakrit dhe bronzit numri i vendbanimeve u rrit së tepërmi. Dëshmitë arkeologjike tregojnë për varre të shumta pranë kishave, të cilat datojnë nga periudha e hekurit, ku edhe emra shqiptarë janë gjetur si: Dasion, Kliti, Genthi etj. Liqeni i Ohrit në atë kohë quhej Lyhnidas (liqeni i dritës) dhë përgjatë tij banonte fis ilir i enkelejdëve.

Sipas historianëve, në këtë trevë u themelua dhe u ngrit një qytet i rëndësishëm jo vetëm për nga ana ekonomike por edhe ajo kulturore. Ky vendbanim mori emrin Enkelena, pikërisht nga fisi i sipërpërmendur. Enkelejtë përmenden për një fis me organizim të rreptë e rigoroz shtetëror dhe ushtarak, si dhe një qytetërim me një kulturë të zhvilluar.

Siç dihet gjerësisht, Iliria pas tri luftërave romake, ra nën sundimin e kësaj të fundit. Megjithatë Enkelena e ruajti zhvillimin e saj falë rrugës ndërkombëtare Egnatia që lidhte Dyrrahun me Kostandinopojën, ku degëzimet përshkronin qytetin dhe Mokrën (sot një fshat në bashkinë e Pogradecit). Më 359, perandoria Romake u nda në dy pjesë, në atë Romake dhe Bizantine. Në këtë të fundit u përfshi dhe Enkelena. Në shekullin e VI filloi pushtimi i rëndë sllav i cili la ndikim edhe në deformimin e emrave. Këtu ndërrohet edhe emir Enkelena në Pogradec (nën kala).

Në fillim të Mesjetës, vendi u quajt Arbëri, mirëpo nuk zgjati shumë dhe u nda në principata. Një ndarje e tillë vijoi deri në pushtimin turk. Porta e Lartë bëri ndarjen e vendit në katër vilajete, ku Pogradeci bënte pjesë në atë të Manastirit, në sanxhakun e Ohrit.

Përgjatë viteve të komunizmit Pogradeci ka qënë një qendër e rëndësishme e turizmit por edhe e industrisë. Ndërtimi i hekurudhës në këtë periudhë përkon me ndërtimin e Minierës së pasurimit të hekur- nikelit në Mëmëlisht të Pogradecit, shumë pranë bregut të liqenit.

Në sistemin e shtetit socialist qysh nga viti 1946 Pogradeci ka qenë qendër e Rrethit të Pogradecit dhe në përbërje të qarkut të Korçës. Rrethi i Pogradecit kishte krijuar tashmë, një traditë historike në organizimin administrativ duke pasur në përbërje të tij Fushëgropën e Pogradecit dhe rrethinat e banuara me kufij vendore që i janë përshtatur pozicionimit gjeotopografik dhe relievit duke qënë si nënnjësi kryesore. Ndërkaq krahina e Mokrës edhe pse me tipare të dallueshme e të ndryshme me ato të fushëgropës së Pogradecit ka qënë, gjithashtu, pjesë tradicionale dhe historike e organizimit të pushtetit vendor.

Organizimi i ri administrativ, ka bërë një ndryshim të ndjeshëm në krahasim nga ai i mëparshëm. Kështu, krijimi i Bashkisë së Pogradecit ka në përbërje të tij një territor më të madh, të diversifikuar dhe me më shumë sfida dhe probleme në të.

1.2 Profili i qytetit Pogradec

Qyteti i Pogradecit, i pozicionuar në zonën lindore të vendit dhe në pjesën jug-perëndimore të liqenit të Ohrit ,ka gjatësinë gjeografike lindore 20 gradë 38 minuta e 48 sekonda dhe gjërësinë gjeografike veriore 40 gradë 54 minuta e 05 sekonda. Ndodhet 696 m mbi nivelin e detit. Kufizohet në veri dhe veri-lindje me liqenin, në jug dhe perëndim e rrethojnë kodra e male e pyje me dushk, gështenja, njësinë administrative Trebinjë, jug-lindje nga njësia administrative Buçimas dhe veri-perëndim me njësinë administrative Buçimas. Përjashtuar zonën ekonomike, ndërtimet e parregullta, qyteti shtrihet në sipërfaqe të përgjithshme rreth 234 ha.

Figura 1 Pamje të rrugës "Çeta e Mokrës"

Gjeneza –historiku i qytetit

Qyteti është i vendosur prej shekujsh në të ashtuquajturën Gropa e Pogradeci, e cila zë pjesën jugore e jugperëndimore të gropës së Ohrit, që bën pjesë në zinxhirin e gropave tektonike. Aktualisht ajo ulet me një amplitudë deri në 2-3 mm/vit.

Nisur nga zbulimet arkeologjike, bashkia e Pogradecit rezulton e banuar që në epokën e Neolitit të Vonë *(6000-2000 vjet para Krishtit)* Këto territore kanë qënë të banuara nga fiset ilire: Enkelejtë dhe Desaretet, gjë që e vërtetojnë edhe zbulimet arkeologjike të vendbanimeve të ndryshme në Blacë, Tushemisht, Selcë e Poshtme, Lin, Kalaja e Pogradecit etj.

Figura 2 Pogradeci në vitet '60

Kalaja e Pogradecit *(vend arkeologjik)*, me lartësi 889 m mbi nivelin e detit *(205 m mbi niv.liqenit)*, ndodhet në pjesën perëndimore të qytetit dhe ka filluar të banohet në shek.V para Krishtit deri në shek.IX. Kjo qëndër banimi ilire u pais me mure mbrojtëse, gjurmë të cilëve ka dhe sot. Kalaja e Pogradecit ka pasur kështu funksionin e banimit për një periudhe prej 1400 vjetësh.

Gjetjet arkeologjike tregojnë për vazhdimësinë etnike të saj, dhe dëshmojnë që banorët e saj janë marrë me bujqësi, peshkim, e zeje të ndryshme dhe kanë pasur marrëdhënie me qëndrat e banuara fqinje. Në vitet e mëvonshme qyteti u shtri në rrëzë të kalasë, në Gradishtë e në veri të qytetit të sotëm. Në përshkrimet e Elvia Celebiut, i cili kaloi në këtë trevë në shekullin e XVII,thuhet:

"Pogradeci ka katër lagje, katër xhami, një medrese, dy shkolla fillore, një teqe, tre hane, një banjë e gjashtëqind shtëpi"

Në vitet 1878 Pogradeci kishte 2000 banorë, të cilët merreshin me bujqësi, vreshtari dhe artizanat *(marangozë, rrobaqepës, leshpunues, bakërxhi, etj)*. Gjatë kësaj periudhe qyteti formoi

fizionominë e tij si qëndër tregtare – zejtare, dhe u kristalizuan banesat qytetare me tipare të veçanta arkitektonike lokale *(sot këto vlera historike ndërtimore gjenden në rrugën "Çeta e Mokrës" dhe "Burimat").*

Pogradeci ka përmbledhur rreth 140 fshatra, me shtrirje që nga Quksi i Elbasanit deri në Pirg të Korçës e evidentuar kjo në vitin 1919 në një protestë të delegacionit shqiptar në konferencën e paqes në Paris, ku midis të tjerave thuhet: *"... populli i qarkut të Pogradecit, i përbërë nga 140 fshatra ..."*

Ndërsa në vitet '30, në kohën e mbretërisë së Ahmet Zogut, evidentohet se qarku i Pogradecit ka patur Bashki si njësi administrative politike .

Gjatë fillimeve të shekullit të XX, ndërtimet janë shtrirë perreth xhamisë dhe më pak buzë liqenit. Mbas luftës së dytë botërore qyteti shtrihet me ndërtime të reja buzë liqenit, nga hyrja e rrugës së Elbasanit deri në qëndër, ndërsa në pjesën tjetër të bregut të liqenit bëhen kryesisht ndërtime turistike. Në këtë kohë ndërtohet qëndra industriale në rrugën që shkon në fshatin Vërdovë, sot rruga "Industriale".

Në vitet e fundit, ndërtimet në qytet e njësinë administrative Buçimas, kryesisht banesa individuale, janë vendosur në Gradishtë, Përroin e Çaprazit, dhe ndërtime pa lejë në dy krahët e rrugëve që përshkojnë fushën e Buçimasit.

2. Demografia

Treguesit e lëvizjes demografike për një qytet janë ndër më kryesorët në përcaktimin e politikave të zhvillimit të tij dhe kanë peshë të madhe në zgjidhjet e ndryshme të planeve e sidomos PPV.

Popullsia banuese në qytetin e Pogradecit është 36842 banorë *(Burimi: Gjendja Civile 2016)*

Persona me aftësi të kufizuar – 1945 persona *(Bashkia Pogradec, janar 2016)*
Familje në ndihmë ekonomike – 808 *(Bashkia Pogradec, janar 2016)*
Komuniteti rom dhe egjiptian në ndihmë ekonomike 224 *familje(Bashkia Pogradec, janar 2016)*

Lëvizjet demografike *(Burimi: Bashkia Pogradec)*

-Në vitin **2006** popullsia 39605 banues ne Pogradec / kanë ardhur 2239 persona / janë larguar 2152 persona / 462 vdekje / 1301 lindje
-Në vitin **2007** popullsia 39902 banues ne Pogradec / kanë ardhur 1405 persona / janë larguar 1594 persona / 413 vdekje / 1215 lindje
-Në vitin **2008** popullsia 40138 banues ne Pogradec / kanë ardhur 1430 persona janë larguar 1748 persona / 429 vdekje / 1193 lindje
-Në vitin **2009** popullsia 40178 banues në Pogradec / kanë ardhur 1570 persona / janë larguar 1685 persona / 523 vdekje / 1161 lindje
-Në vitin **2010** popullsia 38505 banues ne Pogradec / kanë ardhur 77 persona / janë larguar 1600 persona / 178 vdekje / 381 lindje
-Në vitin **2011** popullsia 38764 banues ne Pogradec / jane larguar 2591 persona / 15 vdekje / 259 lindje

-Në vitin **2012** popullsia 38645 banues ne Pogradec
-Në vitin **2013** popullsia 38653 banues ne Pogradec

Vlen për t'u përmendur fakti që përveç popullsisë banuese, sidomos në sezonin veror, qyteti pothuajse pesëfishohet në popullsi nga turistët që frekuentojnë hotelet, si dhe banorët jo të përhershëm *(ata të cilët kanë shtëpi të dyta në qytet por banojnë në qytete të tjera).* Nga viti 2007, ku numri i turistëve në qytetin e Pogradecit për të gjithë vitin ishte 50200, në vitin 2012, numri i turistëve ka arritur në 150000. *(Burimi: Drejtoria e Turizmit, Bashkia Pogradec)*

3. Aktivitetet kryesore ekonomike

Në qytetin e Pogradecit ushtrojnë aktivitetin 1064 biznese në total, prej nga 925 janë biznese të vogla e të mesme *(bar bufe, restorante, klinika, mobileri, shërbime të ndryshme, etj)* dhe 139 biznese të mëdha *(shoqëri transporti, hotele, industri, Tv kabllor, etj).*
Zona industriale, ku janë vendosur pjesa më e madhe e objekteve ekonomike të industrisë së lehtë jondotëse, kufizohet me territoret e zonës së banimit, në drejtimin verior, jugor, jug-perëndimor dhe lindor.

4. Transporti

Ekzistojnë disa vende qëndrimi *(stacione informale)* të mikrobuseve – furgonave

-Vendqëndrimi i furgonave të Korçës / Maliqit (lindjes)
-Vendqëndrimi i furgonave të Tiranës / Elbasanit / Prrenjasit (perëndimit)
-Vendqëndrimi i furgonave të fshatrave të Pogradecit / rrethinave

Linja transporti urban në qytet nuk ka. Ka patur nje linjë sezonale **Tushemisht-Lin** gjatë sezonit turistik veror, por ajo nuk është më funksionale.

Ekziston edhe transporti me mjete private, kryesisht drejt Maqedonisë *(carsharing),* dhe është mënyra kryesore e turizmit drejt Ohrit / Strugës / Shën Naumit.

Qyteti i Pogradecit ka rreth **650 vende parkimi** (vetëm ato në rruget kryesore), nga te cilat rreth **250** janë me orar ne sezonin e verës. *(nga ora 18-24 Bulevardi Deshmorët e Pojskës kthehet në shëtitore dhe qëndrim- parkimi në këtë periudhë është i ndaluar për këtë rrugë)*

5. Të dhëna për zonën e pushimit

Zona e Bregut Liqenor përfshin territoret në lindje të qytetit të Pogradecit, buzë liqenit. Në drejtimin verior (paraqitur në skemën e zonimit funksional të gjendjes ekzistuese) kufizohet, nëpërmjet shëtitores "Dëshmorët e Pojskës", me zonën e parkut buzë liqenit.
Janë territore të mbuluara me rërë ose me guricka, me përdorim kryesor pushimin dhe argëtimin. Zona e plazhit ka një brez rëre që ze një territorr rreth 4.8 ha. Per numrin e pushuesve të ardhur dhe banorët e qytetit, që e shfrytëzojnë këtë brez, sipërfaqja e tij (sipas normave te Rregullores se Urbanistikes) duhet të jetë shumë herë më e madhe.

6. Zona sportive

Zona sportive e qytetit të Pogradecit pozicionohet në pjesën Qendër - Lindore të qytetit, në brendësi të zonës së banimit, dhe lidhet direkt me rrugën "Reshit Çollaku". Përfshin një minimum territoresh prej 4.06 ha, ku bëjnë pjesë stadiumi i qytetit, një fushë stërvitore dhe disa anekse sportive. Për shkak të sipërfaqes së kufizuar nuk ka terrene për përdorime për zhvillimin e aktiviteteve masive.

INFRASTRUKTURA

7. Rrjeti i ujësjellësit

Rritja e pakontrolluar e numrit të banorëve të qytetit të Pogradecit, rrjeti i amortizuar i furnizimit me ujë i cili nuk përballonte më nevojat me ujë të popullatës, bëri të domosdoshëm ndërtimin e një sistemi të ri furnizimi me ujë të financuar nga KFW (qeveria gjermane) gjatë viteve 2005-2007. Projektzbatimi i furnizimit me ujë është mbështetur mbi Detyrën e Projektimit të Planit të Përgjithshëm Rregullues të qytetit të Pogradecit i cili parashikon dhe furnizimin me ujë të zonave ku do të shtrihet qyteti në perspektivë dhe zbatimi e tij konsiston në tre faza:

1. Faza e parë është ndërtimi i stacionit të ri të pompave, depove, dhe tubacionit kryesor. Stacioni i pompave realizon prurjen 142 l/s dhe furnizon depot e qytetit.
2. Faza e dytë është zbatimi i rrjetit shpërndarës.
3. Faza e tretë është projekt-zbatimi për zonat që do të zhvillohen në perspektivë.

Aktualisht furnizimi me ujë i qytetit të Pogradecit dhe komunës Buçimas, e cila përbëhet nga fshatrat Starovë,Vërdovë,Tushemisht, Gurras, Rëmenj e Gështenjas, mbulohet nga dy burime të mëdhenj: Burimi i Tushemishtit me kapacitet 150-200l/s dhe ai i Gurras-it 30l/s. Me vënien në funksion të këtij sistemi të ri të furnizimit me uje të popullatës u rrit norma e konsumimit për banorët, nga 80l/banorë/ditë në 120 l/banorë/ditë për qytetin e Pogradecit. Gjithashtu, ky sistem i ri furnizimi siguron furnizimin me ujë të popullsisë pa ndërprerje dhe të një cilësi shumë të mirë.

Sistemi i ri furnizimit me ujë përbëhet nga Kaptazhi i mbledhjes së burimeve, stacioni i ri i pompave në Tushemisht, i cili furnizon tubacionin kryesor që furnizon depot kryesore me kapacitet 2000m^3, 1000m^3, 400m^3 që furnizojnë qytetin e Pogradecit. Nga ky sistem furnizohen dhe depot e tjera që furnizojnë fshatrat Vërdovë, Kabash, Rëmenj, Gështenjas, Tushemisht. Sistemi i ri i furnizimit është projektuar për furnizimin me ujë të rreth 70 000 banorë deri në vitin 2026.

8. Rrjeti i kanalizimeve *(+kanalizimet e ujrave të shiut)*

Rrjeti ekzistues i kanalizimeve të qytetit të Pogradecit u ndërtua në vitet 1970, me tuba betoni ku shumica prej tyre nuk janë vendosur në thellësinë e kërkuar dhe shpesh këta tuba janë të ekspozuar ndaj ngarkesave te trafikut. Pusetat e rrjetit në të shumtën e rasteve janë të bëra me tulla dhe të mbuluara me kapak gize ose betoni. Vihen re pjerrësi të pamjaftueshme të tubave, sipërfaqe të brendshme jashtë standarteve, mirmbajtje dhe riparime të pamjaftueshme ndaj bllokimeve dhe përmbytjeve. Rritja e numrit të ndërtimeve, rrjeti i amortizuar i kanalizimeve dhe derdhja e ujrave te zeza me anë te kanaleve të patrajtuara në liqen, bëri të domosdoshme dhe urgjente projektzbatimin e një sistemi të ri për kanalizimet e ujrave të zeza, i cili zëvendeson në masën 90% rrjetin ekzistues. Sasia e ujit me të cilën është llogaritur Impianti është 90 l/banorë/dite. Projekt-zbatimi i kanalizimeve të ujrave të zeza të qytetit të Pogradecit filloi në vitin 2005 dhe është mbështetur mbi Detyrën e Projektimit të Planit të Përgjithshëm Rregullues te qytetit te Pogradecit i cili parashikon dhe kanalizimin e ujrave te zeza te zonave ku do te shtrihet qyteti ne prespektive

Aktualisht sistemi i kanaleve të ujrave të shiut në disa pjesë të qytetit është i përzier me ato të ujrave të zeza pra, në shumë pjesë te tij ka bllokime, që e nxjerrin jashtë funksioni këtë sistem kanalizimesh.

9 .Të dhëna për rrjetin elektrik

Lidhja e përdoruesëve të energjisë elektrike të qytetit të Pogradecit në anën e TL.110 kV me sistemin elektroenergjitik të Shqipërisë realizohet nepermjet N/ST. elektrik 110/35/10kV Pogradec, në të cilin ka dy transformatorë fuqie dhe pjesërisht nga N/ST. elektrik 110/6 kV të Gurit të Kuq. N/ST. elektrik 110/35/10kV i Pogradecit është i lidhur me linjën elektrotransmetuese (me TL.110kV) Elbasan–Korçë, pra me ushqim të njëanshëm vetëm nga Elbasani.

Rrjeti ekzistues i TM.10kV dhe TM.6kV i ndërtuar që nga viti 1968 është me linja ajrore dhe kabllore. Seksionet e linjave në rrjetin shpërndarës të TM. nuk lejojnë në rast nevoje rezervim të plotë të furnizimit me energji elektrike të përdoruesëvë ekzistues reciprokisht nga dy federa të ndryshëm, sepse, në rrjetin kabllor seksionet e përcjellsave janë Cu 35, 25 mm² dhe Al me 50 mm². Simbas kushteve teknike në fuqi kohëzgjatia e shfrytëzimit të linjave eshte 20 vjet. Rrjeti shperndares i TM.10kV dhe TM.6kV i kësaj zone ka reth 48 vjet që janë në shfrytëzim dhe në pjesën dërrmuese të gjatësisë së tyre jane tejet të amortizuara dhe kanë nevojë për rinovim.

1.3 Profili i njësive administrative të Bashkisë Pogradec[v]

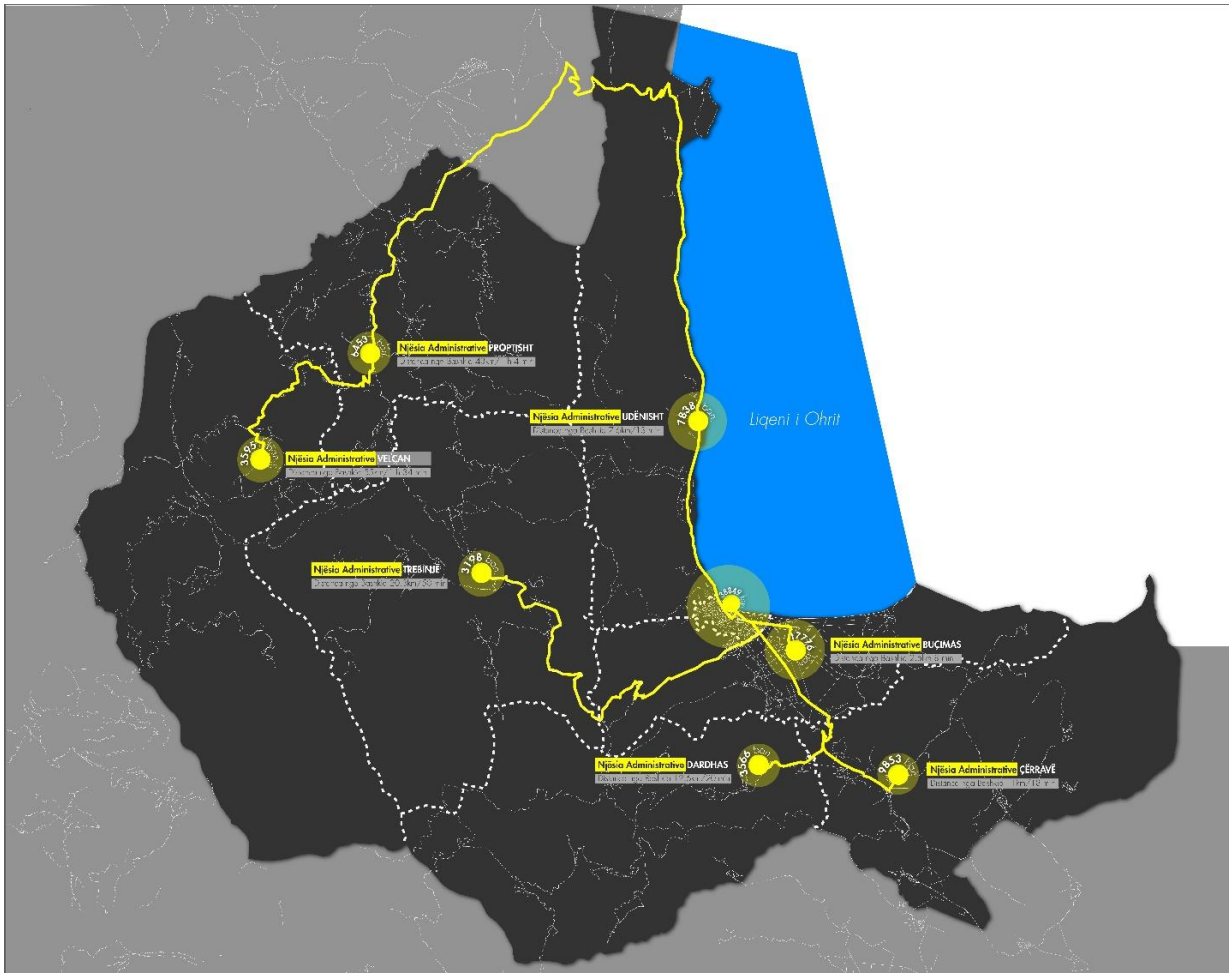

Figura 3 Harta e Bashkisë të Pogradecit, dhe distanca e qytetit me njësitë administrative

Figura 4 Guri i Kamjes

1.3.1 Profili i Njësisë Administrative Dardhas

Gjeneza – historiku i fshatrave

Fshati Niçë është ndër qendrat e para të banuara të njësisë administrative Dardhas. Fshati i vjetër lidhej me fshatin Llëngë *(sot në njësinë administrative Trebinjë)*, por edhe me qendra të tjera të banuara të Mokrës, Gorës dhe me qytetin e Voskopojës nëpërmjet një rruge të vjetër që ishte degëzim i Via Egnatias. Në këtë fshat ishin zhvilluar mjaft zejtaritë e ndryshme, dhe kishte një numër të madh hanesh ku pushonin karvanet e udhëtarëve, dhe prishja e Voskopojës ndikoi keq edhe në ekonominë e këtij fshati, dhe solli largime të banorëve nga fshati drejt zonave të tjera.

Në dokumentet turke të vitit 1583 fshati Niçë rezulton me 63 subjekte taksapagues, ndërsa më vonë në regjistrimin e popullsisë të viteve 1921-1922 në Niçë ka patur 57 shtëpi dhe 316 banorë. [vi]

Përsa i përket ndërtimeve të zonës, zona e fshatrave të Pogradecit e Mokrës njihet për mjeshtrit gurgshendës e muratorë. Banesat ndërtoheshin përgjithësisht me mure guri të lidhura me breza druri, ndërsa dyert e dritaret bëheshin me qemerë guri ose me arkitrarë druri. Mjeshtrit pogradecare ishin veçanërisht të njohur për ndërtimin e mureve të tullës apo gurit, ndërsa ata mokrarë për skalitjen dhe gdhendjen e gurëve, sidomos të pjesëve dalluese si gurët e qoshes, arkitrarët, kornizat e dritareve, etj.[vii]

Figura 5 Banesa karakteristike të zonës

1.Demografia

Njësia administrative Dardhas ka **3566 banorë / 1175 familje** *(Burimi: Njësia Administrative Dardhas, 2015)*

Dardhasi përbëhet nga 9 fshatra: Dardhas, Osnat, Stopckë, Grunjas, Prenisht, Dërdushë, Lekas, Niçë, Stërkanjë. Popullsia është ndarë në 9 fshatrat e njësisë si më poshtë:

Dardhas – 1052 banorë / 366 familje
Stropckë – 1033 banorë / 370 familje
Grunjas – 368 banorë / 99 familje
Prenisht – 109 banorë / 22 familje
Dërdushë – 110 banorë / 20 familje
Osnat – 358 banorë / 129 familje
Lekas – 165 banorë / 33 familje
Niçë – 284 banorë / 87 familje
Stërkanjë – 87 banorë / 39 familje

Persona me aftësi të kufizuar: Të paaftë 72, të verbër 20, paratetraplegjikë 23 / Invalidë pune 69

Lëvizjet demografike

Popullsia që rezulton në gjendjen civile nuk përkon me atë reale për shkak të lëvizjes të vazhdueshme migratore drejt qyteteve si Tirana, Durrësi dhe Pogradeci *(kryesisht Durrësi).* Banorët janë larguar për të siguruar kushte më të mira jetese, por një pjesë e tyre vijon të kthehet në stinën e verës, për të punuar tokat, për të mbledhur bime medicinale, apo për të pregatitur zahiretë e dimrit. Gjatë dimrit banorët e kanë të pamundur të kthehen, pasi vetëm në verë funksionon rruga.

Përveç lëvizjeve larguese, ka patur edhe të ardhur nga zonat malore të Velçanit dhe Mesmalit, të cilët janë vendosur në fshatin Stropckë, i cili është më afër me rrugën nacionale Pogradec Korçë.

Lëvizja migratore ka filluar që pas mbylljes të minierës të qymyrgurit në Dardhas, e cila punonte me tre turne para viteve ‘90 dhe, ishte burim punësimi për një pjesë të mirë të banorëve të zonës.

Bujqësia, Blegtoria

Aktivitetet kryesore ekonomike në Njësinë Administrative Dardhas ditët e sotme janë **Bujqësia** dhe **Blegtoria**. Njësia zotëron 2412 Ha tokë bujqësore, e cila ndahet në 2184 Ha tokë arë,187 Ha pemtore, 41 Ha vreshta, dhe 176.6 Ha gështenja. Në zhvillimin e bujqësisë dhe blegtorisë të kësaj zone ka disa faktorë kushtëzues e pengues si: ndarja e tokës në shumë pjesë, infrastruktura e dobët, largësia nga qendrat urbane *(qytet, rrugë nacionale)*, amortizimi i vazhdueshëm i infrastrukturës bujqësore *(shkatërrimi i rezervuareve dhe bllokimi i kanaleve vaditëse)*, emigrimi i fuqisë punëtore të re, njohuritë e pakta mbi ekonominë e tregut, mungesa e linjave të grumbullimit dhe përpunimit të produkteve, erozioni i tokave bujqësore, subvencionimet e pakta nga shteti, cmimi i lartë i karburanteve dhe inputeve bujqësore etj. Megjithë mungesën e infrastrukturës të përshtatshme, burimet e shumta ujore dhe përrenjtë e zonës, e lehtësojnë disi procesin e ujitjes të tokës bujqësore.

Figura 6 Tokë bujqësore në fshatin Stropckë

Dardhasi njihet për **drurët frutorë** si: qershitë, dardhat *(prej nga ka marrë edhe emrin)*, lajthitë e kumbullat e egra. Kultivimi i tyre është bërë ndër vite nga banorët e zonës, por shitja e prodhimit në ditët e sotme, has një seri vështirësish, si mungesa e pikave të grumbullimit, mungesa e një pike frigoriferike për konservim, dhe lënia e fatit të prodhimit në dorën e blerësve të rastësishëm privatë, të cilët përgjithësisht u ofrojnë fermerëve çmime shumë të ulëta e aspak të leverdisshme.

Në këtë njësi kultivohen edhe **bimë medicinale** si murrizi, lule mëllaga, lule ciani, dëllinja e sherebela. Mbjellja bëhet në mënyrë spontane e të paorganizuar nga banorët e zonës në tokat e tyre, dhe blerja, grumbullimi e shpërndarja bëhet nga subjekte të liçencuar *(të regjistruar kryesisht në Maliq, Çërravë apo Pogradec)* Grumbullimi fillimisht bëhet në një pikë në Çërravë, e më pas shpërndahet në tregjet e vendit, apo pregatitet për eksport. Për shkak të rënies të cmimit në treg, disa prej këtyre bimëve *(si mëllaga e sherebela)* nuk mbillen më.

Kafshët që mbarështohen në Dardhas janë 587 lopë, 1972 krerë dhi, 6180 krerë dele, 300 kafshë samari, 780 shpendë, 650 koshere blete. Në njësi ka dhe një baxho, që ndodhet në fshatin Osnat.

Ekonomia

Në njësinë Administrative Dardhas janë 22 biznese të vogla të regjistruara, kryesisht shitore, apo lokale-kafene. Ka patur një kërkesë për një pikë grumbullimi frigoriferike *(për mollët, dardhat e qershitë)* por aplikuesi nuk e ka ndërtuar dot për arsye ekonomike.

Infrastruktura

Uji i pijshëm

Furnizimi me ujë të pijshëm është zgjidhur në mënyrë personale nga banorët që në vitin 1992, duke shfrytëzuar burimet që vijnë nga mali. Matësat nuk janë vendosur, madje në disa raste nuk ka as rubineta, dhe uji që derdhet në mënyrë të vazhdueshme, nuk shkon në kanale por në rrugë, duke dëmtuar shtresën e asfaltit. Uji që merret nga këto burime futet edhe për vaditje, pra shpërdorohet.

Shirat e rrëmbyeshëm shkaktojnë rrëshkitje dheu të konsiderueshme. Mbi formacionin shkëmbor ka një shtresë dheu rreth 2m, dhe mungesa e kanaleve të sipërm të kullimit (ndërtimi i të cilëve nuk arriti të përfundohet para viteve ’90) shkakton rrëshkitje të herëpashershme.

Ujërat e zeza

Ujërat e zeza shkojnë në lumenjtë që derdhen më pas në liqenin e Ohrit. Sistemi i kanalizimeve është një problem dhe nevojë imediate, duke qenë se liqeni i Ohrit është në program mbrojtje nga UNESCO.

Elektrifikimi

Problemet me elektrifikimin janë të shumta dhe sistemi është i amortizuar, dhe shtyllat janë në të rënë *(për shkak edhe të rrëshkitjeve të dheut*). Për shkak të këtij amortizimi, në stinën e dimrit fshatrat e thellë (si fshati Pirg) mbeten pa energji elektrike për javë të tëra.

Telefonia / Televizionet

Linja për telefoni fikse nuk ka, por punojnë operatorët celularë *(edhe pse ka zona ku mbulimi me valë për shkak të thyerjeve të relievit është i vështirë).* Kartat rimbushëse të celularëve shiten në dyqane. Ka një TV kabllor që është i regjistruar në Çërravë dhe operon në Stropckë.

Vendgrumbullimi i mbetjeve

Mbetjet grumbullohen në një shesh grumbullim informal pranë ish minierës të qymyrgurit. Për shkak të mungesës të rrethimit, mbetjet përhapen nga kafshët e bagetitë edhe në zonat përreth duke u bërë burim ndotje.

Transporti

Rrugët e njësisë janë në gjendje të mirë deri në fshatin Dardhas, ndërsa fshatrat e thellë nuk janë të arritshëm për shkak të mungesës të infrastrukturës të përshtatshme. Disa rrugë janë të kalueshme me makinë vetëm në stinën e verës *(rruga për në fshatin Niçë, po të ishte në gjendje të mirë mund të bëhej më makinë për 15-20 min; më këmbë bëhet për mbi një orë)*

Linja të transportit publik mes fshatrave nuk ka. Ka një linjë private furgonësh, që bën linjën Pogradec - Dardhas. Kjo linjë ka 6 orare në ditë: i pari 6-7 dhe i fundit 15-16.

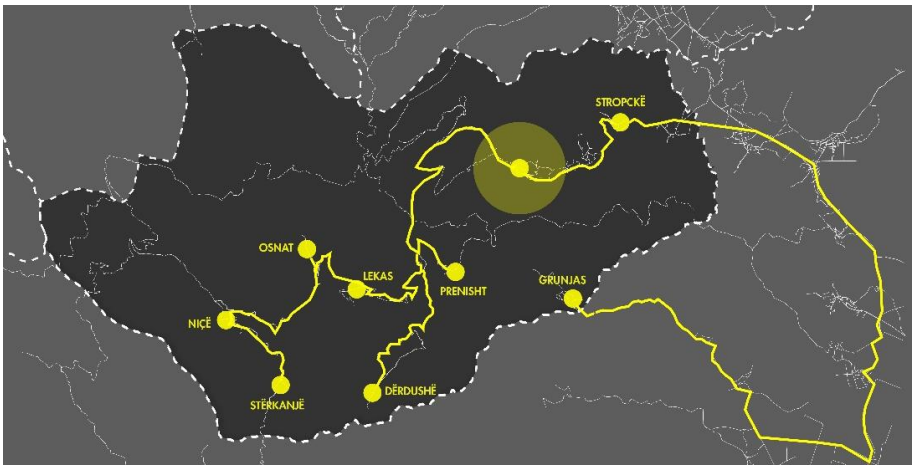

Figura 8 Harta e periferialitetit për njësinë administrative Dardhas

Figura 7 Rruga para ndërtesës të qendrës administrative Dardhas

Figura 9 Rruga për në fshatin Stropckë

		Distanca nga Qendra e Nj.A.			Distanca nga Bashkia		
		hapësirë	kohë		hapësirë	kohë	
Nj. Admin.	**Qyteti/Fshati**	(km)	(orë)	(minuta)	(km)	(orë)	(minuta)
Dardhas							
	Dardhas	0	0	0	12.6	0	25
	Derdushë	15.2	0	25	25.1	0	50
	Grunjas	18.5	0	45	23.8	1	10
	Lekas	14.2	0	25	27	0	50
	Nicë	20.9	0	45	29.7	1	10
	Osnat	16.3	0	30	25.9	0	55
	Prenisht	10.2	0	25	21.4	0	50
	Stërkanj	23.4	0	35	32	1	0
	Stropckë	3.5	0	8	10.4	0	35

Arsimi

Në njësinë administrative Dardhas mungojnë çerdhet. Kopshtet ka vetëm në 4 fshatra, në Dardhas, (35 fëmijë), në Osnat (8 fëmijë), në Grunjas (13 fëmijë) dhe në Stropckë (33 fëmijë). Shkollat fillore e 9 - vjeçare ndodhen në Dardhas (81nxënës / 9 mësues), Grunjas (28 nxënës / 5 mësues), Osnat (35 nxënës / 3 mësues), Niçë (9 nxënës /1 mësues), Dërdushë (8 nxënës) dhe Stropckë (109 nxënës / 12mësues). Shkollat e mesme mungojnë, dhe nxënësit detyrohen të shkojnë në Çërravë ose në Pogradec.

**Vihet re shpesh, që edhe pse fëmijët figurojnë banorë të zonës në gjendjen civile, familjet i dërgojnë tek të afërmit në Pogradec për t'u arsimuar.*

Shëndetësia

Në çdo fshat të njësisë administrative ka nga një qendër shëndetësore, përveç fshatit Stropckë që ka 2 qendra. Fshatrat Stropckë, Dardhas e Dërdushë kanë staf mjekësor fiks, ndërsa fshatrat Grunjas e Prenisht, Lekas e Osnat, dhe Niçë e Stërkanjë stafi mjekësor është levizës.

Zona tërheqëse për turistët

Guri i Kamjes
Festa e Gurit të Kamjes është në 23 korrik.

Kisha e Shën Mërisë
Kjo është kisha më e vjetër e zonës (mendohet të jetë ndërtuar ne shek XVI). Për festën e ShënMërisë, në 15 gusht vijnë vizitorë edhe nga qytete të tjera si Elbasani e Pogradeci.

Figura 10 Ura në fshatin Niçë

Ura në Niçë
Mendohet që fshati i vjetër Niçë ka qënë i ndërtuar më pranë urës (jo aty ku është sot), mbi të cilën kalonte udha e vjetër. Vendit ku ka qënë i ndërtuar më parë fshati i është vënë emri "Murishë", pasi aty duken ende rrënojat e themeleve të ndërtesave të vjetra. Për këtë urë, këndohej "Balada e murosjes", si për kalanë e Rozafatit.

Figura 11 Kisha e Shën Mërisë në Niçë

Kisha e Shën Gjergjit në Grunjas

Kisha e Shën e Premtes, Niçë
Kishë e tipit bizantin, që është rindërtuar në vitin 1845.

Figura 12 Kisha e Shën e Premtes, Niçë

1.PROGNOZA E ZHVILLIMIT

Zona ka shumë elemente tërheqëse për turistët shqiptarë e të huaj. Zona e Gurit të Kamjes, është e pëlqyer nga çiklistë dhe motoçiklistë të huaj për shkak të terrenit të thyer dhe të elementeve peizazhistikë dhe në 2015 është zhvilluar edhe Rally Albania në zonën Dardhas – Niçë - Mesmal.

Me zgjidhjen e disa problemeve më imediate, zona do të merrte një zhvillim të konsiderueshëm. Ndër problemet më imediate veçohen:

- Sistemimi i rrugës Lekas- Osnat – Dërdushë - Stërkanjë – Niçë
- Mbjellja e arrorëve dhe vjelja e tyre
- Krijimi i një baxhoje sipas standarteve bashkëkohore
- Sistemimi i kanalizimeve të ujrave të zeza

Figura 13 Pranverë në fshatin Kalivaç (foto A. Fezollari)

1.3.2 Profili i Njësisë Administrative Trebinjë

Gjeneza – historiku i fshatrave

Territori i njësisë administrative Trebinjë përfshin zonën e Mokrës të Sipërme. Për prejardhjen e emrit Mokër ka një të dhënë në testamentin e lënë nga Gjin Muzaka, ku emri i krahinës përmendet si vendi i mullinjve *(në gjuhën shqipe, fjala "mokër" do të thotë "gur mulliri").* Dhe vërtet, zona ka përrenj të shumtë e ujë të bollshëm, dhe ka qënë e njohur për mullinjtë e shumtë. Karakteristikë tjetër e kësaj zone është folklori shumë i pasur, veshjet karakteristike, dhe ruajtja e këngëve të vjetra legjendare të përhapura në tërë Shqipërinë *(kënga e Ymer Agës, balada e murosjes, etj)*

Zona e Mokrës Sipër ka një terren të thyer malor, ku mbizotëron mali i Kozicës, prej të cilit rrjedhin përrenj të shumtë që bashkohen në rrjedhën e lumit Shkumbin. Pikërisht ky terren bëri që zona të arrijë t'i shpëtojë disi ndikimit të pushtuesve otomanë.

Nga qendrat e para të banuara të kësaj njësie ka qënë fshati Llëngë, pranë të cilit kalonte një degëzim i rrugës Egnatia *(e cila bënte lidhjen më fshatin Niçë, e më tej më Voskopojën).* Në shek. XVII-XVIII Llënga pati një zhvillim të madh ekonomik, dhe u kthye në një qendër të rëndësishme zejtarie e tregtie, që rreth vitit 1750 numëronte rreth 10000 banorë. Prishja e Voskopojës ndikoi pashmangshmërisht edhe në fatin e Llëngës.

Qendra të tjera të banuara që në kohë të hershme janë fshati Potkozhan, i cili ndodhet nën malin e Kozicës *(mendohet të ketë qënë i banuar që para shek. X),* fshati Dunicë, për të cilin mendohet që ka qënë qendra kishtare e zonës *(episkopatë),* fshati Trebinjë, nën të cilin duhet të ketë ekzistuar një vendbanim edhe më i vjetër.

Vec bujqësisë e blegtorisë, banorët e kësaj zone *(kryesisht të fshatrave Pleshisht, Pevelan e Potkozhan)* kanë qënë mjeshtër gurgdhendës e muratorë të shquar, dhe një pjesë e mirë ë tyre kanë punuar edhe në mërgim, kryesisht në Rumani. Kontaktet që krijuan me Rilindasit shqiptarë në Rumani bënë që në këto fshatra të çelen të parat shkolla shqipe për zonën e Mokrës. Në fshatin Potkozhan është çelur dhe shkolla e dytë shqipe në vitin 1908, që kish 20 nxënës.

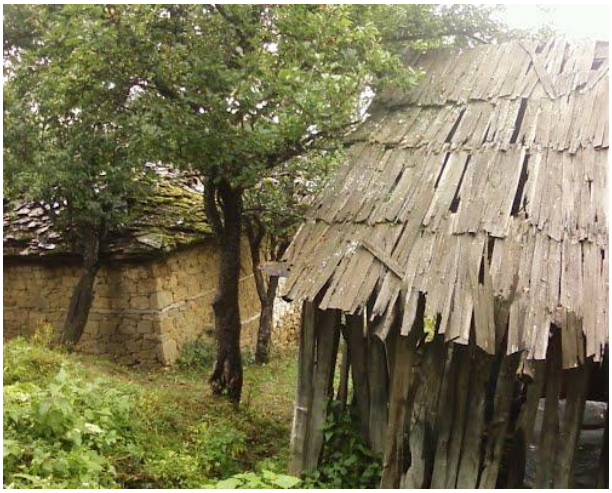

Figura 14 Ndërtime karakteristike të zonës

Përveç fshatrave që janë të banuar dhe sot, tregohet për ekzistencën e fshatrave Çorodol (nën fshatin Pleshisht) e Vermiran (diku pranë fshatit Pevelan), që mendohet se janë shkatërruar rreth mesit të shek XIX. Aty ende mund të shihen gërmadhat e muret e themeleve, burimeve e banesave të dikurshme të veshura me bimësi.

Demografia

Njësia administrative Trebinjë ka **3197 banorë / 1097 familje** *(Burimi: Njësia Administrative Trebinjë, 2015)* Trebinja përbëhet nga 15 fshatra: Çezëm e Madhe, Çezëm e Vogël, Hondisht, Selcë e Sipërme, Llëngë, Pleshisht, Hoshtecë, Zemçë, Trebinjë, Potkozhan, Malinë, Kalivaç, Pevelan, Dunicë, Guri i Bardhë.

Popullsia është ndarë në **15 fshatrat** e njësisë si më poshtë:

GJENDJA CIVILE **NUMRI REAL**

Çezëm e Madhe 146 banore / 42 familje 19 familje
Çezëm e Vogël200 banore / 69 familje 21 familje
Hondisht 238 banorë / 76 familje 28 familje
Selcë e Sipërme 113 banorë / 40 familje 17 familje
Llëngë 60 banorë / 13 familje 7 familje
Pleshisht 361 banorë / 127 familje 61 familje
Hoshtecë 202 banorë / 73 familje 34 familje
Zemçë 30 banorë / 12 familje 9 familje
Trebinjë 430 banorë / 129 familje 75 familje
Potkozhan 210 banorë / 79 familje 33 familje
Malinë 64 banorë / 20 familje 11 familje
Kalivaç 438 banorë / 156 familje 78 familje
Pevelan 118 banorë / 33 familje 13 familje
Dunicë 355 banorë / 138 familje 48 familje
Guri i Bardhë 232 banorë / 90 familje 52 familje

Persona me aftësi të kufizuar: Të paaftë 88, të verbër 19, tetraplegjikë 11 / Invalidë pune 65

Lëvizjet demografike

Popullsia që rezulton në gjendjen civile nuk përkon me atë reale për shkak të lëvizjes të vazhdueshme migratore drejt Vërdovës, Starovës, qytetit të Pogradecit, dhe emigrimit *(kryesisht drejt Greqisë).* Banorët janë larguar për të siguruar kushte më të mira jetese e mundësi më të mira për punësim, por një pjesë e tyre vazhdon të kthehet në stinën e verës, për të punuar tokat.

Fluksi i largimeve ka qënë shumë i lartë (para 5 vjetësh mendohet të kenë qënë rreth 8000 banorë), por ka rënë së fundmi. Me fillimin e punimeve për ndërtimin e rrugës Qukës-Qafë Plloçë, është vënë re nje tendencë e banorëve për t'u rikthyer dhe për të riparuar shtëpitë, sidomos në fshatrat pranë te cilëve do të kalojë kjo rrugë *(Kalivac, Potkozhan, Malinë, Trebinjë, Pevelan).*

Bujqësia, Blegtoria

Aktivitetet kryesore ekonomike në Njësinë Administrative Trebinjë janë **Bujqësia *(60%)*** dhe **Blegtoria *(40%)***. Kultura kryesore është gruri, kryesisht pasi banorët janë shumë të varfër për ta blerë bukën, ndaj kultivojnë grurin për ta prodhuar vetë. Infrastruktura bujqësore është tejet e amortizuar dhe e dëmtuar, dhe fshatrat Pleshisht e Trebinjë, që kanë më shumë sipërfaqe tokash bujqësore kanë vështirësi për vaditjen e tyre *(fshatrat e tjerë janë kryesisht malorë).*

Kafshët që mbarështohen janë 1200 gjedhë, 7100 të leshta, 5200 të dhirta dhe 179 derra. Çdo familje ka minimalisht nga një lopë. Në fshatin Dunicë ka një baxho (meqë është në një zonë me reliev të thyer dhe banorët merren kryesisht me blegtori).

Ekonomia

Në njësinë Administrative Trebinjë, që është ndoshta edhe njësia më e varfër e Bashkisë Pogradec, janë rreth 28 biznese të vogla, kryesisht shitore, lokale - kafene, një mulli me çekiç dhe një nallban. Biznese të mëdha të regjistruara janë një subjekt me vaska peshku dhe një TV kabllor.

Deri ne vitet ’90 ka funksionuar një minierë qymyri në Potkozhan, e cila ishte burim punësimi për shumë banorë. Tani miniera mbetet e pashfrytëzuar.

Figura 15 Pamje e minierës të qymyrit në Potkozhan

Infrastruktura

Uji i pijshëm

Furnizimi me ujë të pijshëm është problem për fshatrat Trebinjë e Pleshisht, pasi nuk kanë sasi të mjaftueshme uji. Përgjithësisht mungojnë veprat për ujë të pijshëm.

Ujërat e zeza

Banorët zakonisht i bashkojnë tubacionet, dhe i dedhin ujërat e zeza në përrenjtë më të afërt.

Elektrifikimi

Problemet me elektrifikimin janë të shumta dhe sistemi është i amortizuar. Ndriçimi rrugor mungon pothuajse tërësisht, pasi nuk ka as kontratë (sidomos fshatrat Hoshtecë, Selcë e Çezmë kanë probleme të mëdha me ndriçimin). Banorët janë shumë të varfër edhe për të paguar koston e ndriçimit me energji elektrike, ndaj është e kuptueshme që ngrohja në dimër bëhet me dru zjarri.

Figura 16 Pamje e rrugës për në fshatin Kalivaç

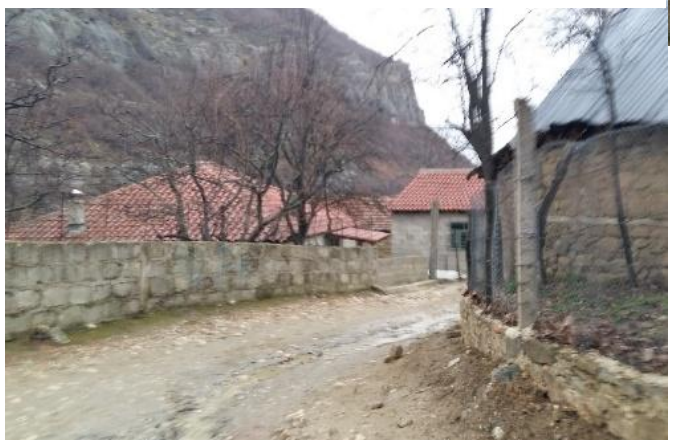

Figura 17 Pamje e rrugëve në fshatin Potkozhan

Vendgrumbullimi i mbetjeve

Mbetjet grumbullohen në zona malore, por janë sasi të pakonsiderueshme, krahasuar me mbetjet që prodhion qyteti. Përgjithësisht banorët i depozitojnë këto mbetje (kryesisht të natyrës organike) në tokat e tyre apo në përrenj të thatë.

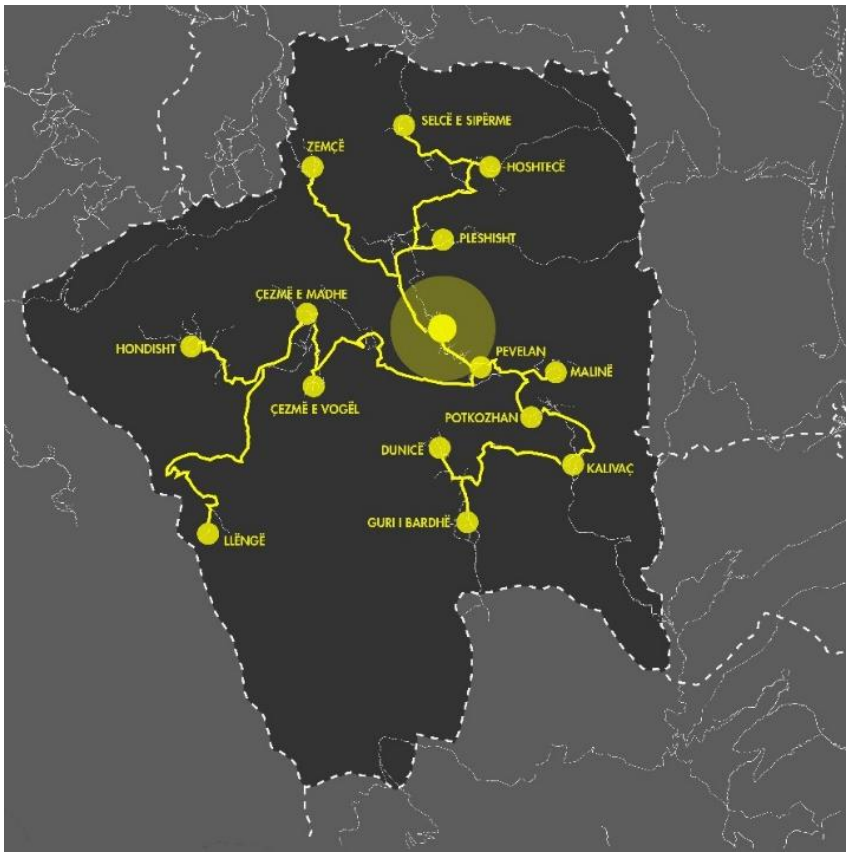

Figura 18 Harta e periferialitetit në njësinë administrative Trebinjë

		Distanca nga Qendra e Nj.A.			Distanca nga Bashkia		
		hapësirë	kohë		hapësirë	kohë	
Nj. Admin.	**Qyteti/Fshati**	(km)	(orë)	(minuta)	(km)	(orë)	(minuta)
Trebinjë							
	Trebinjë	0	0	0	20.3	1	30
	Çezmë e Madhe	7.6	0	45	26	2	20
	Çezmë e Vogël	8.5	0	50	26.7	2	30
	Dunicë	7.8	0	40	19.9	1	20
	Guri i Bardhë	8.2	0	50	21.5	1	30
	Hondisht	11.8	1	0	30	2	0
	Hoshtecë	6.2	0	50	27.3	2	30
	Kalivaç	4.5	0	20	16.4	1	0
	Llëngë	17.8	1	30	20.4	1	30
	Malinë	2	0	10	19.2	1	20
	Pevelan	1.8	0	5	20.1	1	25
	Pleshisht	2.8	0	20	23.3	2	0
	Potgozhan	2.7	0	15	17.7	1	10
	Selcë e Sipërme	6.9	1	0	28.1	2	40
	Zemcë	6	0	30	26.3	2	0

Transporti

Rrugët e njësisë janë të kalueshme vetëm me mjete të larta, dhe fshatrat nuk janë të arritshëm për shkak të mungesës të infrastrukturës të përshtatshme. Disa rrugë janë të kalueshme me makinë vetëm në stinën e verës.

Shërbime

Arsimi

Në njësinë administrative Trebinjë mungojnë çerdhet. Kopshtet ka vetëm në 3 fshatra, në Trebinjë, (16 fëmijë / 1 edukatore), në Dunicë (29 fëmijë / 1 edukatore) dhe në Kalivaç (15 fëmijë / 1 edukatore). Shkollat fillore e 9 - vjeçare ndodhen në Trebinjë (48 nxënës / 7 mësues), Dunicë (73 nxënës / 9 mësues), Potkozhan – shkolla e dytë shqipe në Shqipëri (37 nxënës / 5 mësues), Kalivaç (12 nxënës / 2 mësues), Pleshisht (32 nxënës / 5 mësues), Selcë e Sipërme (50 nxënës / 4 mësues), Çezmë e Vogël (29 nxënës / 2 mësues), Hondisht (20 nxënës / 2 mësues), ndërsa në fshatin Llëngë mësimi bëhet me një mësues të jashtëm në një shtëpi private (4 nxënës / 1 mësues).

Shkollë të mesme ka vetëm në fshatin Trebinjë, me 79 nxënës, 4 mësues dhe 2 personel ndihmës.

Shëndetësia

Në 7 fshatra të njësisë administrative ka nga një qendër shëndetësore *(nga të cilat 6 janë funksionale)*, dhe një spital. Spitali Qazim Muco Trebinjë është në gjendje mesatarisht të mirë. Fshatit Hondisht i mungon një qendër shëndetësore, dhe është e nevojshme, pasi mbulon dhe fshatin Llëngë.

Njësinë e mbulojnë 2 mjekë dhe 12 infermierë. Në qendrën e njësisë, në Trebinjë ka një qendër shendetësore, ku është nje mjek fiks, ndërsa mjeku tjetër udhëton sipas kërkesave nga infermierët në qendrat e tjera, pra eshte ambulant

Figura 19 Kisha dhe manastiri i Shën Marenës në Llëngë

Vlerat historike, natyrore e kulturore

Kisha dhe manastiri i Shën Marenës në Llëngë

Kisha e Shën Marenës është ndërtuar në vitin 1754. Sipas një mbishkrimi të vjetër në murin veriperëndimor të saj, thuhet se ndërtimi i kishës dhe pikturave murale është bërë me shpenzimet e banorëve, mjeshtrave, esnafëve e klerikëve të fshatit të Llëngës. Në pjesën e brëndshme kisha është e zbukuruar me pikturat murale të mjeshtrit Konstandin Shpataraku, dhe ikonostasi i gdhendur me motive floreale, ngjason shumë në aspektin stilistik me kishat e Voskopojës e Vithkuqit.

Festa e Shën Marenës festohet më 30 korrik, e në këtë festë vijnë jo vetëm besimtarë të krishterë por edhe myslimanë, jo vetëm nga fshatrat e Mokrës, por edhe nga Pogradeci, Korça e Elbasani.

Shpella e Shën Marenës

Kanioni i Llëngës

Gurët e Nuses

Urat në Dunicë e Çezmë

Këto ura të vjetra kanë qënë pjesë e rrugës tregtare, segment i via Egnatias, që shkonte deri në Voskopojë.

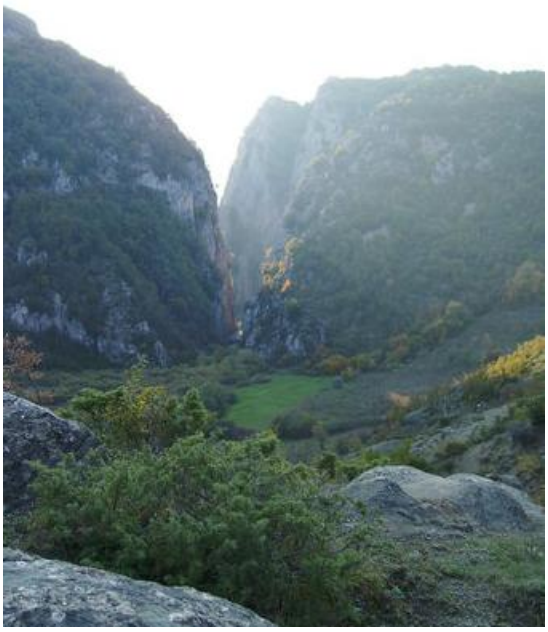

Figura 20 Kanioni i Llëngës

Prognoza e zhvillimit

Zona ka shumë elemente tërheqëse për turistët shqiptarë e të huaj, të natyrës peizazhistike e historike. Ndër problemet më imediate, zgjidhja e të cilëve do të sillte përmirësime të ndjeshme në jetën e banorëve, veçohen:

- Ndërtimi i ujësjellësit që përfshin fshatrat Dunicë, Trebinjë e Pleshisht
- Ndërtimi i rrugës për në Manastirin e Shën Marenës
- Sistemimi dhe rivënia në punë e veprës ujitëse që i shërbente 8 fshatrave të njësisë administrative Trebinjë

Figura 21 Ura e Golikut

1.3.3 Profili i Njësisë Administrative Proptisht

Gjeneza – historiku i fshatrave

Territori i njësisë administrative Proptisht përfshin një pjesë të zonës së Mokrës së Poshtme. Mokra e Sipërme me Mokrën e Poshtme kanë disa të përbashkëta por edhe dallime, si në folklor, veshje popullore e në të folur.

Varret monumentale të Selcës, të gdhendura në gur, ndodhen në kodrën e Gradishtës të Selcës, në pjesën perëndimore të fshatit të sotëm Selcë e Poshtme. Në majë të kësaj kodre ka qënë edhe një kështjellë e shek V-IV pK. Sipas disa arkeologëve, ky mund të ketë qënë jo vetëm varri i mbretërve ilirë por edhe vendi i selisë së tyre. Sipas kësaj hipoteze, në këtë zonë mund të ketë qënë Pelioni i Lashtë, që përmendet në luftën midis ilirëve, të udhëhequr nga mbret Bardhyli, me Filipin e Maqedonisë.

Qendër tjetër e banuar që në kohë të hershme, është fshati Rrodokal i Sipërm, emri i të cilit mendohet që vjen nga sllavishtja 'Rodokral' – 'Fismbret' *(në përgjithësi emrat sllavë viheshin si përkthim i emrave të vendeve nga shqipja në sllavisht.)* Thuhet që ky ka qënë një fshat i madh, me shumë shtëpi të ndërtuara pranë njëra-tjetrës, aq sa macja ecte çati më çati e kalonte nga kreu i fshatit deri në fund të tij. Mendohet që epidemia e kolerës ka ndikuar në pakësimin e këtij fshati. Fshati Rodokal i Poshtëm, dikur ka qënë lagje e Rodokalit të Sipërm.

Mendohet që edhe fshati Slabinjë të ketë qënë një vendbanim i hershëm dhe i rëndësishëm. Pranë fshatit ndodhet një urë e vjetër *(degë e rrugës Egnatia, e përmendur edhe më sipër),* e cila vazhdontë në fshatrat Shpellë, Llëngë, Niçë deri në Voskopojë.

Si në fshatra të tjerë të Mokrës të Sipërme, edhe në fshatrat e Mokrës të Poshtme, banesat ndërtoheshin përgjithësisht me mure guri të lidhura me breza druri, ndërsa dyert e dritaret bëheshin me qemerë guri ose me arkitrarë druri. Në trajtimin e elementeve dekorativë e detajeve të konstruksionit, vihet re ndër të tjera edhe një sens i theksuar estetik i mjeshtave muratorë dhe gurgdhëndës të zonës.

Figura 22 Banesa karakteristike të zonës

Njësia administrative Proptisht ka **6393 banorë / 1938 familje** *(Burimi: Njësia Administrative Proptisht, 2015)*

Proptishti përbëhet nga 15 fshatra: **Proptisht, Homçan, Kriçkovë, Selcë Poshtë, Homezh, Rodokal i Sipërm, Rodokal i Poshtëm, Zall-Torre, Golik, Vërri, Slatinë, Selishtë, Baribardhë, Somotinë, Slabinjë.**

Lëvizjet demografike

Fluksi i largimeve ka qënë shumë i lartë *(para 5 – 6 vjetësh mendohet të jetë stabilizuar disi gjendja),* por ka rënë së fundmi. Banorët janë larguar për të siguruar kushte më të mira jetese e mundësi më të mira për punësim, por një pjesë e tyre vazhdon të kthehet në stinën e pranverës e të verës, për të punuar tokat.

Ekonomia

Në njësinë Administrative Proptisht janë rreth **43 biznese të vogla**, kryesisht të natyrës të shërbimeve *(shitore, bar –bufe, e ushqimore)*, dhe **6 biznese të mëdha** *(2 HEC, 2 Antena televizive, dhe 2 miniera: 1 minierë Hekur- Nike në fshatin Baribardhë, dhe 1 minierë kromi në fshatin Rodokal i Sipërm)*. Industria e përpunimit agroushqimor mungon.

Figura 23 Pamje e HEC-it në afërsi të fshatit Proptisht

Bujqësia, Blegtoria

Aktivitetet kryesore ekonomike në Njësinë Administrative Proptisht janë **Bujqësia *(70%)*** dhe **Blegtoria *(30%)***. Kulturat kryesore që kultivohen janë gruri, misri, tërshëra, fasulet, patate, foragjeret e perimet e ndryshme.

Figura 24 Toka të punuara në fshatin Slabinjë

Infrastruktura bujqësore është tejet e amortizuar dhe e dëmtuar. Kanaleve të vjetër vaditës u janë hequr pllakat, ndaj dhe nuk bëhet dot lidhja me rezervuarët. Është mundësia edhe për lidhjen me ujërat që vijnë nga Qafë-Thana, por mungojnë kanalet. Janë bërë disa projekte për sistemimin e këtyre kanaleve, por nuk kanë patur rezultat.

Blegtoria është e zhvilluar më shumë në periferinë malore. Kafshët që mbarështohen janë gjedhët, lopët, të leshtat, delet, të dhirtat, njëthundrakët, shpendët e bletët. Në të gjithë zonën ka vetëm dy baxho.

Infrastruktura

Uji i pijshëm

Burimet natyrore për ujin e pijshëm janë të shumtë, por ujësjellësat janë jashtë përdorimit. Uji i pijshëm nuk paguhet pasi nuk ka matësa e tubacione. Nga ujësjellësat nuk vjen asnjë e ardhur, por vetëm shpenzime për riparime. Fshatrat Rodokal i Sipërm, Rodokal i Poshtëm e Slabinjë kanë vepra shpërndarje, ndërsa fshatrat e tjerë shfrytëzojnë direkt burimet natyrore.

Ujërat e zeza

Fshati Rodokal i Sipërm, duke qënë më i mbledhur territorialisht, ka sistem të mirëfilltë kanalizimesh. Fshatrat e tjerë punojnë me gropa septike, të zgjidhura në mënyrë personale nga banorët, një pjesë e mbetjeve të të cilave përdoren për pleh.

Elektrifikimi

Përgjithësisht nuk ka probleme me enegjinë elektrike, apo difekte, për shkak edhe të ndryshimeve klimatike (dimrat nuk janë më aq të acartë sa kanë qënë). Ngrohja bëhet me dru zjarri, por një pjesë shumë e vogël e banorëve i blen. Pyjet janë dëmtuar shumë nga prerjet pa kriter *(mund të llogaritet që për çdo familje nevojiten rreth 8m^3 dru zjarri në vit, dhe nevoja në rang njësie administrative, për 1900 familje shkon tek 15200 m ^{3} në vit)*

Vendgrumbullimi i mbetjeve

Për mbetjet urbane, janë caktuar disa vendgrumbullime pranë disa prej fshatrave me vendim të këshillit komunal. Në fshatra të tjera është kërkuar vetëasgjesim nga banorët. Kazanët dhe makineritë për mbledhjen e pastrimin e plehrave mungojnë, pasi sistemi rrugor është aq i amortizuar sa makina e ka të pamundur të vijë.

Transporti

Një pjesë e mirë e rrugëve të njësisë janë të kalueshme vetëm me mjete të larta, dhe disa fshatra nuk janë të arritshëm për shkak të mungesës të infrastrukturës të përshtatshme. Lëvizja bëhet kryesisht me makina private. Ka edhe tri linja kryesore furgonësh, që bëjne transport midis fshatrave deri në qytezën e Prrenjasit e më pas në Pogradec. Këto linja janë:

Golik - Vërri - Proptisht - Somotinë - Slabinjë - Prrenjas - Pogradec
Homezh - Rodokal i Sipërm - Rodokal i Poshtëm
Homçan - Kriçkovë - Selcë e Poshtme

**Rruga për në fshatin Zalltorre shkon 1 orë me makinë dhe më pas 30 min në këmbë pasi nuk ka rrugë*

Figura 25 Rrugë në njësinë administrative Proptisht

Siguria

Strukturat e mirëfillta për mbrojtjen nga zjarri, dhe makinat zjarrfikëse mungojnë. Megjithatë, kur ka zjarre futet fshati *'fshatçe'* - janë krijuar disa struktura nga kryepleqtë e fshatrave me djemtë që nuk kanë emigruar, të cilat aktivizohen kur ka raste emergjencash.

Policë nuk ka, por është zonë e qetë.

		Distanca nga Qendra e Nj.A.			Distanca nga Bashkia		
		hapësirë	kohë		hapësirë	kohë	
Nj. Admin.	**Qyteti/Fshati**	(km)	(orë)	(minuta)	(km)	(orë)	(minuta)
Proptisht							
	Proptisht	0	0	0	42.8	1	30
	Baribardhë	9.3	0	30	45.3	1	45
	Golik	7	0	15	36.2	1	15
	Homçan	8.5	0	30	48.6	1	40
	Homezh	17.6	1	0	44.7	1	40
	Kriçkovë	3.3	0	10	43.3	1	25
	Rodokal Poshtë	10.4	0	40	38.2	1	15
	Rodokal Sipër	13.5	0	45	40.2	1	25
	Selcë e Poshtme	5.5	0	20	41.5	1	30
	Selishtë	11.3	0	40	46.9	1	40
	Slabinjë	5.4	0	15	48.1	1	45
	Slatinë	7.3	0	30	43.6	1	35
	Somotinë	1.8	0	5	44.4	1	35
	Vërri	2.8	0	5	40	1	20
	Zalltore*	12.3	0	35	42.7	1	30

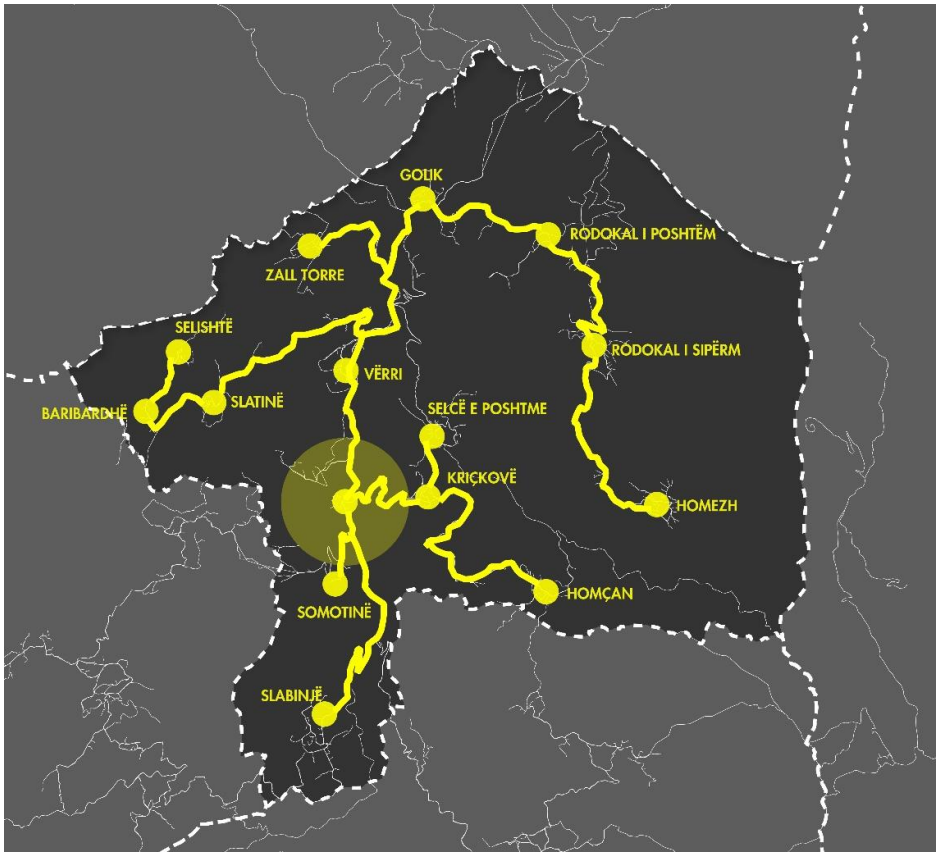

Figura 26 Harta e periferialitetit në njësinë administrative Proptisht

Shërbime

Arsimi

Në njësinë administrative Proptisht mungojnë çerdhet. Kopshte ka vetëm në 9 fshatra *(në Homçan, Kriçkovë, Selcë të Poshtme, Somotinë, Selishtë, e Baribardhë nuk ka kopësht).*

Në Proptisht ka 13 shkolla fillore dhe 5 shkolla 9 vjeçare. Në fshatrat Homçan, Kriçkovë e Selcë ka pak fëmijë, por fshatrat pranë plotësojnë njëri tjetrin.

Shkolla të mesme ka vetëm 2, në fshatin Proptisht dhe Rodokal i Sipëm.

Shëndetësia

Në 2 nga fshatrat e njësisë administrative, në fshatin Selishtë e Baribardhë, mungon një qendër e kujdesit shëndetësor. Në fshatrat e tjerë qendra shëndetësore përbëhet nga një dhomë ku kryen vizitat, por është funksionale.

Vlerat historike, natyrore e kulturore

- Varret monumentale të Selcës

- Ura e Golikut *(vijim i rrugës Egnatia)*

Ura e Golikut, mbi lumin Shkumbi, është vepër arti e rrugës së vjetër "Via Egnatia", e ndërtuar në shek XVIII dhe klasifikohet si monument kulture i kategorisë së parë. Është urë me dy qemerë në formë gjysmërrethore, midis tyre gjendet një dritare shkarkuese (edhe kjo me qemer gjysmërrethor). Ura është ndërtuar me gurë të gdhendur, ku bie në sy pjesa e poshtme e qemerit e cila ka gurë të mëdhenj dhe të punuar mirë, jo thjesht për estetikë, por për ta bërë strukturën më të fortë.

- Ura e Terziut *(vijim i rrugës Egnatia)*

Figura 27 Varret monumentale të Selcës

- Rrapi i Rodokalit *(rrap 300 vjeçar)*

- Gurët e nuses *(gjeomonument)*

Figura 28 Pamje nga fshati Slabinjë

Prognoza e zhvillimit

Zona ka shumë elemente tërheqëse për turistët shqiptarë e të huaj, të natyrës peizazhistike, arkitektonike e historike.

Ka patur konflikte lidhur me dokumentacionin dhe procesin e regjistrimit të pronave; akti i marrjes të tokës në pronësi u nxor në '91, deri në '98 nuk u bënë regjistrime, ndaj ka probleme me mbivendosjet. Kërkesa për ndërtim, kryesisht banesash janë të shumta *(në tokat e tyre)* Megjithatë është ndërtuar edhe pa leje.

Ndër problemet më imediate, zgjidhja e të cilëve do të sillte përmirësime të ndjeshme në jetën e banorëve, veçohen:

- Rikonstruksioni i kanaleve vaditëse për bujqësinë, investim që do të zgjidhte vaditjen e tokave bujqësore.
- Sistemimi i rrugëve ekzistuse *(disa km rrugë janë shtruar me kontribut vullnetar nga vetë banorët e zonës)*
- Sistemimi i ujrave të zeza e të bardha brenda fshatrave dhe paisja me matesa për ujin e pijshëm.

Figura 29 Pamje nga rruga për në fshatin Jollë

1.3.4 Profili i Njësisë Administrative Velçan

Gjeneza – historiku i fshatrave

Velçani është një nga fshatrat e mëdhenj të Mokrës së Poshtme, dhe ndahet në disa lagje. Paria e këtij fshati, historikisht ka dominuar të gjithë zonën e Mokrës

Edhe në këtë zonë ka gjurmë që dëshmojnë për vjetërsinë e zonës, psh. toponimet nga koha e pushtimit romak (me origjinë latine), Bishnicë nga "bosco" (pyll), Laktesh nga latinishtja *"lactum"*, që ka kuptimin *"qumësht"*, Shpellë nga "speleo" (shpellë), etj.

Fshatrat më të rinj te zonës përmenden fshatrat Zgallë e *Jollë (të cilët janë sot dhe fshatrat më periferikë)*, dhe janë banuar nga të ardhur nga fshatrat e rrethit fqinjë të Gramshit. Kanë qënë fshatarë të varfër, që kanë ardhur të punojnë si bujq në tokat e pronarëve të mëdhenj vendas.

Figura 30 Banesa karakteristike të zonës

Demografia

Njësia administrative Velçan ka **3725 banorë** *(Burimi: Njësia Administrative Velçan, 2016)* dhe përbëhet nga 9 fshatra: **Velçan, Buzaishte, Laktesh, Senisht, Bishnicë, Losnik, Shpellë, Jollë, Zgallë**. Fshati më i madh është Velçani me 1800 banorë, dhe fshati më i vogël e më i largët është Zgalla, në vijim të fshatit Jollë.

Popullsia është ndarë në 9 fshatrat e njësisë si më poshtë:

Velçan 1800 banorë	**Senisht** 250 banorë	**Shpellë** 70 banorë
Buzaishte 500 banorë	**Bishnicë** 300 banorë	**Jollë** 70 banorë
Laktesh 600 banorë	**Losnik** 130 banorë	**Zgallë**

Në Velçan ka një grup të komunitetit egjiptian, dhe në Jollë ka grup të komunitetit rom.

Persona me aftësi të kufizuar: 90, të verbër 13 (kujdestari verbërie: 2), para/tetraplegjikë 8 (kujdestari: 8), Invalidë pune 67.

Lëvizjet demografike

Ka patur një tendencë për t'u larguar drejt zonave urbane për kushtë më të mira jetese (deri para 2 vjetësh), por ky fluks ka rënë, për shkak të mungesës të punësimit. Kjo ka sjellë që një pjesë e tyre të kthehen e të shfrytëzojnë e punojnë tokat e tyre bujqësore. Rreth 20% e popullsisë të kësaj zone jeton jashtë shtetit.

Figura 31 HEC në Bishnicë

Ekonomia

Në njësinë Administrative Velçan janë rreth 32 biznese të vogla, kryesisht të natyrës të shërbimeve (shitore, bar –bufe, e ushqimore), dhe 1 HEC aktiv në Bishnicë *(dhe 2 të tjerë në ndërtim e sipër)* Ka patur edhe një Hotel, por është degraduar dhe është jashtë funksioni.

Figura 32 Fshati Bishnicë

Bujqësia, Blegtoria

Aktivitetet kryesore ekonomike në Njësinë Administrative Velçan janë Bujqësia (60%) dhe Blegtoria (40%). Kulturat kryesore që kultivohen janë gruri, patatet, foragjeret e perimet e ndryshme.

Infrastruktura bujqësore është tejet e amortizuar dhe e dëmtuar. Kanalet vaditëse për shkak të erozionit janë mbushur me dhe. Për shkak të mospastrimit të tyre, nuk është e mundur të përdoret uji i dy rezervuareve të mëdhenj për vaditje (kapaciteti max. i rezervuarit më të madh 1000000 m^3, kanali i parë i të cilit shkarkonte 5000m3/sek) dhe rezervuari i dytë ka kapacitet 250.000 m^3. Kanali i dytë i rezervuarit në Buzahishte është sistemuar me kontributin e vetë banorëve.

Kafshët që mbarështohen janë gjedhët, lopët, delet, dhitë, njëthundrakët, shpendët, derrat e bletët. Në të gjithë zonën ka vetëm një baxho në Buzahishtë. Ka edhe ferma në nivel familjar, me rreth 150 krerë bagëti të imët dhe 10 krerë lopë.

Infrastruktura

Uji i pijshëm

Uji i pijshëm vjen nga Bishnica. Nga ky rrjet merr ujë dhe njësia administrative fqinjë, Proptishti, por rrjeti është tejet i amortizuar.

Ujërat e zeza

Ujërat e zeza depozitohen në gropa septike, në nivel familjar. Shpesh këto mbetje përdoren nga banorët për plehrimin e tokës bujqësore.

Elektrifikimi

Përgjithësisht fshatrat kanë enegji elektrike, por rrjeti është i amortizuar. Disa nga fshatrat furnizohen nga HEC në Bishnicë. Ngrohja bëhet me dru zjarri në 90% të familjeve (nevoja e drurit për ngrohje llogaritet rreth 6 – 10 m sterë në vit për familje) Pyjet janë dëmtuar shumë nga prerjet pa kriter

Vendgrumbullimi i mbetjeve

Për mbetjet urbane, është caktuar një vendgrumbullim në kufirin mes fshatrave Buzaishtë – Bishnicë por bëhet fjalë për sasi të vogla mbetjesh. Ka patur një fadromë që i punonte, por nuk funksionon më.

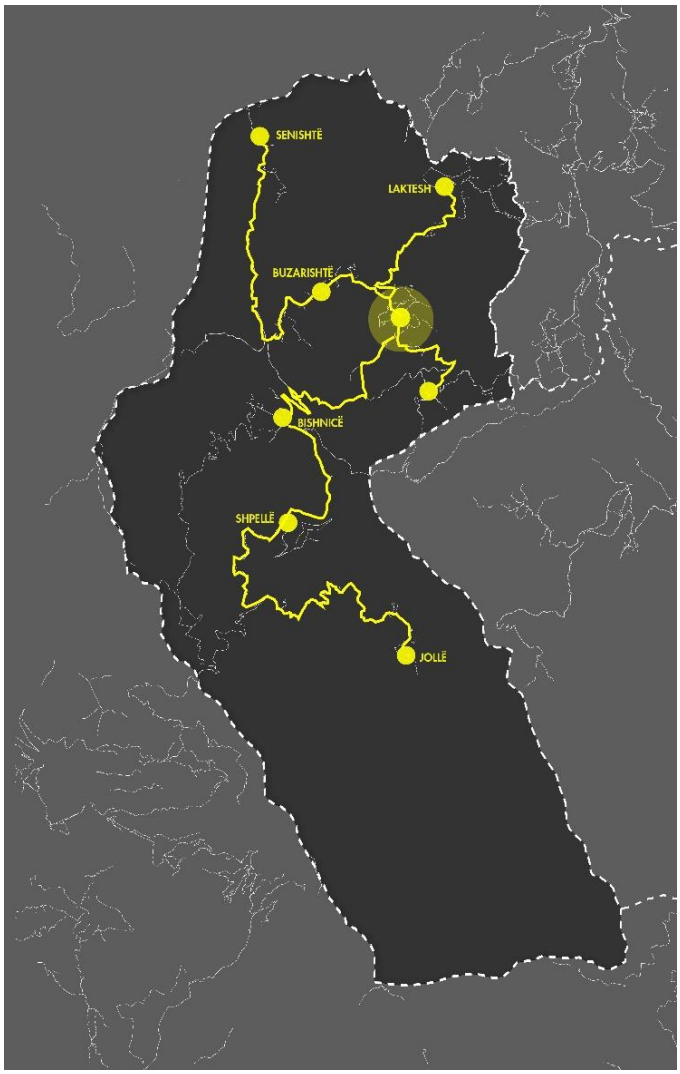

Figura 33 Harta e periferialitetit për njësinë administrative Velçan

Transporti

Një pjesë e mirë fshatra nuk janë të arritshëm për shkak të mungesës të infrastrukturës të përshtatshme. Rrugë të asfaltuara janë pjesërisht në Buzaishte dhe Velçan, pjesa tjetër janë rrugë

rurale. Ka nga një furgon të liçencuar për çdo fshat, që lëviz me orare të përcaktuara. Ka edhe një shoqatë transporti për këtë zonë.

		Distanca nga Qendra e Nj.A.			Distanca nga Bashkia		
		hapësirë	kohë		hapësirë	kohë	
Nj. Admin.	**Qyteti/Fshati**	(km)	(orë)	(minuta)	(km)	(orë)	(minuta)
Velçan							
	Velçan	0	0	0	54.1	3	0
	Bishnicë	9.8	0	30	60.9	3	30
	Buzahishtë	3.5	0	20	53.6	3	20
	Jollë	17.7	1	45	60.5	4	30
	Laktesh	5.8	0	25	48.6	2	10
	Losnik	3.5	0	20	53.8	2	30
	Senishtë	8.9	1	30	63.2	4	0
	Shpellë	14.9	0	45	65.2	3	45

Figura 34 Rrugë në fshatin Velçan

Siguria

Strukturat e mirëfillta për mbrojtjen nga zjarri, dhe makinat zjarrfikëse mungojnë. Ky është një problem i madh, sepse dhe në pyje ka patur shumë zjarre. Ka disa skuadra zjarrfikëse, nga një për çdo fshat, që drejtohen nga kryeplaku, dhe që veprojnë në raste emergjencash.

Rajon policie nuk ka vetem ne qytet. Cdo komunë ka patur nga 2 punonjës, dhe një inspektor (që mbulonte Velcanin dhe Proptishtin) dhe vareshin nga Komisariati.

Shërbime

Arsimi

Në njësinë administrative Velçan mungojnë çerdhet. Kopshte ka vetëm në 4 fshatra: në Bishnicë, Velçan, Laktesh e Losnik. Në këto dy të fundit mungojnë edukatoret. Në Velçan ka 5 shkolla 9 vjeçare (në fshatrat Velçan, Buzaishte, Bishnicë, Laktesh e Senisht) dhe një shkollë të mesme në Velçan.

Shëndetësia

Ka një qendër shëndetësore të madhe në Velçan dhe 5 ambulanca (në Laktesh, Buzaishte, Bishnicë, Senisht dhe Velçan) Ka patur dhe një spital të përgjithshëm në Bishnicë, i cili sot është jashtë funksioni.

Figura 35 Qendra shëndetësore në Velçan

Vlerat historike, natyrore e kulturore

Liqenet e Lukovës

Liqenet e Lukovës janë liqene me origjinë akullnajore dhe ndodhen në lartësi 1871 m nga niveli i detit. Këto liqene ndodhen në afërsi të fshatit Bishnicë (85 km larg nga qyteti i Pogradecit në rrugë automobilistike). Zona është e mbrojtur (Monument natyre i kategorisë së tretë), por ka dëmtime të vegjetacionit nga subjekte që kanë prerë pemët për drurë zjarri.

Gurët e nuses

Gjeomonument, që gjendet në afërsi të fshatit Senisht të Mokrës 100m mbi nivelin e detit; janë gurë deri në 3 m të lartë, me përbërje konglomeratesh me çimentim dhe fortësi jo të njëjtë, të modeluar nga era, që u ka dhënë formën e "Nuses" dhe të "Dhëndrit".

Guri i Zi *(520 - 2072m)*

Shkëmbi i qytetit *(zonë arkeologjike)*

Figura 36 Shkëmbi i qytetit

PROGNOZA E ZHVILLIMIT

Zona ka shumë elemente tërheqëse për turistët shqiptarë e të huaj, kryesisht të natyrës peizazhistike. Por turizmi pengohet në mënyrë të konsiderueshme nga mungesa e infrastrukturës.

Kërkesa për ndërtime të reja momentalisht mungojnë. Kryesisht vijnë kërkesa për mirëmbajtje e riparime, kur ka dëmtime të banesave ekzistuese. Konfliket e pronësisë janë të rralla, dhe janë për kufijtë e tokave (adresohen në Zyrën e Pasurive në Pogradec)

Investim i huaj me impakt për zonën është një shkollë në fshatin Bishnicë, e financuar nga një fondacion gjerman (Nehemia), e cila ka ndërtuar dhe një konvikt për fëmijët e fshatrave Shpellë e Jollë, të cilët rrinë gjatë javës në Bishnicë për të ndjekur mësimin, dhe në fundjavë kthehen në shtëpitë e tyre.

Figura 37 Pamje e fshatrave të njësisë administrative Çërravë

1.3.5 Profili i Njësisë Administrative Çërravë

Gjeneza – historiku i fshatrave

Territori i njësisë administrative Çërravë përfshin një pjesë të fshatrave të zonës së luginës së Çërravës (Çërrava, Nizhaveci, Leshnica), dhe një pjesë të fshatrave të Malit të Thatë (Blacë, Alarup, Bletas).

Dëshmi që në këtë zonë ka patur vendbanime të hershme janë rrënojat e kalasë së Blacës, që ndodhet në kodrën që ndodhet pranë fshatit. Po ashtu, në vitet ’90, gjatë gërmimeve për themelet e një ndërtese të re në fshatin Nizhavec, u gjetën gërmadhat e një kishe të vjetër, të rrënuar e të mbuluar, gjë që dëshmon jo vetëm prezencën e Kishës në vetvete, por edhe të nje vendbanimi të hershëm në atë zonë.

Figura 38 Majtas: Banorë të fshatit Alarup, djathtas: bujq në fshatin Nizhavec

Demografia

Njësia administrative Çërravë ka **9853 banorë** *(Burimi: Njësia Administrative Çërravë, 2015)* dhe përbëhet nga 10 fshatra: **Çërravë, Lumas, Leshnicë, Grabovicë, Nishavec, Blacë, Bletas, Alarup, Kodras, Qershizë**. Fshati më i madh është Çërrava me 1902 banorë.

Popullsia është ndarë në 10 fshatrat e njësisë si më poshtë:

Çërravë 1902 banorë	**Nizhavec** 561 banorë	**Kodras** 93 banorë
Lumas 201 banorë	**Blacë** ___ banorë	**Qershizë** 884 banorë
Leshnicë 1734 banorë	**Bletas** 768 banorë	
Grabovicë 396 banorë	**Alarup** 780 banorë	

Në Çërravë ka një grup të komunitetit rom (26 familje, në fshatin Qershizë).

Persona me aftësi të kufizuar: të paaftë 188 persona (kujdestari paaftësie: 25) , të verbër 31 (kujdestari verbërie: 5), para/tetraplegjikë 15 (kujdestari: 15), Invalidë pune 168.

Lëvizjet demografike

Ka patur një tendencë për t'u larguar drejt Greqisë (kryesisht) për kushte më të mira jetese, por ky fluks ka rënë, për shkak të mungesës të mundësive të punësimit në shtetin fqinjë. Prej 7-8 vjetësh vihet re një kthim masiv nga emigracioni familjar në Greqi, dhe një ri-shfrytëzim i tokave të tyre bujqësore. Prej gati 10 vitesh nuk ka patur më as lëvizje ardhëse as nga zona e malësisë së Mokrës.

Ekonomia

Në njësinë Administrative Çërravë janë rreth **83 biznese të vogla**, kryesisht të natyrës të shërbimeve *(tregti pakice, bar-kafe, TV kabllor, ambulancë e lëvizshme, profesione të lira, 1 sallon bastesh e 1 bilardo)*, dhe **15 biznese të mëdha** *(asfaltim/inerte).*

Biznesi që ka më shumë të punësuar është kompania ALB Fruit, i cili merret me mbledhjen dhe paketimin e bimëve medicinale (hithra, çaj mali). Kjo kompani ka 27 punonjës gjatë gjithë vitit, dhe 100-200 punonjës sezonalë, që shtohen në stinën e mbledhjes (në verë). Këto prodhime shkojnë në tregun gjerman, por paketimi bëhet në zonë.

Edhe kompanitë e inerteve kanë po ashtu punësim kryesisht sezonal (120 punonjës, në sezonin e aktivitetit të lartë).

2 Minierat që janë në zonë: **miniera e qymyrit të drurit në Alarup** *(e cila furnizonte TEC-in e Korçës dhe Maliqit)*, dhe **miniera e qymyrgurit në Petrushë** janë prej kohësh jashtë funksionit.

Bujqësia, Blegtoria

Figura 39 Tregu i gjësë së gjallë në Çërravë

Aktivitetet të tjera të rëndësishmë ekonomike në Njësinë Administrative Çërravë janë **Bujqësia** dhe **Blegtoria**. Veçanërisht në zonën e Çërravës dhe Leshnicës është e zhvilluar pemëtaria e vreshtaria, dhe kulturat më të kultivuara janë: mollët e gështenjat. Mollët kanë vështirësi për t'u shitur pasi nuk ka as treg, as një vendmagazinim frigoriferik të mirëfilltë. Ka vetëm një frigorifer në fshatin Grabovicë, i cili është ndërtuar me investim privat. Magazinimi i frutave bëhet përgjithësisht në shtëpi, dhe prodhuesit presin tregtarët nga qytete të tjera që t'i shesin prodhimet e tyre *(duke pranuar shpesh edhe çmime nën koston e prodhimit).*

Varieteti i rrushit që kultivohet më shumë është i tipit Perlë, pasi edhe shitet më shtrenjtë. Ka edhe punishte për përpunimin e rrushit, por prodhuesit e verës apo rakisë preferojnë rrushin që vjen nga Maqedonia, për shkak të çmimit më të lirë.

Çërrava është e njohur edhe për tregun e gjësë së gjallë për rajonin, ku tregtohen kryesisht bagëti të imta, lopë, etj. (?) Në njësinë administrative Çërravë ka 2 baxho (në fshatin Nishavec), që janë ndërtuar me investim privat, dhe janë në gjendje të mirë.

Infrastruktura

Uji i pijshëm

Në fshatin Çërravë dhe Qershizë janë bërë shpime me sonda rreth viteve '90, dhe janë bërë puse e depo uji *(fshati Çërravë ka një rrjet të brendshëm).* Në Leshnicë ka problem me depot ujore; fshati Grabovicë e merr ujin me pompë nga burimet, fshatit Petrushë i mungon pompa nga burimi për në depo, Alarup-i ka rrjet të brendshëm që në kohën e komunizmit, në Bletas uji merret nga puset, nëdrsa në Blacë ka nevojë per investim.

Ujërat e zeza

Ujërat e zeza derdhen në lumenj, të cilët më pas shkojnë në liqenin e Ohrit, duke krijuar një problem emergjent mjedisor.

Vendgrumbullimi i mbetjeve

Për mbetjet urbane, janë caktuar tre vendgrumbullime: në Leshnicë, në Petrushë dhe në Çërravë. Ka një makinë që bën mbledhjen e mbetjeve sipas një grafiku. Ka edhe banorë që janë të papërgjegjshëm dhe i hedhin mbetjet në lumenj.

Transporti

Lidhja midis fshatrave bëhet kryesisht me makina e furgona privatë. Ka edhe një linjë me orare të përcaktuara që bën lidhjen e fshatrave me njëri tjetrin e me qytetin e Pogradecit: linja Alarup-Pogradec, e cila kalon nga fshatrat: Alarup –Bletas – Blacë –Grabovicë – Çërravë – Leshnicë – Pogradec. Pjesa e rrugës në segmentet Alarup – Bletas –Blacë është e asfaltuar. Rruga Çërravë - Lumas është e dëmtuar.

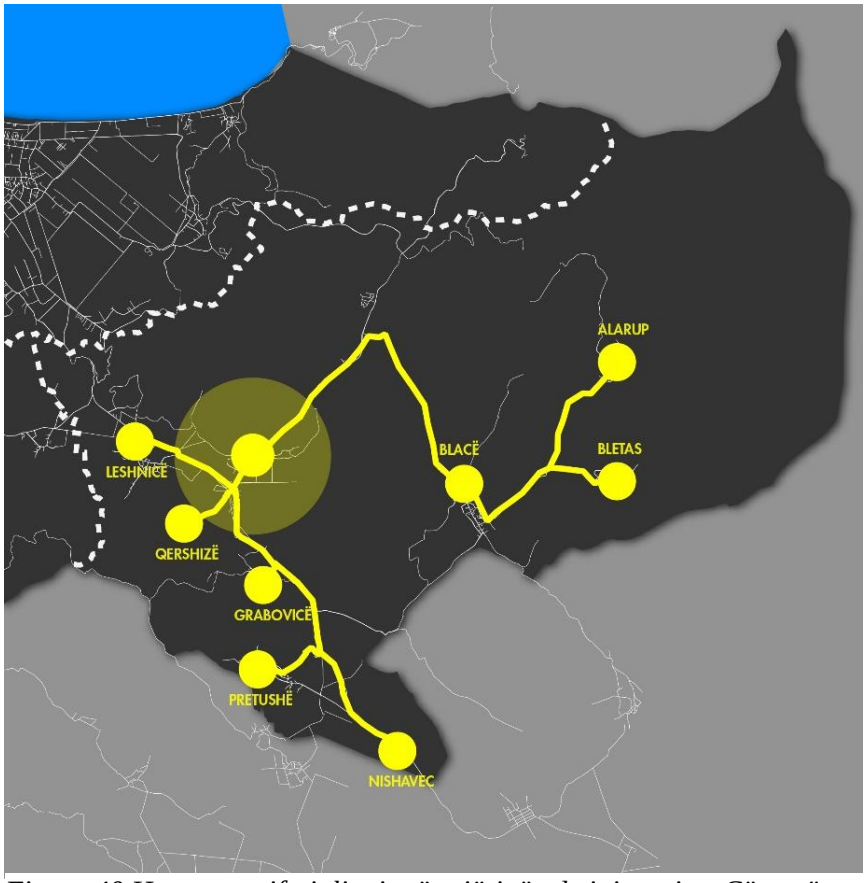

Figura 40 Harta e periferialitetit për njësinë administrative Çërravë

		Distanca nga Qendra e Nj.A.		Distanca nga Bashkia	
		hapësirë	kohë	hapësirë	kohë
Nj. Admin.	**Qyteti/Fshati**	(km)	(minuta)	(km)	(minuta)
Çërravë					
	Çërravë	0	0	11	15
	Alarup	9.9	10	20.3	30
	Blacë	7.6	10	17.1	25
	Bletas	10.3	15	19.2	30
	Grabovicë	2.9	5	12.2	20
	Kodras	6	10	17	25
	Leshnicë	2.5	5	9.1	10
	Lumas	2.1	10	13	25
	Nizhavec	7.1	15	18	30
	Pretushë	5.8	7	14.9	20
	Qershizë	11.1	2	23.9	15

Shërbime

Arsimi

Në njësinë administrative Çërravë mungojnë çerdhet. Kopshte ka 2 në Çërravë, dhe nga 1 në fshatrat Leshnicë, Lumas, Pretushë, Grabovicë, Bletas, Alarup dhe Blacë. Shkollat 9 *vjeçare (8 shkolla për tërë njësinë)* ndodhen në Leshnicë, Lumas, Çërravë, Petrushë, Grabovicë, Bletas, Alarup e Blacë. Kopshtet dhe shkollat 9 vjeçare përgjithësisht ndodhen në të njëjtën godinë. Shkolla të mesme ka në fshatin Çërravë dhe Blacë.

Fshati Nishavec nuk ka shkollë, pasi është jashtë funksionit dhe e amortizuar.

Shëndetësia

Në Çërravë ka gjithsej **11 qendra të kujdesit shëndetësor** *(nga një për cdo fshat)*, dhe 3 doktorë në *total (Çërravë, Leshnicë, Lumas, Qershizë – 1 Doktor / Petrushë, Grabovicë, Nishavec – 1 Doktor / Blacë, Alarup, Bletas – 1 Doktor)* Në Çërravë është një poliambulancë me 3-4 infermiere dhe 1 doktor, që mbulon dhe Leshnicën, Qershizën dhe Lumasin në ditë të caktuara.

Vlerat historike, natyrore e kulturore

Kalaja e Blacës – Monument kulture i Kategorisë së parë

PROGNOZA E ZHVILLIMIT

Zona ka disa elemente tërheqëse për turistët shqiptarë e të huaj, të natyrës peizazhistike e agro-turistike. Ndër problemet më imediate, zgjidhja e të cilëve do të sillte përmirësime të ndjeshme në zonë e në jetën e banorëve, veçohen:

- Ndërtimi i një sistemi kanalizimesh për fshatrat Leshnicë e Çërravë, ujërat e zeza të të cilave aktualisht derdhen ne lumenj që përfundojnë më pas në liqenin e Ohrit.

- Sistemimi i ujt të pijshëm për të gjithë fshatrat e njësisë

- Problem kryesor – Shpyllëzimi masiv dhe shitja e drurit për ngrohje në stinën e dimrit.

Figura 41 Lin - foto ajrore

1.3.6 Profili i Njësisë Administrative Hudënisht

Gjeneza – historiku i fshatrave

Fshati Lin, nga gjetjet e deritanishme, mendohet të ketë qënë një një vendbanim i lashtë dhe i madh. Mbi kodër janë zbuluar mozaikët e vjetër dhe bazilika bizantine *(e ndërtuar rreth shek. VI, në kohën e perandorit Justinian)*. Zbulimi i një vendbanimi palafit, në afërsi të këtij fshati, është një dëshmi tjetër e hershmërisë së kësaj zone. Tjetër dëshmi e ekzistencës së një qyteti në këtë kodër është edhe emri Zagradje, që në gjuhën sllave ka kuptimin: *(za=pas, përtej), (grad= qytet),* d.m. th. *Vend, apo lagje, pas, përtej, qytetit*. Nuk ka të dhëna se si e kur është zhdukur qyteti, por në vendin e Zagradjes janë zbuluar gjetje të ndryshme helenistiko-romake.

Fshati Piskupat, mendohet të mos ketë qënë ku është sot, por në një zonë mbi fshatin e sotëm, që vendasit e quajnë "Katu – plak", dmth katundi më i vjetër.

Fshatrat Mëmëlisht e Hudënisht, kanë qënë fshatra të mëdhenj e me shtëpitë pranë e pranë, që si fshatra të tjerë të kësaj zone, janë pakësuar nga epidemia e kolerës.

Figura 42 Rrugicat karakteristike të fshatit Lin

Demografia

Njësia administrative Hudënisht ka **7894 banorë** *(Burimi: Njësia Administrative Hudënisht, 2015)* dhe përbëhet nga 6 fshatra: **Mëmëlisht, Çervenakë, Hudënisht, Piskupat, Buqezë, Lin**. Fshati më i madh është Hudënishti me 2712 banorë.

Popullsia është ndarë në 6 fshatrat e njësisë si më poshtë:

Mëmëlisht 2583 banorë / 837 familje

Çervenakë 372 banorë / 110 familje

Hudënisht 2712 banorë / 868 familje

Piskupat 677 banorë / 198 familje

Buqezë 292 banorë / 93 familje

Lin 1258 banorë / 397 familje

Lëvizjet demografike

Ka patur një tendencë për t'u larguar drejt Tiranës për mundësi më të mëdha punësimi. Lëvizje drejt qytetit të Pogradecit nuk ka patur, për shkak të distancës të vogël *(Lin –Pogradec është 17 km).*

Ekonomia

Në njësinë Administrative Hudënisht janë rreth **30 biznese të mëdha** *(nga 60 që kanë qënë, para prishjes të ndërtimeve buzë liqenit)*. Ndër ta veçohen 5 Hotele dhe 7 operatorë minierash të liçencuar, ndërsa pjesa tjetër janë biznese familjare *(kryesisht shitore)*. Prishja e lokaleve, restoranteve e hoteleve buzë liqenit ka ndikuar ndjeshëm në rënien e punësimit për njësinë administrative Hudënisht *(rreth 200 të punësuar e të siguruar, dhe shumë më tepër të tjerë të pa siguruar)* kanë mbetur pa punë.

Veçori për këtë zonë është numri shumë i madh i familjeve në ndihmë ekonomike *(Mëmëlisht – 272 familje, Çervenakë – 33 familje, Hudënisht – 290 familje, Piskupat – 78 familje, Buqezë – 43 familje, Lin – 113 familje)*

Bujqësia, Blegtoria

Aktivitetet kryesore ekonomike në Njësinë Administrative Hudënisht janë Peshkimi dhe Bujqësia. Nga 150 varka të liçencuara për të kryer peshkimin e koranit (për të gjithë Bashkinë Pogradec), 100-120 varka i ka Komuna Hudënisht. Ka patur një qendër konservimi, e cila nuk funksionon më. Në Lin ka një rezervat për rritjen e rasatit të koranit, që bën ripopullimin e liqenit me koran.

Tokat bujqësore në Lin, Buqezë, Piskupat e Udënisht *(rreth 5-6 dynym)* nuk kanë kushte të mirëfillta vaditje

Figura 43 Bagëtitë në rrugën kryesore të fshatit Lin

		Distanca nga Qendra e Nj.A.		Distanca nga Bashkia	
		hapësirë	kohë	hapësirë	kohë
Nj. Admin.	**Qyteti/Fshati**	(km)	(minuta)	(km)	(minuta)
Udenisht					
	Udënisht	0	0	7.6	10
	Buqez	10.5	10	17.1	20
	Çervenakë	9	25	11	35
	Lin	13	10	20	20
	Memlisht	3.9	7	4.3	7
	Piskupat	9.4	7	15.8	15

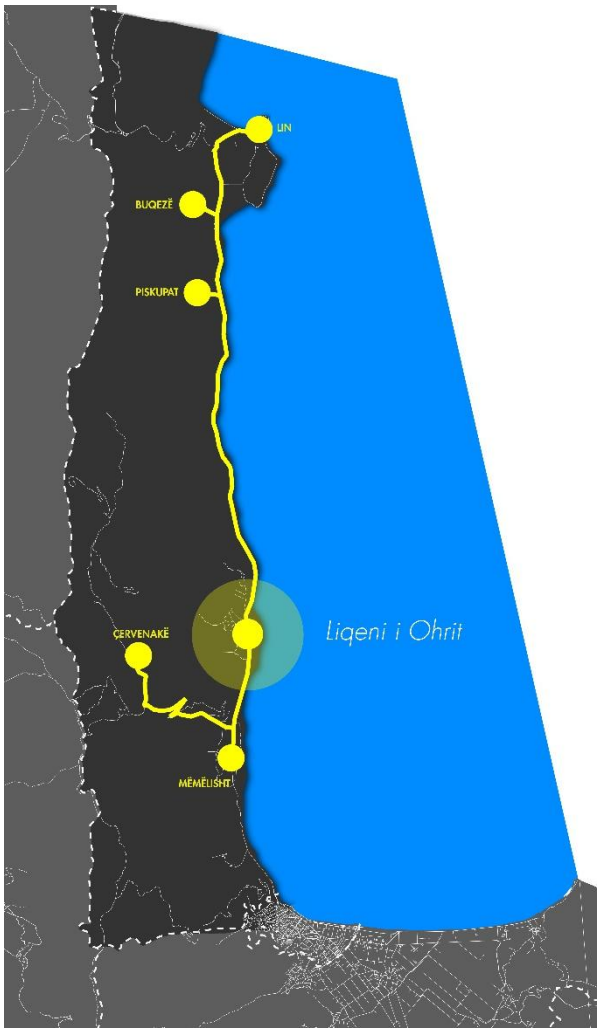

Figura 44 Harta e periferialitetit për njësinë administrative Hudënisht

Infrastruktura

Uji i pijshëm

Në çdo fshat ka ujësjellës, dhe të gjithë janë me vetërrjedhje *(përveç fshatit Lin, ku uji shkon me pompë).* Ujësjellësi i Hudënishtit është me tuba plastike, pjesa tjetër janë jashtë standarteve *(kanë tuba hekuri minierash).* Analizat bëhen shpesh, dhe uji konsiderohet i pijshëm, por nuk është 24 h. Në Hudënisht, depoja është e vogël dhe duhet të zgjerohet.

Ujërat e zeza

Projekti për ujërat e zeza është ende i pazbatuar (është mbuluar me kanalizime vetëm zona e qytetit të Pogradecit dhe Buçimas-i). Ujërat e zeza, sidomos në fshatin Lin, derdhen drekt në liqenin e Ohrit, duke krijuar një problem emergjent mjedisor.

Vendgrumbullimi i mbetjeve

Për mbetjet urbane, është caktuar një firmë pastrimi e liçencuar, që bën pastrimin 2 herë në javë, mbledh dhe depoziton mbetjet urbane në landfillin e Buçimasit (në afërsi të fshatit Peshkëpi) momentalisht, deri në ndërtimin e landfillit të Maliqit. Ka edhe venddepozitime informale.

Transporti

Lidhja midis fshatrave bëhet kryesisht me makina e furgona privatë. Ka edhe një linjë me orare të papërcaktuara *(nisen kur mbushen me pasagjerë)* që bën lidhjen e fshatrave me njëri tjetrin e me qytetin e Pogradecit: 5-6 furgona me kapacitet mbi 8+1. Pritet të fillojë linja Lin-Pogradec (Pojska Trans). Rrugët midis fshatrave janë problematike, pasi janë të asfaltuara, por u mungon sistemi i kanalizimeve.

Shërbime

Arsimi

Në njësinë administrative Hudënisht mungojnë çerdhet. Kopshtet janë 6 (një në çdo fshat), dhe ka 5 shkolla fillore, të cilat janë të tëra të rikonstrukruara (përveç shkollës në fshatin Lin). Shkollë të mesme ka vetëm në fshatin Hudënisht.

Shëndetësia

Në Hudënisht ka gjithsej 5 **qendra të kujdesit shëndetësor** *(nga një për cdo fshat)*, dhe 3 doktorë në *total (në Mëmëlisht, Hudënisht e Lin)*.

Vlerat historike, natyrore e kulturore

- 70% e vijës bregliqenore

- **Fshati turistik dhe bazilika e Lin-it** – Monument kulture i Kategorisë së parë

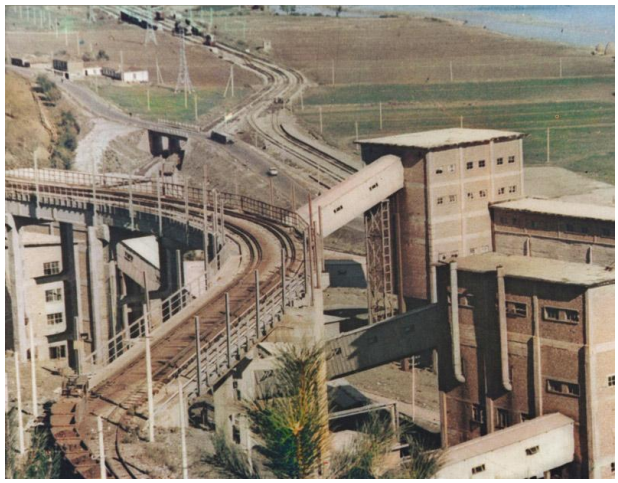

Figura 45 Miniera e hekur – nikelit - Guri i Kuq

PROGNOZA E ZHVILLIMIT

Zona ka shumë elemente tërheqëse për turistët shqiptarë e të huaj, kryesisht të natyrës peizazhistike, historike, kulturore e agro-turistike. Por turizmi pengohet në mënyrë të konsiderueshme nga mungesa e infrastrukturës pritëse.

E ardhmja e kësaj njësie, synon drejt zhvillimit të një turizmi të qëndrueshëm, që nënkupton një shfrytëzim më efikas të vijës bregliqenore *(është tentuar dhe zhvillimi i lundrimit, por pa sukses)* dhe aseteve të shumta kulturore. Zgjidhja e disa problemeve imediate, do të jepte një kontribut të rëndësishëm, jo vetëm në përmirësimin e jetës së banorëve të zonës, por edhe në tërheqjen e turistëve të huaj e vendas.

Figura 46 Rruga kryesore e fshatit Hudënisht

Figura 47 Mozaiku i Bazilikës së Lin -it

PROBLEME PRIORITARE

- Minierat e vjetra: Guri i kuq *(3 km nga Pogradec)* dhe miniera e kromit në Pojskë, janë në zona malore, dhe pritat e ndërtuara para 25 vjetësh janë të bllokuara nga inertet dhe nuk funksionojnë më. Një studim mjedisor i bvërë rreth viteve 2008-2009 nxjerr një ndotje alarmante për shkak të mbetjeve nga minierat, që ndodhen pranë burimeve ujore.

- Riparimi i ujësjellësve, dhe sistemimi i kanalizimeve të ujërave të zeza *(sidomos në Lin, që është fshat turistik)*

- Sistemimi i këndeve sportive të shkollave

Figura 48 Parku i Drilonit

1.3.7 Profili i Njësisë Administrative Buçimas

Gjeneza – historiku i fshatrave

Fshati Tushemisht, në vendin ku është sot, mendohet të jetë populluar jo më shumë se 200 vjet më parë, nga të ardhur prej fshatrave përreth ose nga zona më të largëta. Vendbanimi i vjetër, mendohet të ketë qënë në një vend më të ngritur *(prapa kodrës së Kishës të Shën Pandelimonit).* Vetë pozicionimi i kësaj zone *(rrethuar me pyje, toka pjellore e burime të shumta malore)*, dhe zbulimi i mozaikëve bardhezi pranë themeleve të Kishës së sotme të Shën Pandelimonit, të cilët duhet t'i përkasin një kishe bizantine, e mbështesin më tej këtë hipotezë.

Starova ka qënë qendra administrative për tërë trevën e Pogradecit në kohën e Perandorisë Osmane, pra edhe fshati më i madh. Vetë emri "Starovë" nga sllavishtja ka kuptimin "i vjetër" *(fshat i vjetër).*

Në fshatin Vërdovë janë zbuluar tuma (kodërvarre), të cilat dëshmojnë për ekzistencën e një vendbanimi të lashtë *(të mijëvjeçarit të dytë PK).*

Figura 49 Majtas: Starovë 1918; Djathtas: Foto e fshatit Tushemisht (fillim shek. XX)

Edhe fshati i vjetër Rëmenjë mendohet të ketë qënë në vend tjetër nga fshati i sotëm, por u prish nga fundi i shek XVII, si shumë fshatra të tjerë të kësaj zone për shkak të rënies së epidemisë të kolerës. Fshati i ri duhet të jetë populluar me të ardhur nga fshatrat e tjera.

Ndër fshatrat më të vjetër mendohet të ketë qënë edhe fshati Peshkëpi *(i cili ndodhet mbi Manastirin e Shën Naumit, në zonën e fshatrave të Malit të Thatë)*, i cili ka qënë qendër episkopale e kohës. Vetë fjala Peshkëpi ka kuptimin Peshkopatë. Fshati mendohet të ketë qënë shumë i madh (popullsia arrinte në disa mijëra banorë), dhe sipas gojëdhënave fshati i vjetër është djegur nga pushtuesit osmanë, dhe një pjesë e banorëve janë larguar.

Demografia

Njësia administrative Buçimas ka **21180 banorë** *(Burimi: Njësia Administrative Buçimas, 2015)* dhe përbëhet nga 8 fshatra: Buçimas, Vërdovë, Rëmenjë, Gështenjas, Bahçallëk, Gurras, Tushemisht dhe Peshkëpi. Fshati më i madh është Buçimasi me 7500 banorë.

Popullsia është ndarë në 8 fshatrat e njësisë si më poshtë:

Buçimas – 7500 banorë / 1500 familje

Vërdovë – 3500 banorë / 850 familje

Rëmenjë – 3000 banorë / 800 familje

Gështenjas – 4000 banorë / 1000 familje

Bahçallëk – 500 banorë / 130 familje

Guras – 2000 banorë / 550 familje

Tushemisht – 480 banorë / 140 familje

Peshkëpi – 200 banorë / 59 familje

Lëvizjet demografike

Tendenca në Buçimas ka qënë ardhëse, më shumë se sa për t'u larguar. Nga viti 1991 - 2015 është dyfishuar popullsia, për shkak të ardhjeve të shumta nga zona e malësisë së Mokrës.

Ekonomia

Në njësinë Administrative Buçimas, aktivitetet kryesore ekonomike janë **Bujqësia dhe Blegtoria (70%), të ndryshme (20%) dhe artizanati (10%)**. Baza e ekonomisë ka qënë ndërtimi, por me bllokimin e lejeve janë krijuar vështirësi të shumta. Në njësinë Buçimas(kryesisht në pjesën bregliqenore) ka Hotele dhe restorante, të cilat krijojnë mundësi punësimi për banorët e zonës, dhe të qytetit.

Bujqësia, Blegtoria

Kulturat kryesore që kultivohen në njësinë Buçimas janë drithërat, pemëtaria dhe bimët medicinale. Kohë më parë është mbjellë edhe sherebelë, por më pas u shkul, për shkak të rënies së çmimit në treg. Problem për bujqësinë është edhe mungesa e krahut të punës për shkak të emigracionit të të rinjve. Edhe infrastruktura bujqësore është e amortizuar dhe frigoriferët e mollëve nuk kanë kapacitet *(po ashtu mungon çertifikimi ndërkombëtar për mollët, dhe ato nuk mund të shiten në tregjet jashtë kufijve).*

Infrastruktura

Uji i pijshëm

Ujë të pijshëm ka 24 h në fshatrat e komunës Buçimas *(përveç fshatit Peshkëpi, që funksionon me burime).*

Ujërat e zeza

Rreth 40 % e territorit është e mbuluar me kanalizim për ujrat e zeza *(Tushemishti, Starova dhe një pjesë e Vërdovës)*. Pjesa tjetër kanë gropa septike, por ka edhe njerez që derdhin në lumenj *(Lumi i Vërdovës)*, që më pas shkojnë në liqenin e Ohrit.

Vendgrumbullimi i mbetjeve

Pastrimi i komunës bëhet 2 herë në javë për çdo fshat *(me grafik)*, dhe mbetjet depozitohen në landfill-in pranë fshatit Peshkëpi. Problem mbetet derdhja e ujërave të zeza dhe hedhja e mbeturinave në lumenj, pasi këta lumenj dalin në Shën Naum. Mendohet qe situata do te zgjidhet përfundimisht me Landfillin e Maliq-it.

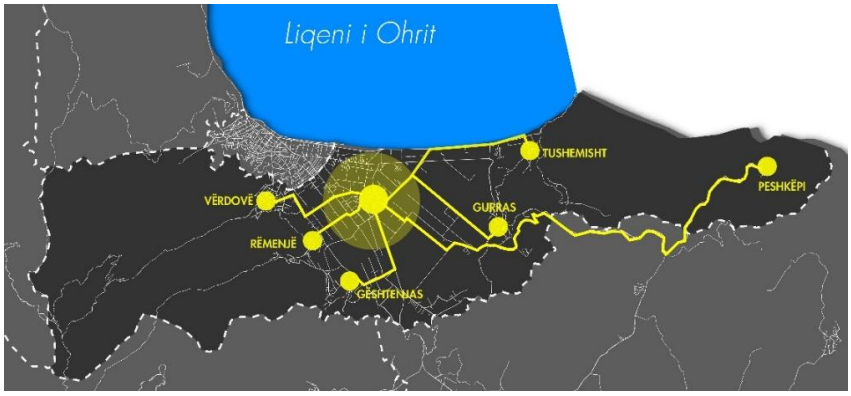

Figura 51 Harta e periferialitetit për njësinë administrative Buçimas

Transporti

Fshatrat janë përgjithësisht afër me njëri tjetrin dhe me qytetin e Pogradecit *(përveç fshatit Peshkëpi, distanca e të cilit nga qyteti i Pogradecit shkon 40 min)*, dhe lidhja mdis tyre bëhet me një linjë furgonësh Pogradec – Tushemisht dhe me makina private.

		Distanca nga Qendra e Nj.A.		Distanca nga Bashkia	
		hapësirë	kohë	hapësirë	kohë
Nj. Admin.	**Qyteti/Fshati**	(km)	(minuta)	(km)	(minuta)
Buçimas					
	Buçimas	0	0	2.5	5
	Bahçallëk	3	5	5	10
	Gështënjas	3.3	10	4.8	15
	Gurras	3.7	12	6.5	15
	Peshkëpi	12	20	14.8	40
	Remenj	2.6	7	3.3	10
	Tushemisht	4.6	10	6.1	12
	Vërdovë	2.5	10	1.4	7

Shërbime

Arsimi

Në njësinë administrative Buçimas, si edhe në njësitë e tjera, mungojnë çerdhet. Kopshtet publike janë 7 (një në çdo fshat), dhe kopshtet private janë 2 (në Starovë). Shkolla 9-vjeçare janë 8 shkolla (dhe 2 janë private, përsëri në Starovë). Shkolla të mesme ka vetëm 1, që është publike, dhe 2 jopublike.

Shkollat jopublike frekuentohen kryesisht nga nxënës që jetojnë në qytetin e Pogradecit. Në Buçimas ka edhe një Universitet jo-publik.

Shëndetësia

Në njësinë administrative Buçimas ka 8 qendra të kujdesit shëndetësor *(nga 1 për çdo fshat).*

Vlerat historike, natyrore e kulturore

Zona ka shumë elemente tërheqëse për turistët shqiptarë e të huaj, kryesisht të natyrës peizazhistike, historike, kulturore e agro-turistike. Ndër elementët kryesorë tërheqës për turistë mund të përmenden:

Liqeni i Ohrit ,bregu i liqenit Lin-Tushemisht,Burimi i Drilonit ,Burimet e Tushemishtit (objekte hodrografike) ,zonë turistike me vlera të mëdha peisazhistike ,e përshtatshme për turizem veror

Gështenjasi ,zonë turistike me vlera të mëdha peisazhistike ,e përshtatshme për turizëm kryesisht dimëror afatgjatë.

-Parku i Drilon-it
-Fshati turistik i Tushemishtit
-Mozaiku i Tushemishtit
-Pjesa bregliqenore
-Gatimet tradicionale

PROGNOZA E ZHVILLIMIT

Ndër problemet më imediate, zgjidhja e të cilëve do të sillte përmirësime të ndjeshme në jetën e banorëve të zonës, e në rritjen e potencialeve turistike, do të veçohen:

-Sistemimi i infrastrukturës bujqësore dhe pastrimi i kanaleve kulluese, bllokimi i të cilëve shkakton përmbytje edhe të ndërtesave në periudhën e shirave.

-Shndërrimi i pjesës bregliqenore në një shëtitore/pedonale, me funksion kryesor turizmin

-Vendosja e kazanëve, në mënyrë që hedhja e mbeturinave të bëhet në mënyrë të organizuar *(sistemimi dhe pastrimi edhe i lumit të Vërdovës)*

-Krijimi i mundësive të reja për ngrohje (përvec asaj me ngrohje me dru zjarri), që të mos dëmtohen pyjet përreth

-Krijimi i mundësisë për agropërpuni

2. Dokumentet e planifikimit

2.1 Konventat Ndërkombëtare, Marrëveshjet bilaterale dhe projekte të tjera

Nisur nga konteksi ndërkufitar qe ka rajoni ku shtrihet kjo bashki, Qeveria Shqiptare dhe bashkia Pogradec marin përsipër të respektojnë detyrimet përkatëse në veçanti ndaj Konventës për mbrojtjen e trashëgimisë botërore kulturore dhe natyrore, Konventës së OKB-së për diversitetin biologjik, Konventës për ligatinat me rëndësi ndërkombëtare, veçanërisht si habitate ujore (Konventa e Ramsar-it), Konventës për vlerësimin e ndikimit në mjedis në kontekst ndërkufitar (Konventa e Espoo-s), Konventës për akses në informacion, për pjesëmarrjen e publikut në vendimmarrje dhe akses në drejtësi për çështjet mjedisore (Konventa e Aarhus-it), Konventës për ruajtjen e florës dhe faunës së egër dhe habitatet e tyre (Konventa e Bernës) dhe Konventës për ruajtjen e specieve migratore (Konventa e Bonn-it) ku qeveri eshte bere pale me nenshkrimin e tyre.

Respektimin e Marrëveshjes ndërmjet Këshillit të Ministrave të Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës të Maqedonisë për mbrojtjen dhe zhvillimin e qëndrueshëm të liqenit të Ohrit dhe të pellgut të tij ujëmbledhës", nënshkruar në Shkup më 17.6.2004, dhe ratifikuar nga Parlamentet e të dy vendeve ne Mars të vitit 2005, (Ligji Nr. 4502 datë 10.03.2005). Kjo marrëveshje merr parasysh rëndësinë lokale, rajonale dhe globale të liqenit të Ohrit si një zonë me vlera të jashtëzakonshme mjedisore, ekonomike, shkencore, estetike dhe kulturore, dhe vetëm një marrëveshje ndërkombëtare është thelbësore për ruajtjen e këtyre vlerave për brezat e tanishëm dhe të ardhshëm pasi ajo garanton një mënyrë menaxhimi që u lejon Palëve të mbrojnë dhe ruajnë liqenin e Ohrit dhe pellgun e tij ujëmbledhës, duke mundësuar në të njëjtën kohë zhvillimin e qëndrueshëm të pellgut ujëmbledhës të liqenit të Ohrit.

Projekti "Lake Ohrid Conservation Project" i financuar nga GEF është zbatuar në periudhën 1996-2004 dhe ka pasur si qëllim që përmes një analize komplekse të gjendjes së liqenit te Ohrit, krijimit të strukturave të përbashkëta me palën maqedone si dhe konceptimit te tij si një ekosistem që duhet të menaxhohet pa kufij, të shërbente si katalizator për të inicuar projekte të tjera me qëllimin final mbrojtjen dhe përdorimin e qëndrueshëm të resurseve natyrore të liqenit te Ohrit dhe pellgut ujëmbledhës te tij. Si rrjedhojë e tij sot janë duke u zbatuar 5 projekte: ***Projekti për mbështetetjen e Parkut të Prespës dhe shpalljen e Rezervës së Biosferës Ohër-Prespë***, financim i KFW-së, ***Projekti për menaxhimin e ujit të pijshëm dhe trajtimin e ujrave të zeza*** po financim i KFW-së, ***Projekti për përdorimin e qëndrueshëm te resurseve natyrore te tre liqeneve nderkufitare Ohër Prespë dhe Shkodër, Projekti për menaxhimin të integruar të basenit te Drinit*** financim i GEF-it, si dhe ***Projekti për qeverisjen e përbashkët të trashëgimisë natyrore dhe kulturore të liqenit të Ohrit dhe pellgut të tij ujembledhës*** financim i BE dhe i zbatuar nga UNESCO. Këto projekte kanë krijuar dhe konsoliduar vizionin e zhvillimit të rajonit duke marrë në konsideratë kontekstin ndërkufitar të tij dhe detyrimet ndaj konventave ndërkombetare ku Shqipëria është palë.

2.1.1 Plani i menaxhimit te peisazhit te mbrojtur të Pogradecit, 2013

Ky është një plan i miratuar i menaxhimit të peisazhit të mbrojtur të Pogradecit i hartuar në vitin 2013 dhe i financuar prej Bashkimit Europian në kuadër të programit IPA 2010 për Shqipërinë. Plani bën një analizim dhe vlerësim aktual të zonës së mbrojtur, bën propozime se si kjo zonë mund të menaxhohet dhe bën një parashikim të planit financiar mbështetur në propozimet e planit të menaxhimit. Lidhur me objektivat e planit të menaxhimit mund të thuhet se synohet përforcimi i

ruajtjes së peisazhit të mbrojtur, ruajtja dhe konservimi i habitatit, zhvillimi i përdorimeve rekreative dhe turistike, zhvillimi i qëndrueshëm i agrikulturës dhe aktiviteteteve social ekonomike si dhe promovimi i kërkimit shkencor dhe edukimit.

Figura 52. Harta e zonimit të propozuar të peisazhit të mbrojtur të Pogradecit

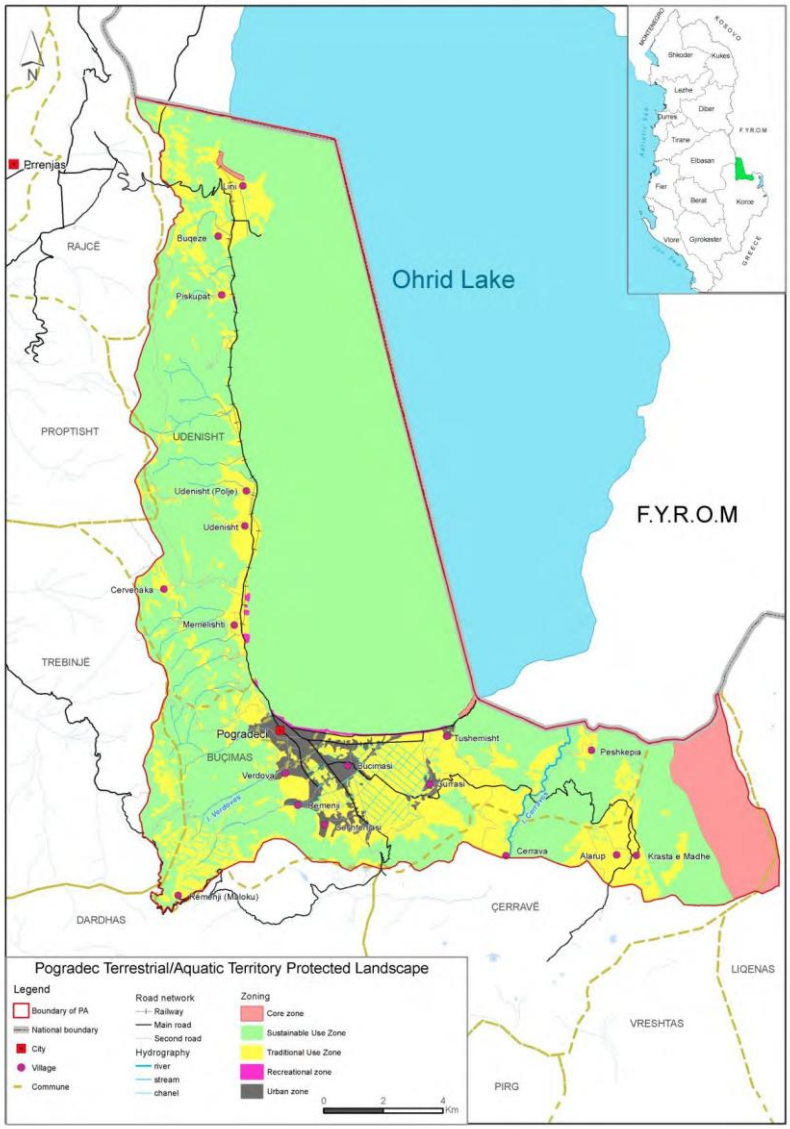

Peizazhi i mbrojtur i Pogradecit bazuar në zonimin e propozuar të këtij plani ndahet në katër zona:

"Zona bërthamë" - e cila është një zonë e kushtuar e rritjes së peshkut, këto zona janë caktuar në bregun e liqenit, Lin dheTushemisht. Këtu nuk lejohet gjuetia e peshkut si dhe veprime të tjera në dëm të habitatit. Në këtë zonë duhet të ruhet bimësia në mënyrë që të ndodhë i gjithë procesi natyror.

" Zona e përdorimit të qëndrueshëm" - një zonë e cila përbëhet nga pyje të cilat janë kryesisht në degradim si dhe liqeni i Ohrit (ngjyra jeshile në hartën sipër). Në këto zona lejohet peshkimi nga peshkatarë të liçencuar, përdorimi i drurëve për dru zjarri nga operatorë të liçencuar, zona plazhi, prodhimi i lajthive dhe gështenjave etj.

"Zona e përdorimit tradicional"- kjo zonë përkon me zonat urbane, tokat bujqësore dhe vreshta të zonës së peisazhit. Në këtë zonë duhet të shmanget keqmenaxhimi i tokës dhe ujit si dhe shmangia e përdorimit të pesticideve. Bazuar në këtë plan këto zona janë të kufizuara përsa i përket urbanizimit dhe ndërtimit të infrastrukturave kryesore. Kjo zonë përfshin dhe pjesë të zonave ekonomike.

"Zonat rekreative" – lidhen me hapësirën e aktiviteteve turistike përgjatë vijës liqenore. Lidhur me këtë zonë Plani i menaxhimit propozon një plan zhvillimi për bregun e liqenit për të minmizuar derdhjet e ujrave të zeza në liqen.

2.2. Strategjitë dhe Programet në nivel ndërkombëtar

Strategjia 2020 e Evropës Jug-Lindore – Punësimi dhe prosperiteti në një këndvështrim Evropian (BE/ Këshilli i Bashkëpunimit Rajonal)

Ky dokument është hartuar në vitin 2011, si përgjigje ndaj kërkesës së qeverive të vendeve të Ballkanit Perëndimor, nga Këshilli i Bashkëpunimit Rajonal në bashkëpunim me qeveritë e vendeve të këtij rajoni, për përgatitjen e një dokumenti në lidhje me çështje që kanë të bëjnë me konkurrencën rajonale dhe strategjitë e rritjes. Ky dokument fokusohet në pesë shtylla të modelit të ri zhvillimor: ***Rritje e Integruar*** – me fokus Tregjet Rajonale, ekonominë e orientuar drejt eksportit dhe investimeve të huaja, etj.

Rritje e Zgjuar – me fokus rritjen e konkurrueshmërise Rajonale, udhëheqjen nga njohuria dhe novacioni dhe bazuar në kapitalin njerëzor, teknologjitë moderne të komunikimit dhe industritë kreative. ***Rritje e Qëndrueshme*** – me fokus në infrastrukturën dhe energjinë e qëndrueshme, në përdorimin me efikasitet dhe ndjeshmëri të burimeve, sidomos atyre natyrore. ***Rritje Gjithëpërfshirëse*** – me fokus avancimin përtej një shoqërie përjashtuese drejt një situate ku të gjithë përfitojnë nga zhvillimi në mënyrë të drejtë. ***Qeverisje në funksion të rritjes*** - me fokus qeverisjen transparente, funksionale dhe efikase

Programi i Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA Shqipëri – Greqi 2014 – 2020

Programi Interreg II IPA i Bashkëpunimit Ndërkufitar Shqipëri – Greqi 2014 – 2020 është rezultat i një procesi të programimit të udhëhequr nga "Komiteti i Përbashkët i Programimit", i themeluar për përgatitjen e programit Interreg II IPA për bashkëpunimin ndërkufitar. Strategjia e këtij programi është: "Për gjetjen e ekuilibrit mes zhvillimit të qëndrueshëm rajonal dhe rritjen e bashkëpunimit ndërkufitar midis popullsisë dhe rajoneve, institucioneve vendore, në përputhje me BE-në dhe politikat kombëtare, me qëllim adresimin e sfidave të përbashkëta nëpërmjet ndërhyrjeve të përbashkëta"

Prioritetet e programit në bazë të Aneksit III të rregullores IPA II (BE) Nr 231/2014, përfshijnë: Promovimi i transportit të qëndrueshëm, informacionit dhe komunikimit (IC) rrjete dhe shërbime dhe investime në ujë, mbeturinave dhe energjisë sistemeve dhe pajisjeve ndërkufitare. Mbrojtja e mjedisit dhe promovimin e ndryshimeve klimatike përshtatjen & zbutjen, parandalimin e rrezikut dhe menaxhimit. Vlerësimin e turizmit dhe trashëgiminisë kulturore dhe natyrore. Rritja e konkurrencës në mjedisin e biznesit dhe zhvillimin e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme, tregtisë dhe investimeve.

Programi i Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA Shqipëri – Maqedoni 2014 – 2020, Programi i Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA Shqipëri – ADRION 2014 – 2020, Programi i Bashkëpunimit Ndërkufitar IPA Shqipëri – Mediteranien 2014 – 2020

Analiza e planeve dhe instrumenteve në nivel kombëtar

2.3 Plani i Përgjithshëm Kombëtar *(draft)*

Plani i Përgjithshëm Kombëtar është një nismë e marrë nga qeveria me propozim të Ministrisë të Zhvillimit Urban dhe Turizmit. Plani i Përgjithshëm Kombëtar do të orientojë përdorimin dhe shfrytëzimin e qëndrueshëm të burimeve dhe potencialeve të Shqipërisë. Brenda këtij kuadri do të ketë një vëmendje të veçantë për rivlerësimin e aseteve të trashëgimisë kulturore dhe të burimeve natyrore.

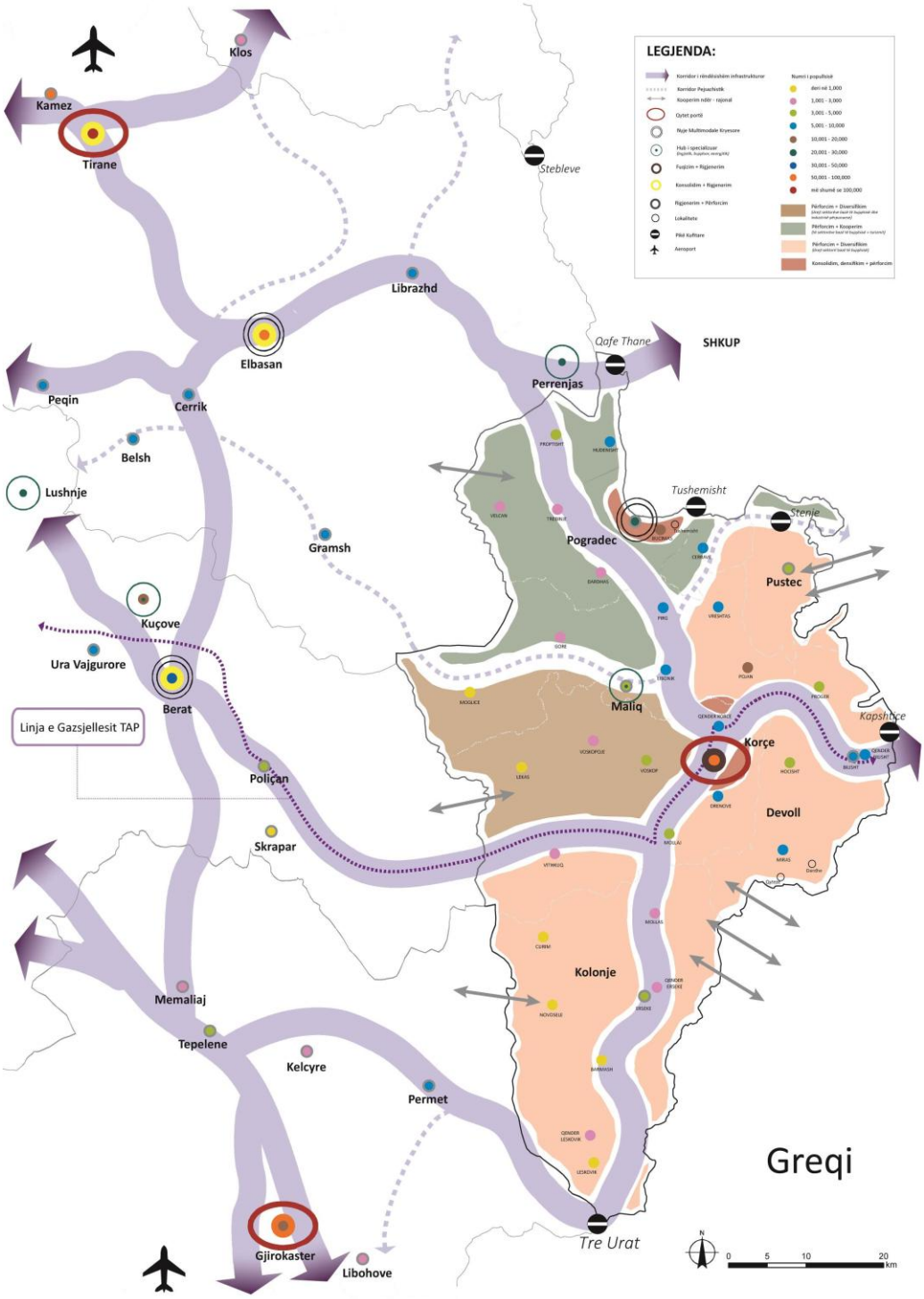

Bazuar në draft Planin e Përgjithshëm Kombëtar i hartuar nga AKPT dhe MZHU disa nga direktivat kryesore të cilat rrjedhin për PPV-në e Bashkisë Pogradec janë:

RAJONALIZIMI - Një nga kërkesat që plotëson Plani i Përgjithshëm Kombëtar është krijimi i bazave për zhvillim rajonal.

Tre janë tipet e Rajoneve te përcaktuara nga PPK:

- RAJONE NDËRKUFITARE
- RAJONE EKONOMIKE KOMBËTARE
- RAJONE TË SPECIALIZUARA

RAJONET NDËRKUFITARE burojnë drejtpërdrejt nga Programet IPA Crossborder (Vetëm për periudhën 2014-2020 Shqipëria do të sigurojë një mbështetje financiare prej 75milion eurosh.)

Shqipëri – Greqi (Fondi IPA 42.312.029€) përfshin: *Rajonin Korçë – Selanik, Rajonin Gjirokastër – Janinë, Rajonin Sarandë – Korfuz*

RAJONI KORÇË - SELANIK, ka bashëkpunim ekonomik, potencial për zhvillimin dhe nxitjen e bashkëpunimit në sektorin e turizmit, bujqësisë dhe të energjitikës.

Figura 53.Rajonet ndërkufitare (Burimi: PPK, 2015)

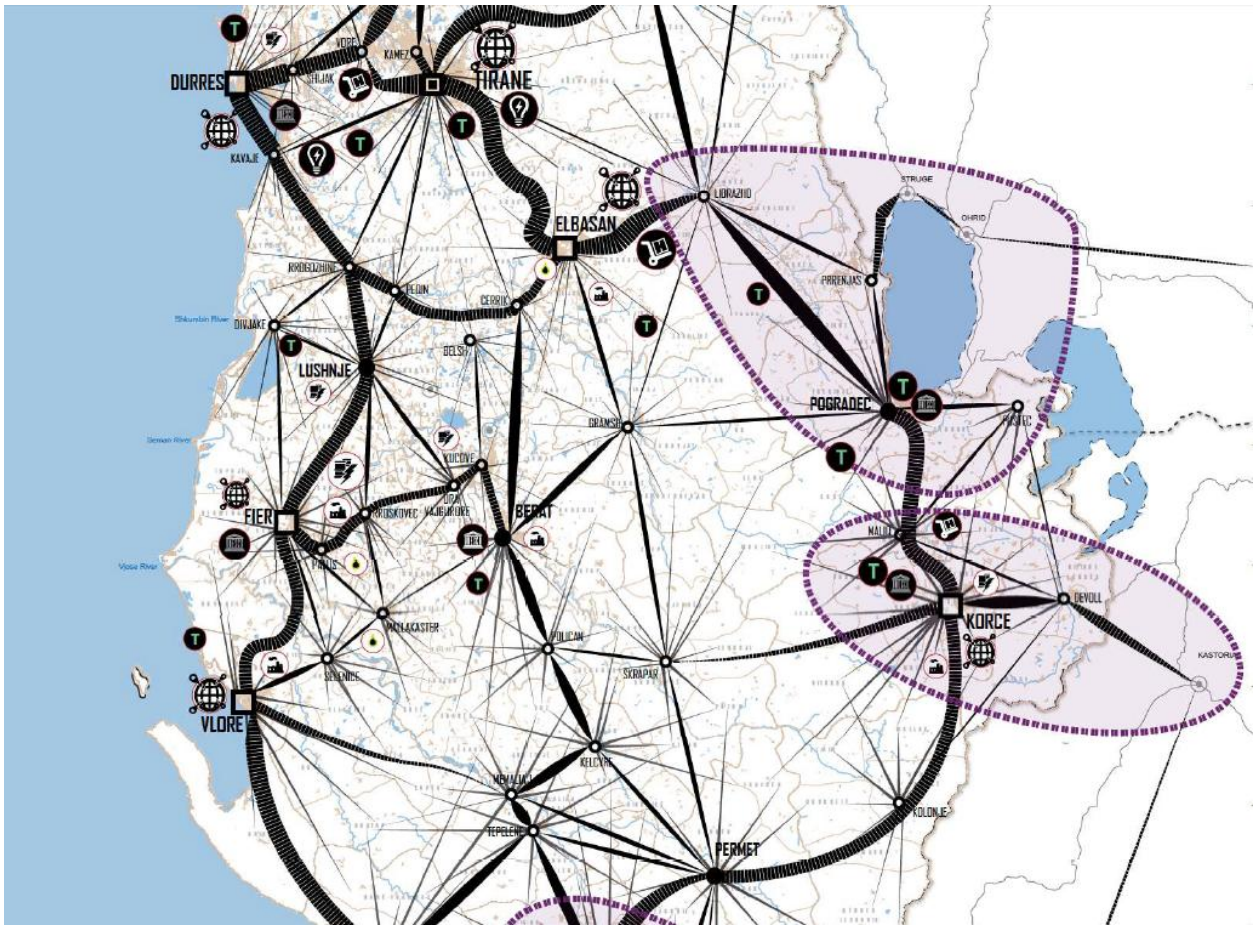

RAJONET EKONOMIKE KOMBËTARE: aktualisht si një rajon i tillë i mirëfilltë performon vetëm rajoni ekonomik Tiranë Durrës, por Plani Kombëtar deri në 2030 mundëson fuqizimin edhe të 6 rajoneve te tjera me rëndesi kombëtare. Plani kombëtar e sheh Pogradecin si pjesë e një rajoni ekonomik të rëndësishëm atë të Pogradec - Korçë me avantazhe të larta për lidhje me rajonin Durrës-Tirane duke formuar një zinxhir të rajoneve ekonomike.

Profili këtij rajoni: Tregëti (shkëmbim & përpunim) – Energji – Turizëm – Bujqësi

Zhvillimet Strategjike:

3. Korca, qendër primare, turistike, bujqësore por edhe energjitike.

4. **Pogradeci qendër e specializuar, turizëm liqenor, natyror -bujqësi.**

Figura 54. Sistemi infrastrukturor (Burimi: PPK, 2015)

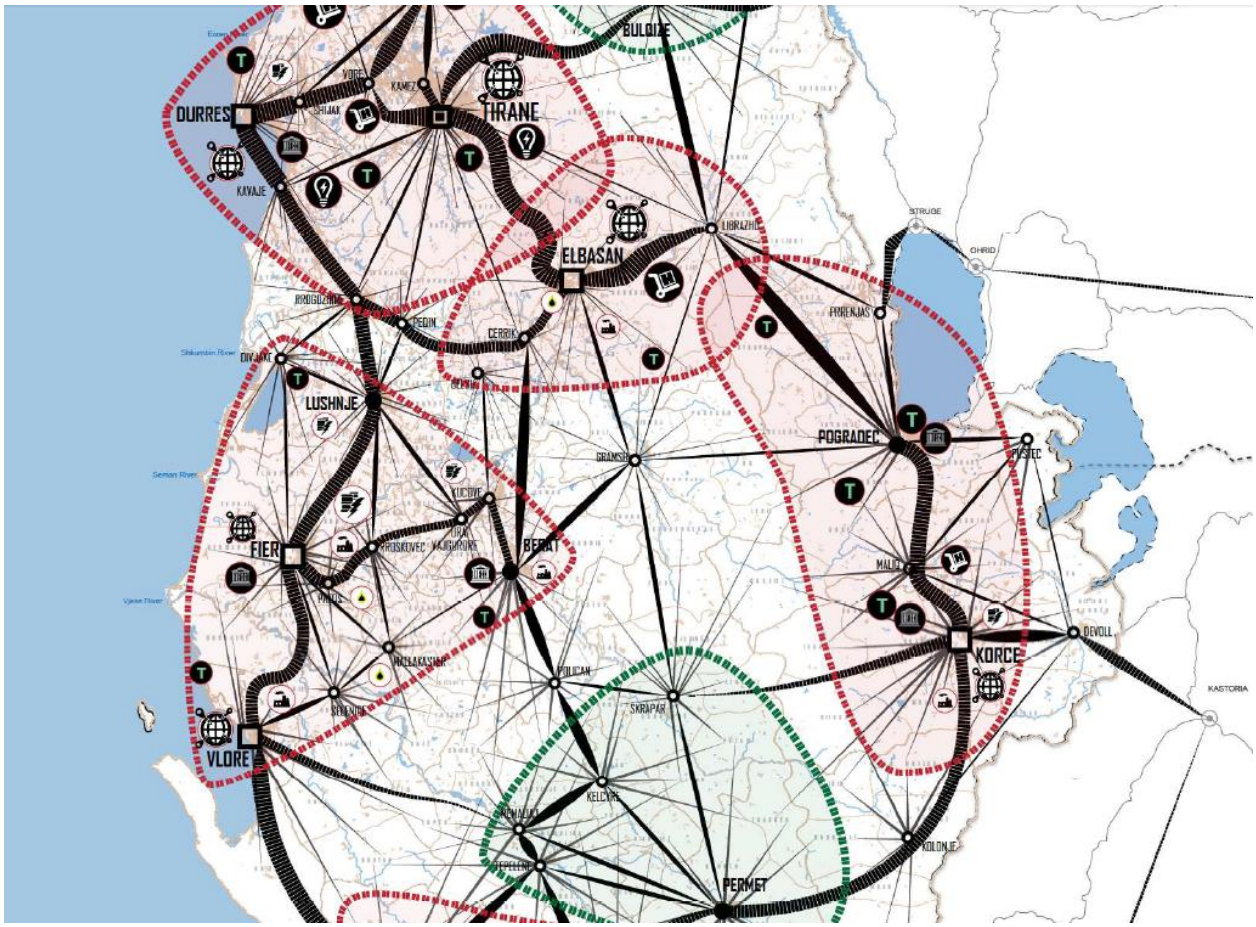

SISTEMI INFRASTRUKTUROR

Objektivi: Integrimi hapësinor, rritja e aksesueshmërise së vendit dhe shpërndarje e balancuar e flukseve.

Politikat: Organizimi i territorit në sistemin e hierarkizimit të qendrave urbane dhe zhvillimi i korridoreve të integruara të flukseve të infrastrukturës.

TRANSPORTI

Objektivi: Multimodal dhe miqësor ndaj ambjentit konkurues

Politika: Krijimi dhe konsolidimi i një sistemi të integruar multimodal mbarë Kombëtar, rritje dhe konsolidim i pikave të aksesit dhe të lidhjes së territorit.

Në sistemin e infrastrukturës së transportit për bashkinë e Pogradecit, Plani i Përgjithshëm Kombëtar propozon:

1. **Dhjetë Stacione Intermodale Ndërkombëtare në Tiranë, Durrës, Lezhë, Shkodër, Kukës, Pogradec, *Korçë*, Vlorë, Sarandë, Gjirokastër, të cilat do të përmbushin nevojat ndërkombëtare dhe tranzitore të lëvizjes dhe shkëmbimit të modaliteve të transportit me vendet e tjera .**
2. **Integrimi i mëtejshëm dhe lidhjen e rrjetit tonë hekurudhor (Stacioni i fundit Pogradec) me rrjetin hekurudhor të Maqedonisë**
3. **Fuqizimin e linjës hekurudhore si pjese e multimodalitetit te korridorit viii**
4. **Rivlerësimin e aksit ekzistues Lin - Pogradec sipas konceptit të Rrugeve Green[1] duke e rehabilituar dhe përshtatur në ato segmente të cilat kalojnë pranë ose përmes zonave të mbrojtura .**

Për transportin ajror PPK sugjeron ish fushat aeroportuale në Shkodër dhe ***Korçë*** propozohen të ruhen të lira nga ndërtimet për të vlerësuar mundësinë në një të ardhme për zhvillimin e transportit ajror.

ENERGJIA

Objektivi: Zhvillimi i një rrjeti eficient energjitik

Politika: Diversifikimi drejt energjise së rinovueshme

Në sistemin e infrastrukturës energjitike, Plani i Përgjithshëm Kombëtar propozon:

4 Korridore energjetike: TAP – IAP – WBR – Kosovë do të mundësojnë integrimin e sistemit energjitik të Shqipërisë në infrastrukturën energjitike të Ballkanit Perëndimor dhe Europës. Shqipëria përbën një korridor të rëndësishëm që lidh Greqinë me vendet e Bashkimit Europian dhe Kroacinë. Ky korridor siguron një mundësi për lidhje energjetike nëndetare mes Shqipërisë dhe Italisë, një nga ekonomitë më të mëdha të Bashkimit Europian;

2.4. Analiza e planeve dhe instrumenteve në nivel vendor

Ne rastin e territorit administrativ të Bashkisë Pogradec, nuk kemi të bejmë me një analizë të thelluar të sistemeve të planifikimit, planeve rregullative, sektoriale etj, pasi zhvillimi i qytetit dhe i njësive administrative perreth tij, është prirur kryesisht nga një zhvillim i kufizuar, pjesërisht i udhëhequr nga studime urbanistike pjesore dhe pjesërisht i karakterizuar nga zhvillime te karakterit informal, karakteristike kjo e zhvillimeve në të gjithë territorin e Republikës së Shqipërisë në dy dekadat e fundit.

Figura 55 Foto të Pogradecit të vitit 1979

Plani rregullues i qytetit të Pogradecit i vitit 1979
Në vitet 1979 është miratuar nga Komiteti Ekzekutiv i rrethit të Pogradecit një projekt ide e planit rregullues të qytetit të Pogradecit. Projekt ideja sugjeron që t'i qëndrohet strikt qasjes së zonimit të propozuar në këtë dokument. Plani i vitit 1979 është me shumë rëndësi, pasi sistemi rrugor dhe forma urbane e strukturave është trashëguar në ditët e sotme nga plani i këtij viti. Janë shtuar eshe rrugë të reja, dhe ka patur ndryshime pas viteve 90.

Studimi urbanistik Pjesor i Bregut të Liqenit 2002
Ky plan, për brezin e liqenit përcakton disa elemente kyçe, të tilla si përcaktimi si zonë në ruajtje e zonës të banimit me ndërtime 2-3 kate, dhe ruajtja e karakteristikave arkitektonike të saj, përcaktimin e një këndi lojrash për fëmijë, rikonstruksionin e objekteve të degraduara dhe rikthimi i tyre me funksion turistik (Oktapodi, godina e Turizmit të vjeter, etj).

Projekti i mbrojtjes së liqenit të Ohrit, kanalizimi i ujrave te zeza dhe furnizimi me ujë të pijshëm të qytetit Pogradec

Detyra e projektimit për studimin urbanistik të qendës së qytetit dhe vija kufizuese e saj 2003
Qëllimi i kësaj detyre projektimi është realizimi i një studimi urbanistik pjesor që ruan e zhvillon zonën e qendrës së qytetit si qendër biznesi, sociale kulturore e historike të qytetit. Ky studim urban ka si objektiv krijimin e një qendre atraktive për qytetarët e turistë e huaj dhe vendas, sigurimin e trashëgimisë kulturore e vlerave historike, ruajtjen e traditës të ndërtimit, dhe në tërësi rigjallërimin e qendrës dhe krijimin e kushteve që të bëhet atraktive e në të të kalojnë kohën të lirë të gjitha grupmoshat.

Plani i përgjithshëm rregullues i Pogradecit 2009

Qëllimi kryesor i këtij plani është të shërbejë si direktive për të ndihmuar banorët e qytetit të realizojnë qëllimet e tyre për qytetin e së ardhmes. Elemente të planit, si përdorimi i tokës, transporti, shërbimet publike, infrastruktura inxhinierike, trajtimi hapësinor i qytetit dhe zbatimi janë konceptuar si mjete per te arritur këtë objektiv. Ndër objektivat kryesore të këtij plani janë: ruajtja dhe rritja e cilesisë të njësive ekzistuese të banimit, krijimi i mundësive për të ndërtuar banesa të reja brenda disa prej njësive eksiztuese të banimit, realizimi i brezave tranzitore midis territoreve të punës dhe zonave të banimit ose atyre turistike, ruajtjen, ristrukturimin, përmirësimin dhe dhe krijimin e parqeve dhe shërbimeve rekreative për t'i shërbyer atyre që banojnë, punojnë apo pushojnë në qytet, krijimi dhe theksimi i imazhit vizual, pamjes dhe identitetit urban e arkitektonik të qytetit, ruajtja e hapësirave të lira brenda qytetit nga rritja e vazhdueshme e presionit për ndërtim. etj.

Shpallja e qendrës historike të qytetit të Pogradecit dhe miratimi i rregullores për administrimin e saj (Vendim Nr.544 datë 18.06.2015)[1]

Përcaktimi i kufirit të zonës së mbrojtur të objektit "Kalaja e Pogradecit", monument Kulture i kategorisë së parë

Territori administrativ i Bashkisë Pogradec, është zhvilluar nëpërmjet një skanimi sipërfaqësor të kërkesave për zhvillim, duke i trajtuar këto kërkesa në terma pjesore dhe të pandërlidhura nga një strategji e çfarëdollojshme territoriale. Kjo situatë ka ndikuar në një zhvillim kaotik të territorit urban në zonat e urbanizuara. Ndërsa në territoret suburbane dhe rurale, situata është ndryshe. Në këto zona, zhvillimet janë kryesisht informale, të cilat kanë ndikuar në shtimin e zonave të urbanizuara dhe demtimin e tokave bujqësore, duke tjetërsuar përdorimin e tyre dhe dëmtuar perspektivën e investimeve të gjera në zonat e prekura nga zhvillimi informal. Si rrjedhojë e këtyre ndërtimeve, territore të reja të urbanizuara janë krijuar në fshatrat e njësive administrative Buçimas e Udënisht *(kryesisht në Tushemisht, Buçimas, Udënisht e Mëmëlisht)*, ndërsa zgjerimi i territorit të urbanizuar dhe densifikimi i atij ekzistues ka ndodhur në Lin.

[1] Detyrimet që rrjedhin nga ky vendim janë marrë në konsideratë për përcaktimin e njësive strukturore

3.Veçoritë Fizike dhe Mjedisore

3.1 Topografia dhe Relievi

Figura 56. Relievi i Bashkisë Pogradec

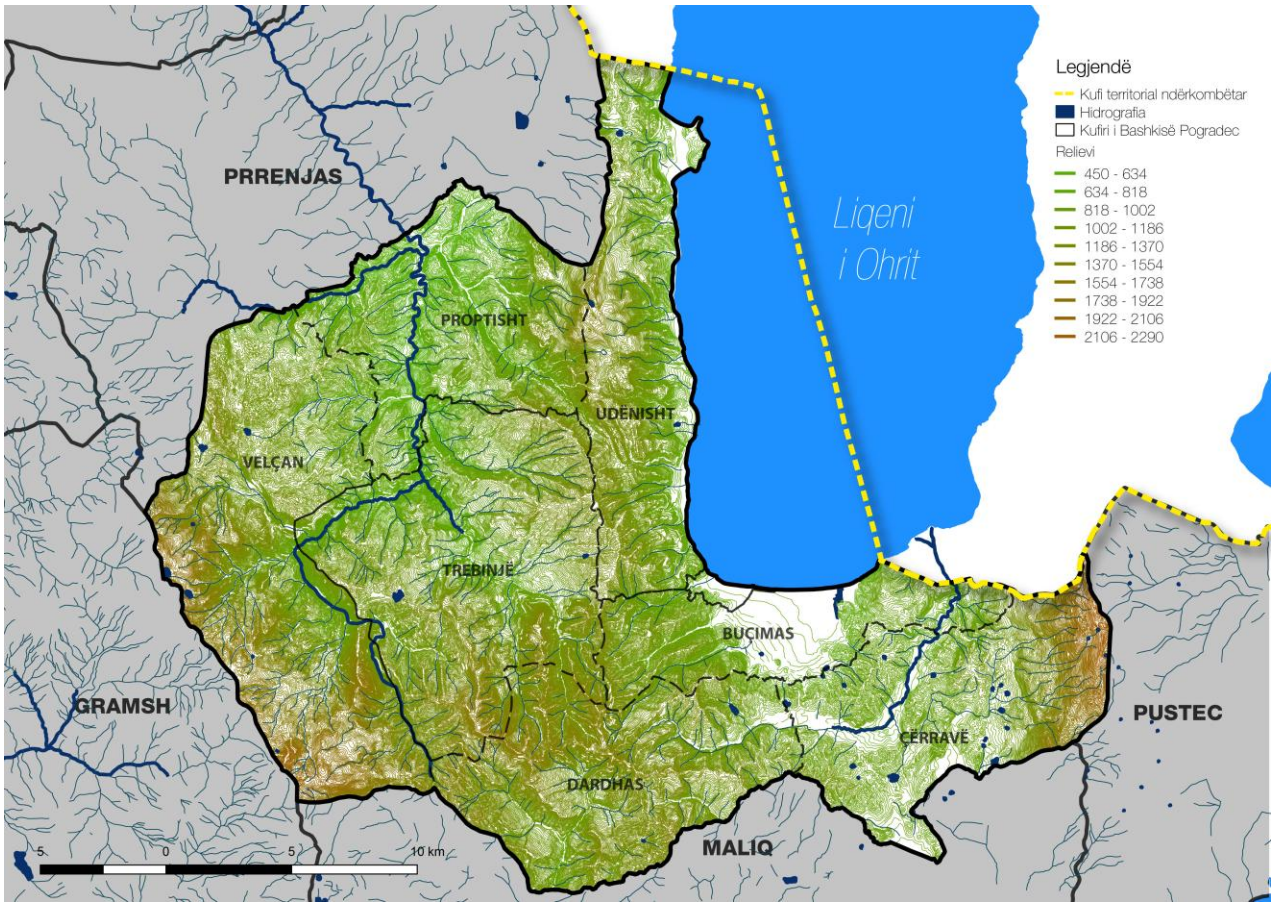

Bashkia e Pogradecit shtrihet në vijën bregore në jug të liqenit të Ohrit, i vendosur përgjatë kodrave në formën e një teatri, shkallaret e të cilit zbresin drejt liqenit. Ka një pozicion fushor në lartësinë 694 m mbi nivelin e detit. Në veriperëndim, Pogradeci zotërohet me pamje e vëzhgim të relievit prej një kodre me lartësi rreth 800 m, ku ka qenë edhe një qendër banimi e hershme e Dasaretisë (Enkelana). Në juglindje vijon me fushën e Starovës, pas së cilës vijnë sistemi kodrinor rrethues jugor, për gjithë rrethinën e tij. Sistemi rrugor është paralel me vijën kryesore bregore ku veçohen dy prej tyre: njëra si shëtitore e qëndrës, ndërkaq tjetra është përvijim i rrugës që lidh qytetin me Shën Naumin, e përpara tij me qëndrën turistike të Drilonit.

Gjeohapësira e bashkisë Pogradec përbëhet nga disa elementë të relievit si: Fushëgropa e Pogradecit, Krahina e Mokrës, Malësia e Gorës, Kurrizi malor: Maja e Beshenikut - Qafë Thanë, Gjeohapësira kodrinoro- malore : Dardhas- Alarup dhe qyteti i Pogradecit.

3.1.1. Fushëgropa e Pogradecit

Fushëgropa e Pogradecit zë në sipërfaqe prej 15.7 km^2. Syprina liqenore zë një sipërfaqe prej 109 km^2. Ajo ka formën e një trapezi me bazë të vogël në veri : 2,9 km dhe në Jug 7,4 km *(Këndi veriperëndimor i Pogradecit deri në Tushemisht).* Lartësia e syprinës ujore të liqenit është 694 metër mbi nivelin e detit. Niveli lartësor i fushës fillon nga një “0” relative dhe deri në fillimin

kodrinoro-malor shkon në lartësinë ku fillon hipja e relievit për në Qafë Plloçë. Në këtë kufi kodrinor lartësia është 820 metër.

3.1.2. Hapësira liqenore

Liqeni i Ohrit është liqeni më i thellë tektonik i Ballkanit (liqeni i 7-të më i thellë në Europë), dhe mbulon në total një sipërfaqe prej rreth 358.2km^2, prej së cilës 109 km^2 i përkasin Shqipërisë. Liqeni ndodhet në një lartësi 695 m mbi nivelin e detit.

Vija bregliqenore e liqenit të Ohrit është e gjatë 87.5km, prej nga 56 km i përkasin Maqedonisë dhe 31.5 km Shqipërisë, dhe gjerësia e tij maksimale arrin 30 km, ndërsa gjerësia varion nga 11.2 dheri në 14.5 km. Thellësia më e madhe e tij është 289 metra[ix].

I krijuar rreth 2 milion vjet më parë nga mbushja me ujë e gropës tektonike, Liqeni i Ohrit është i dyti për nga madhësia në Shqipëri pas atij të Shkodrës.

3.1.3. Krahina e Mokrës

Mokra ka tipare të veçanta, të relievit gjeohapsinor, të shtrirjes, historisë dhe kulturës. Është një nga krahinat më të hershme të banuara. Përfshin 47 fshatra të cilat shtrihen në Mokrën e Sipërme dhe Mokrën e Poshtme e mbështjellë e tëra në faqet malore që bjenë nga kreshti malor i cili fillon nga mali Valamares, Qafa e Panjës e deri tek Guri i Kamjes. Mokra përfshin në vete tre njësi administrative vendore: **Proptisht, Trebinjë dhe Velçan**. Ka një sipërfaqe prej 376 km^2.

Lumi i Dunshës takohet me Shkumbinin në veri të fshatit Çezma e Vogël, në lartësinë 533.9 metër. Përroi i Homçanit që bashkohet me përroin e Selcës së Sipërme, zbret nga lartësitë 1344 metër. Në lumin e Slabinjës zbret lumi dhe lugina e Dunshës që përfshin ujrat që vijnë nga faqja e Trebinjës, Povelan , Potkozhan, Kalivaç dhe përroi që rrjedh nga Guri i Bardhë dhe Dunica prej një relievi që ngrihet gjer në qafën e Panjës e Guri i Kamjes. Përroi dhe lugina e Homçanit *(lartësia 912 metër)* mbledh ujrat që zbresin nga maja e Korijes *(1343 metër).* Në verilindje të Mokrës është lugina e Homezhit *(750 metër)* me ujra që zbresin në harkun kreshtor të majës së Fushës së madhe *(1429 metër),* maja e Shullërit të Kaprit *(1343 metër),* maja e Ahishtes së Gegës *(1513 metër)* me përrenj që zbresin nga lartësitë në jug të Çervenakës. Kufiri perëndimor i Krahinës së Mokrës fundon në gjeohapësirën midis fshatrave Stravaj *(e Librazhdit)* dhe Senisht *(e njësisë administrative të Velçanit).* Vija përmbyllëse në jugperëndim të Mokrës është kreshti malor që zë fill nga maja e Lenijes , Qafa e Mushkës *(1825 metër).* Guri i Kamjes *(1461 metër)* është jo vetëm një monument natyre në kreshtin fundor të krahinës së Mokrës, por pika dhe këndi juglindor ndarës midis tre nënkrahinave: Ujëmbledhësit dhe Fushëgropës së Pogradecit në Lindje, të Malësisë së Gorës *(fshatrave të Bashkisë së Maliqit në Jug si dhe vetë Krahinës së Mokrës).*

3.1.4. Kurrizi malor: Maja e Beshenikut - Guri i Kuq - Qafë-Thanë

Ka një sipërfaqe prej 89 km^2. Kreshti ndarës në lindje të malësisë së Mokrës, që lidhet me masivin dhe kurrizin malor përfshin lartësinë 1411 metër *(maja e Beshenikut në lindje të fshatit Kalivaç)* vijon me kurrizorin drejt majës së Shullërit *(1226 metër).* Kreshti ndarës vijon me një platformë të thyer drejt majës së Fushës së Madhe *(1429 metër)* në lindje të fshatit Homezh *(njësia administrative e Proptishtit).* Në veri merr drejtim përkah majës së Fushës së Moçalit, majës së Fushës së Madhe, majës së Shullërit të Kaprit *(1343. 3 metër)* maja e Ahishtes së Gegës *(1513.5 metër).* Ky kresht ndan dy njësitë e Bashkisë së Pogradecit: Mokrën me fushëgropën e Pogradecit. Si reliev ka drejtimin veri-jug. Lartësitë kurrizore janë të përafërta me prirje uljeje gjer në Qafë – Tanë : 940 metër. Lartësia më e madhe është në majën e Ahishtës së Gegës *(1513 metër)*

Lugina dhe përrenj zbresin nga lartësitë drejt lindjes, si përroi i Varreve, që zbret në jug të fshatit Memëlisht *(i njësisë së Udënishtit)* përroi i Torbilit, përroi i fushës së Moçalit.

3.1.5. Gjeohapësira ujëmbledhëse lindore Guri i Kamjes - Kalivaç - në kufijtë e Fushëgropës së Pogradecit

Ka një sipërfaqe prej 32 km^2. Është një formë e faqes malore me ujëmbledhje dhe rrjedhje në drejtim të lindjes. Në veri kufizon nga qafa e Kalivaçit *(maja e Beshenikut, 1411 metër)* me rënie në rrjedhje të përroit të Kishës që zbret në periferinë jugperëndimore të Pogradecit. Ndërkaq kufizimi perëndimor vijon në jug deri tek Guri i Kamjes *(1425 metër)* që është edhe një monument natyror. Duke filluar që nga veriu prej kreshtit malor dhe faqeve përkatëse rrjedhin: përroi i Kishës, që zbret në këndin jugperëndimor të Pogradecit, përroi i Vërdovës, Përroi i Rrëmenjit dhe përroi i Gështenjasit.

3.1.6. Malësia e Gorës Jugore

Ka një sipërfaqe prej 18 km^2. Është veriu i krahinës së Gorës, që mbështetet dhe kufizohet më Malësinë e Mokrës. Kjo gjeohapësirë ka në përfshirje të saj fshatrat Niçë, Stërkanj, Osnat, Lekas, Dërdushë *(të njësisë së Dardhasit).* Si reliev përfshin luginat dhe ujrat që rrjedhin në jug nga kreshti malor i krahinës së Mokrës, nga kurrizi i Mesmalit *(bashkia e Maliqit)* dhe ujrat dhe luginat që zbresin nga qafa e Panjës deri tek Guri i Kamjes, për në Osnat. Luginat dhe përrenjtë përkatës vijojnë në Stërkanj *(i njësisë administrative të Dardhasit),* që është edhe fshati këndor e fundor i Bashkisë së Pogradecit

3.1.7. Gjeohapësira: Dardhas – Çërravë - Alarup

Ka një sipërfaqe prej 97 km^2. Kjo gjeohapësirë është plotësim i relievit kodrinoro-malor të pjesës jugore të Bashkisë së Pogradecit. Ajo kufizhet nga perëndimi me malësinë e Mokrës dhe të Gorës, në Jug me Bashkinë e Maliqit, në veri me hapësirën e fushëgropës së Pogradecit, në Lindje nga kufiri shtetëror me Maqedoninë. Në perëndim fshatrat kufitarë me Gorën janë Prenisht *(1100 metër)* që i përket njësisë administrative të Dardhasit, Grunjas *(920 metër),* Osnat, që përfshihen në njësinë e Dardhasit. Në këtë gjeohapësirë përfshihen 13 fshatra në dy njësi administrative vendore: Dardhas, Stropckë, Leshnicë, Çërravë, Qershizë, Grabovicë, Pretushë, Nizhavec, Blacë, Bletas, Lumas, Alarup, Peshkëpi. Kufizimi lindor është kufiri shtetëror me Maqedoninë duke përfshirë Peshkëpinë dhe Alaraupin. Në Bletas fillon reliev intensiv ngjitës për në Malin e Thatë. Në jugperëdim shtrihet Blaca *(lartësia 1017 metër),* Nizhavec *(lartësia 955 metër),* Pretushë *(lartësia 986 metër),* Veliternë *(lartësia 820 metër)* deri në kufi me Grunjasin *(lartësia 1009 metër).*

3.2. Klima

KLIMA NË RAJONIN E POGRADECIT

Pozicioni gjeografik, mbizotërimi i kodrave dhe maleve bën që teritori i bashkisë së Pogradecit të futet në zonën ku dimri është i ftohtë dhe vera e freskët. Rreshjet e pakta bien në formë bore.

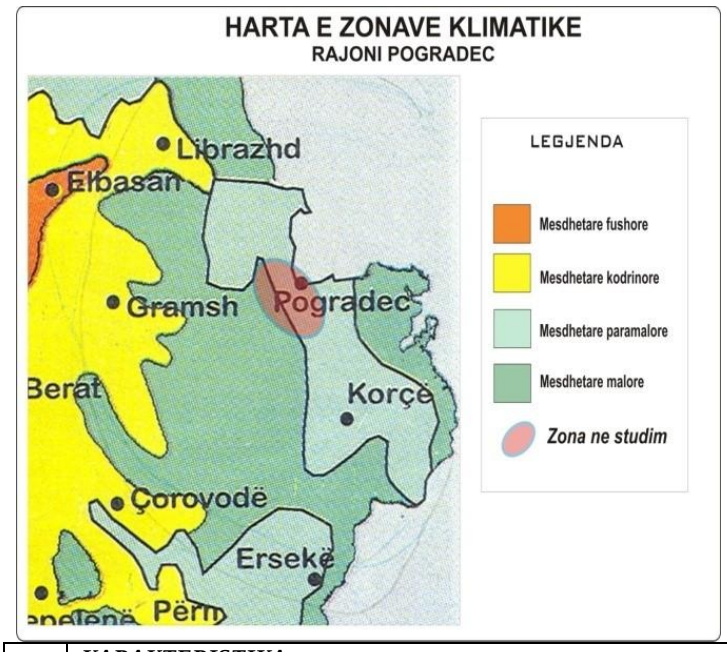

Figura 57. Harta e zonave klimatike

	KARAKTERISTIKA	*TIPI*
1	Tipet kryesore të klimës	Mesdhetare kontinentale para malore
2	Vendodhja e stacionit më të afërt metereologjik	Pogradec
3	Rreshjet mesatare vjetore	760 mm
4	Muaji me rreshjet më të dendura	Dhjetori
5	Muaji me rreshje dëbore më të mëdha	Janari
6	Fillimi dhe fundi i shirave të vjeshtës *(p.sh herët në shtator, mesi i tetorit, fundi i tetorit)*	15 Shtator - 30 Nëntor
7	Fillimi dhe mbarimi i rreshjeve në pranverë	15 Mars - 30 Prill
8	Fillimi dhe përfundimi i rreshjeve te dëborës	5 Dhjetor - 15 Mars
9	Muaji i shkrirjes së plotë të dëbores	Fillim muaji Maj
10	Fillimi dhe përfundimi i periudhës së thatë	Korrik - Shtator
11	Data e ngricës së parë	Pas 10 Nëntorit
12	Data e ngricës së fundit	10 ditëshi i parë Prillit
13	Temperatura minimale mesatare afatgjatë, muaji dhe zgjatja	Temp.mes.vjetore 6-12ºC Temp.min.vjetore (-10ºC) (-15ºC)
14	Muajt e tokës së ngrirë *(lartësi 50 cm)*	Janar-Shkurt deri 20 cm thellësi

Tabela 1.Krakteristikat kryesore të klimës në rajonin e Pogradecit ***Burimi:*** *Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri Klimatologjia*

Temperatura maksimale gjatë verës variojnë 36-38 gradë, temperatura mesatare mujore luhatet nga 20 gradë deri në 24 gradë. Gjatë dimrit bien dhe reshje dëbore, ku në rajonin tonë e përreth trashësia shkon në mbi 0.5m, ndërsa në veri në lartësi të mëdha trashësia shkon deri në mbi 1m.

Gjatë vitit në zonën tonë reshjet janë të shumta dhe sasia e tyre mesatare shkon nga 900-1300 mm, dhe më shumë reshje bien në muajin nëntor dhe dhjetor të vitit. Dëbora fillon të bjerë që në fundin e muajit Nëntor dhe vazhdon në mënyrë jo të qëndrueshme deri në muajin Shkurt. Ky territor, pothuajse gjatë gjithë vitit, por veçanërisht në periudhën fundi i vjeshtës-fillimi i pranverës rrihet nga erëra të ftohta. Klima e territorit tokësor/ujor të Pogradecit është e tipit kontinental lokal, me një temperaturë mesatare vjetore prej 11.4°C. Temperaturat mesatare mujore arrijnë rreth afërsisht 21.2 gradë në Korrik dhe Gusht, ku maksimumi arrin në gusht me 34.4 gradë. Temperatura mesatare më e ulët është gjatë Janarit, rreth 1.5 °C, me një minimum prej -17.2°C.

PARAMETRAT KLIMATERIK

Era

Era më e shpeshtë është ajo që fryn nga veriu, sidomos në vjeshtë dhe dimër. Erërat që fryjnë nga jugu dhe juglindja dominojnë gjatë pranverës dhe verës. Erërat e juglindjes dhe lindjes janë të konsiderueshme.

Periudhat e qeta dhe me erë ndryshojnë gjatë ditës, veçanërisht në verë: mëngjeset karakterizohen nga luhatjet mes erërave që fryjnë nga veriu dhe periudhave të qeta. Kushtet e motit ndryshojnë mjaft pasditeve, kur qetësia prishet nga erërat e jugut dhe juglindjes. Shpejtësia mesatare e erës në rajonin e Ohrit është relativisht e ulët, 3.4 m/sek.

Nga të dhënat e stacionit meteorologjik të Elbasanit drejtimi dominues, në të gjithë stinët, janë VL (20% të rasteve) dhe JP (10.4% të rasteve).Rrymat ajrore janë një ndër faktorët kryesorë të formimit të klimës. Ne territorin në studim, drejtimi i erës gjatë vitit është i ndryshueshëm. Shpejtësitë e erës në territorin në studim janë në vartësi të periudhës së vitit. Vlerat më të mëdha të shpejtësisë së erës vrojtohen në stinën e dimrit.Shpejtësitë maksimale të erës me periudhë përsëritje një herë në 50, 20, 10 vjet janë respektivisht 30-33m/s, 28-30m/s, dhe 24-27m/s (sipas Kushteve teknike Hidrometeorologjike).

Temperatura

Regjimi termik paraqet uniformitet të kënaqshëm. Vleftat e temperaturës mesatare vjetore përgjithesisht luhaten rreth 13.0o C. Temperatura mesatare e janarit lëkundet në rreth 2.9 º C. Në figurë paraqitet shpërndarja e temperaturës mesatare gjatë vitit

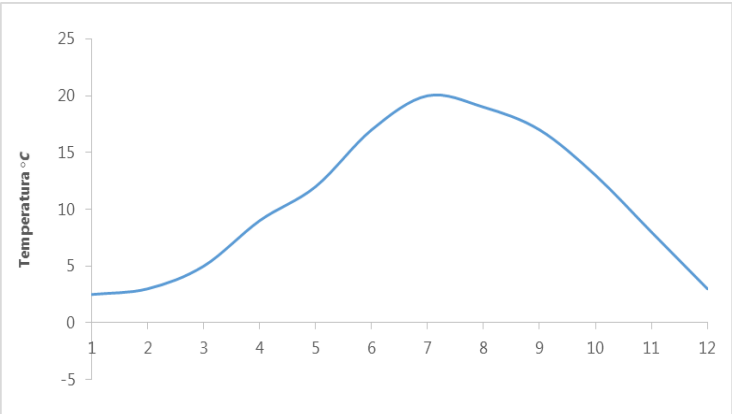

Figura 58. Shpërndarja e temperaturës mesatare gjatë vitit (Burimi: Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri Klimatologjia)

Reshjet atmosferike

Reshjet janë një prej faktorëve kryesorë që influencojnë regjimin klimaterik të zonës. Reshjet e shiut variojnë gjatë vitit dhe luajnë një rol të rëndësishëm në balancën e ujit të liqenit dhe pellgut të tij ujëmbledhës. Niveli më i lartë i reshjeve normalisht shënohet në Nëntor-Janar dhe në pranverën e vonë, zakonisht në maj. Reshjet arrijnë nivelin më të ulët gjatë Korrikut dhe Gushtit. Reshjet mesatare të shiut në vit

në basenin e liqenit shkojnë afërsisht 759 mm. Termi *reshje*, i perdorur në hidrologji, përfshin të gjitha format e ujit që vijnë nga atmosfera në tokë. Format kryesore të reshjeve janë: shiu, bora, breshëri, vesa etj. Reshjet atmosferike janë nga elementët më të rëndësishem të motit dhe të klimës. Karakteristikë e përgjithshme e shpërndarjes së reshjeve në pellgun e Shkumbinit është se lartësia e tyre rritet nga Perëndimi në Lindje deri në pellgjet e degëve Gostime e Rapun (inklusiv) dhe pastaj zbret nga Veriu në Jug. Në territorin në studim, gjatë vitit bien mesatarisht 1424 mm në Stravaj dhe 763 mm në Pogradec.

Tabela 2. Reshjet vjetore (në mm)

	Periudha e perseritjes (vjet)					Max (mm)	Min (mm)	Mesatarja (mm)
Stacioni	500	100	50	20	10			
Pogradec	1472	1296	1214	1099	1005	1209	351	763

Burimi: *Instituti meteorologjik Shqiptar,Libri Klimatologjia*

Tabela 3. Vitet me reshje maksimale dhe minimale dhe raporti ndërmjet tyre.

	Reshjet me te medha		Reshjet me te pakta		Raporti ndermjet reshjeve me te medha e me te pakta.
	Sasia mm	Viti	Sasia mm	Viti	
Pogradec	1209	1947	351	1953	3.44

Burimi: *Instituti meteorologjik Shqiptar,Libri Klimatologjia*

Shpërndarja e reshjeve brenda vitit në territorin në studim është tipike mesdhetare, me reshje të shumta gjatë gjysmës së ftohtë të vitit dhe reshje të pakta gjatë gjysmës së ngrohtë me thatësirë që mund të zgjatë disa muaj. Ndarja e vitit në dy gjysma viti është bërë duke ndjekur kriterin pluviometrik të muajve. Si gjysmë e ftohtë e vitit është marrë inkluziv periudha ***tetor...mars*** ndërsa ajo e ngrohtë periudha ***prill...shtator***.Nga analiza e reshjeve të dy periudhave vihet re se reshjet e gjysmës së ftohtë të vitit janë më të mëdha se ato të gjysmës së ngrohtë, gjë që tregon karakterin mesdhetar të shpërndarjes së reshjeve në territorin në studim.

Tabela 4. Lartësia e reshjeve vjetore me periudhë të ndryshme përsëritje

STACIONI	Periudha e perseritjes ne vjet			
	2	20	50	100
Pogradec	7	1099	1214	1296

Burimi: *Instituti meteorologjik Shqiptar, Libri Klimatologjia*

Dëbora

Në Shqipëri reshjet në forme bore bien kryesisht në muajt e dimrit dhe përfshijnë më tepër

zonat malore të vendit sidomos ato që shtrihen në brendi të territorit. Mesatarja e lartësive maksimale të dëborës, për teritorin në studim, është nga 15 deri 30 cm. Vlera mesatare e dendësise së borës merret 0.13 gr/cm^3. Mesatarja e lartësive maksimale të borës ndryshon me ndryshimin e lartësisë së vendit, mbi nivelin e detit sipas kësaj ligjësie *(shiko Kushtet Meteorologjike të Projektimit) :*

ku:

Y = 2.3(H/100) +3.7

Y – mesatarja e lartësive maksimale ne cm, H - lartësia e vendit mbi nivelin e detit në m.

P.sh. për lartësinë 800 m mbi nivelin e detit, mesatarja e lartësive është 22.1 cm. Për zonën në studim (në lartësinë 800 m) vlera e pritshme për periudhën e përsëritjes një herë në 50 vjet është 22.1 x 3.4 = 75 cm. Ndryshimet klimatike nuk kanë më nevojë të paraqiten si një fenomen global që mund të ndikojë tek ekosistemet, si dhe tek sektorë të rëndësishëm të bujqësisë. Ndryshimet klimatike janë tashmë një kërcënim i njohur që, për t'u trajtuar siç duhet, duhet të merren në konsideratë në mënyrë të integruara, si pjesë e sfidave më të mëdha të zhvillimit të qëndrueshëm në nivel global. Ndryshimet klimatike pritet që të rrisin frekuencën dhe madhësinë e ngjarjeve ekstreme si dëmet e shkaktuara nga përmbytjet, thatësira, zjarret nëpër pyje, valë të nxehti dhe rreziqe të tjera klimatike. Pritet gjithashtu që të shkaktojnë reduktim të drithërave dhe të ujit.

Ndryshimet e shpejta dhe/ose të ashpra klimatike mund të kenë një ndikim të madh në inventarin biotik të liqenit. Për më tepër, eutrofikimi i Liqenit të Pogradecit pritet të përforcohet dukshëm nga ngrohja globale. Ndryshimet e temperaturës, anomalitë në reshje dhe shpeshtësia e rritur e ngjarjeve ekstreme mund të çojë në degradimin e burimeve ujore dhe mund të shkaktojë pasoja ekstreme në ekosistem. Ndryshimet në mesataren e reshjeve mund të ndikojnë ekosistemet, biodiversitetin, prodhimin e ushqimit, burimet ujore të disponueshme dhe rrjedhën e lumenjve. Ndryshimi klimatik ndikon biodiversitetin dhe modifikon kushtet rrethanore: temperaturat mesatare dhe disponueshmërinë e ujit. Flora dhe fauna duhet t'i përshtaten kushteve të ndryshuara në mënyrë që struktura e ekosistemit të mund të ndryshojë. Mund të shfaqen specie të reja të huaja në këtë zonë dhe ta kolonizojnë duke shkaktuar zhdukjen e specieve të tjera dhe duke ndikuar negativisht në biodiversitetin vendor si dhe në bujqësi e në shëndetin e bimëve.

Liqeni i Ohrit - Stacioni Lin

Stacioni ndodhet në pjesën veriperëndimore të liqenit. Ekspeditat për marrjen e mostrave është realizuar në sezone të ndryshme vetëm në sipërfaqe të ujit. Temperatura e ujit ndryshon sipas sezonit dhe varion nga 9.9°C në 21°C. Liqeni i Ohrit është liqen i thellë dhe uji nuk qarkullon brenda vitit, si pasojë temperatura në kollonën e ujit ndryshon nga sipërfaqja në thellësi. Vlerat më të larta të përmbajtjes së BOD_5 janë në verë dhe në pranverë 1.02-1.67 mg/l O_2 që tregon për rritje të aktivitetit biologjik, kurse vlera më e ulët në tetor 0.48 mg/l O_2. Gjithsesi janë më të ulta se vlera limite < 3 dhe ujrat vlerësohen të cilësisë oligotrofike. Vlerat e nitrateve janë të ulta në dimër dhe pranverë dhe në vlera mbi normën e lejuar 1.14-1. 8 mg N/l në verë dhe vjeshtë.

NGJARJE TË PAZAKONTA KLIMATIKE

Ndër dukuritë e pazakonta klimatike bëjnë pjesë edhe ato që lidhen me regjimin e reshjeve. Shqipëria, si vend me klimë tipike mesdhetare, karakterizohet nga një regjim i çrregullt i rshjeve nga pikëpamja e shpërndarjes vjetore. Kjo shpërndarje karakterizohet nga një maksimum në muajt e dimrit (30-40% e reshjeve vjetore) dhe një minimum në muajt e verës (10%).

Si vite skajore në Shqipëri janë përcaktuar vitet hidrologjike 1949, 1954, 1957 e 1985 si vite ujëpakët dhe 1963, 1970, 1978 e 1986 si vite ujëshumë. Ndër ata ujëpakët, më i thati paraqitet viti 1949. Në krahasim me mesataren shumëvjeçare, në këtë vit sasia e reshjeve kanë qenë 1.6 herë më pak se norma. Gjatë këtij viti, thatësira ka qenë më e theksuar në Shqipërinë juglindore, si në Voskopojë, Korçë, Leskovik, etj. I dyti për nga thatësira është viti 1953-1954, me 1.4 herë më pak reshje se mesatarja shumëvjeçare. Viti me reshje më të shumta ka qenë viti 1963, me 1.6 herë më shumë reshje se mesatarja shumëvjeçare në shkallë vendi dhe veçanërisht në zonën jugore me 2 herë më shumë se mesatarja. Rajoni i studiuar karakterizohet nga një sasi tepër e vogël reshjesh, rreth 700 mm/vit. Në vitet e ardhshme (sipas UNEP, 1994) pritet që deri në vitin 2100, si rezultat i ngrohjes globale, të ndodhë një ndryshim i temperaturës mesatare vjetore me 0,7-2,5°C, pra luhatje e, gjë e cila do të pasqyrohet edhe në ciklin hidrologjik. Gjatë dimrit pritet që rritja e temperaturës të ndjekë ecurinë vjetore, ndërsa sasia e reshjeve do të zvogëlohet deri me 5%. Gjatë pranverës temperaturat mesatare që ndryshojnë mes 13,8 dhe 15,7°C mendohet të ndryshojë në 15,2°C dhe 18,5°C, ndërsa sasia e reshjeve do të rritet me 0,18%. Gjatë verës temperaturat mesatare do të luhaten nga 23,2°C në 24,7°C, ndërsa sasia e reshjeve do të zvogëlohet me 60%. Gjatë vjeshtës ndryshimi i temperaturës pritet të jetë më i madh se ai vjetor, për shkak të verës së zgjatur, ndërkohë që sasia e rreshjeve pritet të rritet me 53%.

Këto ndryshime të klimës do të ndikojnë edhe në rezervat ujore duke shkaktuar:

- Zvogëlim të rrjedhjes së ujërave sipërfaqësorë gjatë thatësirës së verës, veçanërisht në zonat jugore të Shqipërisë me 2% deri në 2030 dhe 5% deri në 2100;
- Keqësim të problemeve të ujit, veçanërisht atij të pijshëm, si gjatë stinës së verës për shkak të pakësimit të reshjeve, ashtu edhe gjatë vjeshtës për shkak të rritjes së turbullirës së ujit;
- Rritje e evapotranspiracionit për shkak të rritjes së temperaturës duke sjellë dhe zvogëlim të sasisë totale të ujit;

4. Mjedisi dhe ekosistemet

4.1 Habitati dhe Biodiversiteti

HABITATET UJORE

Liqeni është një nga rezervatet biologjike më të pasura dhe më të çmuara të Europës. Ai shkëlqen si një sistem unikal pasi karakterizohet nga një biodiversitet me shumë specie endemike të florës dhe faunës. Në liqen rriten rreth 17 lloje peshqish, nga të cilët 10 janë endemike ndërsa 7 të tjerët me vlera komerciale. Familja Salmonidae, e përfaqësuar nga Korani me katër racat e tij, e mbyll ciklin biologjik brenda liqenit.

FLORA

Vegjetacioni higrofil

Shoqërimet bimore kryesore të këtij vegjetacioni u përkasin klasave *Alno-Populetea* dhe *Salicetea purpurea.* Përbërësit kryesore të pyjeve aluvionale të zallishteve të lumit të Shkumbinit dhe degëve të tij janë: *Platanus orientalis, Alnus incana, Populus alba, Salix alba, Salix purpurea, Salix amplexicaulis*, etj. Në ujërat me rrjedhjë të shpejtë marrin prioritet shoqërimet me *Platanus orientalis* apo të ashtuquajtura rrapishte. Krahas këtyre formacioneve të dominuara nga rrapi (*Platanusorientalis*) vihen re edhe formacione të dominuara nga *Populus alba*

Pyjet dhe shkorretat mesdhetare

Brezi i pyjeve dhe shkorretave mesdhetare përfaqëson formacionin bazë dhe me përhapjen më të madhe. Shoqërimi i *Quercetum cocciferii* formon formacionin shkurror te dominuar nga pralli. Shoqërimi i *Arbuto-Ericetum,* i maresë me shqopen, është formacioni bimor me i përhapur në këtë luginë. Formacione të pyjeve të *Quercus frainetto* e *Quercus cerris* si dhe stadeve të degradimit të tyre (*Carpinus orientalis, Ostrya carpinifolia*) takohen në një pjesë të konsiderueshme, derine 1200 m lartësi mbi nivelin e detit. Pylli natyror dominohet kryesisht nga *Quercus cerris,* i shoqëruar nga *Quercus pubescens* apo *Quercus frainetto*.

FAUNA

Amfibet dhe reptilet (herpetofauna)

Herpetofauna e zonës gëzon një pasuri llojore të rëndësise mesatare.

Llojet më të zakonshme të amfibeve përfshijnë *Bombina variegata* dhe *Rana balcanica*. Midis reptileve vlen të përmendet prania e *Natrix natrix, Elaphe quatrolineata, Malpolon monspensulanum, Testudo hermanni* etj. Të gjithë amfibët e pranishëm në zonë vlerësohen si të kërcënuar në kontekstin kombëtar. Vetëm *Rana balcanica* i përket kategorisë Vulnerabel. Statusi i llojeve të tjera i takon kategorisë Rrezik i Ulët. Pothuajse të gjithë reptilet e rajonit futen në listën e kuqe të vendit. Pjesa më e madhe i takon kategorisë Rrezik i Ulët, dy lloje (*Elaphe quatrolineata, Elaphe situla*) cilësohen si të Përkeqësuar (Vulnerabël). Lidhur me reptilët mund të thuhet se vihen re rreth 15 lloje reptilësh në zonë të cilat kanë statuse të ndryshme.

Shpendët

Në zonë janë të pranishëm rreth 39 lloje shpendësh. Nga llojet e shpendeve te pranishem ne zone 22 prej tyre janë të rrezikuar në shkallë kombëtare. Prej ketyre 17 lloje i përkasin kategorive të larta të rrezikimit.

Gjitarët

Në zonë numërohen rreth 20 gjitarë nga të cilët 6 janë të rrezikuar në shkallë kombëtare. Prej këtyre 3 lloje bien në kategoritë e larta të rrezikimit (CR,EN,VU).Nga mishngrënësit takohen dhelpra (*Vulpes vulpes*), baldosa (*Meles meles*), dhe nuselalja (*Mustela nivalis*). Në mjediset ujore të zonës takohet rrallë edhe lundërza (*Lutra lutra*). Pyjet dhe mjediset ujore të zonës janë zona me rëndësi të vecantë për lakuriqet e natës (lloje te gjinive *Rhinolophus, Myotis,* dhe *Pipistrellus*) të cilët i vizitojnë ato për ushqim dhe pirje uji[x].

Fauna në habitatet tokësore

Tokat kullosore, arat dhe arat e braktisura që të shndërruara në toka barishtore në afërsi të vendbanimeve dhe fshatrave, sigurojnë mbajtje të një numri të lartë speciesh zogjsh, më së shumti zogjve të vegjël (Rendi: *Passeriformes/Harabelorë*t). Në dimër, fushat e hapura përdoren nga tufa trishtilash shoqëruar nga harabela të tjerë të vegjël. Në verë, fushat e hapura sigurojnë terrene shumëzimi për Shkurtën - *Coturnix coturnix*. Gardhet dhe pemët e ndryshme frutore në vendet e hapura vizitohen nga Gushëkuqi - *Erithacus rubecula,* Cerla e zakonshme - *Miliaria calandra*, Harabeli - *Passer domesticus*, Cerri - *Troglodytes troglodytes*, lauresha (*Alaudidae*) dhe shumë lloje trishtilash.

Zonat shkurrore sigurojnë një habitat të rëndësishëm dimërimi për shumë lloje zogjsh, të cilët shumëzohen në lartësi më të larta dhe lëvizin poshtë në zonat shkurrore për t'iu larguar motit të keq. Zogjtë tipikë janë Bilbilthi kokëzi - S*ylviaatricapilla*, Bilbili kokëzi gushëbardhë - *Sylvia melanocephala*, Cerla - *Emberiza spp*, Bilbili i kënetave - *Cettia cetti*, etj.

Lakuriqët e natës përfaqësohen kryesisht nga *Myotis nattereri, Nyctalus leisleri, Rhinolophus ferruequinum, R. blasii.* Gjitarë të tjerë dhe më shumë të përhapur në zonën e mbrojtur të liqenit të Pogradecit janë shqarthi (*Martes foina*), vjedulla (*Meles meles*), nuse-lala (*Mustela nivalis*), dhelpra e kuqe (*Vulpes vulpes*), ketri i kuq (*Sciurus vulgaris*), lepuri (*Lepus europeus*), iriqi (*Erinacues concolor*), gjeri (*Glis glis),* gjumashi i lathjisë *(Muscardinus avellanarius)*, minjtë e drurit/arave (*Apodemusflavicollis, A. sylvaticus, A. mystacinus*), hundëgjatës (*Crocidura sp)*, urithi (*Talpa stankovici*) dhe miu i fushës (*Microtus sp*).

Peisazhi i Mbrojtur Tokësor/Ujor i Pogradecit shërben si bio - korridor për gjitarët e mëdhenj midis zonës qendrore Rajcë-Shebenik-Jabllanicë dhe Guri i Nikës-Holtë-Lukovë, në Shqipëri. Amfibët dhe zvarranikët janë të zakonshëm në zonën e mbrojtur. Llojet kryesore më të përhapur që mund të vëzhgohen kryesisht në zonën e liqenit të Pogradecit janë: *Triturus cristatus, T. vulgaris, Salamandra salamandra, Bombina variegata, Rana balcanica, Rana dalmatina, Rana graeca, Bufo viridis, Hyla arborea, Emys orbicularis* dhe *Natrix natrix*.

Habitati i liqenit

Liqeni i Pogradecit ka një bimësi të pasur prej 125 bimësh ujore.Llojet më të zakonshme janë *Phragmites australis, Potamogeton spp., Chara spp., Ceratophyllum spp., Myriophyllum spp*. Gjashtë zonat e njëpasnjëshme të bimësisë përcaktohen në vijim: Zona 1: *Chara spp*., Zona2: *Potamogeton spp*., Zona 3: Zona e kallamishteve - *Phragmites australis*, Zona 4: llojet me gjethe pluskuese, Zona 5: Zona Palustrine dhe Zona: *Charatea*.

Fauna bentike e liqenit të Pogradecit përmban një dendësi dhe shumëllojshmëri të lartë speciesh. Në zonë gjenden lloje arkaike, endemike e të rralla dhe liqeni është i famshëm për këtë. Sfungjeri i rrumbullakët *Ochridospongia rotunda* gjendet vetëm në liqenin e Pogradecit dhe është një lloj endemik e i rrallë. Grupi më i përhapur dhe më i madh në numër janë Gastropodet (kërmijtë), dhe shumica e tyre në liqen janë lloje endemike. Niveli i lartë i endemizmit përfaqësohet gjithashtu nga taksonë të tjerë, të tillë si *Tricladida, Olighochaeta, Hirudinea, Ostracoda, Amphipoda* dhe *Isopoda.*

Fito dhe zoo-planktoni, mikroalgat, janë tregues biologjikë shumë të ndjeshëm ndaj ndryshimeve në regjimin/cilësinë e ujit. Fitoplanktoni përfaqësohet më shumë nga *Cyclotella ocellata, Achnanthes minutissima, Achnanthes biasolettiana, Fragilaria capucina,* etj

Pogradeci përfaqëson një përqindje të lartë (60%) të llojeve të peshqve endemikë. Në liqen gjenden 21 lloje natyror peshqish, 11 prej të cilëve shfrytëzohen për qëllime tregtie. Dy salmonidet, korani - *Salmo letnica* dhe belushka - *Salmothymus ohridanus* , janë deri më tani llojet më të rëndësishme në peshkim pasuar nga gjuhëza (*Alburnus alburnus*), krapi (*Cyprinus carpio*), ngjala (*Anguilla anguilla*) dhe gurneci (*Rutilus rubilio ohridanus)*. Gjatë viteve të fundit, në liqen janë hedhur lloje peshqish jo natyror si ylber (*Oncorhynchus mykiss*), barkuleci (*Gambusia affinis*) apo sharoku laraman (*Lepomis gibbosus*). Këto lloje nuk janë të afta të riprodhohen në mënyrë natyrore dhe tani konsiderohen si të zhdukura.

Figura 59. Pylli i Gështenjës dhe Habitati i Kallamishteve

Burimi: E.Keci

Figura 60. Pyll Ahu cungishte dhe tokë bujqësore

Burimi: foto nga M.Christensen

4.2 Territori toka dhe nëntoka

Ndërtimi Gjeologjik

Në ndërtimin gjeologjik të rajonit Pogradec, marrin pjesë të tre llojet shkëmbore, sedimentarë, magmatikë dhe metamorfikë, të formuara në kohë e hapësira të ndryshme. Në kuadrin e zhvillimit dhe ndërtimit gjeologjik, pjesën më të madhe, gati 80% të sipërfaqes, të territorit të Qarkut të Korçës, e zë zona gjeologo-tektonike e facialo-strukturale e Mirditës, që nga pikëpamja e zhvillimit gjeologjik, trashëgon të gjitha karakteristikat e saj. Këto zona kontaktojnë midis tyre, me kontakte tektonike mbihipëse e mbulesorë. Në ndërtimin gjeologjik, veçohen një shumëllojshmëri e madhe shkëmbinjsh, me mosha të ndryshme formimi, duke filluar nga ato më të vjetër Silurian-Devonian, e deri në depozitimet e formimet Kuaternare të sotme (Holocen).

Magmatizmi

Formacionet magmatike janë me prejardhje mantelore në mënyrë intruzive dhe efuzive. Këto formacione kanë përhapje të madhe në teritorin e bashkisë Pogradec dhe për pjesën më të madhe të këtij teritori ato përbëjnë bazamentin e tij, mbi të cilët pastaj vendosen formacionet e tjera gjeologjike sedimentare.

Zona Mirdita

Në territorin e bashkisë Pogradec ajo ka një përhapje mbizotëruese duke zënë mbi 95% të sipërfaqes të këtij teritori. Kjo superzonë ka ndërtim gjeomorfologjik e strukturor grabenor me vendosje në të dy anët e saj (P e L) të ofioliteve.

Shkëmbinjtë metamorfikë (μJ_2)

Në këta shkëmbinj futen shkëmbinjtë metamorfikë subofiolitikë dhe serpentinitet. Në pjesën J të masivit te Shebenik-Pogradecit takohen në trajtën e një shiriti me gjerësi 200-500m duke filluar nga Piskupati me vazhdim fragmentar në Kotodesh, Rrajcë Skënderbej e me tutje në drejtimin WP.

Depozitimet liqenore (të plazhit) të Holocenit (lqQ_4h)

Janë depozitime bregliqenore që shtrihen gjatë gjithë bregut të Liqenit të Pogradecit dhe gjerësia e tyre shkon nga disa m në bregun abraziv deri në dhjetra m (150m në plazhin Pogradec-Tushemisht) në bregun kumulativ. Depozitimet liqenore që shtrihen për gjatë bregut abraziv të liqenit përfaqësohen nga argjilat, argjilat zhavorrore, rërat, zhuret e deri tek materiali copëzor. Gjerësia e tyre varion nga 0-20 m, trashësia shkon nga 10-ra cm në rreth 30m në pjesët qëndrore të fushëzave.

Shtresat dhe përbërja e tyre

Zonat e mësipërme tektonike kontaktojnë midis tyre, me kontakte tektonike mbihipëse e mbulesore, por ato që ndikojnë më tepër në truall mbajtjen për shërbime civile janë depozitimet e kuaternarit si këto më poshtë.

Depozitimet Kuaternare (Q)

Figura 61. Hartë gjeologjike Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar

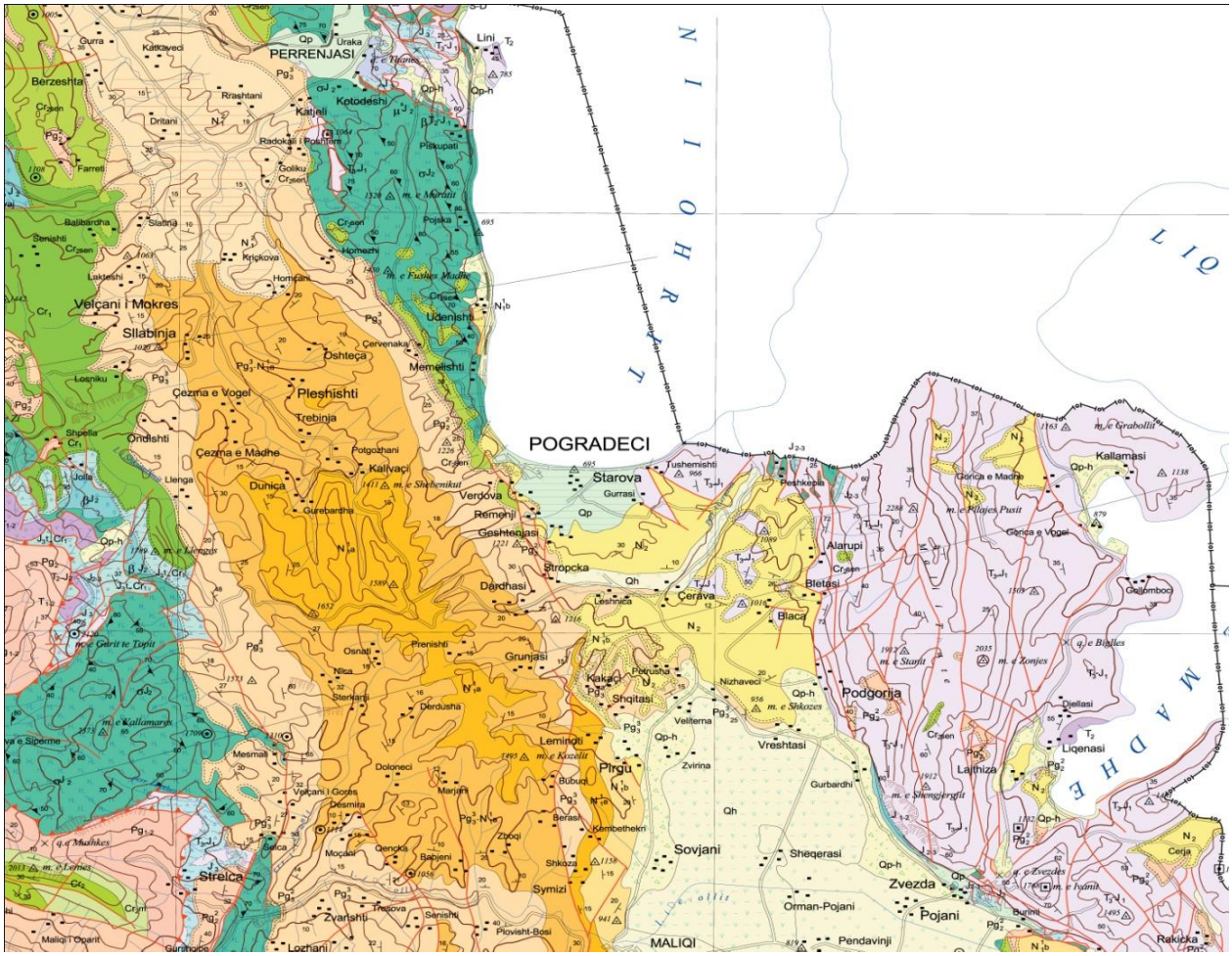

Në hartën gjeologjike, dallohen nga ngjyra e verdhë në bezhë. Janë formime tipike liqenore. Nga anarfologjike, këto depozitime përfaqësojnë zona kodrinore. Nga pikëpamja e përbërje litologjike ato përfaqësohen nga ndërthurje pakosh konglomeratesh, kongloranorësh me çimentim shumë të dobët deri të shkrifët (zhuro zhavorore) me ndryshime faciale si në trashësi dhe në shtrirje me kalime në kongloranorë të shkrifët, si dhe nivele argjilash e suargjilash apo argjilorërash. Trashësia e këtyre depozitimeve arrin 40-50 m.

Tektonika

Në kuadrin krahinor marrin pjesë, tre zona të ndryshme gjeologo-tektonike e facialo- strukturale, të cilat janë pjesë përbërëse e gjeologjisë së Shqipërisë. Ato janë: 1-zona e Mirditës, 2-zona e Krasta-Cukalit dhe 3-zona e Krujës (Grup autoresh 1999; Aliaj 1987; Tagari etj. 1993). Përhapjen më të madhe e ka zona Mirdita, që karakterizohet nga një zhvillim i fuqishëm i magmatizmit ofiolitik, si dhe i sedimenteve të fuqishme terrigjene, që mbushin ultësirat ndërmalore të territorit të këtij rajoni.

FORMACIONET LITOLOGJIKE, INKUADRIMI GJEOLOGJIK I TYRE

Të përgjithshme

Në territorin e bashkisë Pogradec, gjejnë përhapje shkëmbinj dhe dhera me litologji të ndryshme, të moshave nga Triasiku e deri në Kuaternar. Këto shkëmbinj dhe dhera i përkasin zonave tektoniko- faciale të "Mirditës", "Krasta-Cukalit" dhe Kruja. Për qëllime gjeologo-inxhinierike, në kemi bërë një rivlerësim dhe rigrupim të kufijve moshore litostratigrafike, kriteri vlerësues i së cilit ka qënë evidentimi i përbërjeve litologjike me veti të përafërta gjeoteknike dhe sjellje afërsisht të njëjtë ndaj strukturave inxhinierike. Në territorin e bashkisë, në sipërfaqe shfaqen shkëmbinj rrënjësorë si dhe dhera të Kuaternarit të tipit mbulesor. Shkëmbinjtë ndahen në tre grupe:

1- Shkëmbinj të fortë

2- Shkëmbinj mesatare

3- Shkëmbinj të butë

Kushtet gjeomorfologjike

Për lehtësi vlerësimi të gjithë territorin e Bashkisë e kemi ndarë në 3 njësi kryesore morfologjike: Njësia morfologjike fushore, Njësia morfologjike kodrinore, Njësia morfologjike malore

1-Njësia morfologjike fushore

Gropa e Pogradecit, zë pjesën jugore e jugperëndimore të gropës së Ohrit. Përfshin fushën e Buçimasit dhe rripin bregliqenor perëndimor, që në veri, në fushën e Linit, dhe shkon deri në kufirin shtetëror. Rrjeti hidrografik përbëhet nga disa përrenj të vegjël që derdhen në liqenin e Ohrit dhe nga burimet e shumta karstike të Drilonit, Tushemishtit, Linit, Jabllanicës. Kjo njësi përmban shumicën e ndërtimeve të kryera në rang Bashkie. Në të gjenden qyteteti i Pogradecit, si dhe një shumicë e madhe qëndrash të banuara turistike si Tushemishti, Buçimasi, Piskupati, Lini. Po ashtu në të janë ndërtuar rrugët kryesore dhe hekurudhat. Në vetvete kjo është njësia më perspektivë për zhvillimin e ndërtimeve në të ardhmen.

Figura 62. Harta Gjeologo-Inxhinierike Pogradec (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

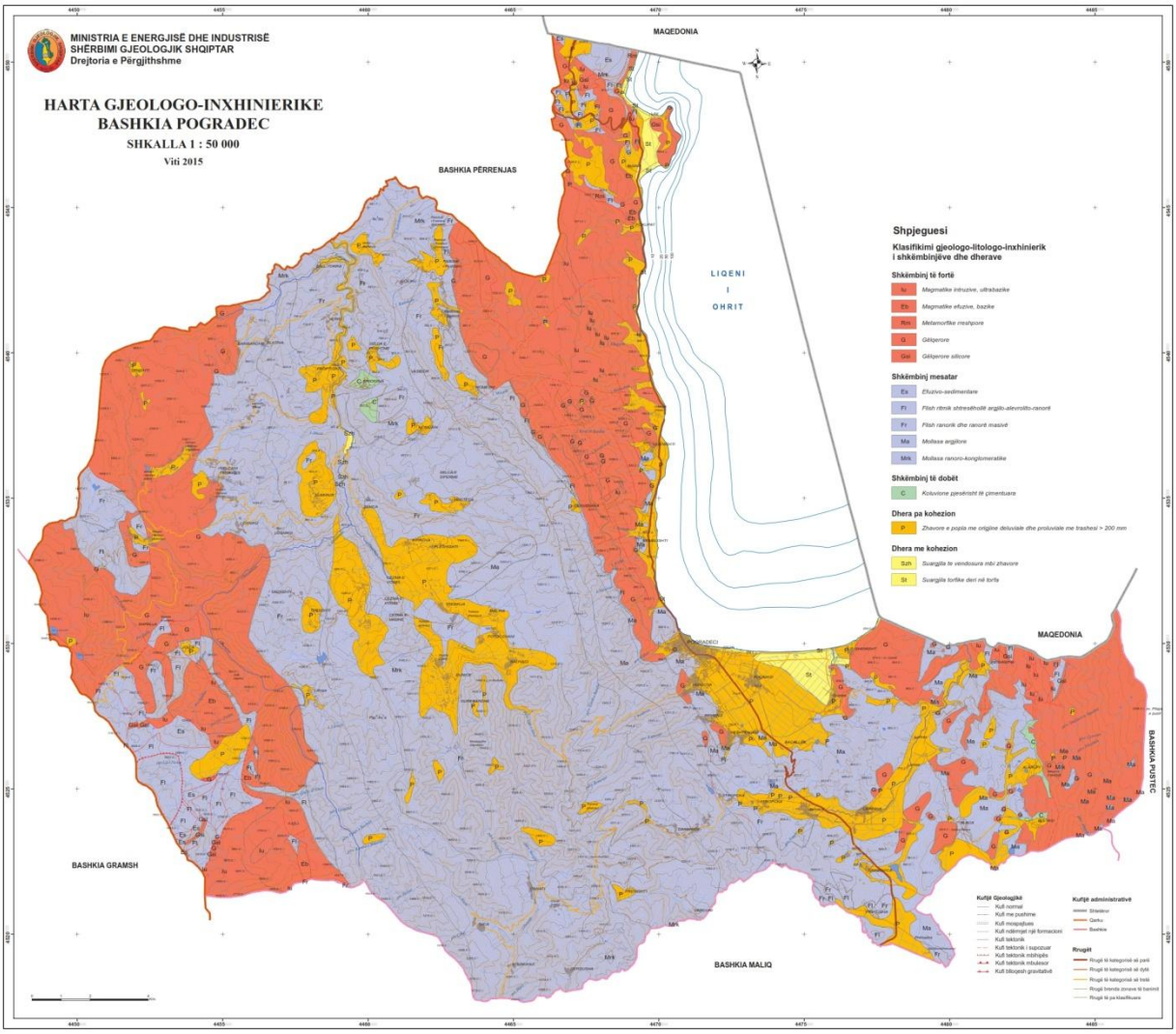

2 –*Njësia morfologjike kodrinore* zhvillohet në rrethinat e zonës fushore dhe qendër të territorit të Bashkisë, në luginën e lumit Shkumbin, në zonën e Mokrës etj. Në vartësi të strukturave gjeologjike ku ato gjenden, shfaqen edhe forma relievi tipike, si p.sh. relievet kodrinore të strukturave monoklinale dhe relievet kodrinore të strukturave të rrudhosura. Shpatet e kodrave e kodrinave të kësaj njësie morfologjike, kanë pjerrësi nga 5 deri në 35^0 dhe drejtime rënie të ndryshueshme. Në të shumtën e rasteve këto kodra janë të mbjella me pemë frutore, por nuk përjashtohen rastet edhe kur ato përmbajnë pyjet natyrale. Është pikërisht kjo njësi morfologjike e prekur së tepërmi nga errozioni dhe fenome shpati të tipit rrëshqitje të dherave dhe të Shkëmbinjve. Në lidhje me ndërtimet, kjo njësi morfologjike është tepër e lakmueshme, sepse ato janë ballkone natyrore me pamje piktoreske si në drejtim të fushave dhe qëndrave të banuara kryesore të Bashkisë.

3-Njësia morfologjike malore zë pjesën qëndërlindore dhe perëndimore të territorit të Bashkisë. Ajo gjen përhapje që nga shpatet malore të Malit te Thatë, në pjesën lindore dhe në malësinë e Velçanit, në perëndim të territorit të bashkisë. Kuotat e kësaj njësie variojnë nga 1000 deri në 2288 m.n.d., e cila gjendet në majën "Pllaja e Pusit" të malit Thatë dhe që përfaqëson kuotën më të lartë të Bashkisë Pogradec. Format morfologjike të kësaj njësie varen shumë nga përbërja litologjike e

shkëmbinjve rrënjësorë dhe në përgjithësi janë të dy llojeve: forma morfologjike të përcaktuara nga shkëputjet tektonike dhe format morfologjike karstike.

Zonimi i territorit mbi bazën e kushteve gjeologo – inxhinierike

Për ndërtimin e hartës së zonimit të territorit për përshtatshmërinë ndërtuese që kanë trojet në të, janë marë në konsideratë 3 kritere:

- Kriteri litologo-gjeologo-inxhinierik
- Kriteri i ekspozimit ndaj rrezikut gjeologjik
- Kriteri morfologjik

Figura 63. Harta e Zonimit Pogradec (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

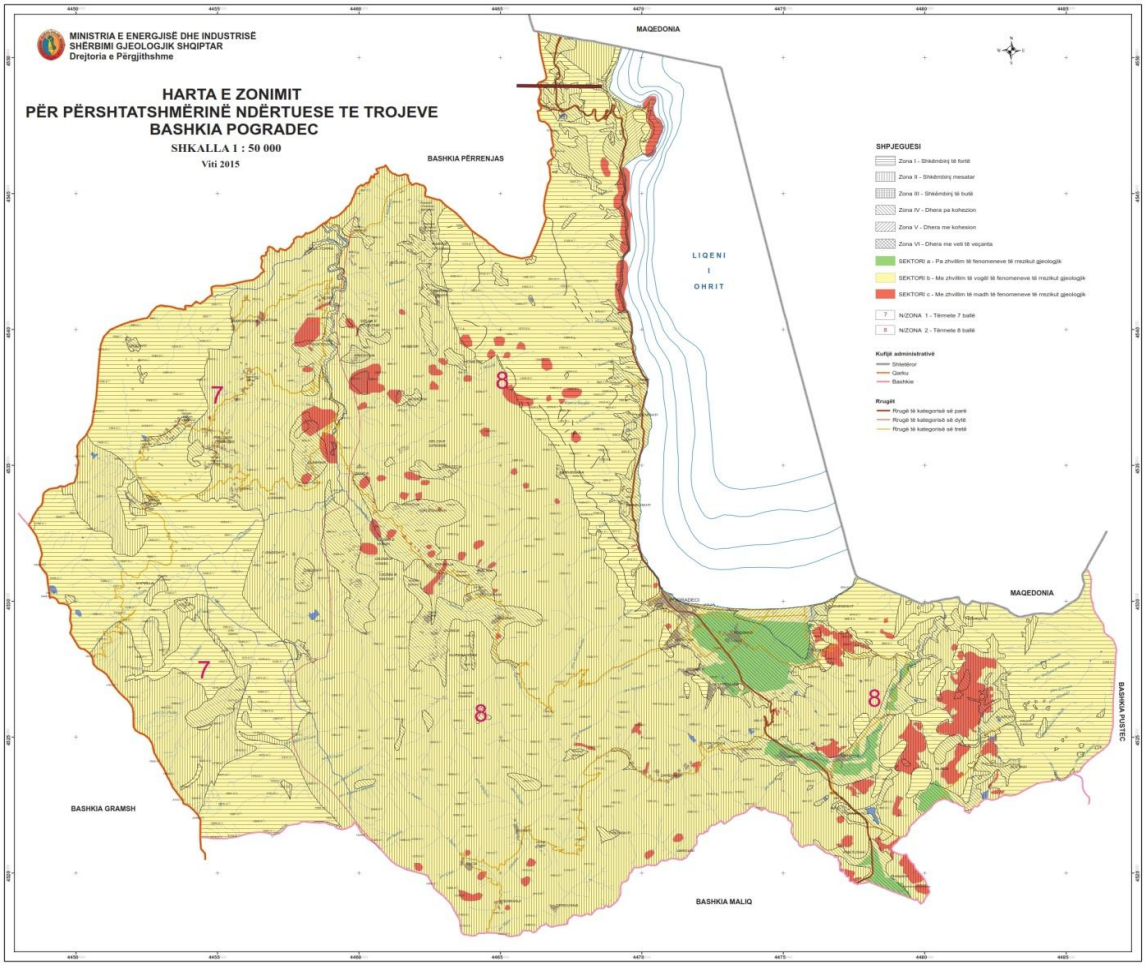

Kriteri litologo-gjeologo- inxhinierik ka qënë kriter bazë mbi të cilin është ndarë territori në zona që karakterizohen nga një farë shkalle homogjeniteti i kushteve ndërtuese të trojeve që gjenden në to. Me këtë kihet parasysh kryesisht vetitë fiziko- mekanike *(granulometria, peshat specifike, volumore dhe të skeletit, poroziteti, rezistenca, koeficientet e deformimit, përajrimi, çarshmeria, etj)*, vetitë ujore *(ujëmbajtja, ujëdhënia, përshkushmëria, konsistenca, etj)* dhe shkalla e ndryshimeve që ndodhin në trojet e ndërtimit nga prezenca e ujrave. Duke u bazuar në këtë kriter, territori ndahet në 5 zona (Konomi, N. 1998, 2002):

I. Zona e përhapjes së Shkëmbinjve të fortë, në hartë paraqitet me vija horizontale.
II. Zona e përhapjes së Shkëmbinjve mesatarë, në hartë paraqitet me vija vertikale.
III. Zona e përhapjes së Shkëmbinjve të dobët, në hartë paraqitet me kombinim të vijave horizontale dhe atyre vertikale.
IV. Zona e përhapjes së dherave pa kohezion, në hartë paraqitet me vija të pjerrëta majtas.
V. Zona e përhapjes së dherave me kohezion, në hartë paraqitet me vija të pjerrëta djathtas. Kriteri i ekspozimit ndaj rrezikut gjeologjik mund të jetë i lidhur me kriterin morfologjik, dhe lidhja e tyre është organike dhe e pandashme, ose mund të mos jetë i lidhur me të. Duke patur parasysh lidhjen ose jo të elementeve të rrezikut gjeologjik me kriterin morfologjik, elementët e rrezikut gjeologjik i kemi ndarë në dy grupe:

1) Rrezikun që vjen nga aktiviteti tektonik në rajonin e studimit, gjë që reflektohet me sasinë dhe intensitetin e tërmeteve që ndodhin në territor, pavarësisht nga kushtet gjeologo-inxhinierike të trojeve të ndërtimit. Bazuar në këtë kriter territori është ndarë në 2 nënzona:

- Nënzona ku ndodhin tërmete me intensitet VII ballë
- Nënzona ku ndodhin tërmete me intensitet VIII ballë

Në hartën e zonimit këto zona paraqiten të ndara me vija blu dhe me numra me ngjyrë blu. Për realizimin e kësaj ndarjeje janë marrë të dhënat e Hartës Sizmike të Shqipërisë me shkallë 1:250

2) Rrezikun që vjen nga fenomenet gjeodinamike të shpateve. Është gama tjetër e fenomeneve të rrezikut gjeologjik të marra në konsideratë, të cilat lidhen ngushtësisht me ndarjet e sektorëve me bazë kriterin morfologjik. Duke patur parasysh edhe shkallën e hartës 1:50 000, dhe për pasojë edhe detajimet që mundëson kjo shkallë, territori është ndarë në tre sektorë, pavaresisht ndarjes në zona dhe nënzona të përshkruara më lart. Këta sektorë janë:

a - Sektori pa zhvillim të fenomeneve të rrezikut gjeologjik, i cili përputhet me njësinë fushore. Në hartë ky sektor paraqitet me ngjyrë jeshile. Pjerrësia e trojeve të këtij sektori nuk i kalon 2° . Këtu futet zona fushore pranë liqenit të Pogradeci (fusha e Buçimasit), si dhe disa sektorë të vegjël në kufirin jugor të Bashkisë. Në këtë sektor, me përjashtim të brigjeve të shtretërve aktuale të lumenjve dhe përrenjve, nuk priten as në të ardhmen zhvillime të elementeve të rrezikut gjeologjik. Për këtë arsye ai konsiderohet si një sektor i qetë dhe jo kërcënues ndaj ndërtimeve që kryhen në të. Studimet gjeologo – inxhinierike që kryhen për ndërtimet e këtij sektori, duhet të jenë të thjeshta dhe të marin në konsideratë vlerësimin e parametrave gjeoteknikë të shtresave të tokës.

b - Sektori me zhvillim të vogël të fenomeneve të rrezikut gjeologjik, i cili i përket njësisë kodrinore dhe malore, por që në të nuk gjejnë përhapje të madhe fenomenet e rrezikut gjeologjik. Në hartë ky sektor paraqitet me ngjyrë të verdhë, duke zënë pjesën më të madhe të territorit të Bashkisë. Ndërtimet që bëhen në këtë sektor për momentin janë të pa cënuara, por që në të ardhmen, si rezultat i prishjes së ekuilibrit të shpatit, apo avancimit të zonave nën errozion, pjesë të këtij sektori mund të klasifikohen si sektori me zhvillim të madh të fenomeneve të rrezikut gjeologjik. Studimet gjeologo- inxhinierike që kryhen për ndërtimet e këtij sektori, përveç vlerësimit të parametrave gjeoteknikë të shtresave të tokës, duhet të japi të dhëna të plota për fenomenet e rrezikut

gjeologjik që mund t'i kërcënojë këto ndërtime, si dhe të rekomandojë edhe masat mbrojtëse përkatëse, me qëllim eliminimin apo mosaktivizimin e fenomeneve të rrezikut.

c - Sektori me zhvillim të madh të fenomeneve të rrezikut gjeologjik, i cili i përket njësisë kodrinore dhe malore, por që në të gjejnë përhapje të madhe fenomenet e rrezikut gjeologjik. Në hartë ky sektor paraqitet me ngjyrë të kuqe. Në hartë, pjesë e këtij sektori, janë konturuar sipërfaqet e rrëshqitjeve të ndodhura e të njohura deri tani, zonat e shembjeve (subsidencave) në fushat minerare të shfrytëzuara, si dhe sipërfaqet e zonave nën errozion. Duke patur parasysh dinamikën e shpateve, ky sektor tenton të rritet dhe të fitojë sipërfaqe të reja nga sektori b *(Sektori me zhvillim të vogël të fenomeneve të rrezikut gjeologjik, me ngjyrë të verdhë)*. Në këta sektorë parimi i përgjithshëm është se nuk duhet të ndërtohet, por nëse është e nevojshme, atëhere studimi gjeologo – inxhinierik duhet të jetë shumë i thelluar, ku të jepen të dhëna për atë çka ka ndodhur dhe të llogariten mirë efikasiteti i masave mbrojtëse që mund të rekomandohen.

Veprimtarite Sizmike dhe veçoritë e tërmeteve

Nga pikëpamja tektonike kemi të bëjmë me zonë tektono-strukturore Gropa e Pogradecit. Rajoni në studim preket nga forcat tektonike orogjenike. Shkëputjet tektonike janë shumë aktive, dhe në reliev shprehen me kontraste të theksuara. Pasojë e tyre janë dhe lëvizjet e shpeshta sizmike, që trondisin zonën. Si pjesë përbërëse e një strukture neogenike në zhvillim, zona në studim preket nga forcat tektonike orogjenike dhe sidomos nga ato neotektonike. Epiqendrat e tërmeteve përqëndrohen kryesisht gjatë shkëputjeve ose zonave të shkëputjeve aktive.

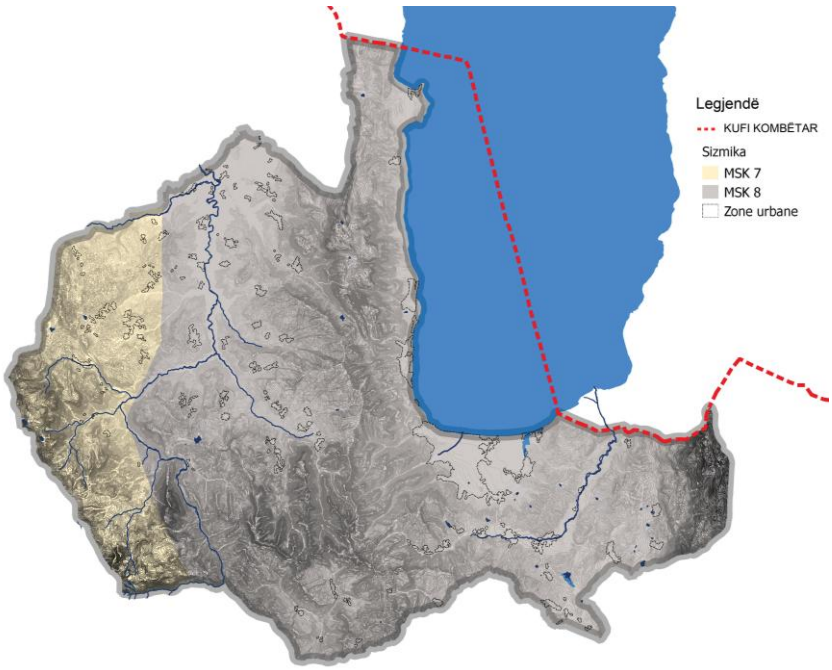

Figura 64 Harta Sizmike (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

AKTIVITETI SIZMIK

Të dhënat historike për aktivitetin sizmik, janë relativisht të mangëta. Rajoni është prekur nga tërmete historike me intensitet deri në 8 ballë (MSK-64) dhe gjatë shekullit të kaluar, nga tërmete me magnitudë 5.3 deri 5.6. Nisur nga kërkesat e kohes, janë ndërtuar edhe harta të shpejtimeve maksimale reference të trojeve. E tillë është edhe harta e paraqitur më poshtë, e përpiluar në vitin 2003 në kuadër të projektit "Vlerësimi i Rrezikut në Shqipëri" – PNUD. Nisur nga aktiviteti sizmik historik, ndërtimi gjeologjik si dhe nga studimet e lartpermendura, mund të thuhet se rajoni ndodhet në një zonë aktive nga pikëpamja sizmike.

4.3 Burimet Ujore

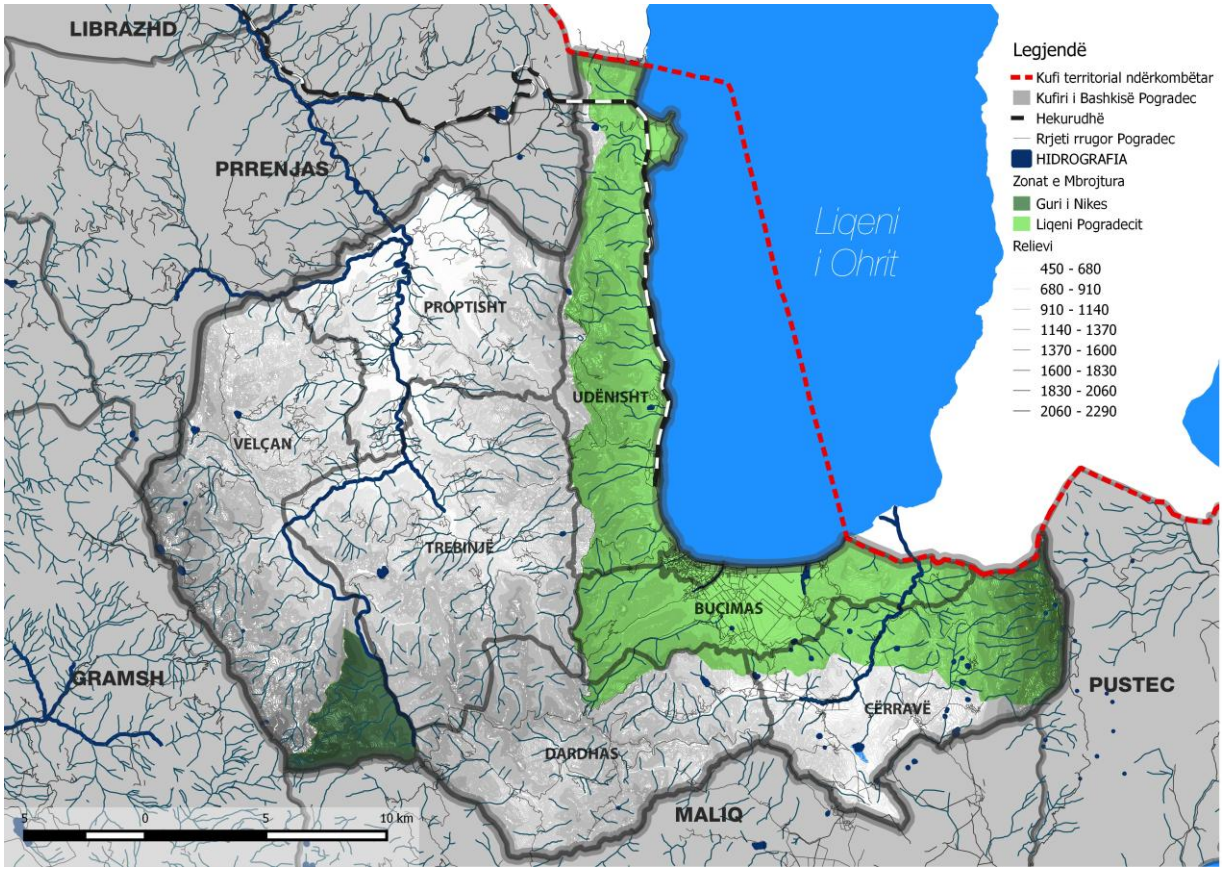

Figura 65 Hidrografia (Burimi IDRA 2016)

Në bashkinë e Pogradecit ka përhapjen e akuiferëve të llojeve të ndryshme. Sipërfaqen më të madhe në shkallë Bashkie e zënë akuiferët poro-çarje me ujëmbajtje mesatare deri të ulët të cilët shtrihet në dy krahët e lumit Shkumbin dhe zënë rreth 46% të gjithë sipërfaqes së tij. Akuiferi karbonatik karstik zënë rreth 18 % të gjithë sipërfaqes së tij. Ato ndërtojnë pjesët më të larta malore si mali i Thatë etj. Akuiferët karbonatikë karstikë përmbajnë resurse ujore nënëtokësore shumë të mëdha dhe kryesorët për furnizimin me ujë të territorit të bashkisë. Akuiferët me porozitet ndërkokrrizor, kanë përfapje shumë të vogël dhe të kufizuar në bashkinë e Pogradecit dhe shtrihen në zonat fushore pranë liqenit. Ky akuifer zënë rreth 5% të territorit të bashkisë dhe shtrihet në zonën Buçimas-Pogradec dhe nuk paraqesin interes për furnizim me ujë. Akuiferi jo pak i rëndësishem është edhe akuiferi me porozitet çarjeve me ujëmbajtje mesatare deri të ulët. Ky akuifer zënë një siperfaqe rreth 12% të territorit të bashkisë dhe shtrihet në pjesën perendimore të liqenit të Ohrit. Në figurën më poshtë jepen sipërfaqet e tipeve të ndryshme të akuiferëve për bashkinë e Pogradecit.

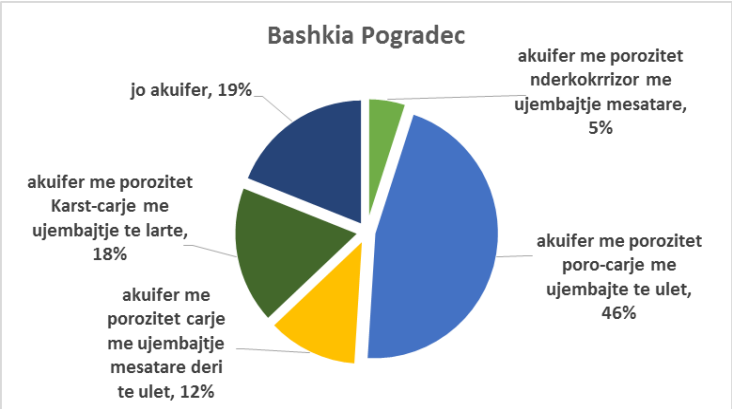

Figura 66 Sipërfaqet e akuiferëve sipas llojeve (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

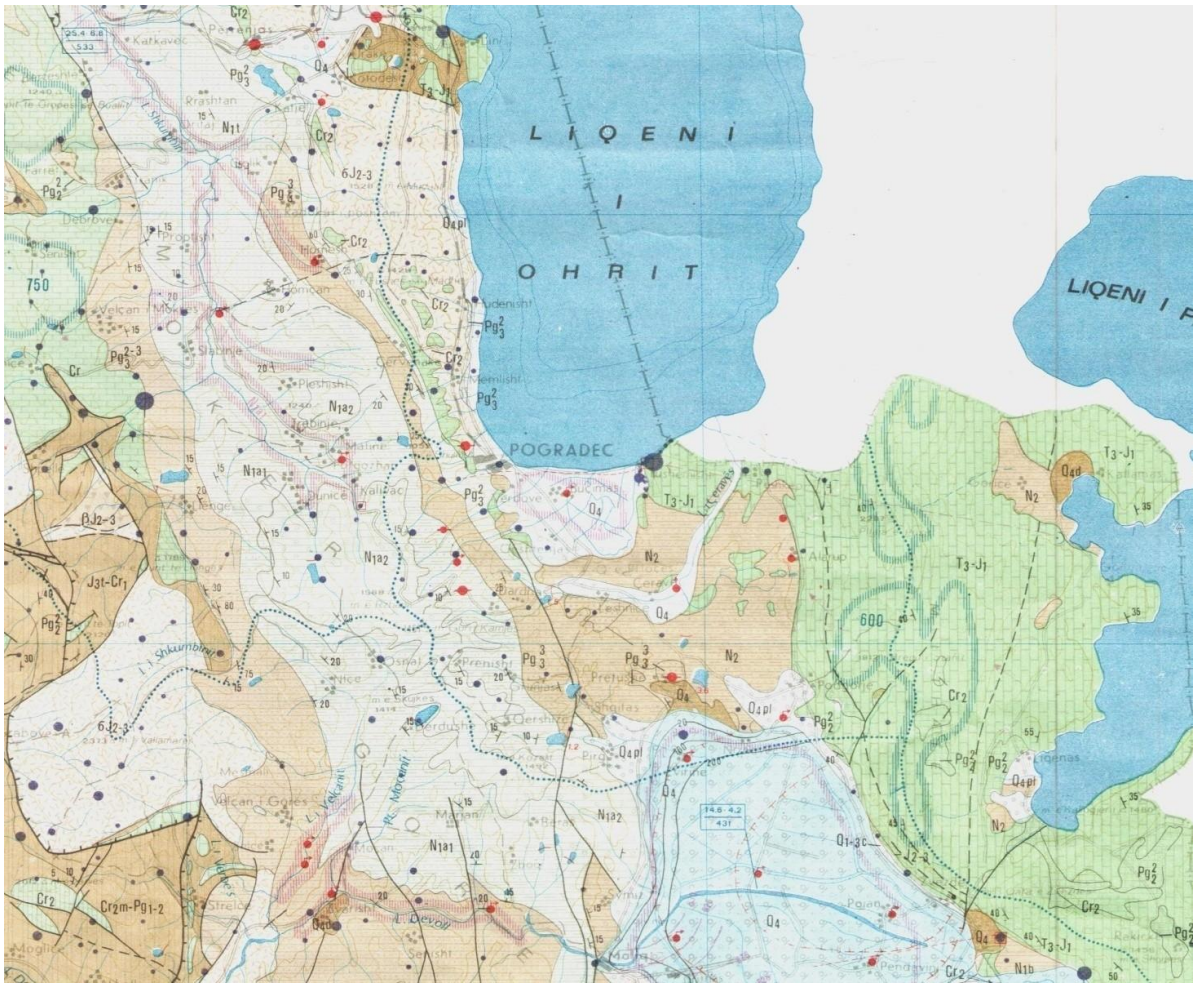

Figura 67. Akuiferët (Burimi: Shërbimi Gjeologjik shqiptar)

Ndër akuiferët më të rëndësishëm mund të përmendim: Akuiferi karstik Mali i Thatë, Gorë – Mokër, burimi i Tushemisihtit dhe Akuiferi kastik Çervenakë dhe Qafë-Thanës

Burimi i Tushemishtit shërben për furnizimin me ujë të pijshëm të qytetit të Pogradecit. Nga burimet karstike furnizohen gjithashtu, fshatrat Çërravë, Buçimas, Lin e shumë të tjerë. Nga akuiferët e tjerë furnizohen me ujë disa fshatra të vegjël si dhe familjarë në mënyrë private. Në këto akuiferë janë kryer edhe një numër i konsiderueshëm shpimesh që shfrytëzohen nga persona privatë. Sasitë e tyre nuk janë të evidentuara. Resurset ujore shfrytëzohen gjerësisht dhe në bujqësi për vaditje.

Vlerësimi i resurseve ujore për akuiferët është mbështetur në resurset dinamike të cilat i kemi vlerësuar në bazë të burimeve që ato drenojnë në sipërfaqe për akuiferët me çarje, çarje-karst dhe poro-çarje. Në tabelën vijuese Nr.III.2 po japim resurset dinamike të ujërave nëntokësore në akuiferërt kryesorë të bashkisë Pogradec dhe përdorimin e tyre. Resurset dinamike të UN dhe përdorimi i tyre për furnizm me ujë të pijshëm.

Tabela 5. Akuiferet e Pogradecit

Akuiferi	Resurset dinamike të UN, m3/s	Shfrytëzimi i UN,m3/s	Përdorimi
Akuiferi i poroz i Pogradec	**0.05**	**0.02**	Për ujë komunal
Akuiferi poro-çarje i Gorë-Moker	**0.07**	**0.07**	Furnizim me ujë të pijshëm
Akuiferi çarjesh	**0.1**	**0.1**	Furnizim me ujë të pijshëm
Akuiferi karstik i Mali i Thatë-Rakickë	**3.15**	**0.5**	Furnizim me ujë të pijshëm
Jo akuifere	**0.07**	**0.05**	Furnizim me ujë të pijshëm
Shuma	**3.44**	**0.74**	

Figura 68. Volorekë, zona e drenimit dhe Zaveri, Prespa e Madhe

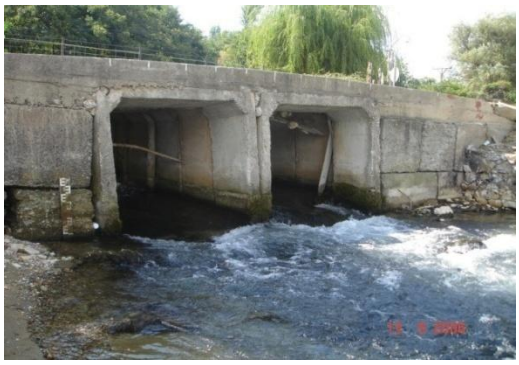

Ujërat sipërfaqësore

Lumenjtë

Arteriet lumore kryesore, të bashkisë Pogradec janë: 1-Lumi i Shkumbinit që buron nga malësitë e Vallamarës dhe përshkon krahinën e Mokrës me të cilin në teritorin e bashkisë Pogradec bashkohen lumi i Llëngës, i Bishnicës, i Dushës, i Radicinës dhe dhjetra përrenj me burime në të dyja anët e luginës së tij; 2- Lumi i Çërravës; 3- Lumi i Drilonit; 4- Lumi i Rëmenjit; 5- Lumi i Vërdovës; 6- Lumi i Qytetit dhe 7- Lumi Tërhanit.

Liqenet

Në teritorin e bashkisë Pogradec liqenet, kanë vlera të veçanta nga lloji dhe origjina e tyre. Liqenet që ndodhen në këtë teritor janë[xi]: Liqeni i Ohrit (Pogradecit), Liqeni i Madh, Liqeni i Lukovës, Liqeni i Llëngës, Liqenet e Gur Topit.

Liqeni i Ohrit është formuar në periudhën e Pliocenit, me moshë 2-4 milionë vjeçare, duke u futur ndër katër liqenet me të vjetër të botës. Vendoset në lartësinë 695m mbi nivelin e detit me thellësinë mesatare 145m dhe atë maksimale që arrin 289m. Furnizimi kryesor me ujë i liqenit bëhet nëpërmjet rrugëve nëntokësore nga liqeni i Prespës, i vendosur 157m me lart, që dalin pranë bregut Shën Naum-Drilon me prurje të përgjithshme 15m^3/sek. Rreth 26% e ujrave vijnë në liqen nga lumenjtë e përrenjtë që derdhen në të.

Në vitin 1999, me një vendim të Këshillit të Ministrave, pellgu ujëmbledhës i Liqenit të Pogradecit merr statusin e zonës së mbrojtur. Në liqen, rriten 40 specie të rralla, ndër më të njohurat dhe ekonomikisht më të rëndësishmet është peshku i pastër i llojit *Salmo letnica*(Korani) dhe *Salmothimus ohridanus* (Belushka).

Në Nëntor 1979 pjesa maqedone e liqenit te Ohrit eshte shpallur trashegimi natyrore boterore, (CC-79/CONF.003 /13 Paris, 30 November 1979), dhe ne Shtator te vitit 1980 qyteti i Ohrit dhe pjesa maqedone e basenit te tij jane shpalluar trashegimi kulturore boterore, (CC-80/CONF.016/10 Paris, 29 September 1980), nga UNESCO.

Liqenet e Lukovës - Liqenet e Lukovës gjënden në shpatin lindor të Malit të Gurit të Topit, në afërsi të fshatit Bishnicë të ish Komunës Velçan të Bashkisë së Pogradecit, rreth 80 km nga qyteti i Pogradecit, në lartësitë 1700m dhe 2027m mbi nivelin e detit. Janë dy liqene akullnajorë (Liqeni i Vogël dhe Liqeni i Madh).

4.4 Pasurite Minerale

MINERALET METALORE

Boksitet

Boksitet në bashkinë Pogradec vendosen në gropat karstike të krijuara nga qarkullimi i ujerave sipërfaqësore në kohëra të gjata gjeologjike dhe me pas të mbushura me mineral boksiti. Ndër objektet kryesore përmendim:

Objekti Krasta e Blacës **-** Mineralizimi boksitik është i tipit hekuror dhe mbush gropat karstike të gëlqerorëve të Triasit, vargmali i malit të thatë nga Çërrava deri në afërsi të Pojanit të Korçës. Përmbajtja e Al_2O_3 shkon nga 22-24% dhe FeO shkon në 23,21%. SiO_2- luhatet deri 27.5%.

Objekti Saselishtë **-** Mineralizimi boksitik është i tipit hekuror dhe mbush gropat karstike të gëlqerorëve të kretakut. Përmbajtja e Al_2O_3 shkon nga 43.06% dhe Fe_2O_3 shkon në 23,68%. SiO_2- luhatet deri 9.73%. Morfologjia e trupave është linzore, dardhore sipas morfologjisë së gropës karstike. Në përgjithësi dominon ajo linzore. Boksitet janë lëndë e parë për prodhimin e aluminit, kur moduli Al_2O_3/ SiO_2 shkon nga 3-4%.

Figura 69. Harta e burimeve metalore

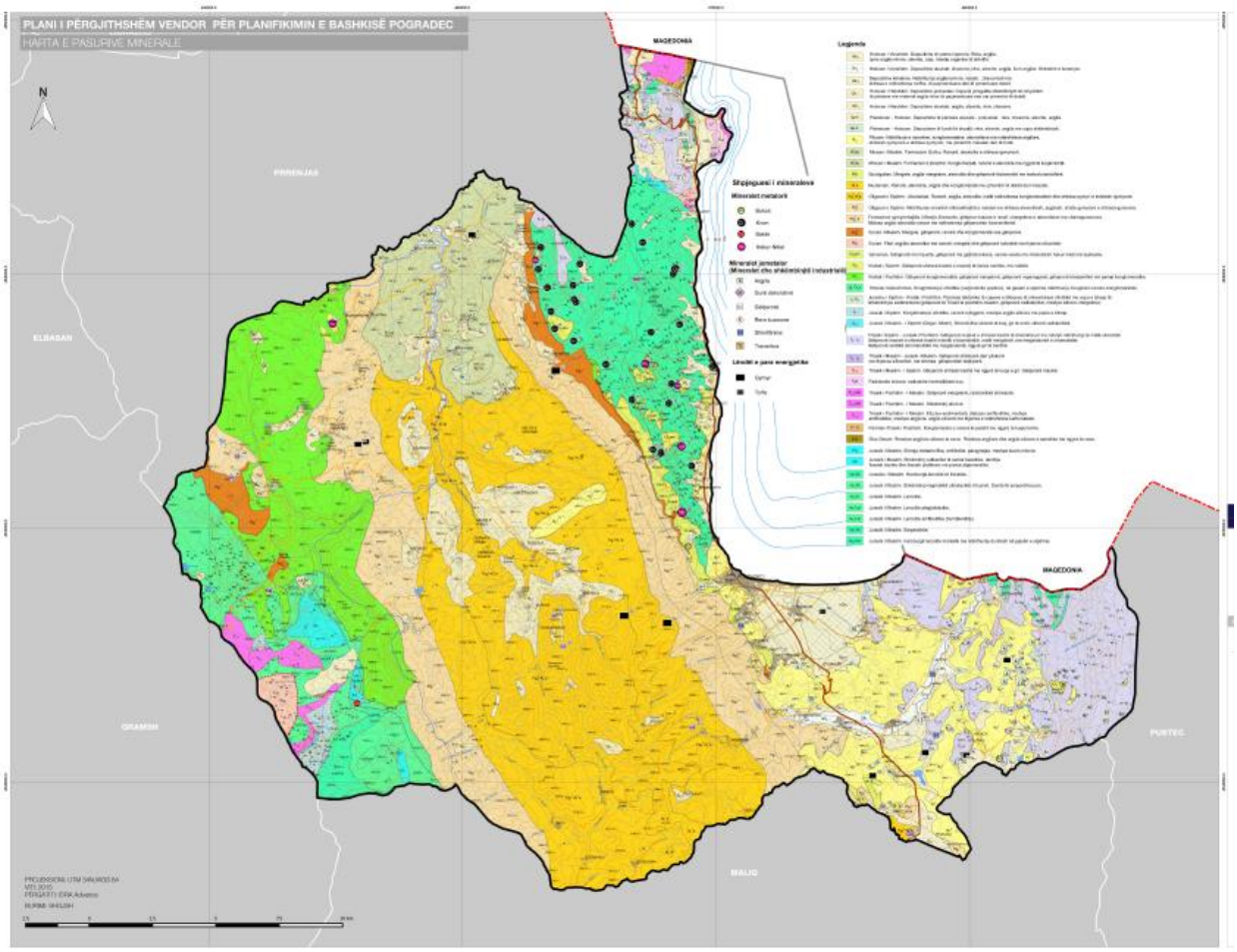

Minerali Bakër

Në bashkinë e Pogradecit kemi vetëm shfaqjen sulfurore të bakrit në objektin "Guri i Topit" qëndodhet në kufi me bashkinë e Gramshit. Këto sulfure janë të tipit kuarc-pirit dhe përgjithësisht vendosen në afërsi të kontaktit të shkëmbinjve ultrabazikë me ato vullkanogjene.

Vendburimet e Hekur-Nikelit

Vendburimet e hekur-Nikelit në bashkinë Pogradec i përkasin tipit lateritik të ngelura në vend ose pak të transportuara. Një pjesë e mirë e këtyre vendburimeve kanë qenë në shfrytëzim deri në vitet 1990. Në mënyrë të shkurtuar po përshkruajmë vendburimet si më poshtë:

Vendburimi Guri i Kuq

I përket bashkisë së Pogradecit dhe është vendburimi kryesor në këtë rajon. Në bazë të analizave të kryera rezulton se përqindja e Ni luhatet nga 0.97-1% dhe FeO=48.7%. Mosha mineralizimit është para kretakut. Rezervat në gjendje janë:Q = 53.077.063 ton.

Vendburimi Guri i Përgjegjur - I përket bashkisë të Pogradecit. Rezervat në gjendje janë: Q = 1 401 754 ton.

Vendburimi Çervenakë - I p***ë***rket bashkisë t***ë*** Pogradecit. Në bazë të analizave të kryera rezulton se përqindja e Ni luhatet nga 0.95% dhe FeO = 44.5%. Mosha mineralizimit është para kretakut. Rezervat në gjendje janë: Q = 5 108 981 ton.

Vendburimi Gradishtë - Në baze të analizave të kryera rezulton se përqindja e Ni luhatet në 0.69% dhe FeO=45.7%. Mosha mineralizimit është para kretakut. Rezervat në gjendje janë: Q = 245 000 ton.

Vendburimi Rodokal - I përket bashkisë të Pogradecit Korja e prishjes ka një zhvillim normal si në sipërfaqe dhe në thellësi. Në bazë të analizave të kryera rezulton se përqindja e Ni luhatet në 1.07% dhe FeO-45-50%. Mosha mineralizimit është para kretakut. Rezervat në gjendje janë: Q=714 066 ton.

Vendburimi Debrovë - Vendburimi është i tipit të ridepozituar dhe vendoset mbi një bazament karbonatik Rezervat në gjendje janë: Q = 3 850 000 ton.

Konkluzione

Rezervat e Fe-Ni në bashkinë e Pogradecit janë të konsiderueshme, të shfrytëzuara dhe të përdorura deri në vitet 1992 për nevoja të kombinatit metalurgjik Elbasan. Tani shfrytëzohen vetëm 3% e tyre me karrierë pasi çmimi i tregut është i ulët dhe nuk lejon shfrytëzimin nga nëntoka.

Minerali i kromit

Vendburimi Pojskë - Është vendburimi më i madh në bashkinë Pogradec. Vendburim me rezerva të konsiderueshme për shfrytëzim, nuk jep ndikime në mjedis gjatë shfrytëzimit pasi punimet kryhen nga nëntoka. Sot ai shfrytëzohet nga subjekt privat.

Objekti Mëmlisht 4 - Është objekt pranë fshatit Mëmlisht të bashkisë Pogradec. Vendburimi është zbuluar në vitet 1980-1987 dhe vënë në shfrytëzim pas viteve 1996. Gjendja aktuale: Në aktivitet shfrytëzimi nga subjekt privat.

Objekti Pojska Perëndimore **-** Është një objekt pranë Pojskës të bashkisë Pogradec. Vendburimi është zbuluar në vitet 1980-1987 dhe nuk është venë në shfrytëzim.

Objekti Gjordukë **-** Është një objekt në afërsi të Çervenakës të bashkisë së Pogradecit. Vendburimi është zbuluar në vitet 1980 dhe nuk është venë në shfrytëzim pas viteve 1990. Rezerva të zbuluara deri në 14.7 mijë ton. Të mbetura pas shfrytëzimit 5 mijë ton (C_1-2000: C_2-3000) me përmbajtje mesatare të Cr_2O_3=33%.

Objekti Bregu i Pishës **-** Është një objekt në afërsi të Vendburimit të Pojskës të bashkisë së Pogradecit. Rezerva të zbuluara deri në 10.4 mijë ton. Të mbetura pas shfrytëzimit 9 mijë ton (C_1- 7000: C_2-2000) me përmbajtje mesatare të Cr_2O_3- 43%.

Objekti Hija e Zezë **-** Është objekt në afërsi të Vendburimit të Pojskës, bashkisë Pogradec. Objekti është zbuluar në vitet 1996-1998 dhe është vënë në shfrytëzim pas viteve 2005. Rezerva të zbuluara deri në 4.7 mijë ton. Të mbetura pas shfrytëzimit 4 mijë ton (C_1-3000: C_2-1000) me përmbajtje mesatare të Cr_2O_3- 42%.

Objekti Guri i Pëllumbit **-** Është objekt në afërsi të fshatit Rodokal të bashkisë së Pogradecit. Objekti është zbuluar në vitet1980-1985 dhe është venë në shfrytëzim pas viteve 2005. Vendburim me krom të pasur që duhet kërkuar në drejtim të JL, sipas planit te zhytjes

Objekti Masha e Kolnekut **-** Është objekt në afërsi të fshatit Rodokal të bashkisë së Pogradecit. Objekti është zbuluar në vitet 1980-1985 dhe nuk është vënë në shfrytëzim. E lidhur me rrugë auto. Vendburim me krom të varfër që duhet kërkuar në drejtim të JL, sipas planit të zhytjes.

Objekti Bregu i Tollovicës **-** Është objekt në afërsi të fshatit Rodokal të bashkisë së Pogradecit. Objekti është zbuluar në vitet 1980-1985 dhe nuk është venë në shfrytëzim. E lidhur me rrugë auto. Vendburim me krom të varfër që duhet kërkuar në drejtim te JL, sipas planit te zhytjes. (Dhima, K.,etj. Viti 1998).

Objekti Çervenaka Perëndimore **-** Është objekt në afërsi të Minierës së Fe-Ni Çervanakë të bashkisë Pogradec. Objekti është zbuluar në vitet 1980-1985 dhe nuk është venë në shfrytëzim pas viteve 90.

Objekti Çervenaka **-** Është objekt në afërsi të Minierës së Fe-Ni Çervenakë të bashkisë Pogradec. Objekti është zbuluar në vitet 1980-1985. Vendburim me krom të varfër që duhet kërkuar sipas zhvillimit të duniteve.

MINERALET JOMETALORË (MINERALET DHE SHKËMBINJTË INDUSTRIALË)

Argjilat

Argjilat në bashkinë e Pogradecit kanë një përhapje të konsiderueshme. I përkasin tipit lagunor, lagunore-ndërmalore si dhe liqenor-detar.

Vendburimi i argjilave Alarup **-** Ndodhet në Bashkinë e Pogradecit në afërsi të fshatit Alarup nga ku ka marre emrin dhe vendburimi. Janë disa dalje të cilat janë emërtuar Alarupi-1; Alarupi-2; Alarupi-3; Alarupi-4. Argjilat kanë trashësi të konsiderueshme, ngjyre gri në të kuqërremtë nga prania e hekurit.

Vendburimi i argjilave Zdërvaskë

Ndodhet në rajonin e Pogradecit në afërsi të fshatit Zdërvaskë nga ku marrë emrin dhe vendburimi. Argjilat janë të tipit lagunor me larmi ngjyrash nga prania e hekurit, trashësi të konsiderueshme. Përbërja kimike e tyre është: SiO_2=57%; Al_2O_3=23,89%; Fe2O3= 3.6%; CaO-2,0. Rezervat mbi 100 mijë ton.

Kuarci dhe rërat kuarcore

Zajet kuarcore Çërravë- Peshkëpi **-** Natyra e zajeve është konglomeratike, ku brenda konglomerateve takohen mjaft zaje me kuarc të pasur. Rezervat janë mbi 2 milion ton në gjithë zonën Çerravë- Peshkëpi. Perspektiva për të ardhmen: Zajet e kuarcit kur janë të cilësisë mbi 96 janë përdorur në industrinë e porcelanit. (Kadilli, B., etj. Viti 1976).

Rërat kuarcore Alarup-Peshkëpi **-** Vendndodhja administrative: Bashkia Pogradec. Fshati Alarup-Peshkëpi. Depozitime tipike aluviale të kuaternarit të vendosura në gropat ndërmalore. Burimi i ushqimit vjen nga masivi i Vardarit.

Gëlqerorët

Gëlqerorët zënë sipërfaqe të konsiderueshme në bashkinë e Pogradecit. Një pjesë e mirë e tyre janë studiuar për tu përdorur si material ndërtimi dhe një pjesë për veti dekorative. Mun të përmenden këtu Vendburimi Gurras, zona e Tushemishtit dhe vendburimin Gradishtë - Saselishtë

Gurët dekorativë

Gëlqerorët zënë sipërfaqe të konsiderueshme në bashkinë e Pogradecit. Një pjesë e mirë e tyre janë studiuar për tu përdorur si material ndërtimi dhe një pjesë për veti dekorative. Ndër to mund të përmendim vendburimin e Linit i cili ndodhet 1 km larg fshatit Lin. Gurët e këtij vendburimi janë gëlqerorë të mermerizuar. Vendburimi ka rezerva të konsiderueshme mbi 700,000 m^3 dhe perspektiva është e hapur për rëndësinë që kanë për përdorim në fushën e ndërtimit.

LËNDËT E PARA ENERGJETIKE

Qymyret - Qymyrmbajtja e bashkisë së Pogradecit, lidhet me depozitimet molasike të ultësirave të mbivendosura mbi zonat e brendshme dhe ato të jashtme si dhe janë të moshave të ndyrshme. Në rajonin e bashkisë Pogradec bëjnë pjesë disa vendburime të rëndësishme të qymyrit të cilat një pjesë e mirë e tyre janë shfrytëzuar pjesërisht duke plotësuar nevojat ekonomike të kohës Mund të

përmendim këtu: Vendburimi i qymyreve Velçan (i Mokrës), vendburimi Dardhas – Vërdovë, vendburimi Grunjas, Malinë, Potkozhan, Qafëpanjë – Llëngë.

Vendburimi i qymyreve Petrushë-Leshnicë-Stropckë është një nga vendburimet më të rëndësishëm në bashki. Vendburimi ndodhet rreth 14 km larg qytetit të Pogradecit, afër fshatit Leshnicë. Duke qenë se është punuar edhe më parë me punime shfrytëzimi në minierën e Petrushës infrastruktura është e ngritur, me rrugë të asfaltuar (nacionale), ujë, energji elektrike, ndërtesa definitive tullë, etj. çka lejon fillimet e punës pa shumë shpenzime paraprake.

Nafta dhe gazi

Mbi studjushmërinë dhe rëndësinë e kërkimit për gaz në territorin e bashkisë Pogradec Territori i bashkisë Pogradec është shumë pak i studjuar në drejtim të kërkimit për naftë dhe gaz.

4.5. NDOTJET

BURIMET E NDOTJES SË AJRIT

Ka shumë burime të ndojes së ajrit në Shqipëri; sektorët kryesorë kontribues janë ai i transportit, industria, bujqësia, përdorimi shtëpiak i produkteve si dhe ngrohja. Të gjithë këto sektorë çlirojnë një shumëllojshmëri ndotësash si dioksid squfuri, okside të azotit, nga druri (PM10), bujqësia (NH3, PM10), dhe industria (VOC, NOX, PM10. Dhjetëra mijëra produkte të tjera kimike përdoren nga njeriu në aktivitetin industrial dhe në jetën e përditshme. Hidrokarburet, aromatikët, polinuklearët (PAH) si (etileni, acetileni, tolueni, xilleni) metalet e rënda, pesticidet dhe herbicidet, poliklorodifenili (PCB), tretësira organike dhe metale në formë gjurmësh, përfaqësojnë faktorë të ndotjes lokale që vijnë nga burime të ndryshme.

Metalet e rëndë

Plumbi është një metal i rëndë, që ndodhet në përbërjen e kores së tokës. Përqendrimet natyrore të plumbit janë të ulët, por shfrytëzimi i plumbit nga njeriu ka rritur nivelet e përmbajtjes së këtij ndotësi në atmosferë. Burimi kryesor i plumbit në ajrin urban është djegia e benzinës me plumb nga motorët e automjeteve.

Vlerësimi i situatës nga pluhurat (PM 10, PM 2.5)

Grimcat e pluhurit (PM) janë një përzierje e aerosoleve (të ngurta ose të lëngëta) që përfshin një diapazon të gjerë në madhësi dhe kompozime komike. PM10, PM2.5 i referohet grimcave me diametër 10 dhe 2.5 micrometer ose më të vogël, dhe emetohet direkt në atmosferë si grimca primare ose formohet si rezultat i emisioneve të SO2, Nox, NH3 dhe NMVOC PM emetohen nga shumë burime antropogjenike si djegia e lëndës djegëse, ndërtimet, pluhuri natyral pezull, kripa e detit etj.

PM2.5 nuk është monitoruar nga sistemet e institucioneve publike, por kemi nxjerrë disa të dhëna të mesatarizuara prej vetëmonitorimeve të bizneseve për këtë rajon mbështetur në listën informative të dhënë e prej Drejtorisë Mjedisore të Qarkut Korcë.

Figura 70. Vlerat vjetore për PM10 (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

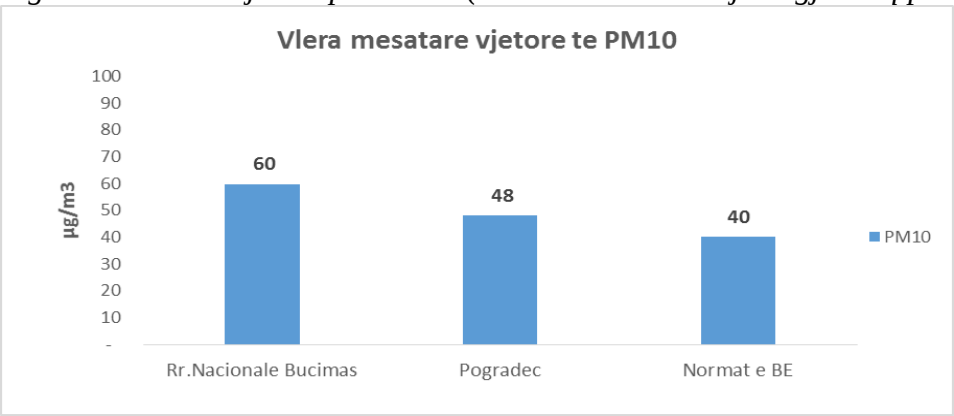

Niveli i lartë i PM10

PM10 – ose "particulate matter" është lënda e grimcuar e imët, me diametër grimcash më të vogël se 10µ (mikron, ose të mijtat e milimetrit). Niveli i kuq i PM10 tregon vlerën e lartë që i kalon 80 µg/m^3.

Ky nivel i lartë i përqendrimit të PM10 mund të shpjegohet me arsye të ndryshme, si:

- numri i lartë i automjeteve në një qendër të caktuar;
- lëvizja apo përdorimi i automjeteve me naftë, e pak me benzinë apo gaz;
- prania shumë e ulët e rrugëve ekologjike
- sasia shumë e ulët e gjelbërimit m^2/banorë dhe struktura e bimësisë e papërshtatshme për thithjen e pluhurave;
- relievi i papërshtatshëm, i rrethuar nga male e kodra ku ajri qarkullon me vështirësi;
- aktivitetet industriale brenda qytetit;
- qarkullimit të automjeteve të vjetra ose me emetime gazrash, etj.
- mos përdorimi i energjinë alternative në banesa, si panele diellore, mulli ere, gjeotermi, peleta, etj.

PM2.5 – ose "particulate matter" është lënda e grimcuar e imët, me diametër grimcash më të vogël se 2.5µ (mikron, ose të mijtat e milimetrit). Niveli i kuq i PM2.5 tregon vlerën e lartë që i kalon 35 µg/$m^{4.}$ Ky nivel i lartë i përqendrimit të PM2.5 mund të shpjegohet për të njëjtat arsye si më sipër.

Vlerësimi i situatës nga SO_2 (dioksid squfuri)

SO_2 është formuar nga oksidimi i squfurit dhe kryesisht nga djegia e lëndës djegëse me përmbajtje squfuri. Sektori i prodhimit të energjisë elektrike është burimi kryesor i SO_2. SO_2 është një ndotës që shkakton probleme serioze në shëndetin e popullatës. Në grafikun e mëposhtëm janë dhënë vlerat mesatare vjetore të SO_2 në qytetet kryesore të vendit tonë. Siç vihet re dhe nga grafiku vlerat e monitoruara në Pogradec të SO_2 janë të ulta. Po ti referohemi vlerave ditore dhe orare të monitoruara vërejmë se nivelet e tyre janë më të ulta në krahasim me standartin orar dhe ditor të BE-së.

Figura 71. Vlerat mesatare të SO2 (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

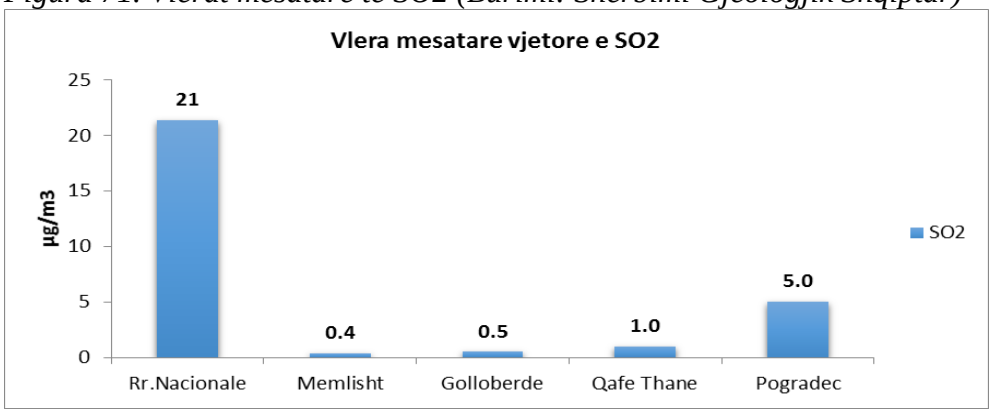

Përmbajtja më e ulët e squfurit në karburant

Për shkak se emetimet e SO_2 janë direkt proporcionale me përmbajtjen e squfurit të karburantit të djegur, kjo do të krijojë zvogëlime të menjëhershme. Për shembull, të zvogëlosh nivelin e squfurit të naftës së përdorur nga automjetet, nga mesatarja aktuale rreth 2.7 në 0.5% do të zvogëlojë emetimet e SO_2 nga këto mjete në rreth 80%. Duke pakësuar përmbajtjen e squfurit në karburant do të zvogëlojë gjithashtu formacionin e sulfatit dhe si pasojë emetimet e PM.

Gjithashtu, pakësimet e mëdha në përmbajtjen e squfurit në karburant do të lejojnë zvogëlime shtesë në NO_x dhe PM duke përdorur mekanizmat e sigurt pas trajtimit që nuk punojnë me efekt në prani të lartë të koncentrateve të squfurit.

Vlerësimi i situatës për NO_2 (Dioksid azoti)

NO_2 është një ndotës që emetohet në atmosferë si rezultat i djegies së lëndës djegëse nga proçeset industriale dhe sektori i transportit rrugor. NO_2 është i lidhur me efekte të padëshiruara në shëndet, ky mund të dëmtojë mëlçinë, mushkëritë, shpretkën dhe gjakun. Ashtu si SO_2 dhe NO_2 ndikon në formimin e shiut acid dhe në eutrofikimin e tokës dhe ujit. Për NO_2 burimi kryesor i ndotjes është shkarkimi i automjeteve dhe siç vihet re nga grafiku nivelet më të larta janë monitoruar në stacionet e instaluara pranë rrugëve me trafik të rënduar. ***Nga stacionet e instaluara tregohet se ka një nivel të lartë [xii] të NO_2.*** Ky nivel i lartë mund të shpjegohet me arsye të ndryshme, si:

- mungesa e rrugëve ekologjike (bicikleta) mungesa e gjelbërimit m^2/banorë dhe struktura e bimësisë për thithjen e pluhurave;
- aktivitete industriale brenda qytetit;
- mos përdorim te energjive alternative në banesat, si panele diellore, mulli ere, gjeotermi, peleta, etj.

Figura 72. Vlerat mesatare vjetore për NO2 (Burimi: Agjencia Kombetare Mjedisit)

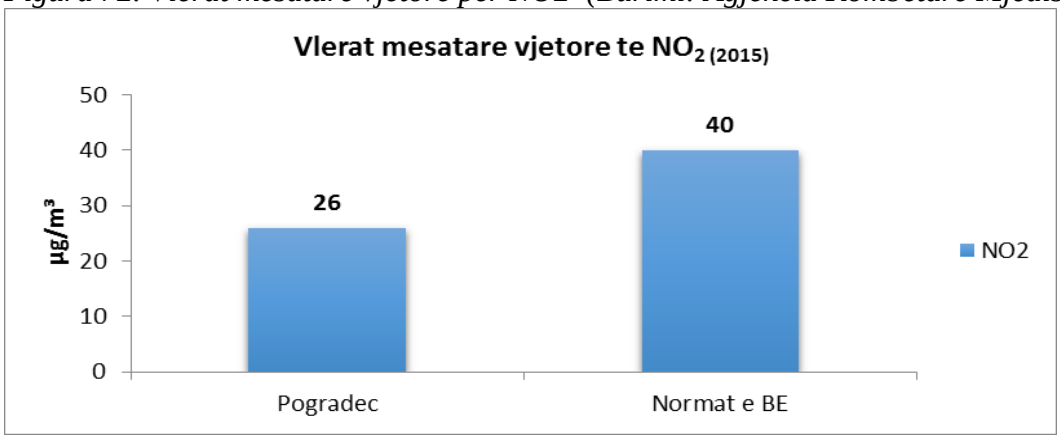

Figura 73. Vlerat në kufi për NO2 dhe NOx (Burimi: Agjencia Kombetare Mjedisit)

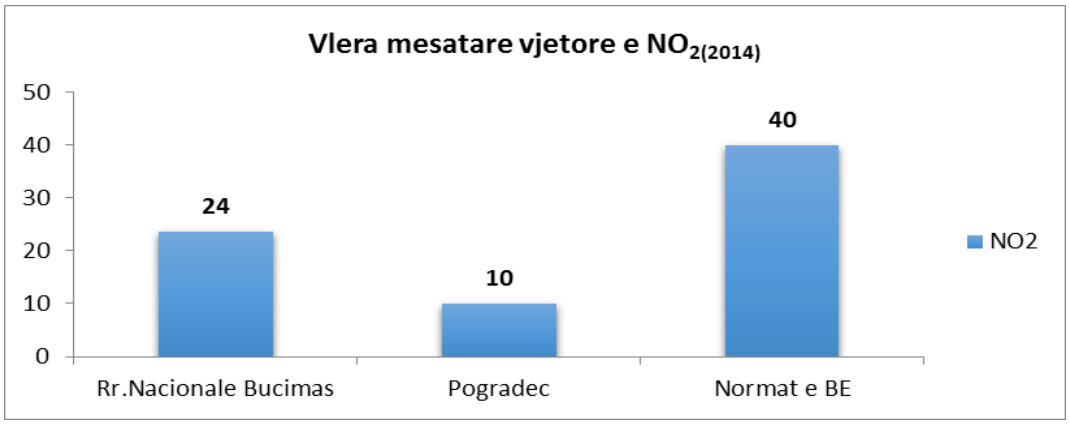

	Pogradeci	Standarti i BE
PM10	**39**	**40**
PM2.5	**23**	**25**
SO2	**5**	
O3	**42**	
CO	**0.9**	
NO2	**10**	**40**

Tabela 6. Të dhënat mesatare të cilësisë së ajrit Burimi: Monitoruar nga AKM

- Pogradeci paraqet përqendrime relativisht të ulta krahasuar me qytete të tjera të
- Përqëndrimet e ozonit paraqiten në vlera të ngjashme me qytetet e tjera.
- Pogradeci përqëndrimet me te larta te ozonit i ka prane DSHP-se

Figura 74. Përdorimet e vlerave të NOx (Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

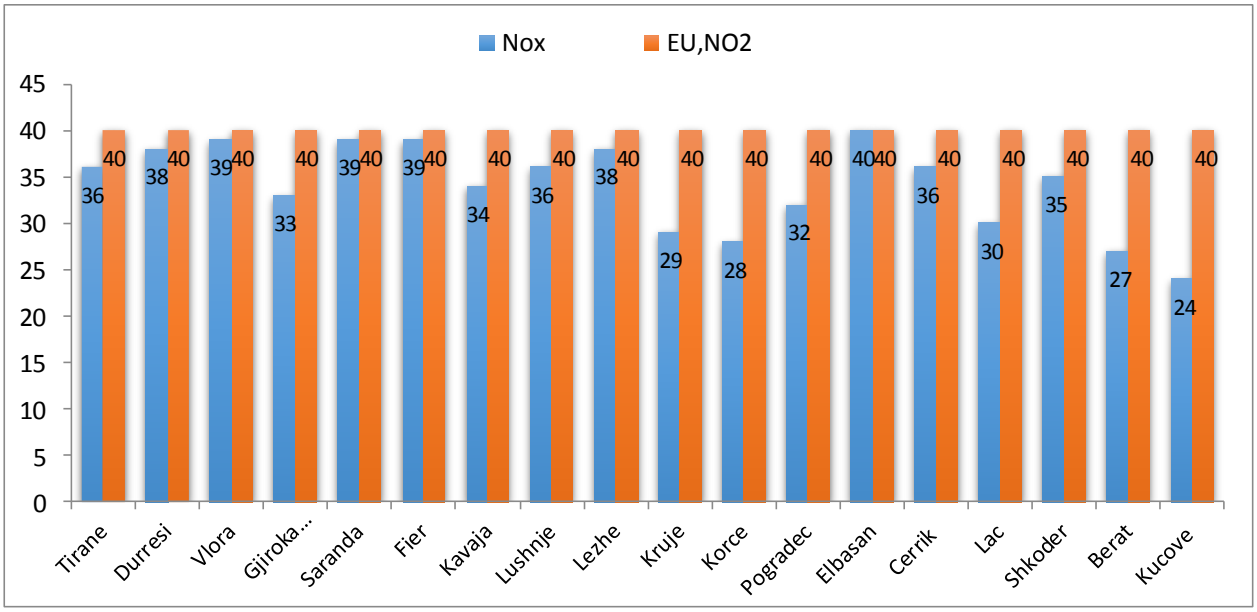

Figura 75. Përqëndrimet e vlerave të O3 (Burimi: Agjencia Kombetare e Mjedisit)

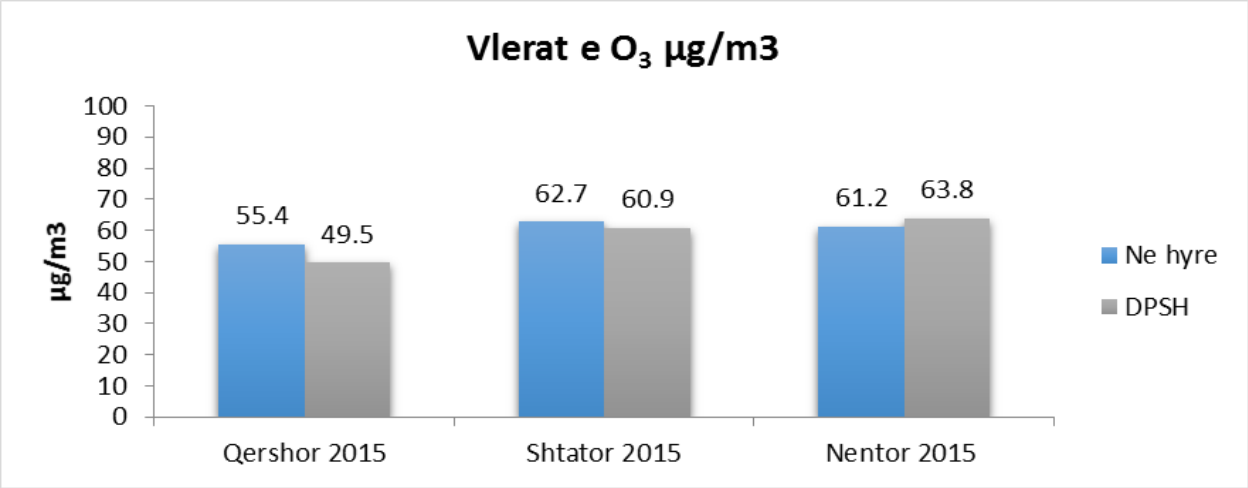

Figura 76. Vlera vjetore të O3 (Burimi: Agjencia Kombetare e Mjedisit)

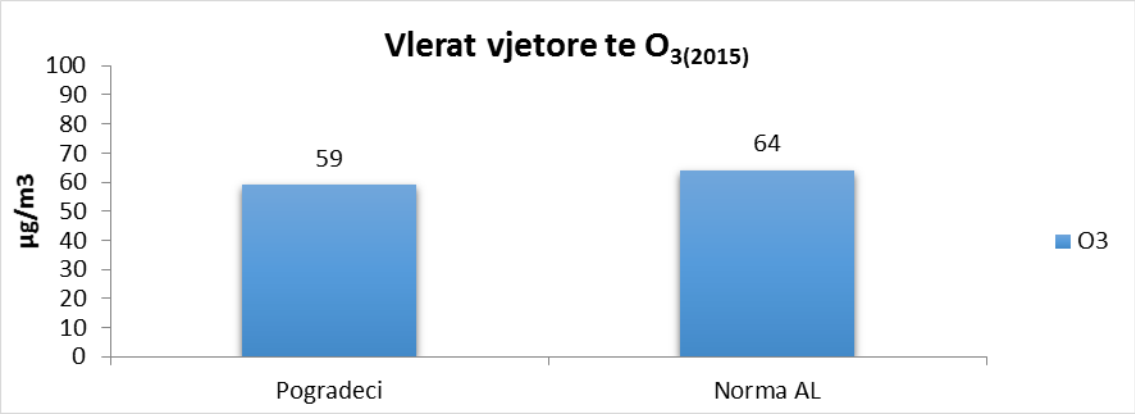

Përsa i përket O3, në të gjitha pikat e monitoruara përqëndrimi është relativisht konstant. Në Pogradec përqëndrimet më të larta të ozonit i ka pranë DSHP-së, ndërsa vlerat e NO_2 ndodhen në nivele të ulta.

Figura 77. Vlerat mesatare të O3 për periudhën Nëntor-Dhjetor Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar)

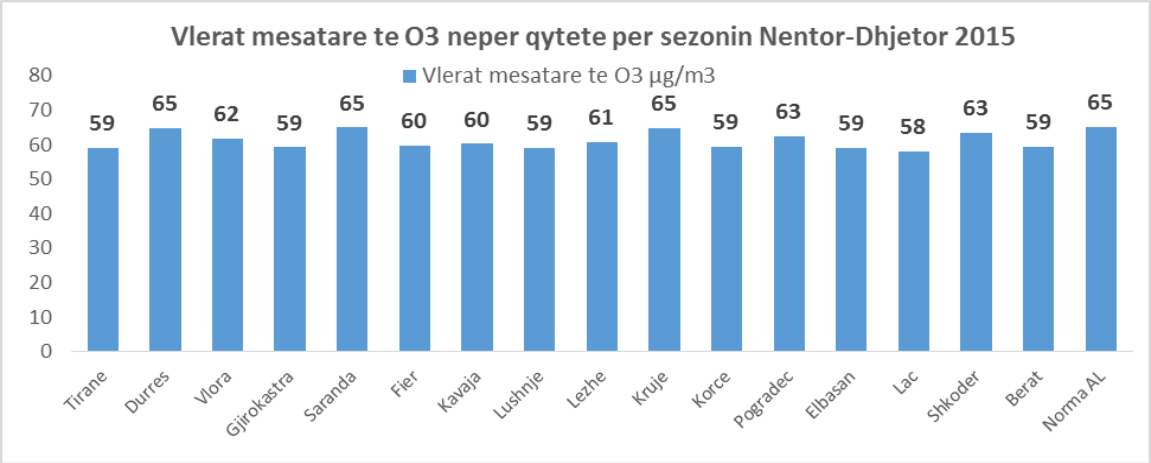

Vlerësimi i situatës nga CO (monoksidi i karbonit)

Monoksidi i Karbonit (CO) emetohet në atmosferë për shkak të djegies jo të plotë të lëndës djegëse. Burimet kryesor të shkarkimit të CO në ajër janë transporti rrugor, biznesi, shtëpitë dhe industria Monoksidi i Karbonit (CO) është një ndotës që në nivele të larta mund të shkaktojë probleme në zemër dhe të dëmtojë sistemin nervor. Ndërsa në stacionin e Pogradecit niveli i lartë i CO është për shkak të përdorimit të druve të zjarrit si lëndë djegëse për ngrohjen e banesave.

4.6 BURIMET E NDOTJES SË TOKËS

Bashkia e Pogradecit disponon një gamë mineralesh si: krom, hekur- nikel, nikel-silikat, qymyr guri, argjila, kuarcite, gurë dekorativ, gurë gëlqeror, ranor, konglomerate, inerte lumi etj, shfrytëzimi i të cilave, krahas rëndësisë ekonomike sjell edhe impakte negative në ndotjen e mjedisit.

Përveç shfrytëzimit me punime nëntokësore apo në qiell të hapur, (me karriera), të këtyre mineraleve, ***burime ndotjesh janë edhe stoqet e mineralit apo të sterileve të tyre***, sidomos fabrikat e pasurimit të hekur-nikelit, të kromit etj, me dambat e tyre përkatëse. Këto paraqesin rrezik potencial për mjedisin. Jonet e metaleve të rëndë që vazhdimisht kalojnë në tretje, sjellin rrisqe serioze në bimësinë dhe gjallesat që jetojnë në ambjente tokësore dhe ujore të ndotura nga këto jone.

Në Bashkinë e Pogradecit përpara dhe gjatë viteve '90, industria minerare ka qënë ndër degët e zhvilluara por mbyllja e minierave ka lënë pas mjaft stoqe mineralesh, sterilesh si dhe mbetjesh teknologjike, të cilat duke qënë në qiell të hapur dhe në relieve kodrinore, kanë dhënë mjaft efekte negative në sektorët përreth, deri edhe me pasoja për njerëzit, florën dhe faunën e rajonit *(Mema, I., etj., (2010); Shushku, B., etj., (2013); Haklaj, I., etj., 2014).* Konkretisht për këtë Bashki probleme gjeomjedisore sjellin kryesisht minierat dhe karrierat e kromit, të hekur-nikelit, të materialeve të ndërtimit, inertet lumore etj, (me stoqet e sterileve të tyre), si në: Guri i Kuq etj. Nga veprimtaria e agjentëve atmosferik, këto stoqe dhe damba sjellin pasoja në ekosisteme, pra janë të predispozuar për të krijuar ndotje të theksuara në toka, ujëra, dhe bëhet shumë pak për rehabilitimin e ambjenteve të ndotura. Ka damba që janë rehabilituar dhe mbuluar me bimësi spontane, (A.K. e Mjedisit, 2014). Po kështu edhe karrierat e shumta që janë aktivizuar për prodhimin e materialeve të ndërtimit, si dhe shfrytëzimi intensiv dhe i pa kontrolluar i inerteve në shtretërit e lumenjëve, sjellin ndotje sjellin ndotje të theksuara në mjedisin ku veprojnë.

Nga aktiviteti minerar i këtyre punimeve shkaktohen: ***Transformime gjeomekanike dhe ndotja e ujërave dhe e tokave*** nga:

a. Gërmimet sipërfaqësore;

b. Shembjet, rrëshqitjet, vidhisjet;

c. Depozitimet (stoqet) e sterileve etj

Figura 78. Diagrama e lejeve të shfrytëzimit Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar

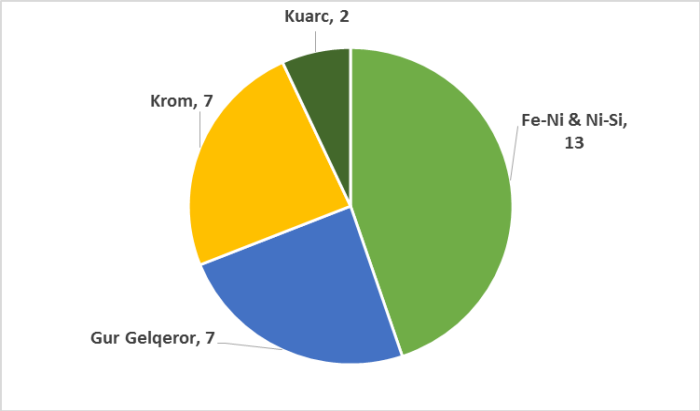

Figura 79. Pamje e impianit të thyerjes së kuarcit; "Mademi", Peshkëpi, lumi i Çërravës

Aktiviteti minerar privat, në rrethin e Pogradecit ka filluar në vitin 2001 dhe janë dhënë rreth 30 leje minerare. Këto leje shfrytëzimi kanë një shpërndarje jouniforme dhe pikërisht janë: 7 për shfrytëzimin e mineralit të kromit, 13 për shfrytëzimin e mineralit të Fe-Ni dhe nikel silikat, 2 për shfrytëzim kuarci dhe 7 për shfrytëzimin e gurit gëlqeror, ku pothuajse të gjithë kanë montuar impiante të thyerje-fraksionimit të gurit gëlqeror që prodhohet si dhe disa pika shfrytëzimi për inerte lumore.

Natyrisht që këto punime për shfrytëzimin e këtyre mineraleve të mësipërme, sjellin ndotje kryesisht në ajër me pluhurat e tyre, por edhe në ujëra dhe në toka, me sterilet e shumta që prodhohen. Përgjithësisht indikatorët më kryesorë të cilësisë së ajrit janë LNP, PM10, PM2,5, PM1, (në $\mu g/m^3$). Përveç këtyre ndotësve kryesorë, që ndikojnë në cilësinë e ajrit, janë edhe kimikatet, materialet biologjike, që shkaktojnë shqetësime ose dëmtime tek njerëzit dhe organizmat e tjerë, duke ndikuar negativisht në mjedisin natyror.

Punimet minerare të shfrytëzimit, në përgjithësi kryhen jashtë rregullave dhe kritereve të caktuara, pra rrjedhimisht sjellin prishje të ekuilibrave natyrorë si: - nga ana ***morfologjike***, ku sipërmarrësit nuk i rehabilitojnë, pra nuk i mbyllin gërmadhat (karrierat), grykat e puseve, hyrjet e galerive, (duke sjellë rrezik për njerzit dhe kafshët), dëmtojnë bimësinë, kullotat dhe tokat bujqësore). Shpesh ka dalja të hinkave në sipërfaqe nga shembja e punimeve nëntokesore. - nga ***ndotjet e ajrit, të ujërave dhe të tokave***, kryesisht me pluhurat e madhësive të ndryshme, deri PM10, PM2,5, PM1, që rrjedhin nga plasjet e minave, nga thyerjet dhe fraksionimet për prodhimin e inerteve të ndërtimit, nga transportimi i tyre etj; nga plasjet eksplozive, nga makinat e transportit, motorrët e makinerive etj; nga largimi nëpërmes agjentëve atmosferik, nga këto stoqe karrierash, të favorizuara nga vet pozicioni kodrinor me reliev të thyer, që lehtësojnë transportimin e tyre drejt kuotave më të ulta, në toka, në përrenj, lumenj, liqene dhe dete. *(Goskolli, E., etj., (2003); Shushku, B., etj.,2013).*

Figura 80. Miniera e Kromit Hija e zezë
Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar

Impiantet e shfrytëzimit të Inerteve Lumore

Edhe në Bashkinë e Pogradecit kemi raste të këtij lloj aktiviteti, si në lumin Shkumbin, ku shfrytëzimi intensiv dhe pa kriter sjell pasoja në shtratin e lumit dhe për rrjedhojë edhe në ekuilibrin natyror të tij, duke sjellë dhe ndryshime në ekosistemin gjeokimik në vijimsinë e lumit. Kjo veprimtari përveç këtyre që thamë, sjell edhe ndotje të theksuar të ujërave të vetë lumenjve, nga përzierjet dhe turbullirat që krijohen në vetë materialin lumor (fraksionimin dhe larjen e tij), nga shembjet përkatëse, nga vajrat dhe mbetjet që rrjedhin prej impianteve dhe makinerive të transportit etj. Të gjitha këto sjellin rrisqe si për faunën e këtyre lumenjëve, ashtu edhe të ujërave nëntokësore që furnizohen nga këta akuiferë të përhershëm.

Figura 81. Harta gjeomjedisore, Pogradec

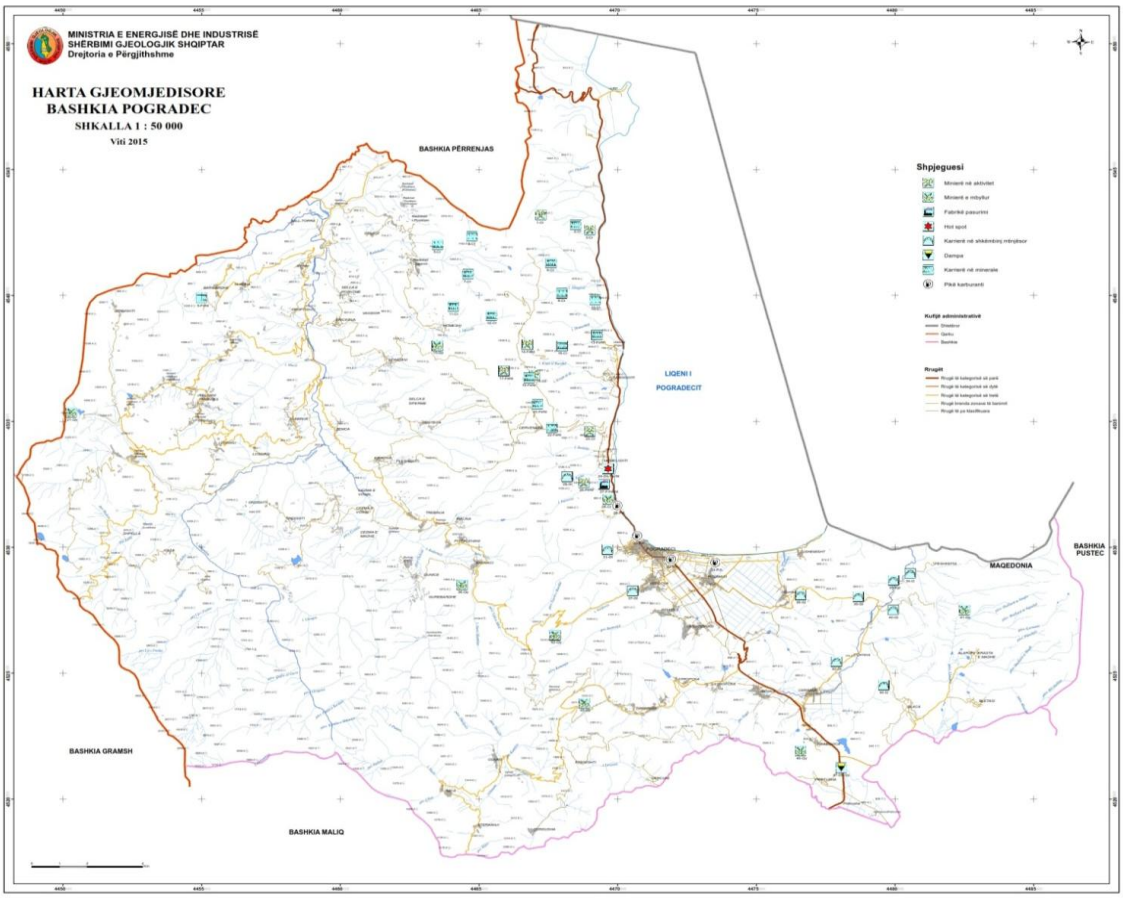

Fabrika e pasurimit dhe damba e saj

Materiali i dambave është ndotës serioz edhe për faktin se kemi të bëjmë me material të bluar, deri në pudër (0,074mm), gjë që rrit në mënyrë të ndjeshme sipërfaqen aktive të tij me agjentët atmosferikë, pra bëhet i favorshëm dhe i gatshëm për tu futur në reaksione kimike. Edhe mbetjet teknologjike të fabrikave të pasurimit janë një burim. Por përveç shkarkimeve industriale që thamë më sipër, në ndotjen e ujërave rol kryesor luajnë edhe shkarkimet e lëngëta urbane, bujqësore, blegtorale etj, të cilat në mënyrë progresive ndikojnë në uljen e cilësisë së ujërave të lumenjve, liqeneve dhe të krejt mjedisit.

Figura 82. Ish Fabrika e pasurimit të Fe-Ni dhe stoqe minerali
Burimi: Shërbimi Gjeologjik Shqiptar

Fabrikat e Tullave

Fabrikat e tullave kanë patur aktivitet të madh për vite të tëra dhe vazhdojnë të kenë kudo në vendin tonë. Këto fabrika janë burim ndotje si nga aktiviteti i tyre por edhe nga karrierat e argjilave që shfrytëzohen për lëndë të parë për prodhimin e tullave. Këto në përgjithësi janë të ngritura afër zonave të populluara, duke sjellë gjithnjë shqetësime dhe dëmtime të ambientit rrethues, me pluhura dhe ndotje të ujërave dhe të tokave, me çlirimin e gazrave nga lëndët djegëse që përdorin si si dhe shqetësime të tjera të përditëshme nga transporti i argjilës, i tullave të prodhuara etj.

Industria Ndërtimore

Industria Ndërtimore, që nga hapja e gropave të bazamenteve të pallateve e deri tek transportimi i këtyre dherave, nuk zbaton as normat elementare për mbrojtjen e mjedisit, duke dëmtuar rrugët si dhe duke i hedhur ku të munden e këto materiale. Po kështu edhe pluhurat e shumta që vijnë nga inertet që përdoren në fabrikat e betonit, të cilat ndodhen brenda ose shumë afër qendrave të banimit. Probleme kryesore në ndotjen urbane sjellin pluhurat dhe materialet inerte të prishjes së ndërtimeve të vjetra ose të atyre të ndërtuara pa leje. Përmbajtja e grimcave totale (LNP) dhe atyre të respirueshme (PM10, PM2.5, PM1), në atmosferën urbane të këtyre qyteteve nuk është signifikative, ku në përgjithësi është brenda normave të lejuara të Standartit Shqiptar[xiii].

Industria kimike dhe Mekanike

Megjithëse uzinat dhe fabrikat e ndryshme e kanë mbyllur aktivitetin e tyre me vite, ekzistojnë ende pasojat e ndotjeve në shkallë të ndryshme nga mbetjet e tyre kimike dhe teknologjike. Në Bashkinë e Pogradecit ka qenë e zhvilluar një industri e përbërë kryesisht nga miniera dhe pak fabrika, dhe mund të përmendim edhe uzinat mekanike, parqet e automjeteve me ofiçinat, me torneritë dhe repartet e ndryshme mekanike të tyre, nëpër ndërmarrje, ferma bujqësore, etj. Këto fabrika, ndërmarrje e reparte, me veprimtarinë e tyre shumë vjeçare dhe me një teknologji të vjeteruar dhe me prodhime mbetjesh jo të pakta, por edhe me preparatet kimike që përdorin, kanë sjellë dhe shumë prej tyre vazhdojnë të sjellin ndotje të ambjentit me mbetjet e tyre, *(si ndotje të ajrit, të ujërave dhe të tokave)*, aty ku ndodhen dhe me gjërë, duke patur parasysh mos marrjen e masave për shmangjen e tyre, për eleminimin e të cilave kërkohet disiplinë dhe kontroll i vazhdueshem nga ARM e kësaj Bashkie[xiv].

Karburantet

Është për tu theksuar se që nga fshati Lin deri në Tushemisht janë ndërtuar një numër i madh karburantesh, (mbi 20 të tillë). Po kështu, vetëm në Qytetin e Pogradecit, që nga hyrja deri afër rrugës për në Tushemisht janë 6 pika karburanti. Këto karburante sjellin ndotje në ajër, në rrugët dhe ambientet përreth tyre me avujt dhe praninë fizike të produkteve të hidrokarbureve, si naftë, benzinë, vajra etj,.

Varrezat' e Automjeteve

Vatra ndotjeje janë edhe 'varrezat' e automjeteve që gjenden të shpërndara dhe prodhojnë ndotje të përditëshme si në ujrat dhe në tokat përreth. Ato përmbajnë sasi të konsiderueshme substancash me shkallë të lartë ndotjeje, përfshirë naftën, vajrat, tretës dhe produkte të tjera petrokimike. Konkretisht një varrezë makinash është pranë fshatit Mëmëlisht; tre të tilla janë pranë fshatit Hudënisht; një është në afërsi të fshatit Plloçë, rrugës për në Qytetin e Korçës.

Figura 83. "Varreza" automjetesh

Në Pogradec (Gur i Kuq) **-** Monitorimi i ndotjes së tokave pranë kësaj miniere është kryer përgjatë rrugës nacionale Pogradec-Tiranë në 3 pika, e para 500m larg objektit, e dyta në distancën rreth 1 km nga e para dhe pika e tretë, në largësi rreth 1.5 km nga e dyta. Mostrat janë marrë në thellësi 0-30 cm dhe vlerësohen për përmbajtjen totale të Ni, Cr, Co, Pb, Cu, MN, Zn. Analizat e kryera tregojnë se, tokat e zonës kanë tendenca drejt bazicitetit, ku pH në pika të ndryshme lëviz nga 7.5-8.7. Përveç bakrit dhe zinkut, që gjenden në tokë në intervale normale, elementët e tyre gjenden në vlera të larta dhe që i kalojnë shumë limitet e lejuar nga BE. Nga një vështrim i vlerave të matura për metalet, të cilat konsiderohen me përmbajtje toksike pohojmë se, nikeli gjendet pa shumë ndryshim midis pikave të monitorimit, deri në 40 herë më tepër se limiti i lejuar nga BE, kromi deri në 20 herë më tepër, kobalti deri në 6 herë dhe plumbi deri në 2 herë. Gjithashtu nivele mjaft të larta vërehen edhe për manganin, i cili luhatet nga 1086-1396 μg/kg. ***Përmbajtja e metaleve të rënde në tokat pranë këtyre minierave në vlera kaq të larta është me pasoja në kultivimin e bimëve në këtë zonë, aq më tepër që konsiderohet zonë turistike.***

Nga përpunimi i të dhënave, pothuajse në të gjitha pikat e monitorimit, përgjithësisht gjejmë korrelacione të forta ndërmjet reaksionit të tokës dhe përqendrimit të metaleve të analizuara, si dhe nëpërmjet vetë metaleve. Në të ardhmen kërkohen që, të thellohet studimet për të përcaktuar, si burimet e përqendrimeve të larta të këtyre metaleve të rëndë në këto toka, ashtu edhe format e tretshme të këtyre metaleve.

HotSpotet

Të ashtuquajturat ''Pika të nxehta'' ose ''Hot Spote'', krijohen nga mbetjet e rrezikshme, (MbRr), të cilat kanë karakteristika kimike e fizike toksike, gërryese, kancerogjene dhe që sjellin efekte të dëmshme. (Mbetjet e minierave dhe proceseve minerare; - mbetjet e naftës dhe mbetje të tjera të hidrokarbureve)

Për Bashkinë e Pogradecit si ''Pika të nxehta'' ose ''Hot Spote'', janë cilësuar: ***Damba e minierës së Fe-Ni Guri i Kuq në Pogradec***, me sipërfaqe rreth 3 ha. ***Fabrika e përpunimit të Fe-Ni e Gurit të Kuq Pogradec***, me damben e saj në breg të këtij Liqeni, me rreth 100 000 m^3 sterile. ***Damba e përhershme mbi fshatin Hudenisht***[xv], me rreth 300 000 ton material (kokrrizor dhe shllamor), e cila sjell ndotje në Liqen, në biodiversitetin e tij, sidomos në faunën si përshembull zhdukja e Karavidhes, specie e rrallë e liqenit, e ngjashme me karkalecin e detit[xvi].

Figura 84. Hotspotet në bashkinë Pogradec

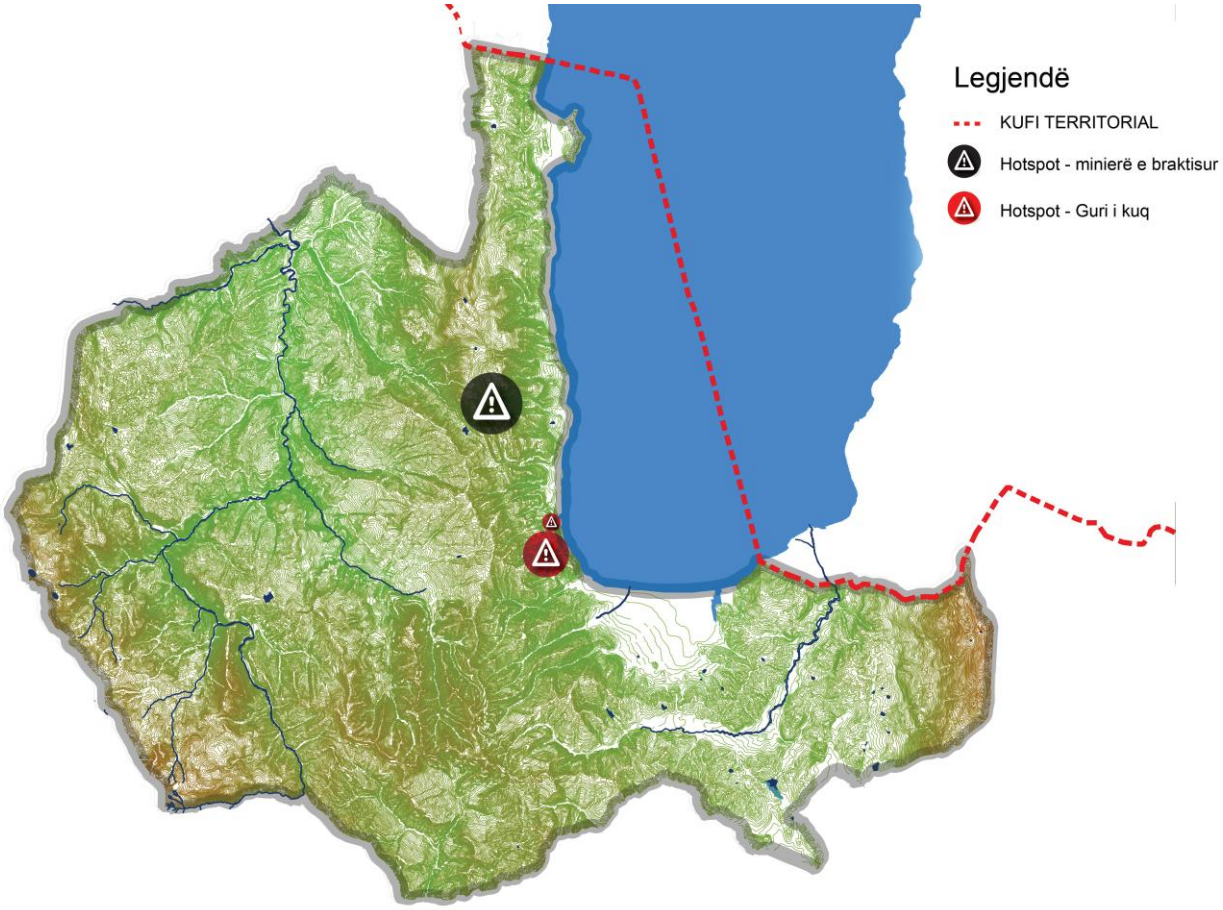

Burimi: Vlerësimi Mjedisor dhe Rehabilitimi I 'Hot Spoteve" Shqiptare, 2012

4.7 BURIMET E NDOTJES TË UJIT TË PIJSHËM

Në rajonin në studim, në adresë të sigurimit të shëndetit publik, mjaft e rëndësishme është cilësia e ujit të pijshëm. Por, ky ujë nuk shfaq probleme higjieno-sanitare, sepse kemi:

- Furnizimi me orar të pakufizuar, duke siguruar presion konstant të ujit;
- Jo Amortizim të rrjetit ujësjellës;
- Ndërhyrjet nuk janë pa kriter në tubacionet e ujësjellësve;

Por nga ana tjetër mund të shfaqen së shpejti problem sanitare për shkak se:

- kemi ruajtje të dobët të brezave të mbrojtjes sanitare të vendburimeve ujore për shkak të ngritjes mbi to të ndërtesave apo mbjelljes së tokës fare pranë burimit, duke përdorur edhe shumë kimikate;
- klorinimi më shumë seç duhet i ujit;

Ndotja në ujërat Liqenore

Lëndët ushqyese *(fosfori dhe azoti)* të pranishëm në ujrat e përrenjve dhe në ujrat e përdorura shtëpiake favorizojnë rritjen e algave dhe të bimëve ujore, gjë që përshpejton eutrofizimin e liqenit. Në verë, këto alga dhe bimë ujore, shkaktojnë degradimin e karakteristikave kimike dhe fizike të ujit: turbiditetin, treguesin e ngjyrës, shijen dhe ngjyrën. Madje, respektimi i algave dhe i bimëve ujore modifikon vazhdimisht përmbajtjen në ujë të oksigjenit të tretur. Gjithashtu algat e vdekura depozitohen në fundin e liqenit, gjë që çon në zmadhimin e shtresës së llumit.

Presionet mbi akuiferët

Presionet mbi akuiferët e rajonit Pogradec janë përqëndruar në:

- Kërkesën më të madhe për burimet ujore (bujqësia dhe turizmi) në periudhën e thatë (qershor-shtator), kur disponibiliteti i burimeve të ujërave nëtokësore është më i ulëti;
- Rritjen e vazhdueshme e të pa pakontrolluar të shpimeve private për furnizim me ujë pijshëm dhe industri;
- Shfrytëzimi pa kriter i shumë shpimeve të vjetër e të rinj të kryer në akuiferë me presion;
- Ritmet e larta të urbanizimit në zonën fushore, sidomos në dy dekadat e fundit.

Në zonën ku ka pasur aktivitet minerar, sidomos ato toka që ndodhen pranë dhe në kontakt me Liqenin, përmes analizave të elementeve Ni, Cu, Cr, Pb rezulton, se përmbajtja e këtyre elementëve në tokë janë më tepër sesa është norma e lejuar dhe vlerësohen si toksike. Monitorimet dhe vlerësimet e kryera për ndotjen e tokës rreth objekteve industriale dhe minierave kanë arritur në përfundimin se[xvii]:

- Intensiteti i ndotjes varet nga origjina e metaleve në tokë. Zonat industriale në periferi të ndikimit të ndotjes mund të veprojnë në rajonet përreth deri 4 km, por autorët e ndryshëm identifikojnë një zgjatje të ndikimit të saj deri në 8 km.

- Të gjitha zonat e monitoruara janë të ndotura nga dy ose më shumë metale. Kjo mund të jetë rezultat i sfondit gjeologjik ose aktivitetit të njeriut, ose një kombinimi të tyre.

- Tokat pranë zonës industriale ku zhvillohet aktiviteti i industrisë minerare karakterizohen nga përqëndrim shumë i lartë i nikelit.

Në përgjithësi në të gjitha fushat e përfshira në studim, metalet e rënda të përqëndruara janë tepër të larta, në krahasim me vlerat e regjistruara që konsiderohen toksike, ose dhe me normat e lejuara nga BE-ja dhe vendet e tjera. Nga procese monitorimi të kryera më parë është evidentuar një nivel i lartë i përmbajtjes së përgjithshme të metaleve të rënda në të gjitha tokat përreth objekteve minerare. Gjithsesi, ende ka nevojë për studime të mëtejshme monitorimi.

Konkluzione:

1 - Nga evidentimet rezulton se bashkia Pogradec ka një pozicion gjeografik tepër të favorshëm duke pasur parasysh shtrirjen pranë koridoreve kombëtare lidhëse si dhe pozicionim pranë pasurive natyrore të shumta.

2 - Zhvillimi i territorit të bashkisë Pogradec është ndjekur kryesisht nga një mënyrë spontane zhvillimi dhe e pabazuar në dokumente planifikimi. Por ekzistojnë strategji, direktiva dhe plane menaxhimi të shumta lidhur me peisazhin natyror të mbrojtur të Liqenit të Ohrit.

3 - Zona e peisazhit të mbrojtur të Pogradedcit përfshin në të një larmishmëri të madhe të habitateve ujore, florës,faunës dhe sipërfaqeve ujore.

4 - Ekzistojnë potenciale natyore të pashfrytzuar siç janë liqenet e Lukovës të cilat po rrezikohen ndjeshëm nga veprimtaritë njerëzore shkatërruese (ndërtimi, përdorimi për vaditje)

5 - Pavarësisht planeve të menaxhimit dhe direktivave për mbrojtjen e peisazhit të mbrojtur të Liqenit të Pogradecit, kjo zonë rrezikohet seriozisht nga mbetjet ndustriale, derdhjet e ujrave të zeza dhe aktivitete të tjera njerëzore.

4.6. Mbetjet urbane

GJENDJA E TRAJTIMIT TË MBETJEVE URBANE NË BASHKINË E POGRADECIT

Problemi kryesor në Pogradec është mungesa e kompanive të kualifikuara për grumbullimin edhe riciklimin e mbeturinave prej kartoni e plastike, dhe transportimi i tyre drejt pikave të riciklimit në qytete të tjera është I pamundur për shkak të kostos të lartë. Mbetjet trajtohen nga subjekte private, të cilat nga pikat e grumbullimit i transportojnë në venddepozitimin e përcaktuar.

Venddepozitimi ku trajtohen mbetjet ndodhet në vendin e quajtur Përroi i Shtogut, në territorin e Njësisë administrative Buçimas, në distancë 13 km nga qyteti i Pogradecit Ky venddepozitim ka shërbyer dhe shërben si i tillë deri në ndërtimin dhe vënien në përdorim të landfillit rajonal të Maliq-it. Në këtë venddepozitim të përbashkët depozitohen mbeturinat shtëpiake e inerte të qytetit Pogradec, Njësisë Administrative Buçimas dhe Njësisë Administrative Hudënisht. Këto mbetje grumbullohen pa ndonjë trajtim, dhe megjithëse janë të përqëndruara, sjellin ndotjen e mjedisit, (ajrit, ujërave dhe tokave), sidomos nga mungesa e seleksionimit sipas tipeve të mbetjeve urbane dhe industriale. Venddepozitimi, është jashtë kritereve dhe kushteve teknike të përcaktuara nga pikëpamja gjeologo-inxhinierike, dhe rjedhja e ujërave nga venddepozita krijon ndotje për ujërat sipërfaqësore dhe për tokat bujqësore.

Sasia e mbetjeve shtëpiake gjatë vitit 2015 për Bashkinë Pogradec ka qënë si më poshtë:

Qyteti i Pogradecit 10.990 ton / vit *(gjenerimi i mbetjeve 1kg/person në ditë)*

Nj. A. Çërravë 2592 ton /vit *(gjenerimi i mbetjeve 0.6 kg/person në ditë)*

Nj. A. Hudënisht 1900 ton /vit *(gjenerimi i mbetjeve 0.6 kg/person në ditë)*

Nj. A. Buçimas 3600 ton /vit *(gjenerimi i mbetjeve 0.6 kg/person në ditë)*

Nj. A. Dardhas 288 ton /vit *(gjenerimi i mbetjeve 0.6 kg/person në ditë)*

Për Nj. A. Proptisht, Trebinjë e Velçan – nuk administrohen të dhëna

Mbetjet inerte dhe vend depozitat e tyre

Nga fluksi i ndërtimeve krijohen mbetje inerte të shumta, të cilat në të shumtën e rasteve hidhen në anët e rrugëve, në shpatet e përrenjve apo lumenjve e afër mbetjeve urbane (shpesh të përziera me to). Mbetjet e inerteve, nën ndikimin e agjentëve atmosferik, erërave dhe reshjeve, sjellin ndotje të tokës, ajrit, ujërave dhe ambientit përreth. Sasia e mbetjeve inerte gjatë vitit 2015 për qytetin e Pogradecit ka qënë 700 ton *(për sasinë e mbetjeve inerte për 2015 për njësitë administrative nuk ka të dhëna të sakta).*

Mbetjet urbane në territorin e ish - komunave

Largimi i mbetjeve urbane nga disa rrugë kryesore bëhet një herë në javë me anë të një kamionçini, por pa patur mjetet e nevojshme për menaxhimin e duhur të tyre. Aktualisht, situata është akoma dhe më e rëndë, sepse ky shërbim, prej rreth një viti mungon krejtësisht dhe koshat për depozitimin e këtyre mbetjeve nuk ekzistojnë në asnjë rrugë të fshatrave që përbëjnë këto ish-komuna. Kjo situatë është paradoksale, përderisa rajoni në fjalë ka nën funksionin e vet

edhe shërbimin e pastrimit të mbetjeve urbane përcaktuar në Ligjin Nr. 8652 datë 31.07.2000 për "Organizimin dhe Funksionimin e Qeverisjes Vendore" (i ndryshuar). Çdo ditë e më tepër këto mbetje urbane përbëjnë një shqetësim të vazhdueshëm për banorët e këtyre zonave, të cilët e perceptojnë kërcënimin real që po iu ushtrohet. Gjithashtu, një mjedis i papërshtatshëm është krijuar edhe për zhvillimin e bizneseve lokale ekzistues apo të rinj. Nga këqyrjet tona në terren, konstatuam që në çdo anë të rrugëve, në kanalet kullues dhe në kanalet vaditës gjenden grumbuj mbeturinash, të cilat hidhen kryesisht nga familjarët dhe bizneset private që ushtrojnë veprimtarinë e tyre në këto njesi administartive. Kjo situatë ishte edhe më alarmante gjatë rrugës nacionale, madje dhe në rrugët e rrëpirat brenda e midis lagjeve të fshatrave. Ajo çfarë e përkeqëson edhe më tepër situatën është mungesa e ndërgjegjësimit publik lidhur me mbrojtjen e mjedisit, ashtu si dhe një mungesë e përgjithshme e dëshirës qytetare për të kërkuar të drejtat e tyre mjedisore pranë autoriteteve përgjegjëse.

Konluzione

Mungesa e menaxhimit të Trajtimit të Integruar të Mbetjeve Urbane ka shkaktuar një shpërndarje të pakontrolluar të plehrave, të cilat shkaktojnë ndotje të mëdha që lidhen me tokën, ujërat sipërfaqësore dhe nëntokësore, ajrin dhe erën (aromat). Shihet i nevojshëm një plan menaxhimi për mbeturinat. Sistemimi i Mbetjeve Bashkiake është kryer dhe vazhdon të kryhet, në mënyrë primitive. Aktualisht nuk bëhet asnjë lloj ndarje dhe trajtimi.

4.7 Metabolizmi i territorit

Metabolizmi Urban është nje model që analizon se si sistemi urban (që është një përqëndrim i funksioneve ekonomike, riprodhuese dhe shperndarese ne territor) përdor energjinë, materilaet, ujin ushqimin dhe tokën për të mirëmbajtur dhe riprodhuar vetveten. Me një prejardhje nga fusha biologjike, proceset metabolike në kuptimin e planifikimit urban, mundohen të analizojnë, se si zonat urbane transformojnë materialet dhe energjinë për të ruajtur dhe mirembajtur funksionet e tyre. Në praktike, studimi i metabolizimit urban perfshin nje kuantifikim në nivel agregat të inputeve dhe outputeve të energjise, ujit, ushqimit dhe mbetjeve për një territor te caktuar. Pikërisht kështu është parashikuar trajtimi edhe sipas Nenit 2 të VKM nr.671 "Për miratimin e Rregullores së Planifikimit të Territorit".

Modele të tilla kërkojnë në rradhë të parë të dhëna të detajuara për prodhim, importe, konsum/shpenzim, mbetje dhe humbje, në mënyrë që Analiza e Flukseve Materiale të mund të plotësohet sipas të gjitha parametrave. Analiza e Flukseve Materiale është ne vetevete një ushtrim "kontabiliteti" i flukseve **hyrëse**, atyre **dalëse** dhe mbetjeve. Të dhëna të tilla për konsumin e ushqimeve, prodhimet industriale dhe mbetjet industriale, prodhimin e ujit (sidomos ku territori mbulohet nga burime/sisteme jashtë sistemit publik), të dhëna mbi energji të tjera të përdorura përveç asaj elektrike etj, janë të mangëta në Shqipëri.
Gjithsesi duke u bazuar në projektime te ndryshme dhe në ato elemente që janë më kryesore

Flukset e Analizuara janë:

- Fluksi i Energjisë
- Fluksi i Ujit
- Fluksi i ushqimit dhe
- Fluksi i mbetjeve.

FLUKSI I ENERGJISË

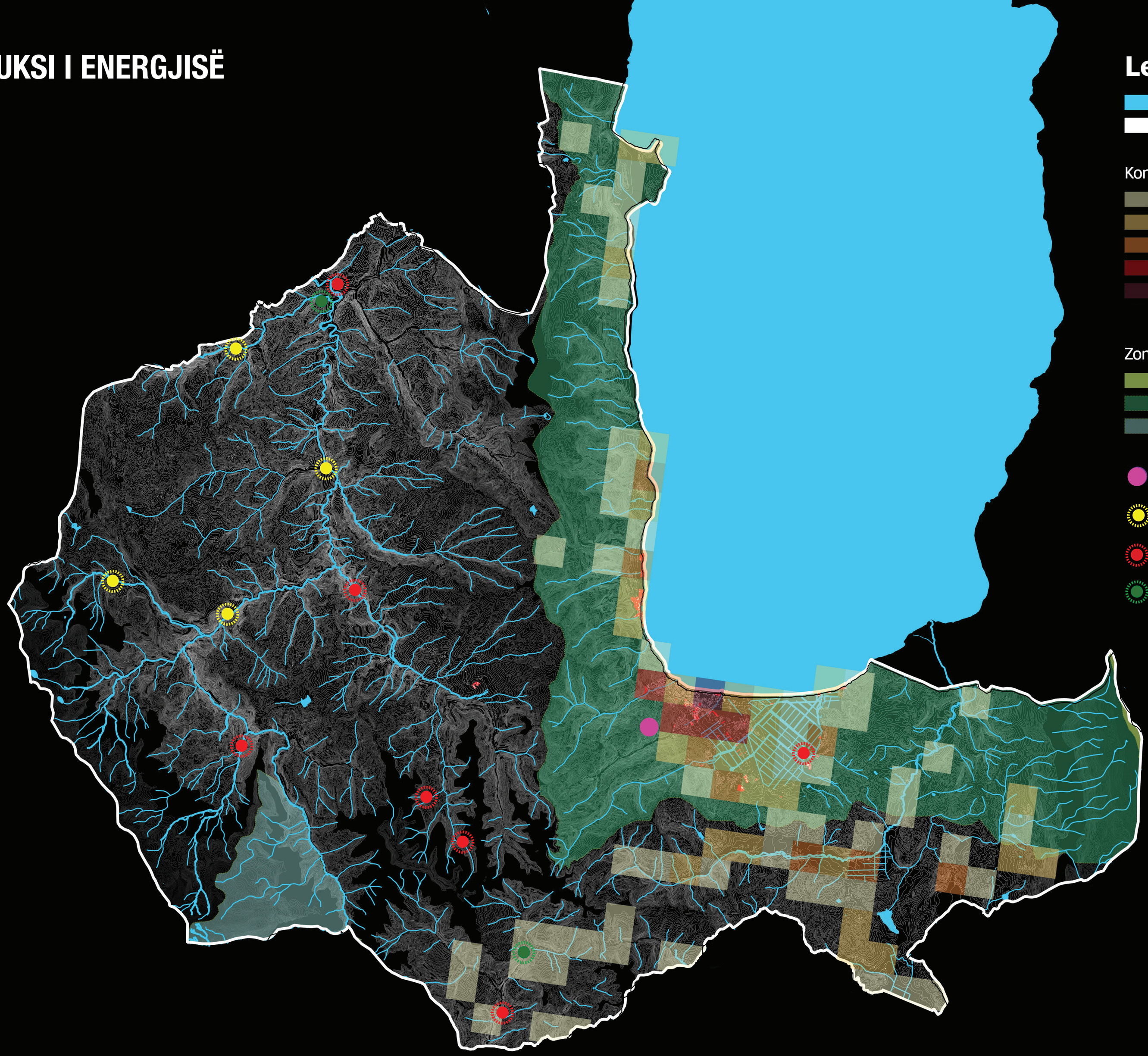

Legjendë

Sipërfaqe ujore
Ndërtesa

Konsumi i energjisë elektrike *(MWh/banor/vit)*

- 0 - 187
- 187 - 672
- 672 - 1627
- 1627 - 2812
- 2812 - 3848

Zonat e Mbrojtura - Kategori

- II
- V
- VI

Nënstacion elekrik
HEC ekzistues
HEC i planifikuar
HEC në ndërtim

Fluksi i energjisë

Potencialet energjitike dhe prodhimi i energjisë në Bashkine e Pogradecit

(gjysem faqe – koncetrat nga analiza e thelluar nga SAZANI. Potenciale hidrologjike per energjie si dhe burimet alternative, era etj..)

Konsumi i Energjisë

Për të nxjerrë konsumin e energjisë në rang Bashkie është perdorur një menyre projektimi nga të dhënat që gjenerohen në nivel vendi. Perllogaritjet ne nivel territori jane kryer mbi te dhenat e INSTAT nga censusi 2011 (Gridi kilometrik).

Të dhënat nga INSTAT për konsumin e energjisë elektrike janë si më poshtë:

	Ne MWh
Përdorimi nga konsumatorët	**5,069,252**
Familjare	2,522,261
Jo Familjare	2,546,991
Humbje	**2.783.182**
TOTALI I KONSUMIT	**7.793.736**

Për të llogaritur nivelin e konsumit të Energjisë ne nivel Bashkie jane perdorur llogaritjet e mëposhtme.

Konsumi Familjar

	Popullsia	**Numri i familjeve ne Shqiperi**	**Konsumi Familjar (MWh**	**Mesatare konsumi per familje (MWh)**
Shqiperi	2,886,026	721,507	2,522,261	3.5
Bashkia Pogradec	61,530	15,817	**55,293**	

Burimi: INSTAT, Përllogaritjet IDRA

Shenim: Në lidhje me popullsinë ne Bashkinë Pogradec janë përdorur të dhenat që dalin nga CENSUSI 2011 pasi mbi atë bazë jane llogaritur edhe të dhënat në rang vendi (popullsia e Shqipërisë)

Konsumi jo familjar

	Nr. i Bizneseve Aktive (2015)	**Konsumi jo familjar (MWh)**	**Mesatare konsumi për biznes (MWh)**
Shqipëri	**132,745**	2,546,991	19.2
Bashkia Pogradec	1,667	**31,985**	

Burimi: INSTAT, BASHKIA, Përllogaritjet IDRA

Shënim: Në numrin e bizneseve të raportuara nga INSTAT për vitin 2015 janë hequr bizneset e deklaruara si "Fermer" për arsye se konsumi i tyre i energjisë në mënyrë të përgjithshme është familjar dhe jo biznesor.

Humbje

Duke marre për bazë të njëjtin trend të humbjeve si në nivel kombëtar (55% e konsumit familjar dhe jo-familjar) përllogaritet që humbjet ne nivelin e bashkisë së Pogradecit të shkojnë në **48 003 MWh.**

Tabela përfundimtare e konsumit të energjisë në Bashkinë e Pogradecit paraqitet më poshtë.

	Ne MWh
Përdorimi nga konsumatorët	**87,278**
Familjare	55,293
Jo Familjare	31,985
Humbje	**48,003**
TOTALI I KONSUMIT	**135,281**

Energjia per ngrohje

Burimi kryesor i perdorur per ngrohje ne Bashkine e Pogradecit, sipas te dhenave te INSTAT eshte druri. Te dhenat e Censusit 2011 tregojne se rreth 97% e Njesive Ekonomike Familjare perdorin drurin si burim kryesor per ngrohjen.

Njesia Administrative	% NjEF qe perdorin Dru per ngrohje	Nr. Familjesh qe perdorin Dru per ngrohje
Bucimas	98.74	3755
Cerrave	99.52	1657
Dardhas	99.25	526
Udenisht	98.79	1468
Pogradec	93.16	5629
Proptisht	99.37	1111
Trebinje	98.66	590
Velcan	99.13	570

Burimi: Census 2011

FLUKSI I UJIT

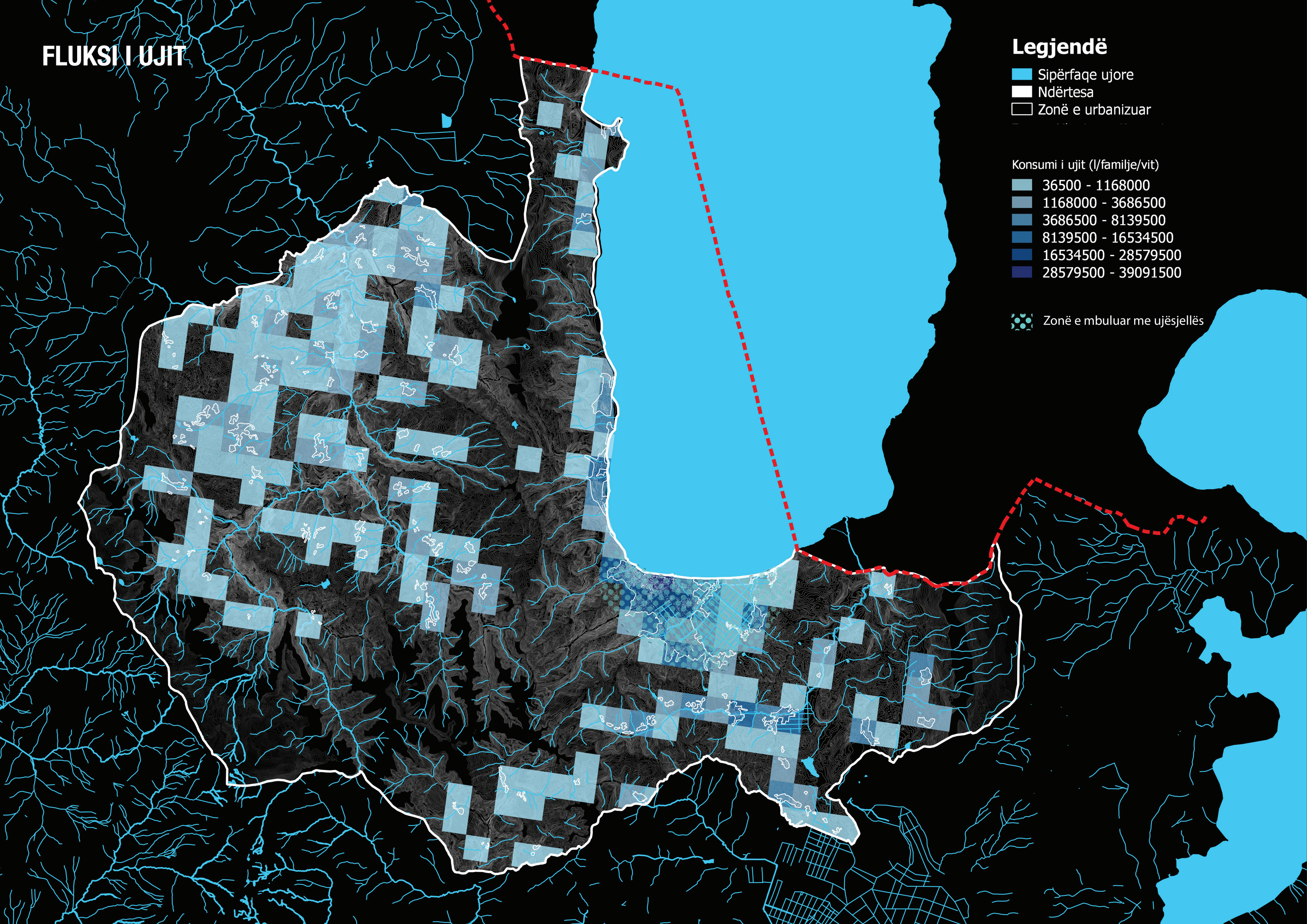

Fluksi i ujit

Përshkrim i shkurtër i burimeve ujore ne bashkine e Pogradecit

Në bashkinë e Pogradecit kanë përhapjen akuiferë të llojeve të ndryshme. Sipërfaqen më të madhe në shkallë Bashkie e zënë akuiferët poro-çarje me ujëmbajtje mesatare deri të ulët të cilët shtrihet në dy krahët e lumit Shkumbin dhe zënë rreth 46% të gjithë sipërfaqes së tij. Akuiferi karbonatik karstik zënë rreth 18 % të gjithë sipërfaqes së tij. Ato ndërtojnë pjesët më të larta malore si mali i Thatë etj. Akuiferët karbonatikë karstikë përmbajnë resurse ujore nënëtokësore shumë të mëdha dhe kryesorët për furnizimin me ujë të territorit të bashkisë. Akuiferët me porozitet ndërkokrrizor, kanë përfapje shumë të vogël dhe të kufizuar në bashkinë e Pogradecit dhe shtrihen në zonat fushore pranë liqenit. Ky akuifer zënë rreth 5% të territorit të bashkisë dhe shtrihet në zonën Buçimas-Pogradec dhe nuk paraqesin interës për furnizim me ujë. Akuiferi jo pak i rëndësishem është edhe akuiferi me porozitet çarjeve me ujëmbajtje mesatre deri të ulët. Ky akuifer zënë një siperfaqe rreth 12% të territorit të bashkisë dhe shtrihet në pjesën perendimore të liqenit të Ohrit.

1-akuiferë me porozitet ndërkokrrizor e ujëmbajtje mesatre të ulët (5%),

2-akuifer me porozitet poro/çarje dhe ujëmbajtje mesatare deri të ulët (46%),

3-akuifer me porozitet çarje me ujëmbajtje mesatare deri të ulët (12%)

4-akuifer me porozitet çarje-karst me ujëmbajtje shumë të ndryshueshme-shumë e lartë-e ulët (18%)

5-joakuifer me porozitet të pamjaftueshëm për lejuar qarkullimin e ujit nëntokësorë në sasi të shfrytëzueshme (19%).

Vlerësimi i resurseve dinamike të ujërave nëntokësore dhe shfrytëzimi i tyre

Bashkia e Pogradecit është e njohur për resurse të konsiderueshme dinamike të ujërave nëntokësore. Akuiferët karstikë vlerësohen me ujëmbajtje shumë të lartë dhe paraqesin rëndësi të madhe në furnizimin e qëndrave të mëdha të banuara me ujë të pijshëm. Nga burimet e Tushemisht merren rreth 200-300 l/s ujë, që përdoret për furnizimine me ujë të pijshëm të qytetit të Pogradecit. Nga burimet karstike furnizohen gjithashtu, fshatrat Çerrave, Buçimas, Lin e shumë të tjerë. Nga akuiferët e tjerë furnizohen me ujë disa fshatra të vegjel si dhe familjarë në mënyrë private. Në këto akuiferë janë kryer edhe një numer i konsiderueshem shpimesh që shfrytëzohet nga persona privatë. Sasitë e tyre nuk janë të evidentuara. Resurset ujore shfrytëzohen gjerësisht dhe në bujqësi për vaditje. Disa nga kaptazhet, kryesore që përdoren për furnizim me ujë të pijshëm në mënyrë të përqëndruar janë dhënë në tabelën Nr. III.1

Vendndodhja	**Koordinatat**		**Sasia që shfrytëzohet (l/s)**	Pika ujore **Burim apo shpim**
	X	**Y**		
Burimi i Linit	4548716	4468691	20	burim
Burimi i Tushemishtit", Pogradec.	4530050	4476700	300	burim

Tab. – 1 Resurset dinamike të UN dhe përdorimi i tyre për furnizm me ujë të pijshëm

Vlerësimi i resurseve ujore për akuiferët është mbështetur në resursest dinamike të cilat i kemi vlerësuar në bazë të burimeve që ato drenojnë në sipërfaqe për akuiferët me çarje, çarje-karst dhe poro-çarje. Në tabelën vijuese Nr.III.2 po japim resurset dinamike të ujërave nëntokësore në akuiferërt kryesorë të bashkisë Pogradec dhe përdorimine tyre.Resurset dinamike të UN dhe përdorimi i tyre për furnizm me ujë të pijshëm.

Akuiferi	**Resurset dinamike të UN, m^3/s**	**Shfrytëzimi i UN m^3/s**	**Përdorimi**
Akuiferi i poroz i Pogradec	0.05	0.02	Për ujë komunal
Akuiferi poro-çarje i Gorë-Moker	0.07	0.07	Furnizim me ujë të pijshëm
Akuiferi çarjesh	0.1	0.1	Furnizim me ujë të pijshëm
Akuiferi karstik i Mali i Thatë-Rakickë	3.15	0.5	Furnizim me ujë të pijshëm
Jo akuifere	0.07	0.05	Furnizim me ujë të pijshëm
Shuma	**3.44**	**0.74**	

Tab. – 2 Akuiferet e Pogradecit

Presionet mbi akuiferët

Presionet mbi akuiferët e rajonit Pogradec janë përqëndruar në:

-Kërkesën më të madhe për burimet ujore (bujqësia dhe turizmi) në periudhën e thatë (qershor - shtator), kur disponibiliteti i burimeve të ujërave nëtokësore është më i ulëti;

- Rritjen e vazhdueshme e të pa pakontrolluar të një numri të madh shpimesh privatë për furnizim me ujë pijshëm dhe industri;

-Shfrytëzimi pa kriter i shumë shpimeve të vjetër e të rinj të kryer në akuiferë me presion;

-Ritmet e larta të urbanizimit në zonën fushore, sidomos në dy dekadat e fundit.

Konsumi i ujit sipas llogaritjeve të projektit për ujësjellësin Pogradec -Buçimas

Furnizimi me ujë të pijshëm	Viti 2010		l/banor/ditë	Viti 2020	Viti 2030
	m3/ditë	*banorë*		*m3/ditë*	*m3/ditë*
Konsumi në Pogradec qytet					
Pogradec total *(dimër)*	4432	36936	119.9913364	5003	5693
Pogradec total *(verë)*	4732	38436	123.1137475	5781	7711
Pogradec industri	181			221	269
Konsumi në fshatra					
Vërdovë	528	4400	120	613	711
Buçimas	799	6660	119.96997	1302	2121
Gurras	258	2150	120	299	347
Tushemisht *(rezidentë)*	58	480	120.8333333	64	70
Tushemisht *(pushues sezonalë)*	144	720	200	235	382
Rëmenjë	372	3100	120	432	501
Gështenjas	456	3800	120	529	614
Total fshatrat (dimër)	6960	21060	330.4843305	8307	10134
Total fshatrat (verë)	7404	21780	339.9449036	9520	12934

Të dhëna marrë nga German Financial Cooperation with Albania: Environmental Protection Programme Lake Ohrid – Sewerage Pogradec Phase III Addendum No. 5 Final Design Report

FLUKSI I USHQIMIT

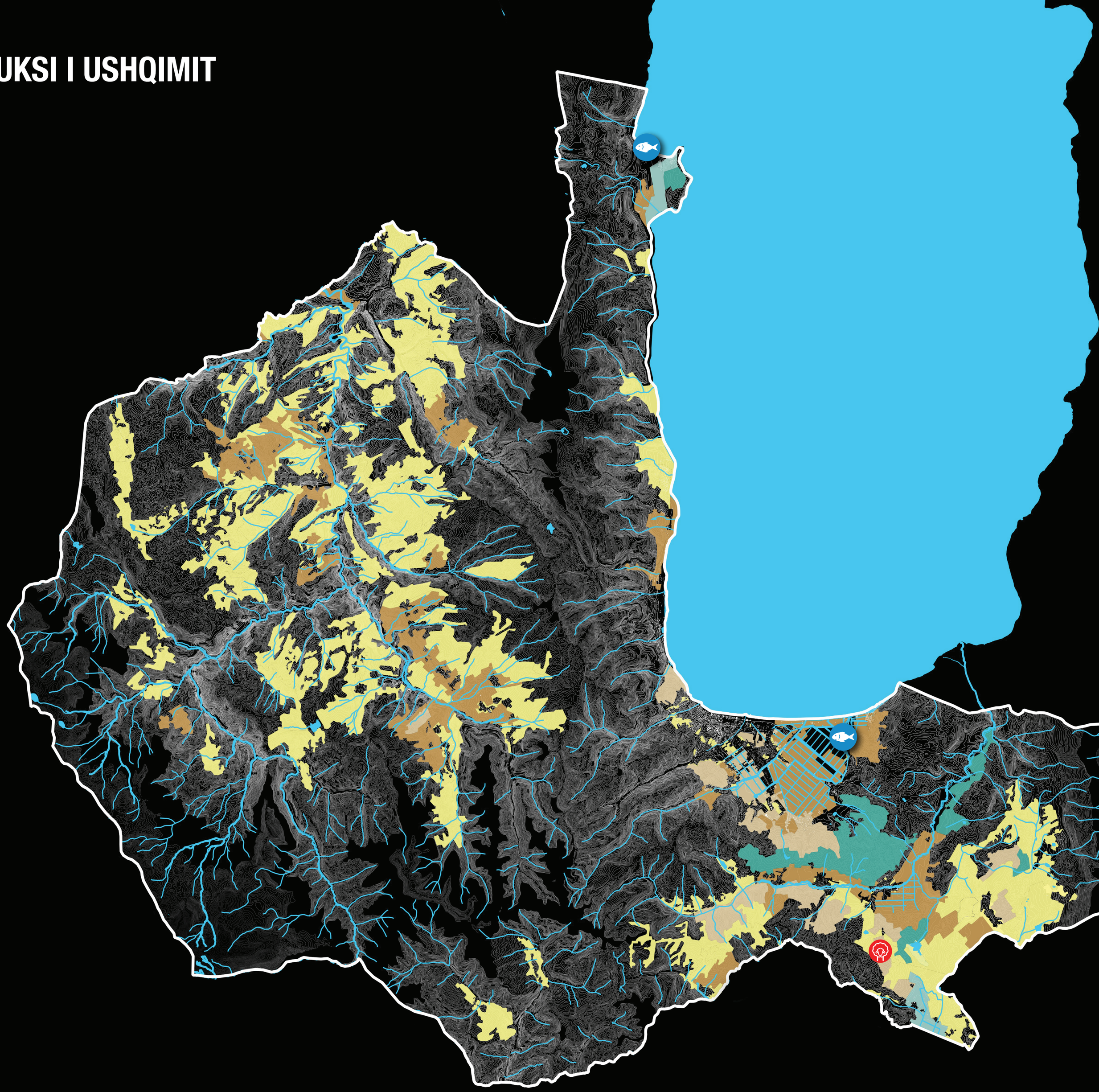

Legjendë

Tokë Bujqësore

- Kultura komplekse
- Dru frutorë
- Tokë bujqësore pa sistem vaditës
- Vreshta
- Zonë bujqësore heterogjene

- Sipërfaqe ujore
- Ndërtesa

- Rezervat peshku
- Treg i gjësë së gjallë

Fluksi i ushqimit

Fluksi i ushqimit, analizon të dhënat për importin, prodhimin, përpunimin, konsumin, humbjen dhe eksportin e ushqimeve. Përsa i përket fluksit të ushqimit në bashkinë Pogradec, do të analizojmë të dhënat bujqësore dhe blegtorale që prodhohen në territor, pasi zënë peshën kryesore në fluksin e ushqimit.

Prodhimet në bimët e arave

Tabela 7. Prodhimet në bimët kryesore të arave

Emërtimi	*2005 (tonë)*	*2013 tonë)*	*2014(tonë)*	*2015 (tonë)*
1.Drithra buke	7675	9547	9894	9371
-Grurë	4359	6634	6940	6564
2.Patate	7200	8512	9837	9590
3.Fasule	577	412	448	412
4.Perime,bostan	9805	8466	9215	9877
5.Duhan	75	16	18	21

Burimi: Drejtoria e Buqjesise, Pogradec

Në përgjithësi prodhimi në bimët e ndryshme në vitet e fundit në tërësi është i stabilizuar me një rritje në patate dhe në perime. Në krahasim me vitin 2005 ka rritje të ndjeshme në drithra, patate dhe perime. Në krahasim me vitin 1989 në vitin 2015 janë prodhuar më pak drithra buke **7792 tonë, por ka rritje të madhe në patate dhe perime.**

Vreshtaria

Në bashkinë e Pogradecit ka mikrozona të favorshme nga pikëpamja tokësore dhe klimatike për rritjen e hardhisë dhe prodhimin e rrushit. Të tilla janë kodrat në të majtë të rrugës Plloçë- Çëravë me ekspozim nga jugu çka lejon grumbullimin e një sasie të lartë sheqeri çka influencon në cilësinë e verës, në aromën e rrushit etj. Përveç kësaj edhe mikrozona të tjera në Dardhas, Buçimas, Proptisht. Prodhimi i rrushit tregohet në tabelën e mëposhtme.

Tabela 8. Prodhimi i rrushit

Emërtimi	*2005*	*2013*	*2014*	*2015*
1.Vreshta gjithsej (ha)	228	242.3	247.3	260.7
Në prodhim (ha)	214	232	233	237.6
2.Prodhim rrush gjithsej (ton)	1962	3372	3606	3868

Në vitin 2015 në krahasim me vitin 2005 prodhimi i rrushit është rritur mbi 97%. Komuna Çëravë dhe Buçimas kanë pasur peshën kryesore të prodhimit. Me përjashtim të numrit gjedhit, numri i krerëve për llojet e tjera të kafshëve është rritur gjatë viteve të tranzicionit. Në krahasim me vitin 1990 tani mbarështohen më shumë të leshta , të dhirta, derra etj.

Prodhimet blegtorale

Prodhimet blegtorale tregohen në tabelën 47. (tonë)

Tabela 9. Prodhimet blegtorale

Emërtimi	*2005*	*2013*	*2014*	*2015*
Qumësht gjithsej	20938	17370	33542	21131
-Lope	17453	13650	28638	16274
-Dele	1544	1995	2438	2167
-Dhie	1941	1725	2466	2690
Mish gjithsej	2089	3291	5014	3717
-Gjedhi	1295	1247	2153	1671
-Të imtash	753	1359	2566	1584

-Derri	33	208	223	346
-Shpendësh	8	417	122	116
3.Vezë (000/kokrra)	5192	8344	8733	8882

Gjatë periudhës pas vitit 1990 prodhimet blegtorale kanë tendencën e përgjithshme në rritje. Rritje të dukshme ka në krahasim me vitin 1990. Kundrejt tij, prodhimi i qumështit është dyfishuar, prodhimi i mishit është rritur rreth 2.2 herë.

Konsumi i produkteve bujqesore

Për të llogaritur konsumin e produkteve bujqësore në nivel Bashkie janë përdorur të dhënat mesatare për frymë të produkteve kryesore sipas burimit te Ministrise se Bujqesise, Zhvillimit Rural dhe Administrimit te Ujerave, dhe te dhenave te "Situates Bujqesore te EU"[2].

Sipas këtyre të dhënave ky konsum është sipas tabeles më poshtë:

Drithra	301	*kg/fryme/vit*
Patate	58	*kg/fryme/vit*
Mish	35	*kg/fryme/vit*
Qumesht	209	*Lt/fryme/vit*
Perime	200	*kg/fryme/vit*

Duke përdorur të dhënat e Censusit 2011 për vlerësimin e popullsisë së Bashkisë Pogradec, janë përllogaritur sasitë e konsumit për produktet bujqësore dhe është vlerësuar

i)nevoja për hyrje nga jashtë (kur prodhimi nuk mjafton) apo

ii)nevoja për të nxjerrë në treg jashtë Bashkisë (kur prodhimi është me tepri).

Grafiku. Fluksi i Ushqimit *(ne ton)*

[2] EU situation of Agriculture Data. Te dhenat jane per vitin 2008 dhe supozimi eshte qe konumi mesatar nuk ka ndryshuar shume keto vite.

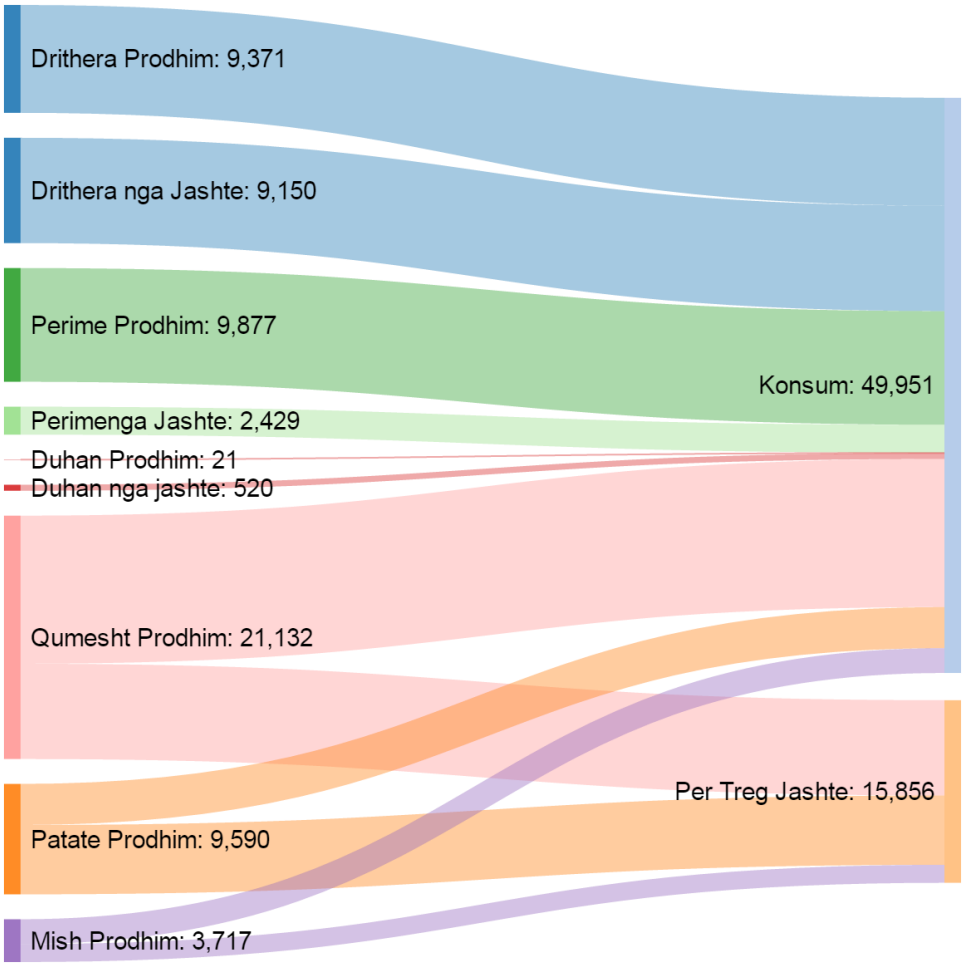

Burimi: Te dhenat e prodhimit Drejtoria e Bujqesise. Te dhenat e konsumit perllogaritje IDRA.

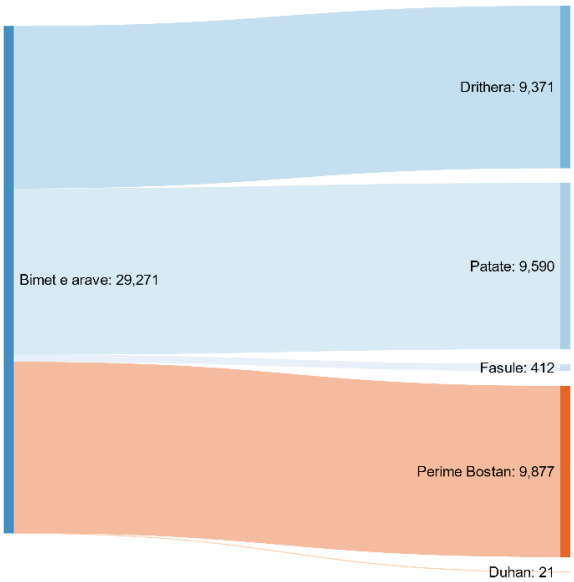

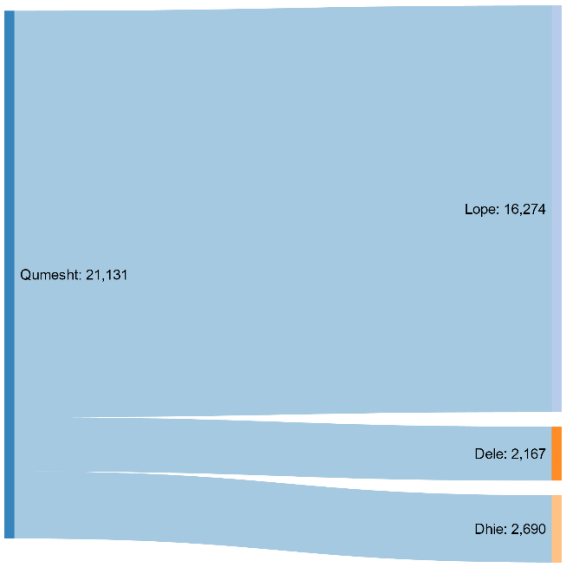

Grafiku tregon që Bashkia Pogradec ka mundësi të "furnizojë" tregje jashtë territorit të vet, me Patate, Mish dhe Qumesht. Ndërkohë që ka nevojë të "marrë" nga jashtë Drithëra, Perime dhe Duhan.

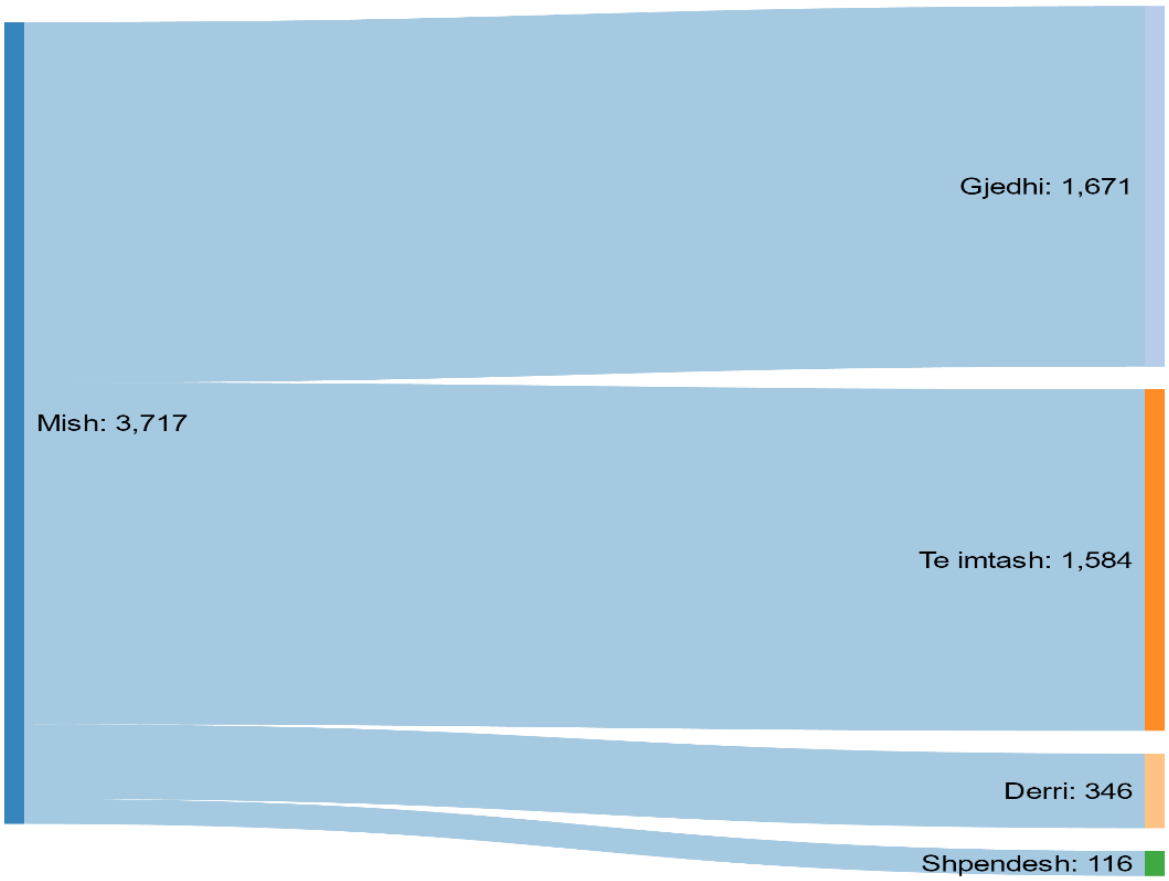
Mish: 3,717
Gjedhi: 1,671
Te imtash: 1,584
Derri: 346
Shpendesh: 116

FLUKSI I MBETJEVE

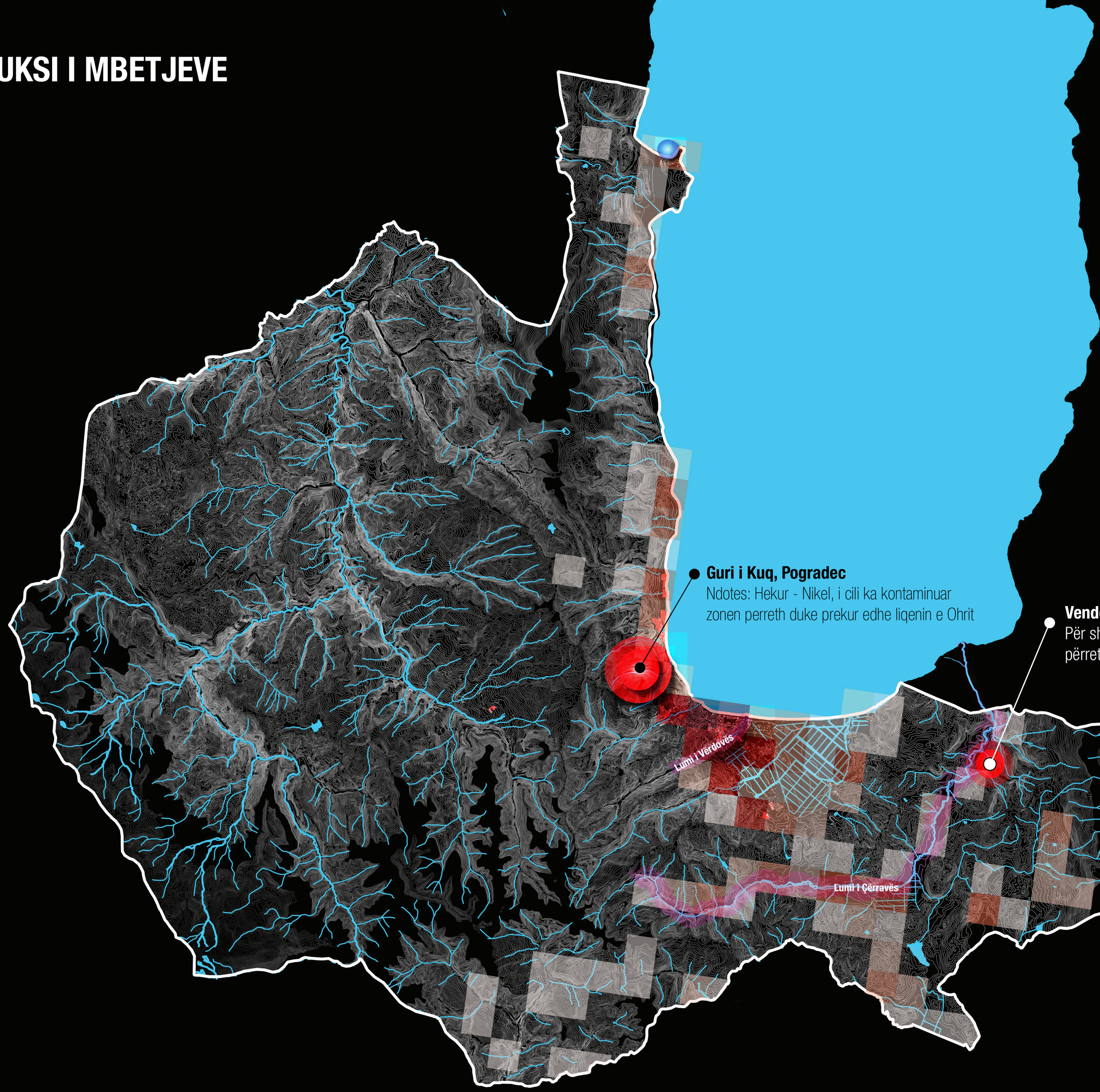

Guri i Kuq, Pogradec
Ndotes: Hekur - Nikel, i cili ka kontaminuar zonen perreth duke prekur edhe liqenin e Ohrit

Venddepozitimi i mbetjeve pranë fshatit Peshkëpi
Për shkak të mungesës të rrethimit, mbetjet përhapen në zonat përreth, nga era apo bagëtitë, duke kontaminuar tokat bujqësore

Legjendë

- Sipërfaqe ujore
- Ndërtesa

Gjenerimi i mbetjeve për banorë/vit (ton/banorë/vit)

- 1 - 25
- 25 - 87
- 87 - 174
- 174 - 264
- 264 - 600
- 600 - 1564
- 1564 - 4336

- Vend grumbullimi mbetjesh
- Pika ku derdhen ujërat e zeza në liqen
- Zona të kontaminuara
- Lumenj ku derdhen mbetje urbane, dhe ujëra të zeza

Fluksi i mbetjeve

Fluksi i mbetjeve analizon sasinë e mbetjeve që importohen, prodhohen, riciklohen dhe përpunohen. Këto mbetje në Bashkinë e Pogradecit trajtohen nga subjekte private, të cilat nga pikat e grumbullimit i transportojnë në venddepozitimin e përcaktuar. Venddepozitimi ku trajtohen këto mbetje ndodhet në vendin e quajtur ***Përroi i Shtogut***, në territorin e Njësisë administrative Buçimas, në distancë 13 km nga qyteti i Pogradecit Ky venddepozitim ka shërbyer dhe shërben si i tillë deri në ndërtimin dhe vënien në përdorim të landfillit rajonal të Maliq-it. Në këtë venddepozitim të përbashkët depozitohen mbeturinat shtëpiake e inerte të qytetit Pogradec, Njësisë Administrative Buçimas dhe Njësisë Administrative Hudënisht. Këto mbetje grumbullohen pa ndonjë trajtim, dhe megjithëse janë të përqëndruara, sjellin ndotjen e mjedisit, (ajrit, ujërave dhe tokave), sidomos nga mungesa e seleksionimit sipas tipeve të mbetjeve urbane dhe industriale. Venddepozitimi, është jashtë kritereve dhe kushteve teknike të përcaktuara nga pikëpamja gjeologo-inxhinierike, dhe rjedhja e ujërave nga venddepozita krijon ndotje për ujërat sipërfaqësore dhe për tokat bujqësore.

Sasia e mbetjeve inerte gjatë vitit 2015 për qytetin e Pogradecit ka qënë 700 ton *(për sasinë e mbetjeve inerte për 2015 për njësitë administrative nuk ka të dhëna të sakta)* Sasia e mbetjeve shtëpiake gjatë vitit 2015 për Bashkinë Pogradec ka qënë si më poshtë:
Qyteti i Pogradecit 10.990 ton / vit *(gjenerimi i mbetjeve 1kg/person në ditë)*

Nj. A. Çërravë 2592 ton /vit *(gjenerimi i mbetjeve 0.6 kg/person në ditë)*

Nj. A. Hudënisht 1900 ton /vit *(gjenerimi i mbetjeve 0.6 kg/person në ditë)*

Nj. A. Buçimas 3600 ton /vit *(gjenerimi i mbetjeve 0.6 kg/person në ditë)*

Nj. A. Dardhas 288 ton /vit *(gjenerimi i mbetjeve 0.6 kg/person në ditë)*

Për Nj. A. Proptisht, Trebinjë e Velçan – *nuk administrohen të dhëna numerike*

Për të llogaritur gjenerimin e mbetjeve urbane në territorin e bashkisë Pogradec, jemi mbështetur në rrjetin e INSTAT për të dhënat e popullsisë në çdo km².
Sasia mesatare e mbetjeve që gjeneron një person në ditë është

- **1 kg/ditë për qytetin** dhe
- **0.6 kg/ditë** për fshatrat e njësive administrative Dardhas, Udënisht, Buçimas e Çërravë *(Burimi Bashkia Pogradec).*

5. Përdorimi i Tokës dhe Infrastruktura

5.1 Sistemet në territorin e bashkisë Pogradec

Figura 85. Sistemet territoriale bashkia Pogradec

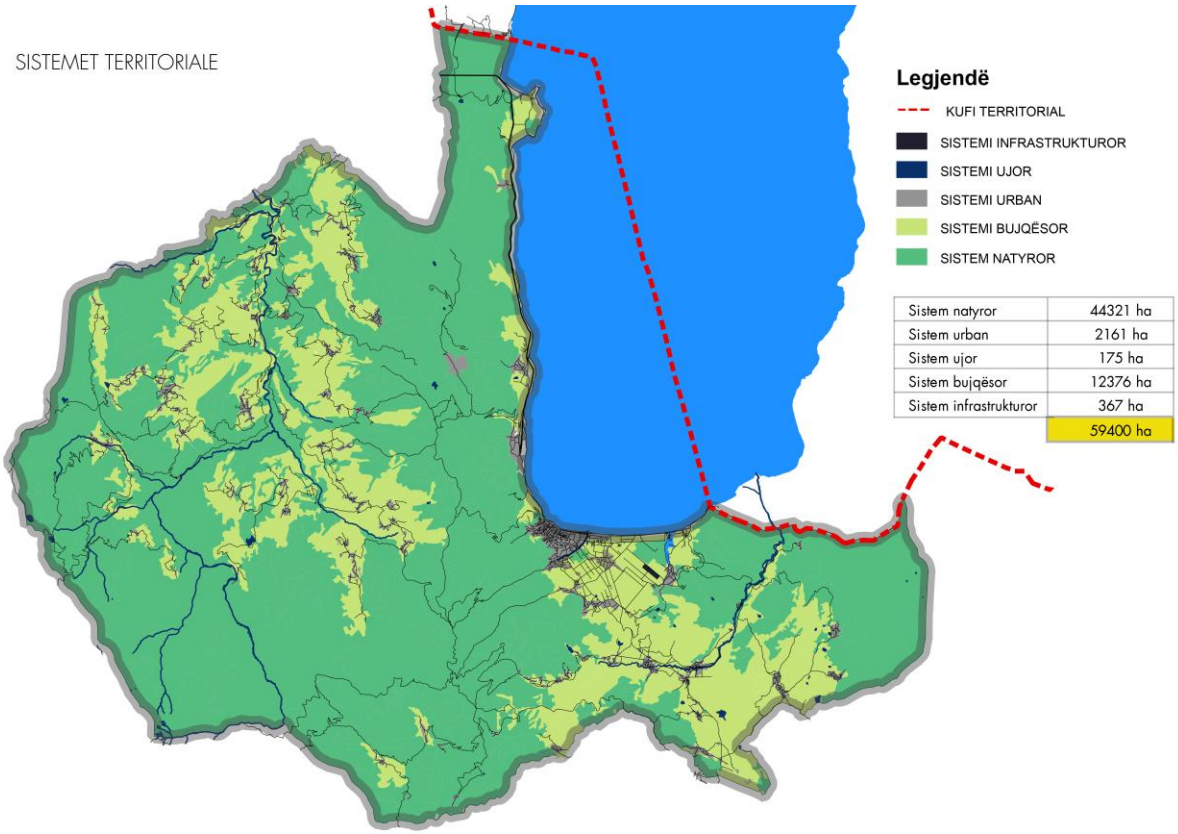

Burimi: Corine, AKPT, përpunoi IDRA, 2016

Burimi i materialeve të përdorura për të gjeneruar hartat e përdorimit të tokës, janë materialet e marra AKPT, ASIG, dhe materialet nga ***Corine***[3], të mundësuara nga AKPT në fillim të projektit, të cilat në vijim janë pasuruar e përditësuar nga grupi punës pranë IDRA gjatë vizitave të shpeshta në terren e konsultimeve me specialistët në Bashkinë Pogradec dhe Njësitë Administrative.

Në territorin e Bashkisë Pogradec, për shkak edhe të diversitetit të relievit, vihet re një mbizotërim i dukshëm i sistemit natyror (63 %), i cili ndahet në pyje, toka me vegjetacion të ulët e kullota. Sistemi bujqësor (18 %), i dyti në sipërfaqe ndërthurret shpesh me Sistemin Ujor (15.5%) e me atë Urban (2.5%), gjë që vihet re sidomos në zonën Pogradec-Buçimas. Sistemi infrastrukturor zë rreth 1% të sipërfaqes territoriale të përgjithshme të Bashkisë Pogradec.

[3] Programi Corine është një nismë e ndërmarrë në vitin 1985 nga Bashkimi Europian. Corine nënkupton "Coordination of Information on the Environment" (Koordinim i informacionit për mjedisin) dhe është një program prototip, i cili përfshin një inventar të përdorimin e tokës, të ndarë në 44 klasa, që prezantohet si prodhim hartografik në shkallë 1:100 000 dhe është operacionale për pjesën më të madhe të Europës.

5.2 Sistemet territoriale

SISTEMI NATYROR

Sistemi natyror zë pjesën më të madhe të territorit administrativ të Bashkisë Pogradec me një shtrirje në rreth 74% të të gjithë sipërfaqes. Ky sistem ka në përbërje të tij një sferë të gjerë zonash të mbrojtura, me një larmishëmri të veçantë në shkallë rajoni, nga të cilat më të spikaturat janë zona bregliqenore me një sipërfaqe prej 27323 dhe monumentet e ndryshme të natyrës.

Zhvillimi i zonave të ndryshme të këtij sistemi do të bëhet në përputhje me direktivat dhe objektivat strategjike të këtij plani si dhe të planeve të menaxhimit të mjedisit natyror në vijim.

Objektivat strategjike për këtë sistem përmbajnë:

- Rritjen e zonave të gjelbra dhe përcaktimin e detyrimit për ripyllëzimin e zonave të çpyllëzuara, për të frenuar degradimin e mëtejshëm të territorit dhe frenuar erozionin.
- Rigjenerimin e parqeve periferike
- Zhvillimin e zonave bujqësore dhe përcaktimin e zonave të agro-turizmit
- Krijimin e parqeve bujqësore të frutave
- Rivitalizimin e monumenteve natyrore dhe ngritjen e politikave të zhvillimit ekonomik në funksion të stimulimit të ruajtjes dhe promovimit të tyre.
- Rizhvillimin e ekosistemeve dhe ruajtjen dhe rigjenerimin e biodiversitetit në zonat natyrore.
- Përcaktimi i politikave të qarta në funksion të trajtimit të zonave me rrezik natyror.
- Përcaktimin e qartë të përdorimit të tokës sipas nënkategorive pjesë përbërëse të sistemit natyror.

SISTEMI BUJQËSOR

Sistemi bujqësor zë një pjesë të konsiderueshme të territorit administrativ, rreth 21% të sipërfaqes administrative të Bashkisë Pogradec.

Nënkategoritë e përdorimit të tokës pjesë përbërëse të këtij sistemi përfshijnë drufrutorët dhe tokat bujqësore, të cilat formëzojnë dhe një nga dy shtyllat kryesore ekonomike për më tepër se gjysmën e popullsisë rurale të Bashkisë Pogradec.

Nga analiza e territorit u verejt një mbivendosje e zonave urbane dhe tokave bujqësore të cilat u trajtuan me kujdes duke përkufizuar me skrupulozitet risaktësimin e tyre duke përkufizuar zonat e reja bujqësore në ndërveprim me territoret e tjera, pjesë të sistemeve të ndryshme territoriale.

Objektivat strategjike për këtë sistem përmbajnë:

- Zhvillimin e zonave bujqësore dhe përcaktimin e zonave të agro-turizmit
- Krijimin e parqeve bujqësore të frutave

- Rikualifikimin dhe rizhvillimin e infrastruktures në funksion të sistemit bujqësor, kanalet vaditëse dhe sistemeve të kullimit të ujërave, si një ndërhyrje me përparësi për rikualifikimin e ekonomisë të ndërlidhur me këtë sistem.
- Kategorizimi i zonave bujqësore sipas informacionit dhe hierarkisë në bazë të tipit të prodhimit dhe shkallës së rëndësisë në treg dhe planin e investimeve

SISTEMI UJOR

Sistemi ujor ze 109km^2 nga sipërfaqja totale ë territorit administrativ të Bashkisë Pogradec, ku liqeni ka rolin më të rëndësishëm të lidhur me ekonominë lokale në shumë dimensione.

Objektivat strategjike për këtë sistem përmbajnë:

- Zhvillimin e sistemeve të trajtimit të ujërave të zeza, në mënyrë që të ulet ndotja në ujërat e liqenit.
- Ndaljen e shkarkimit të mbeturinave në lumenj dhe përrenj
- Krijimin e infrastrukturës ndihmëse në trajtimin dhe sistemimin e ujërave malor për frenimin e përmbytjeve të zonave urbane dhe tokave bujqësore
- Zhvillimin e pikave pejsazhike dhe udhetimit pedonal apo çiklistik në pjesën bregliqenore.

SISTEMI URBAN

Sistemi urban zë një rreth 4% të të gjithë territorit administrativ të Bashkisë Pogradec, me përqëndrimin më të madh të tij në pjesën bregliqenore, ku në ndryshim me bashkitë e pjesës të bregut perëndimor të Republikës të Shqipërisë, vetëm rreth 40% e popullsisë shtrihet në zonat urbane dhe rreth 60% në zonat rurale.

Në këtë drejtim, zhvillimi urban i zonave rurale e ka ndryshuar pak karakterin e tij sipas vendbanimeve të trashëguara ndër vite, ndërsa në zonat urbane është tjetërsuar kryesisht nëpërmjet zhvillimit në lartësi në pjesën bregliqenore të qytetit të Pogradecit dhe banesave individuale informale në pjesët e tjera të territorit suburban.

Në proçesin e analizës së territorit janë evidentuar dhe përkufizuar zonat urbane duke sintetizuar formëzimin e tyre në trajta të qarta grupimesh duke stimuluar prioritizimin e infrastrukturës së munguar në zhvillimin urban të shpërhapjes në zonat e reja urbane apo sub-urbane dhe rizhvillimin e infrastrukturës të munguar apo degraduar në ato ekzistuese.

Popullsia e territorit administrativ të Bashkisë Pogradec, ndonëse ka pësuar rritje të pakta në zonat urbane në këto vite, ka pësuar renie, qoftë për shkak të emigracionit dhe levizjeve të brëndshme demografike ashtu dhe për shkak të fronteve të pakta të punës. Kjo rënie parashikohet të vazhdojë dhe për 10 vjeçarin e ardhshëm, gjë e cila ndikon në mënyrë të drejtpërdrejtë me politikat e rizhvillimit ekonomik të kësaj bashkie.

Shërbimet janë vlerësuar dhe ndonëse ka nevojë për rizhvillim të shërbimeve të shëndetësisë dhe sigurisë, është evidentuar një shtrirje e mirë e shërbimit arsimor në territor e cila kërkon kryesisht programe administrimi për përshtatjen e shërbimit konform kërkesave bashkëkohore.

Objektivat kryesore strategjike për këtë sistem përmbajnë:

- Trajtimin e rigjenerimit ekonomik nëpërmjet përcaktimit të politikave ekonomike të përshtatshme për situatën aktuale të Bashkisë Pogradec
- Rizhvillim të sistemit urban dhe ristrukturim të strukturës ekzistuese me vlera historike dhe kulturore për zonën
- Ristrukturim dhe rikualifikim të sipërfaqes urbane të kompaktësuar në zonat rurale
- Përmirësim i cilësisë të jetës në strukturën urbane me anë të ndërhyrjeve në infrastrukturë inxhinierike dhe atë të shërbimeve
- Përmirësim i cilësisë të jetës në strukturat urbane nëpërmjet zhvillimit të politikave konkrete në mbështetje të zhvillimit cilësor konform kërkesave bashkëkohore, stimulimit të zhvillimit të ekonomisë dhe turizmit
- Rritje të standarteve në shërbime
- Krijimin e parqeve të reja urbane në funksion të aktiviteteve rekreative dhe kulturore të ndërlidhura me mjedisin natyror dhe ekologjik
- Identifikimin dhe përcaktimin e politikave të zhvillimit të qëndrave lokale dhe poleve komunitare
- Përcaktimin e kritereve bazë për mënyrat e ndërhyrjes në territor
- Evidentimin e planeve konkrete të prioritizimit të ndërhyrjeve në infrastrukturë dhe strukturën ekzistuese nëpërmjet identifikimit të projekteve konkrete
- Ngritjen e sistemit të të dhënave në sferën shumëdimensionale të planifikimit të shërbimeve e cila lejon përditësim të vazhdueshëm dhe rritjen e kapaciteteve logjistike në administratë publike në funksion të këtij shërbimi.

SISTEMI INFRASTRUKTUROR

Sistemi infrastrukturor zë një pjesë të pakonsiderueshme të territorit në kontekst territorial, por shumë të rëndësishëm në kontekst administrativ.

Terrritori i bashkisë Pogradec përbëhet nga disa akse të rëndësishme rrugore kombëtare, si: rruga nacionale Tiranë – Korçë një aks i rëndësishëm që lidh kryeqytetin me me rajonin juglindor, e cila shtrihet përgjatë vijës liqenore dhe shërben për transportimin e pasagjerëve dhe mallrave. Një aks tjetër i rendësishm është ai "Qukës – Qafë Plloçë" i cili tashmë ka filluar të ndërtohet dhe që do të bëjë një lidhje më efikase të kryeqytetit me Bashkinë e Pogradecit dhe Korçës.

SISTEMI NATYROR

SISTEMI BUJQËSOR

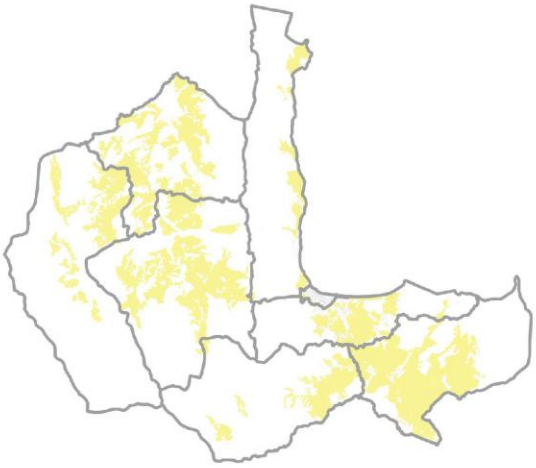

SISTEMI UJOR

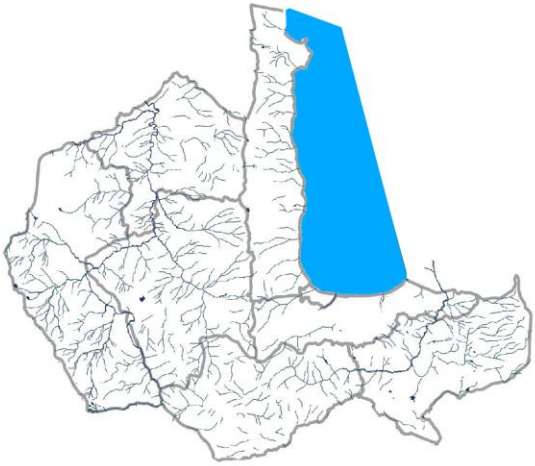

SISTEMI URBAN

SISTEMI INFRASTRUKTUROR

5.3 Përdorimi i tokës në bashkinë Pogradec

Figura 86. Përdorimi i tokës bashkia Pogradec

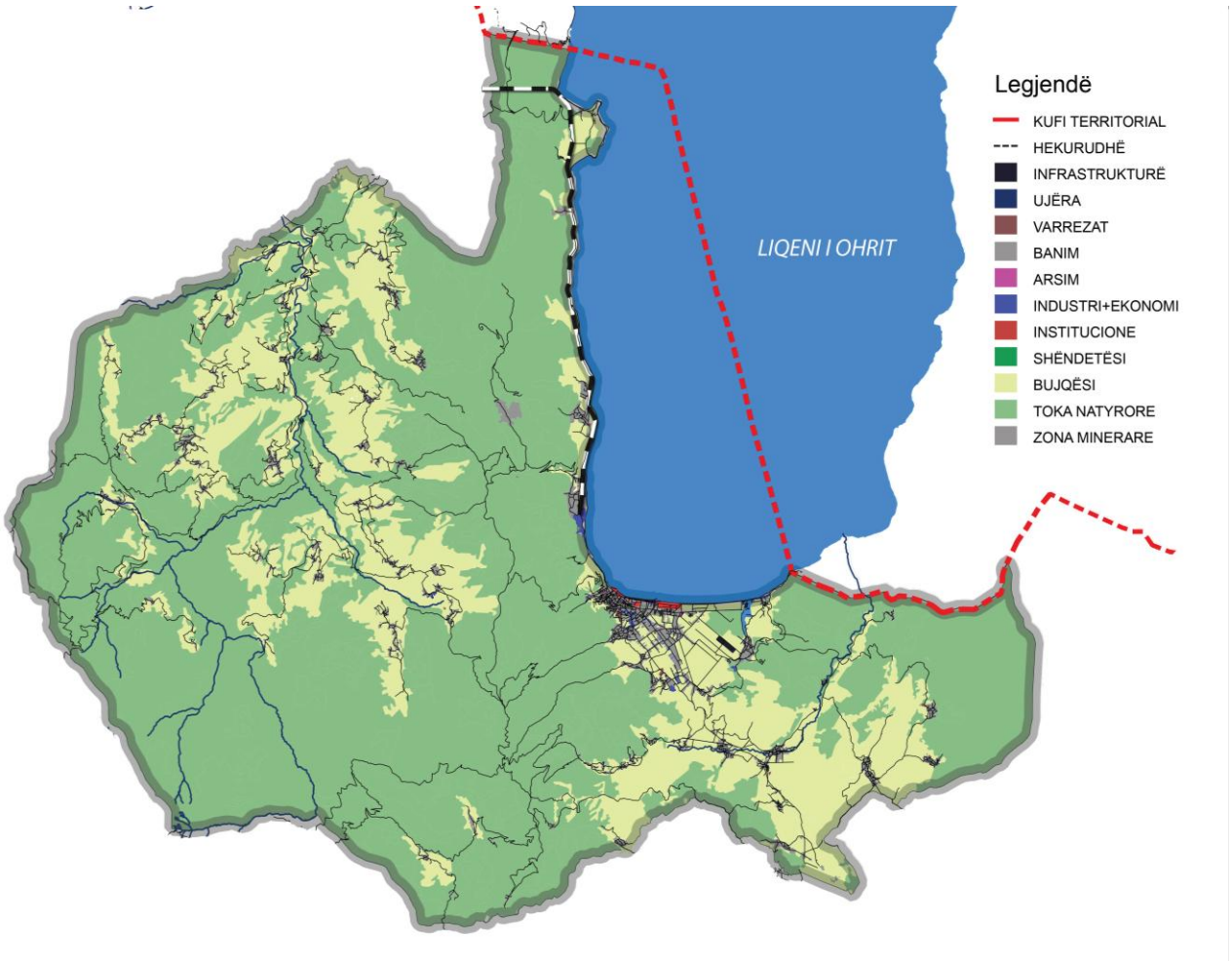

Burimi: Corine,AKPT, Përpunoi IDRA

Tabela 10. Përdorimi i tokës i shprehur në përqindje

Tokë natyrore	44321 ha
Ujëra	10918 ha
Bujqësi	12350 ha
Toke bujqesore ne zone urbane	220 ha
Infrastrukturë	367 ha
Banim	1850 ha
Industri edhe ekonomi	100 ha
Arsim - Shëndetësi	11 ha
Institucione	6 ha
Gjithesej (sip tokësore dhe ujore e bashkisë)	70300 ha

Figura 87. Përdorimi i tokës në qytetin e Pogradecit

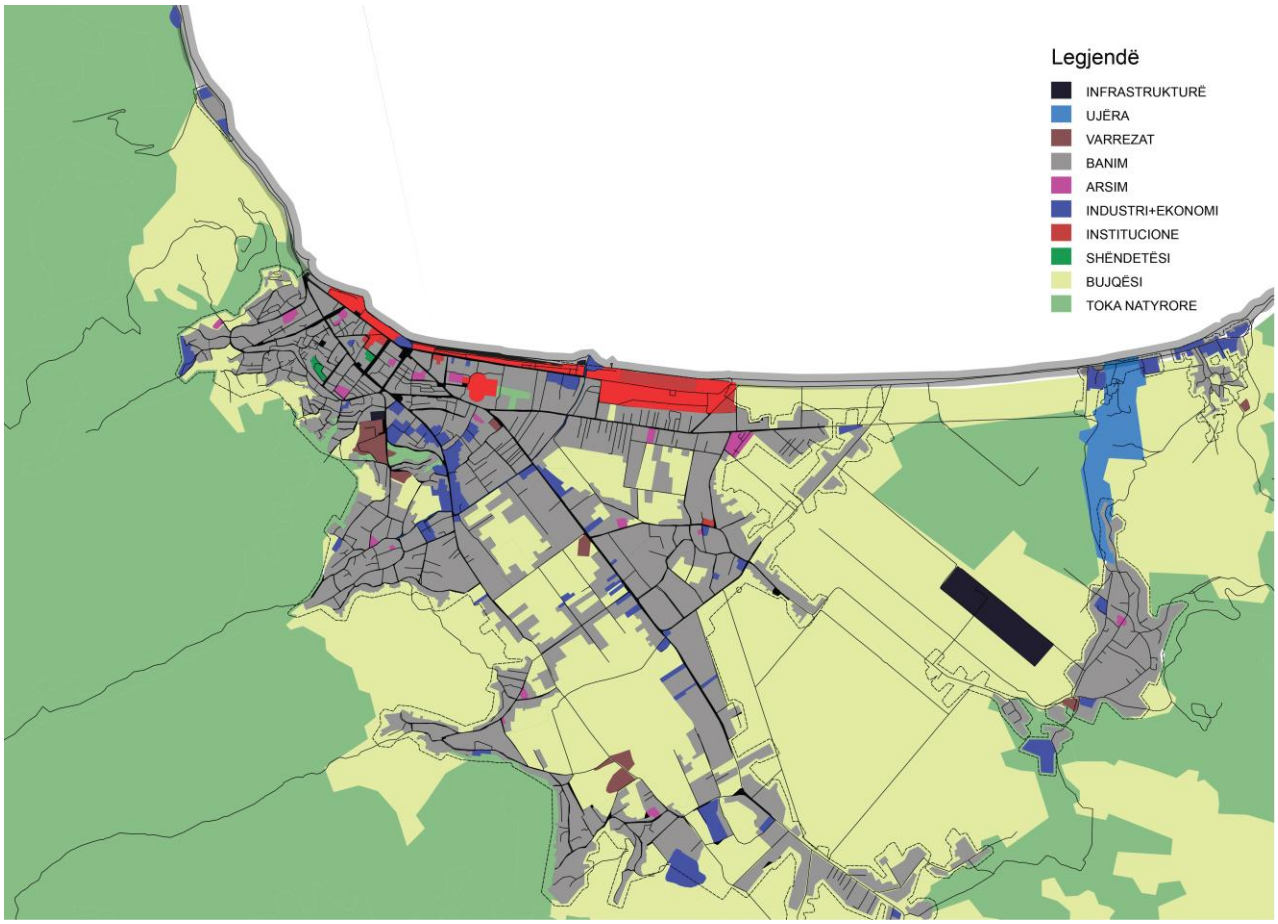

Analiza e përdorimit të tokës është hartuar në bazë të kërkesave ligjore të Ligjit të Planifikimit 107/2014 dhe VKM 671 "Rregullorja e Planifikimit të Territorit". Analiza e përdorimit të tokës është trajtuar sipas kategorive dhe nënkategorive bazë të përdorimit të tokës ndërsa hartëzimi i materialit është kryer në sajë të të dhënave të mara nga Corine, nëpërmjet AKPT dhe azhornimit të materialit nga vizitat në terren dhe analizimit me ekspertët e grupit. Pjesa më e madhe e territorit të bashkisë përbëhet nga kategoria e përdorimit natyror dhe dhe atij bujqësor si dhe banim. Në hartën e përdorimit të tokës janë evidentuar kategori përdorimi si hekurdha, infrastruktura rrugore, ujëra, varreza, arsim, industri dhe ekonomi, institucione, shëndetësi si dhe zona mirerare. Vihet re një përhapje më e madhe e kategorive të arsimit dhe institucioneve në zonën urbane të qytetit të Pogradecit.

5.4 Infrastruktura rrugore

Në këtë seksion do të shqyrtohet sistemi i infrastrukturave rrugore në tërësi, duke marrë në konsideratë klasifikimin e rrjetit rrugor, analizimin e gjendjes ekzistuese, shtrirjen, llojin e transportit, lidhjet infrastrukturore etj.

Aktualisht bashkia Pogradec eshtë një nyje e rëndësishme në rrjetin kombëtar dhe ndërkombëtar të transportit si pjesë e Korridorit VIII , Rrugës Egnatia dhe Transportit Ujor Ndërkufitar në Liqenin e Ohrit Si pjesë e korridorit VIII ai bën pjesë në aksin hekurudhor dhe rrugor Durres- Vlorë – Rrogozhin-Elbasan-Prenjas-Pogradec.

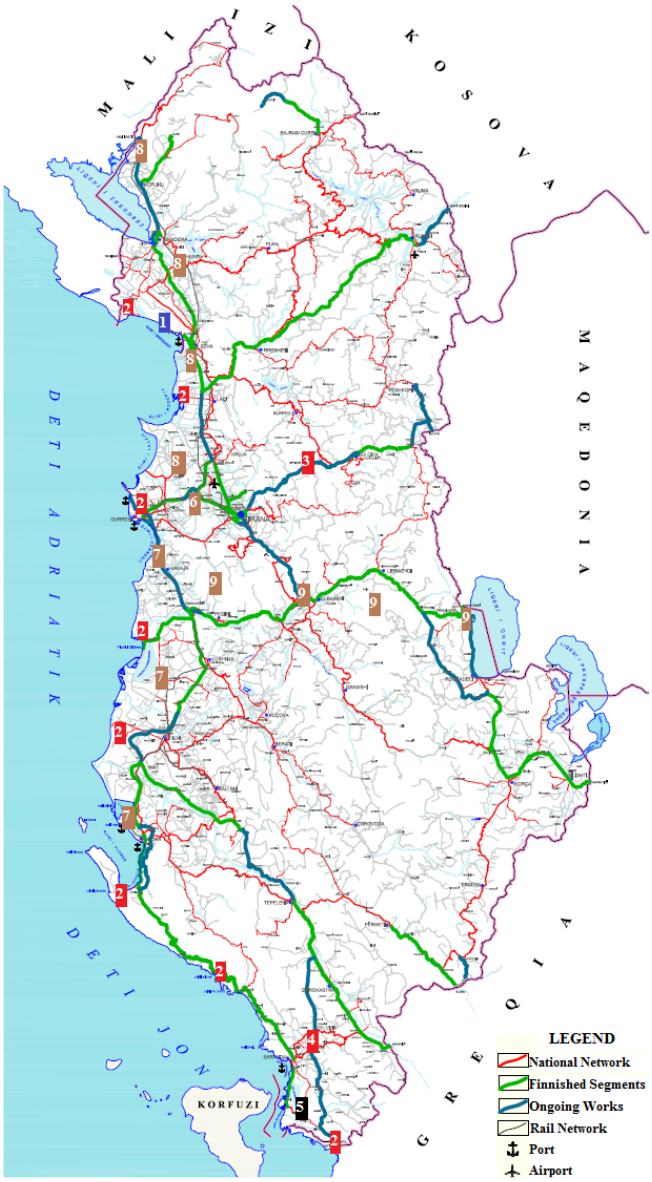

Figura 88. Infrastruktura kombëtare

Terrritori i bashkisë Pogradec përbëhet nga disa akse të rëndësishme rrugore kombëtare të cilat e ndihmojnë atë për t'u lidhur me rajonet e tjera fqinje. Në bashknë Pogradec shtrihet rruga nacionale Tiranë – Korçë një aks i rëndësishëm që lidh kryeqytetin me me rajonin juglindor. Kjo rrugë në territorin e bashkisë shtrihet përgjatë vijës liqenore në periferi si dhe futet në brendësi të qytetit. Ky është një aks i rëndësishëm për transportimin e pasagjerëve dhe mallrave.

Një aks tjetër i rendësishm është ai "Qukës – Qafë Plloçë" i cili tashmë ka filluar të ndërtohet dhe që do të bëjë një lidhje më efikase të kryeqytetit me Bashkinë e Pogradecit dhe Korçës.

Gjithashtu vlen të përmendet edhe linja hekurdhore Elbasan – Prrenjas - Pogradec e cila pavarësiht se sot është jashtë funskionit është një potencial i madh për zhvillimin e mëtejshëm ekonomik të territorit të bashkisë.

Mënyrat e transportit në bashki dhe linjat

Viti	Motomjete	Automjete	Autobus	ATP	Kamjon	ATV	APV	Rimorkio	Mak Bujq	Mak Tek	Kamping	MRV	Total
2011[xxiv]	103	3097	88	479	324	24	84	94	5	15	0	0	4313
2012	98	2705	68	404	223	19	74	90	3	13	0	0	3711
2013	94	2547	66	382	242	18	72	86	3	13	0	0	3823
2014	97	2584	61	372	239	19	59	76	3	13	0	0	3523
2015	143	4784	91	554	282	32	90	108	5	15	0	0	6104

Mënyrat e transportit që përdoren aktualisht sipas kategorizimit të bazuar në KRr në Bashkinë Pogradec janë: lëvizja në këmbë, lëvizja me mjete (autovetura) private, lëvizje e kufizuar me bicikleteqë, mungon sherbimi public qytetas, i cili është konsideruar nga Bashkia si "**jo efektiv**", përdoren aktualisht transporti me autobus ndërmjet qytetit te Pogradecit dhe ishkomunave dhe transpori me autobus ndërqytetas**.** Ekzistojnë dy linja kryesore ajo e rrjetit të linjabe të transportit publik dhe linjat ndërqytetase.

a. Linjat ndërqytetëse

- Linja "Pogradec – Tiranë – Pogradec". Ka **4 orare** dhe punojnë **7 mjete** me nr. total 120 vende.
- Linja "Pogradec – Durrës – Pogradec". Ka vetem **1 orar** dhe punon **1 mjet** me 13 vende.
- Linja "Pogradec – Korçë – Pogradec". Ka **6 orare** dhe punojnë **13 mjete** me nr. total 212 vende.
- Linja "Pogradec – Prrenjas – Pogradec". Ka **6 orare** dhe punojnë **4 mjete** me 48 vende.

b. Linjat Rrethqytetëse

-Linja "Alarup-Bletas – Blacë – Pogradec". Ka **5 orare** dhe punon **1 mjet** me 56 vende.
-Linja "Dardhas – Pogradec – Dardhas". Ka **4 orare** dhe punon **1 mjet** me 14 vende.
-Linja "Nizhavec – Pretushë – Çërravë – Pogradec – Çërravë – Pretushë – Nizhavec". Ka **19 orare** dhe punojnë **4 mjete** me 56 vende.
-Linja "Pogradec – Lin – Pogradec". Kjo linjë ka **13 orare** dhe punojnë **5 mjete** me nr.total 82 vende.
-Linja "Rëmenj – Pogradec – Remenj". Ka **18 orare** dhe punojnë **3 mjete** me nr.total 32 vende.
-Linja "Velcan – Pogradec – Velçan". Ka **6 orare** dhe punojnë **6 mjete** me nr. total 86 vende.
-Linja "Proptisht – Pogradec – Proptisht". Punojnë **9 mjete** me një orar me nr. total 135 vende.
-Linja "Tushemisht – Pogradec – Tushemisht". Ka **8 orare** dhe punojnë **2 mjete** me nr total 35 vende.

c. Mjete nga linja të tjera që vijnë në Qytetin e Pogradecit

- Tiranë – Pogradec. Punojnë **4 mjete** me një orar me **80 vende** në total. *(bileta me çmim 450 lekë)*

- Durrës – Pogradec. Punon **1 mjet** me një orar me mbi **30 vende**. *(bileta me çmim 150 lekë)*

- Prrenjas – Pogradec. Punon **1 mjet** me **15 vende** dhe me 4 orare. *(bileta me çmim 100 lekë)*

Stacionet e grumbullimit sipas tipeve të mjeteve

1. Të gjitha mjetet tip autobus grumbullohen tek sheshi i autobusave (Axhensia). Autobusët janë të linjave ndërqytetese dhe rrethqytetëse.

2. Mjetet tip Furgona 8+1 taksi kanë tre stacione parkimi. Një stacion në fillim të rrugës "Gani Butka" dhe dy stacione tek rruga Kajo Karafili.

3. Mjetet taksi 4+1 kanë 2 stacione qëndrimi. Një stacion në krye të rrugës "Rinia" dhe një stacion perballë sheshit të autobusave.

Verifikimi i cilësisë të infrastrukturës rrugore

Nga analiza përgjithësuese mund të nxjerim disa tregues domethënës për rrjetin rrugor të Qytetit të Pogradecit duke ju referuar dhe hartave të emërtimit të rrugëve, skemës të qarkullimit ,apo dhe hartës të klasifikimit të rrjetit rrugor[xxv] .

Figura 89. Tregues mbi rrjetin rrugor

Kartela NR	Enertimi I Rruges	Gjatesia m	Gjeresia	Strukturë	Trotuare ml	Tabela	Parkime
1	RESHIT ÇOLLAKU 1	844	10.4	pllaka bet	D 608 M 830	E13 T11, S14 T 2	D 72 M 67
2	RESHIT ÇOLLAKU 2	382	7.2	pllaka bet	D 345 M 332	E22 T16 S 12	D 50 M 39
3	Taulantet	550	8	pllaka bet	M 510(210 pllaka300 natyrale))	0	0
4	"Mulla Suli"	340	8	Asp i dem	M 270 (natyrale)	0	0
5	Drimone	650	8	Asp i dem	M 451ml natyrale	0	0
6	14 Marsi	400	8	Asp i dem	D182(32 pllake ,150 natyrale) M247(62beton,26 pllaka,189nat	0	0
7	Motrat Qiria	730	8	Asp i dem	D123(76pll demtuar, 47 naty) M220(33pll,55,pll dem,32 naty)	S S2	0
8	"Kajo Karafili"	1054	9.5	Asp i dem	D 440 ml M 598	E20 ,T14 , S 26,T 5	0
9	Gani Butka	403	9.2	Asphalt	D 337 ml M 393	E10 ,T8 ,S 5 ,T 2	D 53 Majtas 0
10	RRUGA e Korçes	692	9	Asphalt	D 440 ml M 598	E25 ,T18 , S 4 T 4	D24

Ashtu si edhe evidentohet në tabelën e mësipërme duket qartë se pjesa më e madhe e rrugëve të paraqitura në kartelë janë të pajisura me trotuar[xxvi] ndërsa cilësia e rrugëve varjon nga rrugë të shtruara me asfalt deri në rrugë të pashtruara.

Tipologjia e rrugeve

Rrjeti rrugor perfaqeson pjesen me vitale dhe me delikate te nje zone urbane, duke e konsideruar si nje organizem te gjalle qe eshte vazhdimisht i "ushqyer" me njerez , mallra , energji , informacion . Rrjeti urban rrugor është i ndare ne tre kategori rrugesh: primare(te pershpejtimit), sekondare (rrjedhese) dhe te treta (te lagjeve dhe lokale)

Rruget Primare Jane rruget me funksione hyrese dhe dalese nga qyteti dhe ne sherbim te Transportit te kembimit ndermjet territorit urban dhe ekstra urban, si dhe te Transportit transit perkundrejt zonave urbane. Ne kategorinë e rrugeve primare Urbane perfshihen:

Autostradat Urbane – Seksionet e te cilave i kemi rekomanduar per ndertimin e By-Paseve te qytetit te Pogradecit ;

Rruget primare rrjedhese –fuksioni i te cilave eshte garantimi i fluiditetit te zhvendosjes ë kembimit te automjeteve edhe rrjetit të qarkullimit brenda qytetit. Ato lejojnë një nivel të lartë të sherbimit të zhvendosjes ne distanca me te medha brenda rrjetit urban. Ne kete kategori rrugesh bejne pjese rruget e shpejta urbane, rruget me shpejtesi te kufizuar urbane, itineraret e rezervuara te mjeteve publike te krijuara ne korsite e rrugeve te rezervuara dhe nga rruge me korsi te rezervuara.

Rruget Sekondare ose **Rruget e lokale** jane rruge urbane me kapacitet te mesem dhe te larte, me funksionet e meposhteme:

- mbledhjen/shperndarjen e trafikut ndermjet rrugeve primare dhe linjat me kapacitet te ulet te rrjetit
- nen -lidhjet me njesite bashkiake te qytetit

Rruget e lokale me funksion lidhes ndermjet lagjeve fqinje (cvendosje ne distanca minimale, gjithmone brenda qytetit) ose per zonat urbane me dimensione me te medha, ndermjet pikave ekstreme te lagjeve. Ne kete kategori hyjne, rruget e destinuara per sherbimet kryesore urbane te lagjeve.

Rruget e treta jane rruget urbane me kapacitet te ulet me hyrje lokale per ne njesite administrative
Figura 90. Sistemi rrugor, Bashkia Pogradec

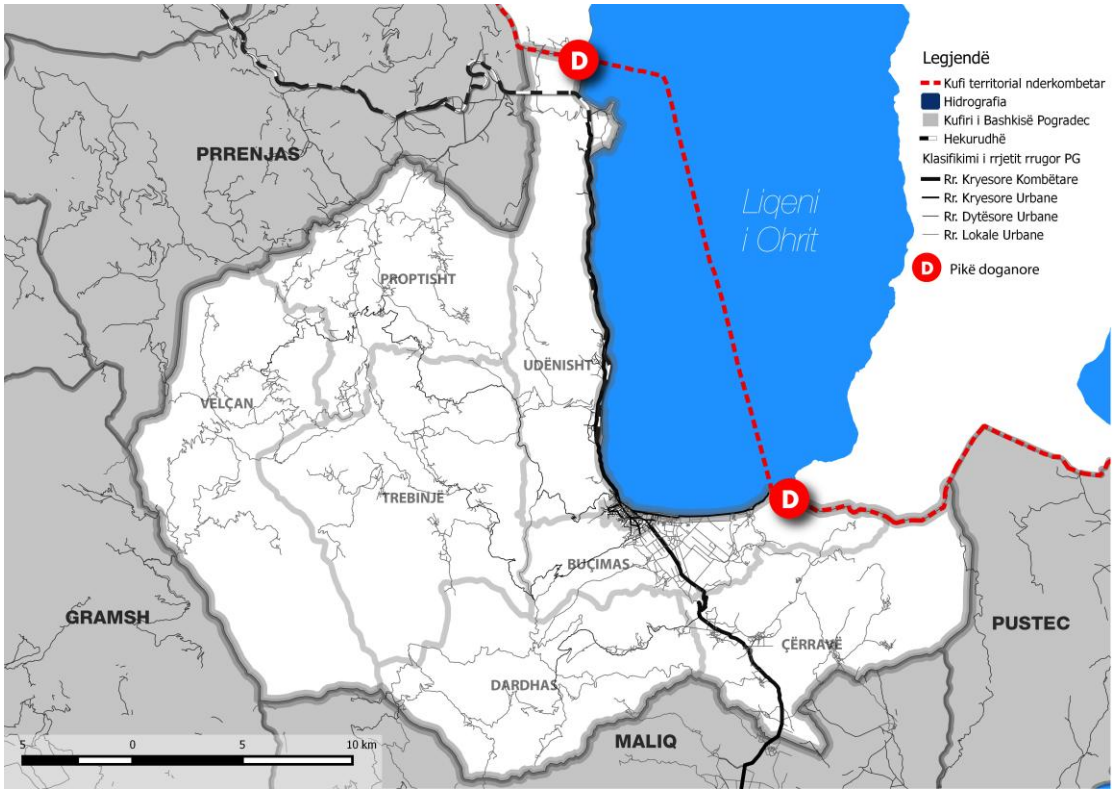

Linja hekurudhore

Linja hekurdhore* në bashkinë Pogradec sot është jashtë funksionit por ashtu si edhe u përmend edhe më sipër përbën një potencial të madh për zhvillimin ekonomik të bashkisë. Lidhur me këtë sot ekzistojnë disa nisma strategjike dhe zhvillimore. Një prej tyre është ajo e planifikimit të studimit të fizibilitetit[xxvii] për lidhjen e hekurudhës së Shqiprisë me Maqedoninë nëpërmjet linjës hekurudhore Lin – Strugë [xxviii].

Lidhja nëpërmjet ujit

Figura 91. Liqeni i Ohrit

Bashkia Pogradec ka mundësi për zhvillimin e linjave të transportit ujor nëpërmjet liqenit të Ohrit si për qëllime turistike ashtu dhe për shërbime transporti për teritorin që laget nga ujrat e liqenit ashtu dhe per zonën ndërkufitare Bashkia Pogradec. Megjithatë sot moli i qytetit nuk e ofron këtë shërbim dhe ka nevojë për rikonstruksion.

Linja Ujore Ohër - Strugë - Pogradec është miratuar në parim nga krerët e bashkive vite më parë, por pavarësisht kësaj, burokracitë e ndryshme qeveritare bënë që projekti në fjalë të zvarritej dhe të mbetej për një kohë të gjatë vetëm në letër.

Analiza dhe vlerësimi i kapaciteteve egzistuese te qarkullimit

Duke ju referuar shkallës aktuale të motorizimit (numrit të automjeteve për 1000 banorë),treguesve të kërkesës për mobilitet urban të motorizuar kundrejt përmasave të shtrirjes dhe forms dhe përmasave të qytetit , shpërndarjes të vëndeve të punsimit, çerdheve, kopshteve dhe shkollave kapacitetet qarkulluese të qytetit [xxix] nuk përbëjnë problem, ndërkohë që duhet të shikohet me kujdes problem i parkimeve, sidomos në periudhën e sezonit turistik dhe fundjavës, por edhe gjatë gjithë vitit. Nga ana tjetër në territorin e bashkisë nuk ekziston një sistem i transportit publik. Prandaj është e nevojshme të rivlerësohet edhe njëherë sistemi i transportit publik edhe ai i parkimeve publike.

* Rekomandohet të prioritizohet Studimi i fizibilitetit për të rishikuar mundësitë e zhvendosjes së linjës hekurudhore të propozuar nga Plani i Përgjithshëm Kombëtar, larg vijës liqenore

5.5 Rrjetet inxhinierike të Infrastrukturës

5.5.1 Të dhëna mbi infrastrukturën e rrjetit elektrik

Lidhja e përdoruesve të energjise elektrike të qytetit të Pogradecit në anën e tensionit 110 kV me sistemin elektroenergjetik të Shqipërisë realizohet me nënstacionin elektrik me tension 110 kV, në të cilin ka dy transformatorë dhe pjesërisht me nënstacionin elektrik të Gurit të Kuq. Nënstacioni 110/10 kV i Pogradecit është i lidhur me linjën elektro-transmetuese (me tension 110kV) Elbasan-Korçë, pra me ushqim te njëanshem, d.m.th. vetëm nga Elbasani. Ne "nyjen" transformuese me tension 110/10 kV në nënstacionin elektrik të qytetit ekzistojnë dy transformatorë me tension 110/10 kV, me fuqi 10 000 kVA dhe 5 600 kVA. Aktualisht ata janë të ngarkuar rreth fuqisë nominale të tyre, duke u paraqitur si pengesë në mundësinë e furnizimit me energji elektrike të përdoruesve, për periudhën afatshkurter e veçanërisht afatmesëm të zhvillimit të qytetit.

Duhet theksuar që nënstacioni elektrik i Gurit te Kuq ndodhet larg qendrës së qytetit dhe sot ky nënstacion e ka humbur funksionin e vet[xxx]. Rrjeti shpërndares i tensionit te mesëm të Pogradecit është 10 kV. Në këtë rrjet shpërndarës (10 kV) nuk është arritur furnizimi i dyanshëm në të gjitha kabinat, d.m.th. nuk është arritur që çdo kabinë, në rast nevoje (difekt, punime rimonti, etj) të ketë mundësi furnizimi nga dy fidera të tensionit 10 kV, që dalin nga dy seksionet e ndryshme të zbarave me tension 10 kV të nenstacionit elektrik te Pogradecit. Rrjeti ekzistues i T.M., i ndërtuar që nga viti 1968 është me linja ajrore dhe kabllore. Seksionet e linjave në rrjetin shperndares te T.M. nuk lejojnë në rast nevoje rezervim të plotë të furnizimit me energji elektrike të përdorueve ekzistues reciprokisht nga dy fidra të ndryshëm, sepse në rrjetin kabllor seksionet e përcjellsave janë Cu 35, 25mm^2 dhe Al me 50 mm^2.

5.5.2 Të dhëna mbi rrjetin e ujesjellesit

Burimi i furnizimit me ujë

Pogradeci furnizohet me ujë nga burimi Kabash me debit te pakët dhe kryesisht nga burimet e Tushemishtit. Burimi ka një debit 150 l / sek. dhe ushqen me ujë, përveç qytetit të Pogradecit edhe fshatrat Vërdovë dhe Tushemisht. Uji kalon në një depo me kapacitet 2000 m^3. Stacioni i pompimit, për shkak të vjetërsisë dhe amortizimit të tij është në gjendje të keqe dhe ka nevojë per zëvendësim. Për furnizimin me ujë të qytetit, mungon një studim i mirëfillte hidrogjeologjik. Skema e furnizimit përfshin 6 rezervuare, me kapacitet total të depozitimit 3 920 m^3, që përbën 1/3 e kërkesës mesatare ditore. Rezervuaret janë me kushte mesatare pune, tre nga të cilët rrjedhin dhe kanë nevojë për zëvendësim të veshjes mbrojtëse. Edhe instalimet hidraulike, veçanërisht saraçineskat, kanë rrjedhje. Rrjeti shpërndarës përbëhet nga tubacione me dimensione dhe materiale të ndryshme. Ka tuba çeliku, gize, xingato deri në plastike. Një pjesë e tubacioneve të gjendjes ekzistuese kanë nevojë të zëvendesohen ose përforcohen.

5.4.3 Të dhëna mbi rrjetin e kanalizimit të ujrave të zeza

Bashkia e Pogradecit për trajtimin e ujërave të zeza, është mbështetur me projekte nga Qeveria Gjermane. Ujërat e zeza të këtij Qyteti janë të sistemuara dhe e kanë Impjantin përkatës të perpunimit të tyre. Ato mblidhen në kolektor që në hyrje të qytetit, pranë buzës së Liqenit deri në afërsi të 1 Majit (stacionit të pompimit). Rreth 3 km larg ndodhet impianti i përpunimit, në Guras-Zagraçan, i cili përfundon pranë fshatit Vërdovë dhe linja tjetër është ajo Tushemisht- Drilon, e cila lidhet me impiantin në Guras. Megjithatë vlen të përmëndet se territoret e ish- komunave nuk i kanë të sistemuara kanalizimet e ujrave të zeza dhe nuk janë pjesë e sistemit të impajntit të Pastrimit. Këtu bëjnë pjesë territoret e ish- komunave të zonës së Mokrës por edhe njësia administrative e Hudënishtit e cila ka dalje të drejtpërdrejtë në liqenin e Ohrit.

6. Zhvillimi Social dhe Ekonomik

6.1 Demografia

Analiza demografike është baza mbi të cilën mbështeten të gjitha elementet planifikuese të planit të përgjithshem vendor. Duke pasur parasysh të gjitha zhvillimet demografike, lëvizjet e mëdha migratore te 20-25 viteve të fundit, është shumë e rëndësishme një analizë e thelluar në këtë aspekt.

Se pari, duhet theksuar se momentalisht në Shqipëri ka dy lloje burimesh që përdoren në lidhje me shifrat e popullsisë:

1.Të dhënat e popullsisë sipas Gjendjes Civile
2.Të dhënat e popullsisë sipas Censusit te vitit 2011

Pavarësisht se të dhënat e INSTAT për popullsinë, bëjnë vlerësim të popullisë vetëm mbi bazën e Censusit (lexo Censuseve), të dhënat e Gjendjes Civile në fakt janë të dhënat që konsiderohet zyrtarisht për shpërndarjen e Transfertës së Pakushtëzuar nga Qeveria Qendrore në Bashki. Pra nga njëra anë kemi institucionin zyrtar të statistikave kombëtare (INSTAT) që raporton një popullsi prej **2 894 475** (2014) ndërkohë që një institucion tjetër zyrtar si Ministria e Financave, kur bën alokimin e transfertës së pakushtëzuar përdor një të dhënë tjetër të popullsisë sipas regjistrit të gjendjes civile i cili qëndron në shifrat e një popullsie totale prej **4 329 326** banorësh (2014), një diferencë prej rreth 1,4 milion banorësh në nivel kombëtar.

Në tabelën më poshtë paraqiten të dhënat e regjistrit te Gjendjes Civile për cdo njësi administrative të bashkisë së Pogradecit.

Tabela 11. Të dhënat mbi popullsinë, Gjendja Civile (Burimi: Drejtoria e Pergjithshme e Gjendjes Civile, Janar 2016)

BASHKIA	Popullsia	% ndaj totalit	Nr. Familje	Gjinia		Grupmoshat		
				Meshkuj	Femra	0-14 vjec	15 -64 vjec	>65 vjec
Pogradec	36,842	41%	12,367	18,453	18,389	5,560	27,391	3,891
Bucimas	17,792	20%	5,259	9,140	8,652	3,397	12,635	1,751
Cerrave	9,201	10%	2,924	4,797	4,404	1,676	6,518	1,007
Udenisht	10,920	12%	3,547	5,629	5,291	2,128	7,758	1,013
Proptisht	6,106	7%	1,941	3,208	2,898	1,276	4,254	537
Trebinje	3,355	4%	1,178	1,762	1,593	520	2,419	416
Velcan	2,716	3%	917	1,422	1,294	528	1,922	266
Dardhas	3,794	4%	1,283	1,952	1,842	653	2,747	373
Total	**90,726**		**29,416**	**46,363**	**44,363**	**15,738**	**65,644**	**9,254**
				51%	**49%**	**17%**	**72%**	**10%**
Urbane	**41%**							
Rurale	**59%**							

Qyteti i Pogradecit, sipas Gjendjes Civile ka 36 842 banorë, ose rreth 41% të popullsisë totale të Bashkisë. Njësia me popullsinë më të madhe pas qytetit të Pogradecit është Njësia Administrative - Buçimas me 17 792 banorë, ose 20% e totalit të bashkisë. Njësitë më të vogla të Bashkisë, për nga popullsia, janë Dardhas (3794 banorë – 4%), Trebinja (3 355 banorë - 4%) dhe Velçani (2 716 banorë – 3%).

Nga pikpamja e shtrirjes territoriale dhe formësimit urban, njësitë administrative të Buçimasit dhe të Udënishtit kanë një lidhje me "organike" midis tyre duke krijuar një territor të përbashkët, afër njëri-tjetrit, dhe të lidhur nga bregliqeni. Këto 3 njësi përbëjnë edhe 73% të popullsisë të të gjithë bashkisë duke formuar kështu piken e "gravitetit" demografik të bashkisë së re te Pogradecit. Njësite "malore" të bashkisë, Dardhas, Trebinjë, Velçan dhe Proptisht, përbëjnë 18% të popullsisë së bashkisë.

Rreth 17% e popullisë, sipas Gjendjes Civile, është e moshës 0-14 vjec, që nënkupton moshën e fëmijëve, më së shumti në arsim të detyrueshëm (e rëndësishme sidomos për planifikimin e arsimit parauniversitar). Rreth 72% e popullisë është në moshen 15-64 vjeç që nënkupton moshën aktive për punë dhe 10% e popullsisë është në moshën 65 vjeç e lart, që nënkupton moshën ekonomikisht jo-aktive.

Figura 92. Diferenca e Popullsisë

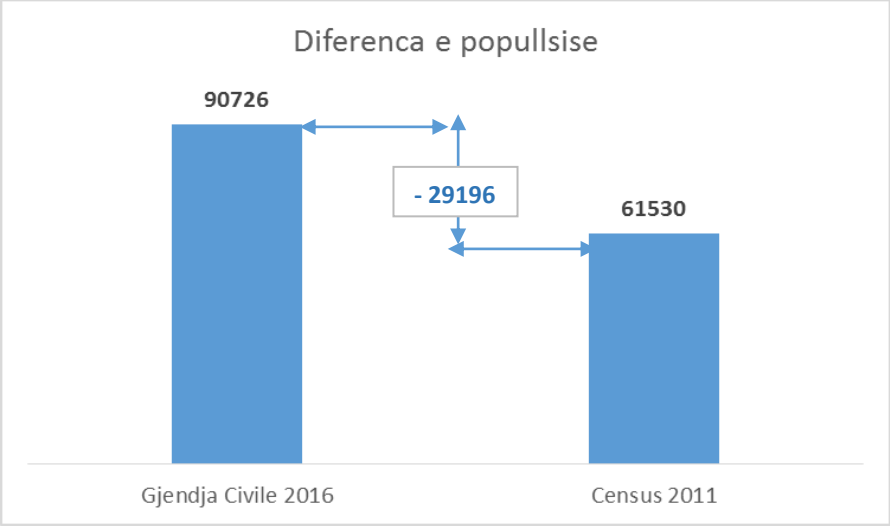

Tabela 12. Krahasimi GJC vs. Census 2011

Njesia	Krahasimi GJC vs. Census 2011		
	GJC 2016	Census 2011	Diferenca
Pogradec	36,842	20,848	-15,994
Bucimas	17,792	15,687	-2,105
Cerrave	9,201	7,009	-2,192
Udenisht	10,920	5,990	-4,930
Proptisht	6,106	4,785	-1,321
Trebinje	3,355	2,481	-874
Dardhas	3,794	2,182	-1,612
Verlcan	2,716	2,548	-168
Total	**90,726**	**61,530**	**-29,196**

Nga të dhënat që gjeneron Drejtoria e Përgjithshme e Gjendjes Civile (DPGJC), duket se mundësia e vetme që ka Gjendja Civile për të nxjerrë numrin e popullsisë mbi bazën e njësisë më të vogël administrative nuk është fshati apo lagjja, pasi kjo gjë nuk reflektohet saktë në regjistër, por është Qendra e Votimit. Ky kategorizim është i saktë në nivel Njësia Administrative (Ish –Komunë) por nuk të jep informacion në nivel fshati. Momentalisht kjo është mundësia më e mirë pasi sipas DPGJC, vetëm sistemi i adresave, i cili po zbatohet tani mund të sjellë mundësinë për të gjeneruar të dhëna në nivel fshati apo lagje[xxxi] .

Ndërsa kemi konsideruar deri tani shifrat e dhëna nga Regjistri i Gjendjes Civile është per t'u vënë re diferenca që ekziston midis këtij numri dhe atij që ka vlerësuar Censusi i vitit 2011 për Bashkinë e Pogradecit. Numri i raportuar nga Censusi 2011 për Bashkinë e Pogradecit është rreth 32% më i ulët se numri që raporton Drejtoria e Përgjithshme e Gjendjes Civile per vitin 2016 (shiko grafikun). Kjo diferencë vjen kryesisht si pasojë e migrimit (të jashtëm e te brendshem), pra personave/familjeve që janë larguar dhe jetojnë diku tjetër por që figurojnë ende në regjistrat e gjendjes civile në ato zona.

Nje diferencë e tillë është e konsiderueshme dhe mund të ndikojë në përllogaritjet e ndryshme të planit të përgjithshem vendor.

Krahasimi i dy burimeve nxjerr edhe një problem tjetër përsa i përket strukturës moshore të popullsise. Ndërkohe që të dhënat e Gjendjes Civile nxjerrin në pah një strukturë moshore solide përsa i përket segmentit ekonomikisht aktiv (15-64 vjec) me 72% të popullsisë totale, Censusi 2011 rezulton me një ulje të peshës së këtij segmenti duke e çuar në nivelin e 68% te popullsisë totale të bashkisë. Hipoteza që mund të ngrihet në këtë rast është se pikërisht kjo moshë ekonomikisht aktive mund të jetë ajo që ka qënë pjesë e lëvizjeve migratore me shumë se segmentet e tjera moshore.

Figura 93. Grupet moshore (Burimi: Census dhe Gjendja Civile)

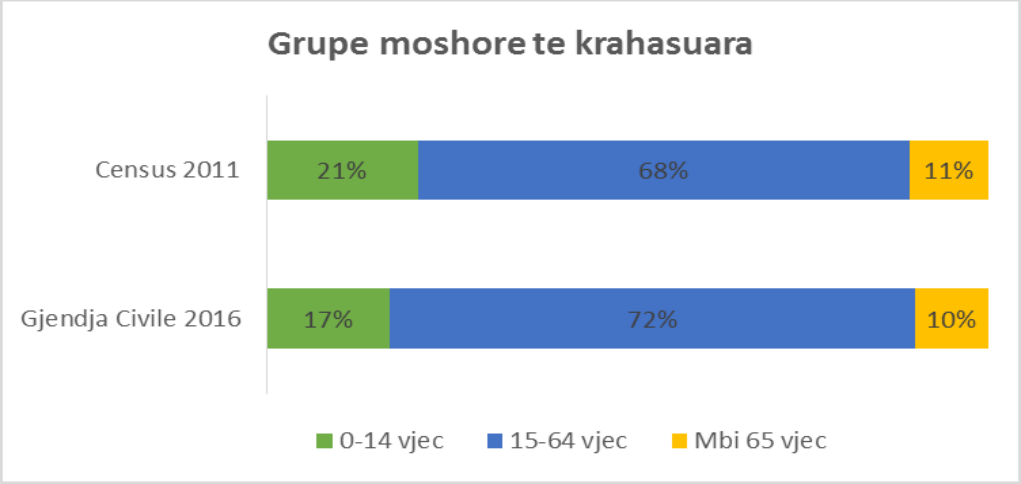

Një analizë e kujdesshme e diferencave midis shifrave te Censusit 2011 dhe raportimeve te regjistrit te Gjendjes Civile, edhe ne nivel Njesie Admistrative nxjerr ne pah edhe disa tregues të tjerë. Sipas tabelës së mëposhtme që paraqet të dy burimet e shifrave të popullsisë, duket se diferencat më të mëdha janë në 3 njësi administrative:

1- Qyteti i Pogradecit i cili sipas Censusit të 2011 ka 20848 banorë ndërkohë që sipas Gjendjes Civile supozohet të ketë 36842 banorë. Kjo diferencë nga Censusi me 15994 persona, është pothuajse 43% më pak se sa numri i deklaruar në Gjendjen Civile, një shifër kjo e konsiderueshme për nivelet e planifikimit.

2- Njesia Administrative e Udënishtit e cila sipas Gjendjes Civile duhet të ketë një popullis prej rreth 11000 banorësh ndërkohë që sipas Censusit të 2011 ka rezultuar pothujse 45% më pak me 4785 banorë.

3- Njësia Administrative e Dardhasit, e cila sipas Gjendjes Civile duhet të ketë popullsi prej 3794 banorësh, ndërkohë që sipas Censusit ka rreth 42% më pak (2182 banorë).

Duket se këto tre njësi jane prekur më së shumti nga levizjet migratore, ndërkohe që sipas të dhënave, Buçimasi është nga ato njësi qe edhe ka pritur të ardhur nga njësi të tjera duke zbutur kështu diferencen midis të ikurve dhe të ardhurve në atë njësi.

Popullsia në Bashkinë e Pogradecit anon nga pesha e asaj rurale me 59% kundrejt asaj urbane me 41%. Ky është një raport i kundërt me treguesin në nivel kombëtar ku 57% e popullsisë konsiderohet Urbane dhe 43% Rurale (Burimi: INSTAT).

Figura 94. Urbane vs Rurale

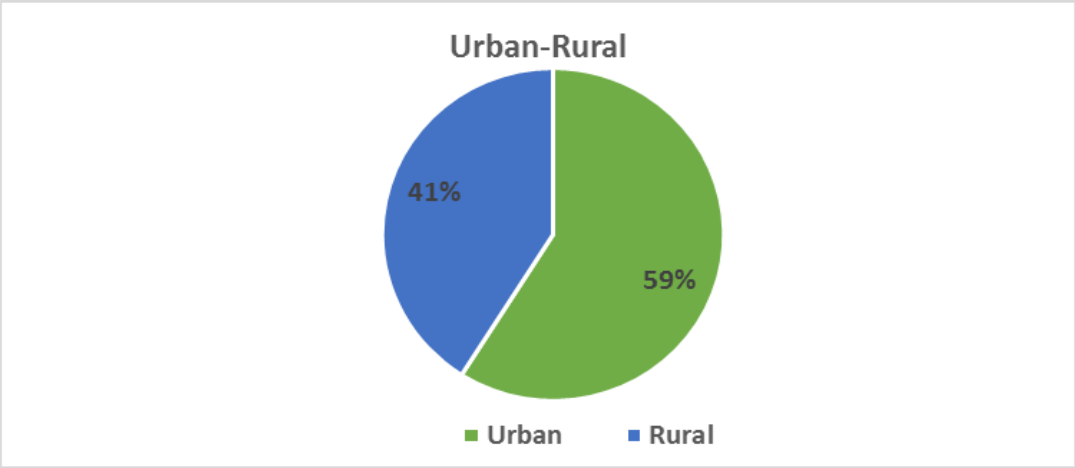

Një raport i tillë i popullsisë kushtëzon edhe mënyrën dhe nivelin e investimeve të ndryshme të Bashkisë për të ofruar shërbime publike të aksesuseshme në territor, duke e vene Bashkine ne veshtiresi me te medha per investime infrastrukturore.

Madhësia mesatare e familjes, sipas regjistrit të Gjendjes Civile është **3.1 persona**. Ndërkohë INSTAT në Censusin e vet ka përdorur konceptin e Njësisë Ekonomike Familjare (NJEF). Sipas INSTAT një Njësi Ekonomike Familjare i referohet "një personi ose një grupi personash të cilët banojnë së bashku në një banesë dhe ndajnë një ekonomi pjesërisht ose plotësisht të përbashket". Si rrjedhojë një Njësi Ekonomike Familjare mund të përfshije edhe dy "familje" të cilat sipas regjistrit civil janë të ndara por që jetojnë bashkë (dy kurora psh.). Pikërisht për këtë arsye, madhësia mesatare e NJEF sipas Censusit del më e madhe duke shkuar në 3.9 persona për NJEF. Ky dallim është i rëndësishëm për Bashkinë, pasi në të vërtetë, ndarja formale që bëjnë familje të ndryshme të cilat jetojnë bashke ne nje banese ndodh per arsye qe lidhen drejtpersedrejti me perfitime sociale te ndryshme *(Ndihma Ekonomike, pagesa paaftësie, bursa shkollore etj).*

Pavarësisht që për nevoja të bashkisë është e domosdoshme që të dihet popullsia reale rezidente (banuese), për efekt të përllogaritjeve të ndryshme të planit të përgjithshëm vendor, sugjerohet që shifra e popullsisë e raportuar nga gjendja civile të jetë baza. Kjo është shifra zyrtare që raportohet dhe mbi bazën e së cilës bashkia duhet të përllogarisë nivelin e e volumeve të shërbimeve publike të ndryshme. Gjithsesi, per efekt te vlerësimeve specifike, Bashkia duhet të bëjë analizë ad-hoc ku duhet të marrë parasysh faktin e popullsisë rezidente (e dalë nga vleresimet e Censusit 2011).

Struktura moshore e popullsie është e rëndësishme për të vlerësuar raportet e varësisë së atyre segmenteve që me gjasa janë të varura ekonomikisht (fëmije + të moshuar) dhe që janë "konsumatore neto" ndaj atyre që janë me gjasa ekonomikisht aktiv, (Prodhues Neto). Ndryshimet në këtë raport janë të domosdoshme për të parë së çfarë politikash mbështetese janë të nevojshme nga pikpamja sociale dhe ekonomike. Një nivel i lartë varësie nënkupton që popullsia aktive dhe ekonomia në përgjithësi përballet me një barrë të madhe për të mbështetur dhe ofruar shërbime sociale tek moshat e reja dhe moshat e vjetra.

Figura 95. Raportet e Varësisë (Burimi: Census 2011)

	Gjithsej	0-14 vjec	15-64 vjec	65+ vjec
Bashkia Pogradec - Gj.C 2016	**90,726**	**15,738**	**65,644**	**9,254**
Bashkia Pogradec - Census 2011	61,530	13,063	41,772	6,695
Struktura ne %				
Bashkia Pogradec - Gj.C 2016	**100**	**17%**	**72%**	**10%**
Bashkia Pogradec - Census 2011	100	21%	68%	11%
Shqiperi - GJC 2016	**100**	**18%**	**69%**	**13%**
Shqiperi - Census 2011	100	20%	68%	12%

Të dhënat e përpunuara për Bashkinë e Pogradecit tregojnë që treguesi i vareseësë për këtë bashki është në nivele më të mira se treguesi për Shqipërinë në total, nëse do te nisemi nga të dhënat e Gjendjes Civile. Sipas këtyre të dhënave treguesit i Varësise së Përgjithshme për Pogradecin është 38%, që do të thotë se për çdo 100 persona ekonomikisht aktive janë per t'u mbështetur 38 persona ekonomikisht jo-aktive (fëmijë dhe të moshuar). Ky tregues për Shqipërinë është 47%. Në terma konkrete kjo do të thotë se, sipas gjendjes civile, kjo Bashki ka një popullsi aktive me peshë të madhe duke krijuar një potencial të madh njerëzor për zhvillimin ekonomik. Kjo popullsi e ka moshën aktive, dhe nëse ekzistojnë mundësitë për punësim mund të bëhet një aset i rëndësishëm ekonomik.

Por problemi del kur vlerësohen të dhënat e Censusit 2011. Sipas këtij Censusi edhe struktura moshore nuk është ajo që raporton Gjendja Civile. Censusi 2011 e nxjerr Raportin e Varësise së Përgjithshme 47%, duke nënkuptuar që pesha e popullsisë ekonomikisht aktive është më e ulët sesa ajo e raportuar nga Gjendja Civile. Hipoteza më e qëndrueshme është që kjo popullsi, në këtë moshë aktive, është më e prirur të emigrojë/migrojë dhe prandaj ky raport ndryshon (pra ky segment ka lëvizur më shumë nga Bashkia e Pogradecit në drejtim te zonave të tjera brenda apo jashtë Shqipërisë).

Gjithsesi premisat duken se janë të tilla që Bashkia e Pogradecit, pavarësisht se nga treguesit ekonomikë është në nivele relativisht te larta të varfërisë *(sidomos për njësi të caktuara administrative)*, ka një strukturë moshore që përbën potencial për zhvillimin ekonomik të zonës.

Tabela 13. Raporti i Varësisë Totale (Burimi: Gjendja Civile 2016 dhe Census 2011)

Raporti i Varesise Totale - Pogradec		
Bashkia Pogradec - Gj.C 2016	**38%**	**(Nr. i pop. 0-14 vjec + Nr. Pop. 65+)/Nr. Pop. 15-64 vjec**
Bashkia Pogradec - Census 2011	47%	
Shqiperi - GJC 2016	**43%**	
Shqiperi - Census 2011	47%	

Nga një analizë më e thelluar e Varësisë Totale del se është vetë qyteti i Pogradecit ku ky raport është më favorizues. Pikërisht qendra potenciale ekonomike për të gjithë Bashkinë ka një raport pozitiv te grupmoshës me gjasa ekonomikisht aktive. Ky potencial, konfirmohet edhe nga të dhënat e Censusit 2011 megjithëse në nivele më të ulëta.

Tabela 14. Raporti i Varësisë Totale (Burimi: Gjendja Civile 2016 dhe Census 2011)

Njesia Administrative	Raporti i Varesise Totale	
	GJC 2016	Census 2011
Pogradec	**35%**	**44%**
Bucimas	**41%**	**49%**
Cerrave	**41%**	**47%**
Udenisht	**40%**	**52%**
Proptisht	**43%**	**47%**
Trebinje	**39%**	**52%**
Verlcan	**41%**	**49%**
Dardhas	**37%**	**48%**

Elemente të tjera të rëndësishme për t'u vlerësuar janë:

-Varësia e të rinjve (raporti i të rinjve 0-14 vjeç mbi pjesën e popullsisë ekonomikisht aktive -15-64 vjec)

-Varësia e të Moshuarve (raporti i të moshuarve > 65 vjeç mbi pjesën e popullsisë ekonomikisht aktive -15-64 vjeç)

Tabela 15. Raporti i varësive totale sipas njësive administrative

Njesia	Gjendja Civile 2016			**Census 2011**		
	Varesia Totale	**Varesia e te rinjve**	**Varesia e te moshuarve**	**Varesia Totale**	**Varesia e te rinjve**	**Varesia e te moshuarve**
Pogradec	35%	**20%**	14%	44%	**27%**	17%
Bucimas	41%	27%	14%	49%	33%	15%
Cerrave	41%	26%	15%	47%	31%	16%
Udenisht	40%	27%	13%	52%	37%	15%
Proptisht	43%	30%	13%	47%	33%	14%
Trebinje	39%	21%	17%	52%	34%	17%
Velcan	41%	27%	14%	49%	35%	13%
Dardhas	37%	24%	14%	48%	32%	16%

Lëvizjet dhe Projeksioni i Popullsisë

Projeksioni i popullsisë për periudhën e ardhshme është një domosdoshmëri për planifikimin e zhvillimit social-ekonomik të Bashkisë. Në vijim, do të paraqitet projeksioni i popullsisë për 15 vitet e ardhshme i bazuar në parametrat që parashikon INSTAT.

Sipas studimit të INSTAT, në nivel kombëtar, popullsia e Shqipërisë është përfshirë, në këto 25 vite, në lëvizje të brendshme dhe ndërkombëtare në shkallë të gjerë dhe gjithashtu është reduktuar në mënyrë të konsiderueshme numri i lindjeve. Efektet e kombinuara të lindshmërisë së ulët dhe largimeve në shkallë të gjerë, kryesisht të të rinjve, përshpejtuan ritmin e moshimit të popullsisë dhe kjo vihet re në pothuajse të gjitha qarqet/bashkitë. Nga ana tjetër zhvillimet e viteve të fundit

ku vendet e destinacionit të migrantëve shqiptarë (kryesisht Greqi dhe Itali) kanë qënë pjesë e recesionit ekonomik ka dhënë disa shenja të kthimit të emigrantëve, dhe e bëjnë edhe parashikimin e popullsisë pak më të vështirë sesa duke u bazuar thjesht në trendet e mëparshme.

Figura 96. Popullsia dhe norma e rritjes së saj në % në Shqipëri (Burimi: Census 2011)

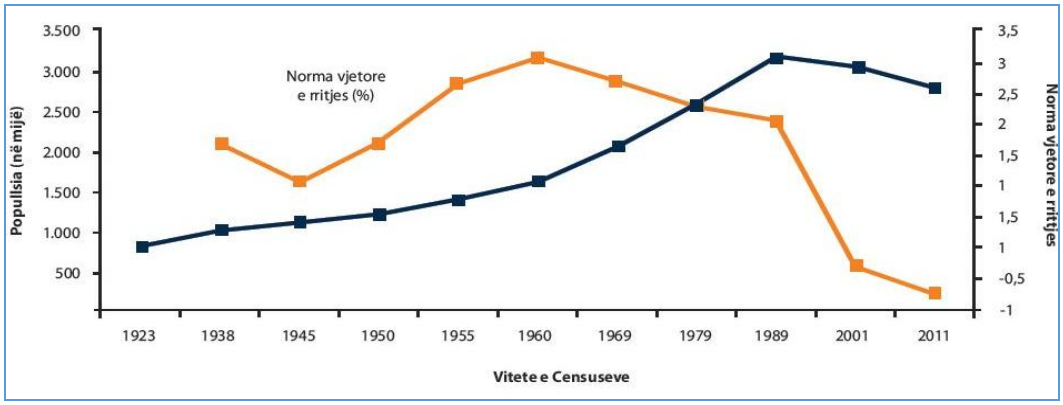

Emigrimi i të rinjve, rënia e lindshmërisë, si dhe vdekshmëria më e ulët që nga viti 1989, kanë zvogëluar peshën e brezave të rinj dhe kanë rritur atë të brezave më të vjetër në popullsinë e përgjithshme, duke çuar drejt një moshimi demografik.

INSTAT ka bërë një përllogaritje të projeksionit të popullisë bazuar në 3 skenare:

1-**Skenari 1** – Vdekshmeri e Larte, Lindshmeri e Ulet, Migrim i Larte

2-**Skenari 2** – Vdekshmeri e Mesme, Lindshmeri e Mesme, Migrim i mesem

3-**Skenari 3** – Vdekshmeri e Ulet, Lindshmeri e Ulet, Migrim i Ulet

Niveli më i ulët i projeksionit që vihet në dispozicion nga INSTAT është në nivel Qarku. Në këtë rast, për efekt të analizës së bashkisë Pogradec, është marrë Skenari 2 (I mesëm) dhe përllogaritjet janë berë me nivelin e projeksioneve të Qarkut Korçë.

Tabela 16. Projeksioni i popullsisë

Qarku Korce	INSTAT	Perllogaritje IDRA	
Viti	Qarku Korçë	Bashkia Pogradec (Census 2011)	Bashkia Pogradec (GjC 2016)
2011	230.261	**61,530**	
2016	224.872	60,090	90,726
2021	217.996	58,253	87,952
2026	210.114	56,146	84,772
2031	201.976	**53,972**	**81,488**

Sipas këtij projeksioni Bashkia Pogradec do të ketë një popullsi në rënie e cila nëse bazohemi tek Gjendja Civile në vitin 2013 do të jetë **81488 banorë** dhe nëse bazohemi tek Censusi do të jetë **53972 banorë**.

Ky trend duhet mbajtur parasysh gjatë llogaritjeve të planifikimit për planin e përgjithshëm vendor. Pavarësisht këtij trendi kombëtar, faktorë të tjerë të zhvillimit ekonomik, nxitja për hapjen

e bizneseve të reja, gjenerimi i mundësive të reja për punësim, investime, nxitja e turzimit, mund të ndikojnë ndjeshëm në ndryshimin e këtij trendi.

Konkluzione

Verifikimi i popullsisë rezidente në territorin e bashkisë duhet të jetë një objektiv i vazhdueshëm i strukturave të bashkisë. Duke qënë se shifrat e ofruara nga regjistrat e Gjendjes Civile ndryshojnë në mënyrë të konsiderueshme nga shifrat që ofrohen nga INSTAT/Censusi, është e domosdoshme që Bashkia të gjejë mekanizmat të tjerë për të verifikuar popullsinë. Mundësi për të pasur një vlerësim të përafert nga bashkia do të ishin:

- Vlerësimi në bazë të kontratave të ujit (për qytetin e Pogradecit) duke gjykuar numrin aktual të abonentëve dhe duke pasur edhe nje vlerësim (trend) për kontrata te reja në 5-10 vitet e fundit. Kujdes duhet bërë për të ndarë konsumatoret biznes me konsumatorët – individë.

- Vlerësimi në bazë të kontratave me OSHEE për energjine elektrike – në nivel të plote bashkie. Edhe këtu duhet pasur kujdes ndarja sipas natyrës se konsumatorit (biznes – individ).

- Nga pikmpamja e planifikimit urban, dendësia dhe shpërndarja demografike e kombinuar me pozicionin gjeografik (lidhja me bregun liqenor) sugjerojnë se qyteti i Pogradecit, Njësia e Buçimasit dhe Njësia e Udënishtit, duhet të konsiderohen si një vijimësi-lidhje urbane. Kjo 3-she njësish përbën edhe 73% të popullsisë së gjithë bashkisë. Raporti dizavantazhues që ka Bashkia e Pogradecit në lidhje me popullsinë urbane vs. popullsi rurale (lexo - me shumicë popullsi rurale) në fakt zbutet dukshëm nga trajtimi i kësaj *"makro-njësie"* urbane pasi lidhja infrastrukturore e këtyre njësive nuk është në nivele aq problematike sa ç'është në përgjithësi zona rurale tjetër.

- Struktura moshore e popullsisë së Bashkisë se Pogradecit tregon një potencial të madh përsa i përket segmentit ekonomikisht aktiv të popullsisë (15-64 vjec). Ne kushtet e nxitjes së mundësive për punësim, ky segment ofron nje motorr të burimeve njerëzore që mund të shtyje pozitivisht zhvillimin ekonomik të Bashkisë. Bashkia duhet t'i përgjigjet këtij segmenti me politika qe nxisin punësimin.

- Nga ana tjetër, raportet e varësise totale janë relativisht të mira duke sugjeruar se barra që i bie segmentit moshor ekonomikisht aktiv për të mbështetur segmentet ekonomikisht jo-aktive (fëmijë + moshuar) nuk është shumë e rëndë. Në vlerësimet për mbështetje sociale që bashkia duhet të planifikojë për të ardhmen, duhet të mbajë parasysh këto raporte varësie.

- Duke vleresuar diferencat që ekzistojne midis dy burimeve të ndryshme për popullsinë, sugjerohet që për efekt të planifikimit, të përdoret burimi i Gjendjes civile. Megjithate, kur të diskutohen shpërndarje specifike shërbimesh (mbulim me shkolla apo me ambjente shëndetëesore psh) duhen marrë parasysh edhe vleresimit që vijnë nga përllogaritjet e Censusit të INSTAT.

Figura 97. Ndryshimi i popullsisë, 1999 – 2011 ((Burimi: Census 2011)

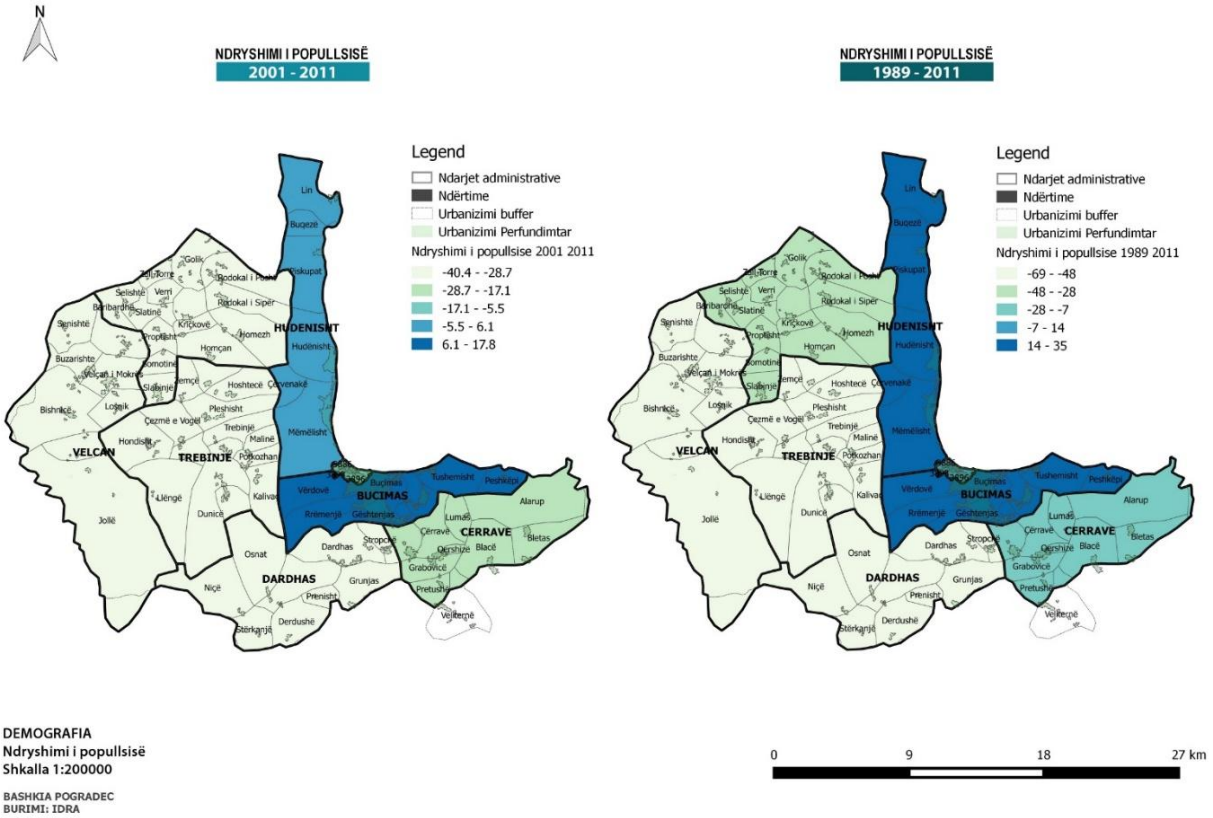

6.2 Aspektet Sociale

6.2.1 Zbutja dhe lehtësimi i varfërisë

Strategjia e Mbrojtjes Sociale 2015–2020, adreson çështjet e skemës së ndihmës ekonomike, aftësisë së kufizuar dhe shërbimeve të kujdesit shoqëror, etj.

Skemat e NE-së dhe PAK-ut janë përfshirë në një reformë të gjerë për të siguruar efikasitetin dhe barazinë në akses dhe transparencën e tyre.

Sfidat më të rëndësishme në lidhje me skemën e ndihmës ekonomike është kthimi nga një skemë pasive në një skemë aktive nëpërmjet programeve të ri-integrimit dhe alternimit të tyre me skemat e punësimit dhe rritja e eficencës së saj.

Mbulimi më i mirë i familjeve dhe individëve të varfër dhe ekstremisht të varfër është një kusht i domosdoshëm për cdo bashki.

Figura 98. Numri përfituesve dhe shpenzimet për skemën NE dhe Pagesat për Aftësinë e Kufizuar (Burimi: (PAK), 2005-2014)

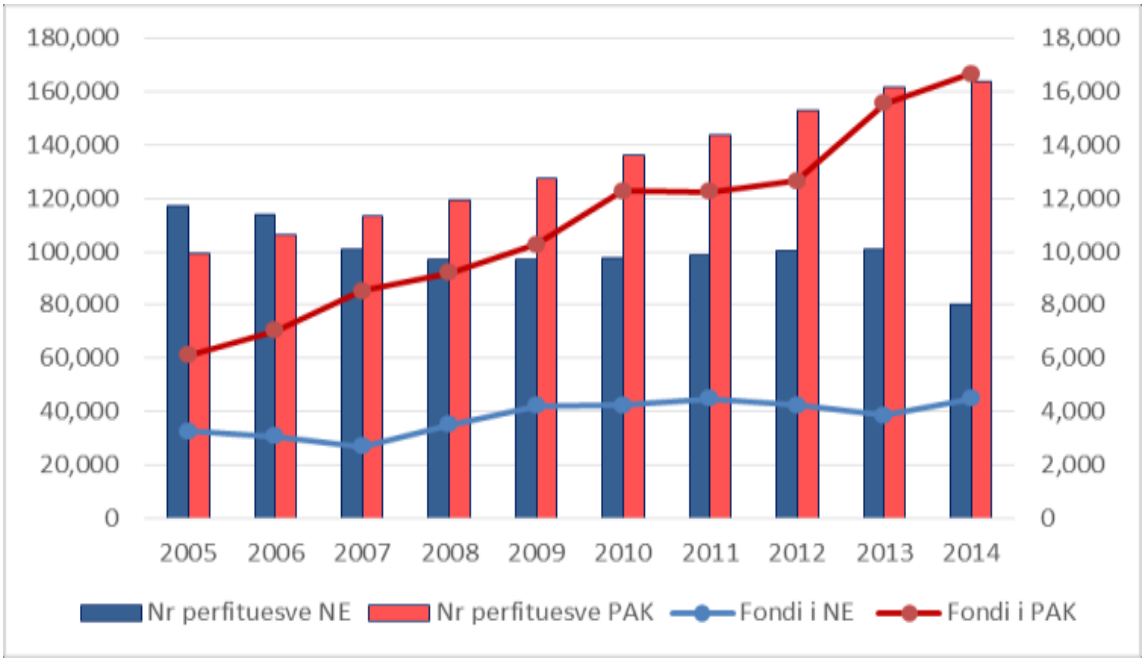

Fondi i Ndihmës ekonomike është më i ulët se fondi i ndihmës së aftësisë së kufizuar, konkretisht shuma e pagesës mesatare është 3800 Lekë si ndihmë ekonomike ndërsa ajo e aftësisë së kufizuar është 9900 Lekë në muaj. Për këtë arsye duket qartë dhe nga grafiku se numri i përfituesve ka ndryshuar nga një kategori tek tjetra. Duket nga grafiku që numri i përfituesve ka ndryshuar nga një kategori tek tjetra gjatë viteve.

Ndihma Ekonomike

Niveli i lartë i varfërisë, sidomos për zona të caktuara, në Bashkinë e Pogradecit konfirmohet edhe nga të dhënat që ekzistojnë për Ndihmën Ekonomike, me të cilën trajtohen familjet në nevojë. Sipas të dhënave të bashkisë janë 4 509 familje në të gjithë Bashkinë që trajtohet me ndihmë ekonomike, duke përbërë rreth 16% të totalit të gjithë familjeve sipas regjistrit të gjendjes civile. Duke marrë parasysh faktin që regjistri i gjendjes civile përgjithësisht përmban popullsi më të madhe se sa ajo që është realisht prezente në zonë (përfshin emigracionin dhe migrimin i brendshëm) kjo shifër (16%) është edhe më e madhe në realitet.

Tabela e mëposhtme paraqet gjendjen e Ndihmës Ekonomike sipas njësive Admisnitrative të Bashkisë Pogradec. Duke veçuar Bashkinë e Pogradecit dhe Njësinë e Buçimasit (ku trajtohen respektivisht 7% dhe 12% e familjeve të regjistruara në gjendjen civile) në të gjitha njësitë e tjera shifrat janë shumë të larta, duke shkuar deri në pothuajse 1 në 3 familje të trajtuara me Ndihmë Ekonomike në Velcan, Udenisht, Trebinjë apo Dardhas.

Tabela 17. Familje me Ndihme Ekonomike sipas Njesive Adminisitrative Burimi:Ndihma Ekonomike – Bashkia Pogradec

Nr	Njesite Adminisitrative	Familje me Ndihme Ekonomike	Nr. Total i familjeve	% e familjeve me Ndihme Ekonomike
1	Pogradec	808	12,367	7%
2	Buçimas	625	5,259	12%
3	Trebinje	397	1,178	34%
4	Proptisht	533	1,941	27%
5	Çerrave	632	2,924	22%
6	Dardhas	387	1,283	30%
7	Udenisht	829	2,264	37%
8	Velçan	298	917	32%
	TOTALI	**4509**	**28,133**	**16%**

Për të vlerësuar edhe nga një burim tjetër këtë situatë që duket tejet problematike, janë parë edhe të dhënat e Censusit 2011, të rikategorizuara sipas njësive të bashkisë së re.

Grafiku i mëposhtëm paraqet të dhënat e Censusit 2011 përsa i përket peshës së familjeve të trajtuara me Ndihmë Ekonomike kundrejt totalit të familjeve. Duke pasur parasysh që Censusi ka marrë në analizë vetëm familjet që janë gjetur si rezidente në zonë, shifrat janë edhe më të larta, duke shkuar edhe në 1 në 2 familje të trajtuara për zona si Dardhasi (50%), Udenisht (53%) dhe Velçan (57%). Mesatarja e bashkisë është shumë më lart se mesatarja kombëtare që ka dalë nga Censusi, duke nënkuptuar një nivel shumë më të lartë varfërie në këto zona.

Figura 99. Indikatori i varfërisë

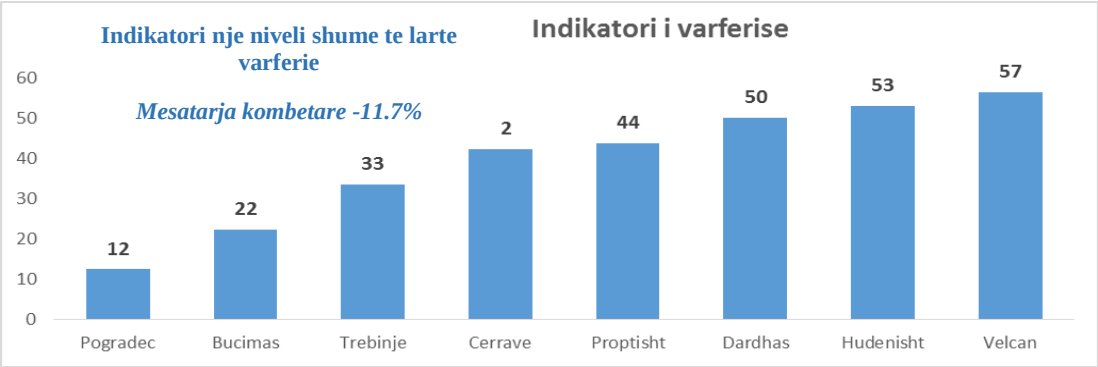

Figura 100. Familje me ndihmë ekonomike sipas NjA (Burimi – INSTAT, Census 2011)

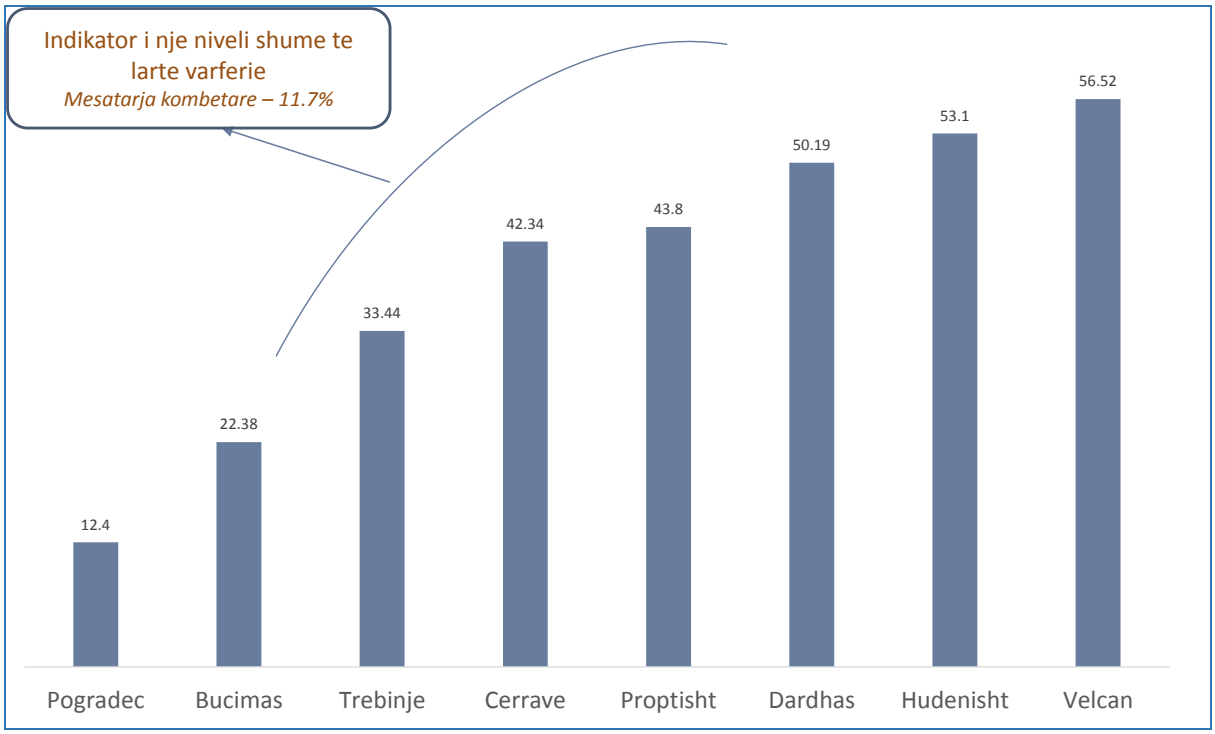

Bashkia e Pogradecit (me fonde të deleguara) paguan rreth 17 milion lekë (të reja) në muaj për këto familje (që përkthehet në rreth 1,5 milion Euro në vit për ndihmë ekonomike). Duhet specifikuar që shuma mesatare që përfitojnë familjet në ndihmë ekonomike është rreth 3 700 lekë/muaj.

Nisur nga shifra e pasqyruar nga bashkia Pogradec, numri i personave që trajtohen me Ndihmën Ekonomike është 4509, pra 16% e numrit të familjeve në Bashkinë Pogradec. Fshati Udenisht ka numrin më të lartë të familjeve që trajtohen me ndihmë ekonomike 829, pra 37 % e numrit total të familjeve. Në vend të dytë është fshati Velçan 298, përkthyer në përqindje 32% e numrit total të familjeve për këtë njësi. Ndërsa qendra Pogradec ka numrin më të ulët të familjeve që trajtohen me ndihmë ekonomike, 808 nga 12 367 gjithsej, pra 7% e familjeve të kësaj njësie përfitojnë ndihmë ekonomike.

Figura 101. Familje me ndihmë ekonomike %

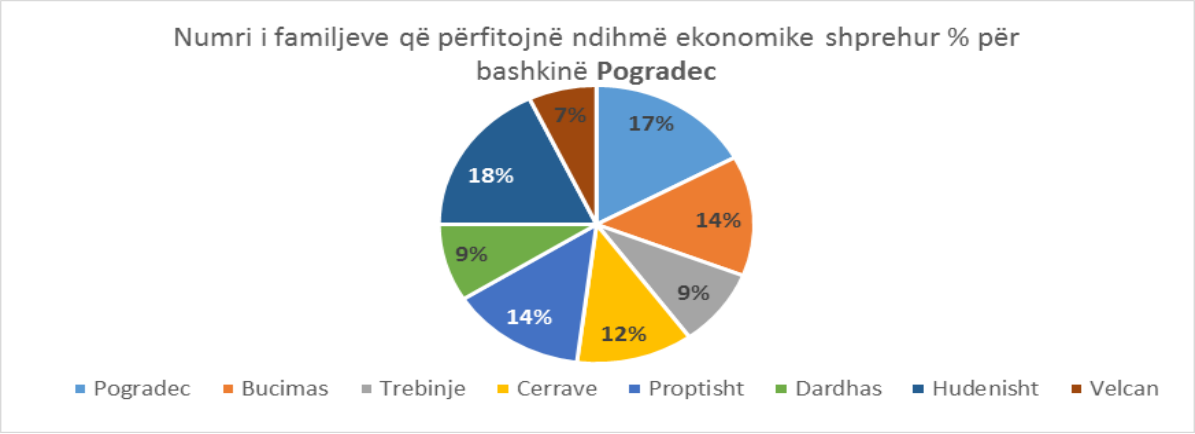

Figura 102. Treguesit e varfërisë në rang vendi, qarku (Burimi: Vjetari statistikor 2015,Instat)

Qarku	Treguesit e varfërisë		
	Përqindja	Hendeku	Ashpërsia
Shqipëria	14,3	3,0	1,0
Tirana	13,9	2,7	0,8
Korça	12,4	2,5	0,7

6.2.2 Personat me aftësi të kufizuar

"Pagesa e Aftësisë së Kufizuar" (PAK) sfida është për të përmirësuar cilësinë e jetesës nëpërmjet kësaj skeme dhe jo thjesht ndihmë monetare. Aktualisht PAK është mekanizmi i vetëm për mbështetjen e tyre. Aktualisht Masa e pagesës për aftësinë e kufizuar është shumë më i lartë se masa e NE-së. Fondi PAK dhe NE për rrethin e Pogradecit, gjatë periudhës janar 2016

Tabela 18. Masa e pagës për aftësinë e kufizuar

		Janar2016			Totali
Nr	**Njësitë**	**Nr**	**PAK**	**ENERGJ**	**PAK+EN**
1	Pogradec	1945	15342635		15342635
2	Buçimas	730	6628390		6628390
3	Trebinje	206	2152165		2152165
4	Proptisht	317	2655785	58000	2713785
5	Çerravë	447	4591430	211320	4802750
6	Dardhas	161	1828875		1828875
7	Udenisht	347	2792872		2792872
8	Velçan	199	1724526		1724526
	Totali	**4352**	**37716678**	**269320**	**37985998**

Siç shihet edhe nga tabela e mësipërme, Fondi PAK në janar të këtij viti është 37 716 678 për 4352 persona në të gjithë bashkinë Pogradec. Numrin më të madh e mbulon qendra Pogradec me 1945 ose 44.6% ndërsa numrin më të ulët e ka njësia Velçan me 199 ose 4.5%. Shifrat janë të shprehura në varësi të numrit total të përfituesve të PAK-ut.

Figura 103. Numri i përfituesve të PAK, 2016

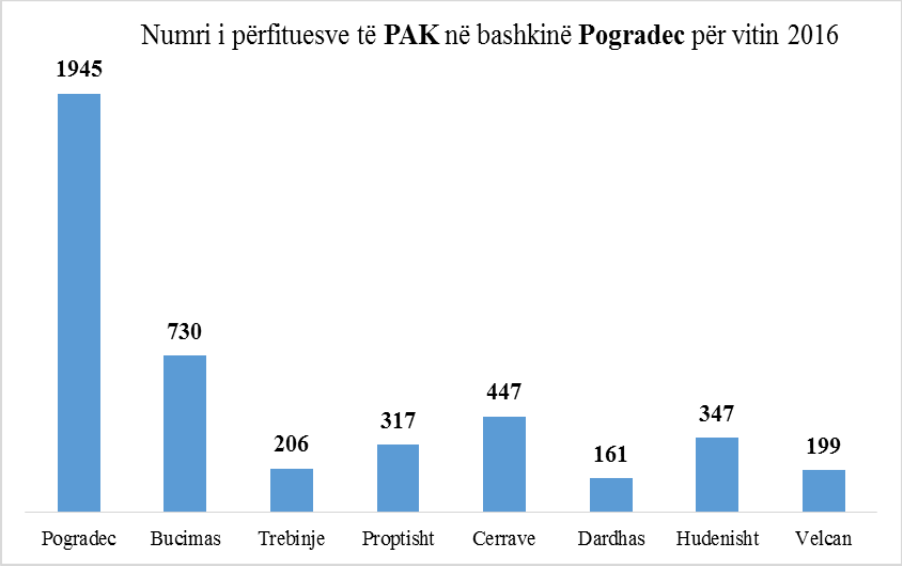

6.2.3 Zhvillimi i shërbimeve të kujdesit social

Shërbimet e Kujdesit Shoqëror, janë pjesë e Programit të Mbrojtjes Sociale. Aktualisht ka mangësi në mbulimin e të gjithë nevojave për shërbime të grupeve vulnerabël në nivel kombëtar. Ndryshe nga skemat e pagesave të NE dhe PAK, sfida këtu është ngritja e një sistemi shërbimesh të përkujdesit shoqëror që mund të mbulojë më gjerë nevojat e grupeve në nevojë për shërbime shoqërore të integruara dhe efikase, veçanërisht në zonat rurale dhe jo vetëm në ato urbane.

Shërbimet të kujdesit shoqëror të specializuara janë siguruar nga organizatat jofitimprurëse e financuara në baza vullnetare ose nga partnerët. Shërbimet mund të gjenden kryesisht në zonat e mëdha urbane (90% janë në zonat urbane) dhe 75% e tyre përqendrohen në zonat perëndimore dhe qendrore të vendit. Shërbimet e kujdesit social përbëjnë një përqindje të vogël (më pak se 5%) të shpenzimeve totale të Fondit për mbrojtjen sociale ku pjesën më të madhe të shpenzimeve vjetore e zënë Ndihma Ekonomike dhe PAK.

Krijimi dhe ngritja e një sistemi funksional dhe efektiv të kujdesit shoqëror (e një pakete bazë të shërbimeve) të bazuar në parimin e decentralizimit dhe deinstitucionalizimit, për përfshirjen e grupeve vulnerabël në programet e mbrojtjes sociale, mbetet sfida kryesore për shërbimet e kujdesist shoqëror. Ndërgjegjësimi i bashkive si dhe financimi i tyre janë çështje kyçe, si dhe mbulimi i të gjithë territorit të Bashkive me këto shërbime, një planifikim më i mirë është i domosdoshëm për të ndihmuar dhe procesin e financimit, si dhe trajnimi i stafit që punon me çështje sociale.

Observim

Shoqatat aktive në qytetin e Pogradecit: “Drita e Shpresës”, “Unë Gruaja”, “Shkolla Amaro – Tan (pjesë e organizatës Nehemia)”, “Fëmijët jetimë”. Kryesisht organizatat aktive në qytetin e Pogradecit ofrojnë shërbime sociale në fusha të ndryshme si psh:

Mbështetje për komunitetin Rom dhe Egjiptian; mbështetje për target grupin e persona që janë të gjymtuar duke i pajisur ato me proteza; mbështetje social-psikologjike për personat e dhunuar fizikisht, emocionalisht dhe psikologjikisht; lobim në institucionet vendore dhe qendrore të vendit për të drejtat e barazisë gjinore; mbështetje të fëmijëve jetimë; mbështetje për fëmijët e komunitetit Rom dhe Egjiptian

Barazia gjinore

Bashkia Pogradec ka sot zyrën për barazi gjinore dhe luftë kundër dhunës në familje, e cila mban një databazë për evidentimin dhe trajtimin e rasteve të dhunës në familje, si dhe bën rakordimin e veprimeve midis institucioneve shtetërore dhe OJF, për rastet e lëshimit të Urdhrave të Mbrojtjes dhe Urdhrave të Menjëhershëm të Mbrojtjes. Kjo njësi grumbullon dokumentacionin përkatës, për dhunë në familje dhe bën përpjekje për t'i shpërndarë institucioneve sipas destinacionit dhe veprimtarisë së tyre në ndihmë të grave dhe familjeve në nevojë.

Janë ngritur strukturat e nevojshme të identifikimit të rasteve, të trajtimit të problemeve të ndryshme, të përgjegjësve për zbatimin e ligjit dhe vendimeve e udhëzimeve të dala prej tij, informohen viktimat e dhunës në familje, ose familjarët e tyre, për shërbimet aktuale ekzistuese, sociale, që shoqata të ndryshme që ofrojnë dhe operojnë në qytet.

Trajtohen me skemën e ndihmës ekonomike, pagesat për viktimat e dhunës në marrëdhëniet familjare, kur ato janë nën efektin e Urdhrit të Mbrojtjes, apo Urdhrit të Menjëhershëm të Mbrojtjes, të përcaktuar me vendim nga gjykata.

Rasteve të dhunës së ushtruar iu ofrohet:

-Konsulencë psikologjike falas, konsulencë ligjore falas, paketë ushqimore dhe veshmbathje në raste të veçanta nga skema NE, kite shkollore për fëmijet e tyre, kur familjet janë në nevojë formim profesional të diferencuar nga zyra e punësimit, konsulencë mjekësore falas.

-Nga ana e punonjësve ngrihet shqetësimi për një përgatitje të një niveli më të lartë teorik e praktik të specialistëve të trajtimit të këtyre rasteve nga ekipi teknik dhe trajnime specifike të aktorëve që trajtojnë rastet e dhunës në marrëdhëniet familjare.

Konkluzione

Drejtoria e Kujdesit Social, duhet të marë një rol të rëndësishëm për të verifikuar Situatën Sociale të Bashkisë duke pasur një situatë të qartë për rastet e familjeve që trajtohen me ndihmë ekonomike, PAK, si dhe çdo kategori familjesh ose individësh në nevojë. Vetëm duke pasur një situatë të qartë mund të planifikohen masa që mund të meren në vazhdim.

Është shumë e rëndësishme të bëhët një Plan Social, për të gjithë kategoritë në nevojë me të gjithë shërbimet që i nevojiten komunitetit, si dhe një kostim të këtij plani. Problemi i migrimit nga zonat rurale në urbane për shkak të varfërisë, duhet të evidentohet qartë në mënyrë që Bashkia të marë masa për uljen e saj. Numri i shoqatave që punojnë në qytetin e Pogradecit është shumë i ulët. Kategoria për të cilat ato ofrojnë shërbime është shume e limituar, Drejtoria e Kujdesit Social duhet të ketë një databazë me të gjitha shërbimet që duhet të ketë në bashkinë Pogradec dhe shoqatat që i mbulojnë këto shërbime.

Gjithashtu, të shikohet mundësia që Bashkia të krijojë këto shërbime dhe duke përdorur bashkëpunime të ndryshme me shoqata private të specializuara në fusha të ndryshme, për të plotësuar spektrin e shërbimeve, si dhe duke vënë në dispozicion asete vendore për të ngritur qendra të ofrimit të shërbimeve të ndryshme, si dhe shtimin në buxhetin e saj të zërit të investimeve dhe në fushën sociale, me politika të qarta për mbështetjen e kategorive në nevojë, zgjerimin e mundësive për aftësim dhe punësim për kategoritë në nevojë.

KRIMINALITETI

Veprat penale

Ne mungese te te dhenave per veprat penale ne nivel bashkie, jane perdorur te dhenat per Qarkun e Korces si nje e dhene e perafert. Në nivel rajonal, qarku Korçë ka një statistikë prej 39 krime kundër personit, e cila krahasuar me nivelin e përgjithshëm të Shqipërisë është në një normë mesatare si raport me qarqet e tjerë. Numrin më të lartë të kriminalitetit qarku i Korçës kap me krimet në sferën ekonomike ku përfshihen plot 175 të tilla brenda vitit 2014.

Figura 104. Veprat penale, 2014 (Burimi: Vjetari statistikor 2015 Instat)

Qarku	Kundër Personit	Kundër Pronës	Krime për Trafiqet e Paligjshme	Krime në fushën e drogës	Krime ekonomike financiare	Krime në fushën e korrupsionit	Krime në fushën e pastrimit të parasë	Akte kundër rendit dhe standardeve të sjelljes
Tiranë	95	34	171	565	616	299	108	6706
Korçë	39	4	49	120	175	44	26	1231

PAPUNËSIA

Papunësia mbetet një nga problemet më serioze me të cilin përballet Shqipëria në përgjithësi. Ky problem, gjykuar nga të dhënat, duket se është edhe më i theksuar në rastin e bashkisë së Pogradecit. Përpara se të kalojmë në një analizë më të detajuar të shifrave të papunësise sipas njësive administrative duhet theksuar një çështje e përkufizimit të kategorive të punësimit.

Së pari INSTAT përdor dy lloje të dhënash mbi tregun e punës:

-Të dhëna administrative *(Zyrat e Punës)*

-Të dhëna nga anketa e punës

Të dyja burimet kanë nevojë për një trajtim të kujdesshëm kur u referohemi shifrave. Në rastin e të dhënave administrative janë dy probleme me perkufizimin

i) Te papunë quhen ata të cilët janë regjistruar në zyrat e punes si të tillë. Pra çdo person i cili nuk është i regjistruar atje nuk llogaritet në segmentin e të papunëve.

ii) Çdo person në fshat që ka tokë/arë konsiderohet i punësuar (pavarësisht sezonalitetit apo mundesisë që me këtë tokë të mund të mbajë gjithë familjen).

Në rastin e të dhënave nga anketa e punës gjithashtu ka një problem me perkufizmin. **Të punësuar**, sipas INSTAT konsiderohen persona që kanë kryer një punë qoftë dhe një orë kundrejt një page ose përfitimi gjatë javës së referencës (një javë). Konceptin në këtë rast e "deformon" disi ideja e punës që bëhet në fermën/tokën e vetë personit pasi konsiderohet i punësuar qoftë edhe sikur të ketë punuar pak gjatë javës së referencës. Keta persona që punojnë në tokën e tyre, edhe nëqoftëse prodhojnë vetëm per vetëkonsum (pra nuk shesin prodhimet e tyre) konsiderohen të punësuar.

Te dhënat më të plota për papunësinë të cilat shkojnë deri në nivel njësie administrative për Bashkinë e Pogradecit vijnë nga Censusi 2011. Harta e mëposhtme tregon gjendjen e papunësisë në bashkinë e Pogradecit sipas njësive administrative.

Figura 105. Niveli i papunësisë (Burimi: CENSUS, 2011)

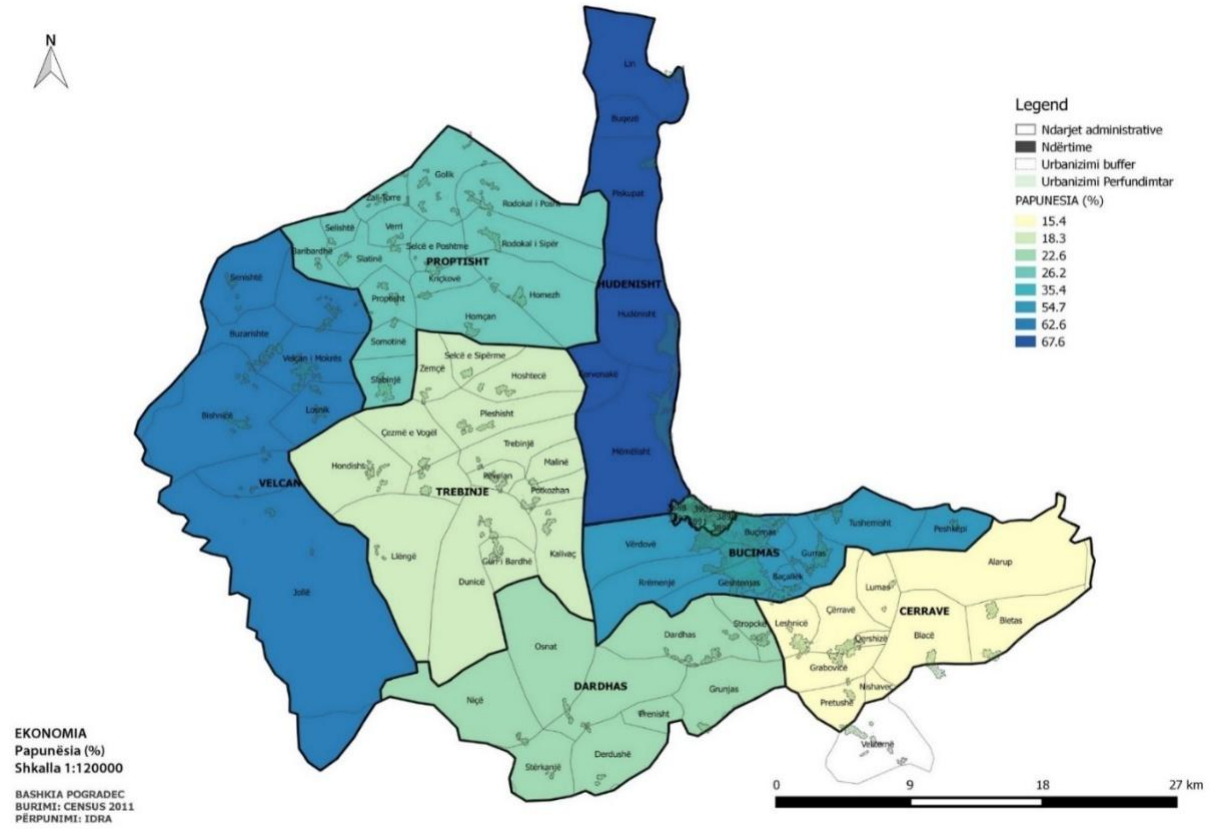

Sipas këtyre të dhënave, papunësia është në nivele shumë të larta të deklaruara për njesitë administrative. Per qytetin e Pogradecit, kjo shifër sipas Censusit 2011 është 35%, 6 pikë përqindjeje më lart se mesatarja kombëtare që është **<u>në nivelin 29%.</u>** Ndërkohë që për disa njësi administrative shkon mbi 50% (Buçimas – 54.7%, Velçan – 62.6% dhe Udënisht – 67.6%).

Figura 106. Shkalla e papunësisë sipas njësive administrative (Burimi: CENSUS, 2011)

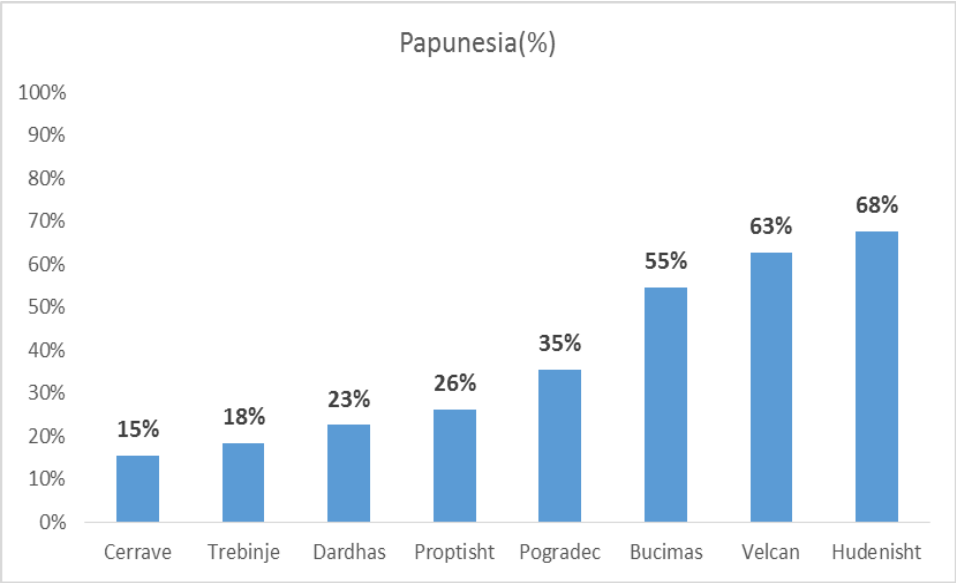

Sidomos dy prej këtyre njësive meritojnë vëmendje të veçantë në analizë.

- **Buçimas**, është njësia pranë qytetit të Pogradecit, e cila ka njohur edhe si e vetme, rritje pozitive të popullsise gjate ketyre 20 viteve. Pra popullsi nga zona të tjera më të largëta kanë zbritur në Buçimas në kërkim dhe me shpresë të oportuniteteve më të mira për punë dhe jetesë. Ndërkohë që niveli i lartë i papunësise tregon se oportunitetet mesa duket, pavarësisht lëvizjeve migratore të brendshme nuk janë të shumta në këtë zonë.

- **Udënisht** është njësia adminsitrative që shtrihet pothuajse e gjitha në breg të liqenit të Ohrit. Fakti që papunësia në këtë njësi me akes të menjëhreshëm në liqen, është kaq e madhe (67.6%) tregon së paku që liqeni nuk ka asnjë ekonomi për t'ju ofruar banorëve të tij. Pra nuk gjeneron të ardhura për atë popullsi që shtrihet në breg të saj. Kjo gjë duhet të marrë parasysh në planin e përgjithshëm vendor për këtë zonë me anë të trajtimit të oportuniteve për ekonominë e liqenit.

Shifrat jane edhe me alarmante kur analizohet te dhenat per papunesive e te rinjve (15-24 vjec) ne zone. Sipas ketyre te dhenave te paraqitura ne grafikun e meposhtem, ne qytetin e Pogradecit, pothuajse 7 ne 10 te rinj jane te papune dhe kjo shifer shkon edhe 9 ne 10 te rinj ne njesine e Udënishtit.

Figura 107. Papunësia e të rinjve (Burimi: INSTAT)

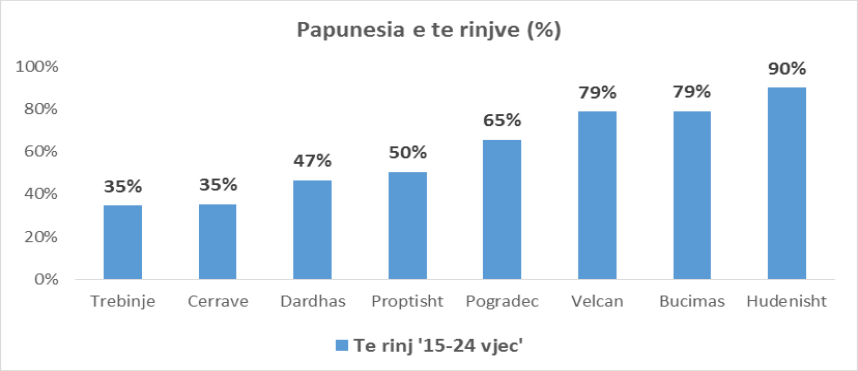

Duke analizuar të dhenat më tej, del se pikërisht në njësitë të cilat raportojnë nivele më të ulëta te papunësisë (Çërravë, Trebinjë, Proptisht dhe Dardhas), edhe raporti i atyre që janë të vetëpunesuar (lexo – në bujqësi/blegtori) është më i lartë se sa të punësuarve me pagë. Mbi 70% e atyre që janë të punësuar në keto zona deklarojnë të jenë të vetëpunësuar (shiko grafikun më poshtë). Nga njëra anë në lidhje me planin e përgjithshem vendor ky mund të jetë një potencial interesant për të stimuluar këta sektorë, por nga ana tjetër mund të jetë edhe çështje e mungesës së oportuniteteve të tjera për punësim.

Figura 108. Struktura e të punësuarve me pagë vs. të vetëpunësuarve

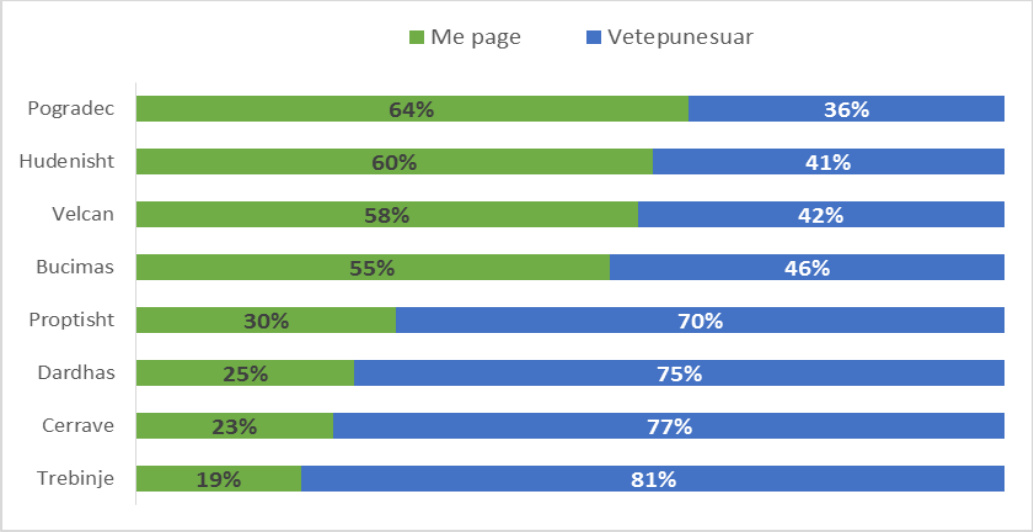

Punësimi ne bujqësi në njësitë adminsitrative ku ka më pak papunësi të deklaruar konfirmohet edhe nga të dhënat e strukturës së punësimit sipas sektoreve po nga Censusi 2011. Në njësitë Proptisht, Trebinjë, Çërravë dhe Dardhas përqindja e të punësuarve në bujqësi varion nga 58% deri në 68% të totalit të të punësuarve.

Figura 109. Punësimi sipas sektorëve

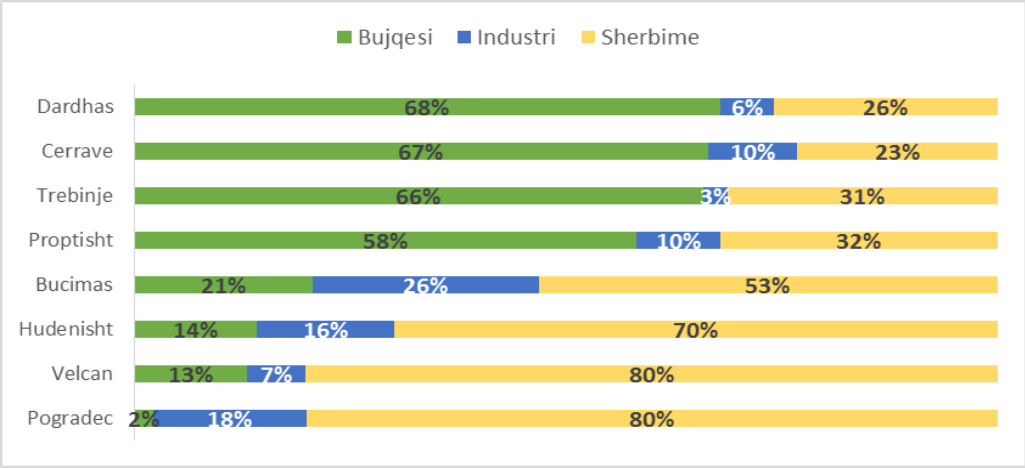

Struktura e të punësuarve sipas arsimit tregon një lidhje të drejtpërdrejtë midis njësive që kanë të vetëpunësuar në bujqësi dhe nivelit arsimor më të ulët të të punësuarve. Pikërisht në Trebinjë, Çërravë, Proptisht dhe Dardhas, niveli arsimor i të punësuarve është më së shumti me arsim 8-9 vjeçar ose më pak. Kjo është një shenjë që pavarësisht faktit që njerëzit në këto zona janë të zënë me punë në bujqësi apo blegtori (të vetëpunësuar) niveli i kualifikimit të tyre le për të dëshiruar.

Figura 110. Niveli arsimor (Burimi: CENSUS, 2011)

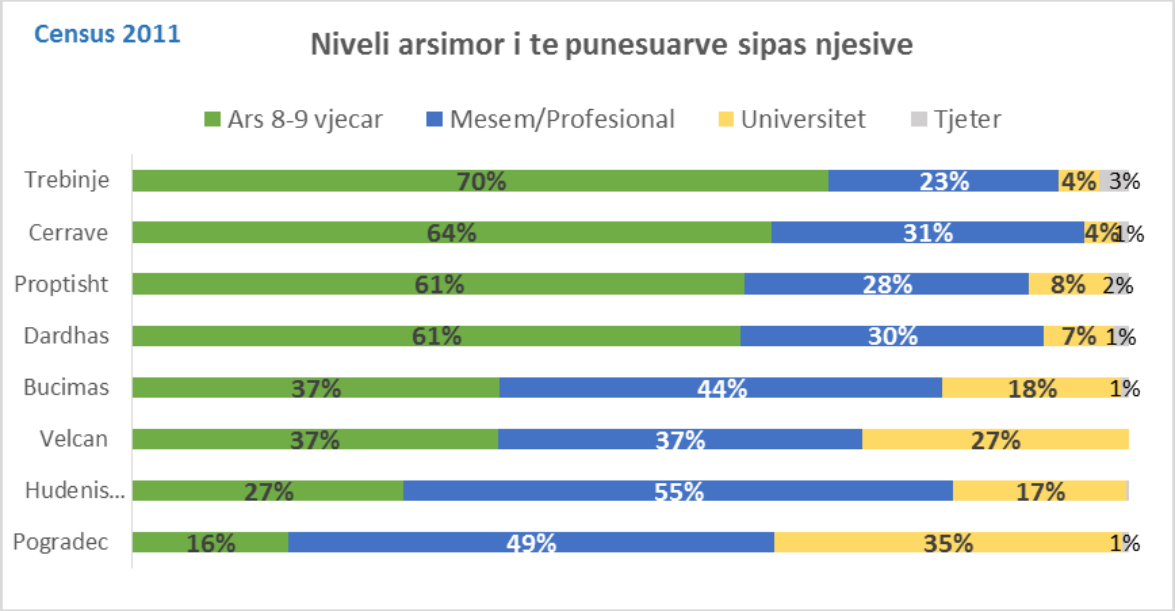

Figura 111. Të ardhurat sipas NjA

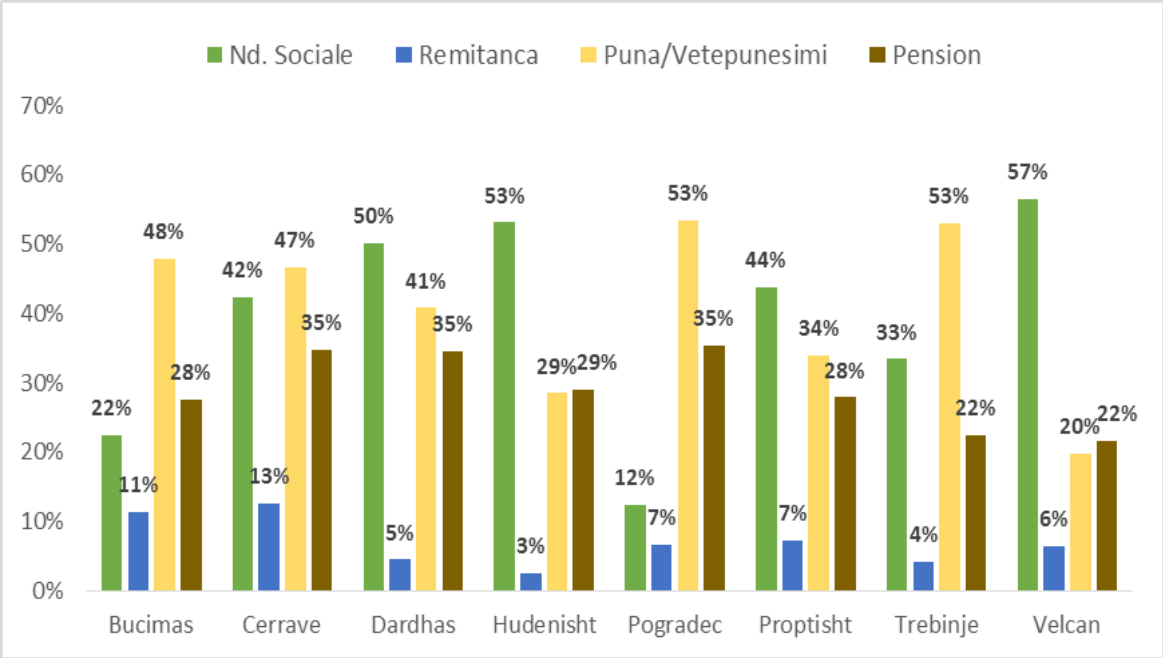

Figura 112. Punëkerkues sipas grupmoshave

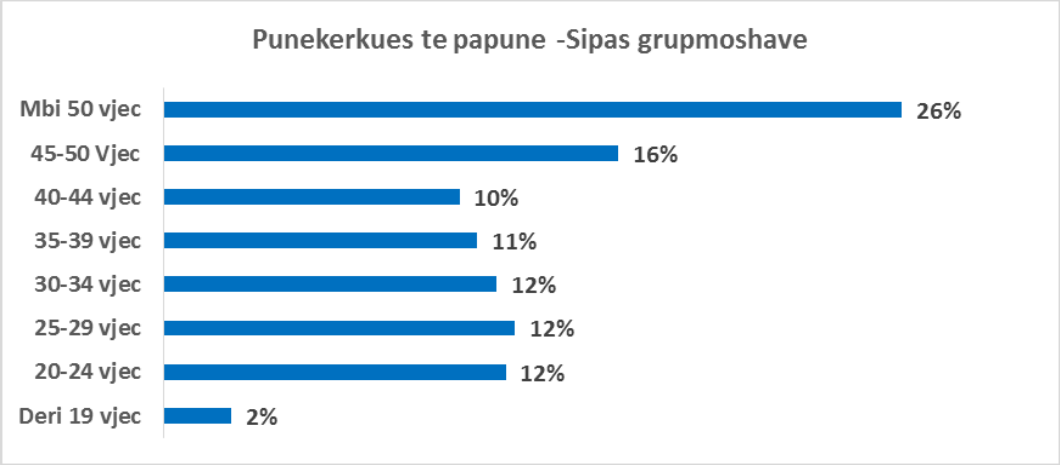

Nga grafiku i mësipërm vihet re se përqindja më e lartë e punëkërkuesve të papunë rreth 25,5 % është mosha mbi 50 vjeç.

Figura 113. Grupet e Papunesisë

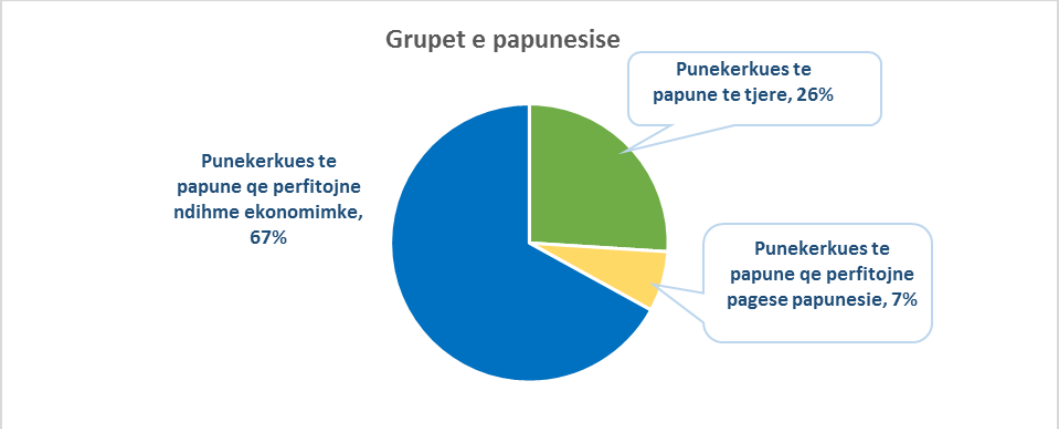

Nga grafiku i mësipërm vihet re se ka një përqindje relativisht të ulët të punëkërkuesve të papunë me arsim të mesëm-profesional dhe me arsim universitar. Shkollimi profesional, sidomos në fushat specifike që ka tregu i punës i Pogradecit (psh. turizmi, aqua-kultura, bujqësia etj.) do të ishte element nxitës i punësimit.

Figura 114. Ndihmë ekonomike sipas grupmoshave

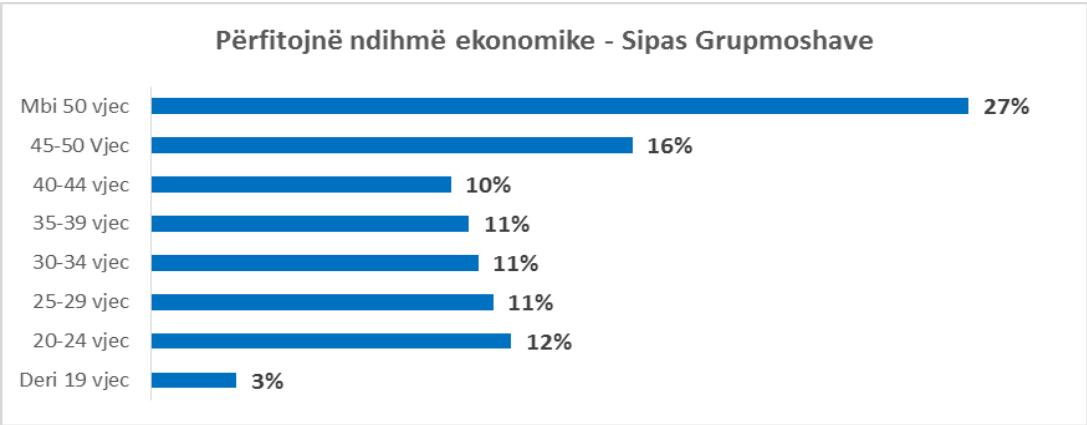

Figura 115.

Punëkerkues afatgjatë

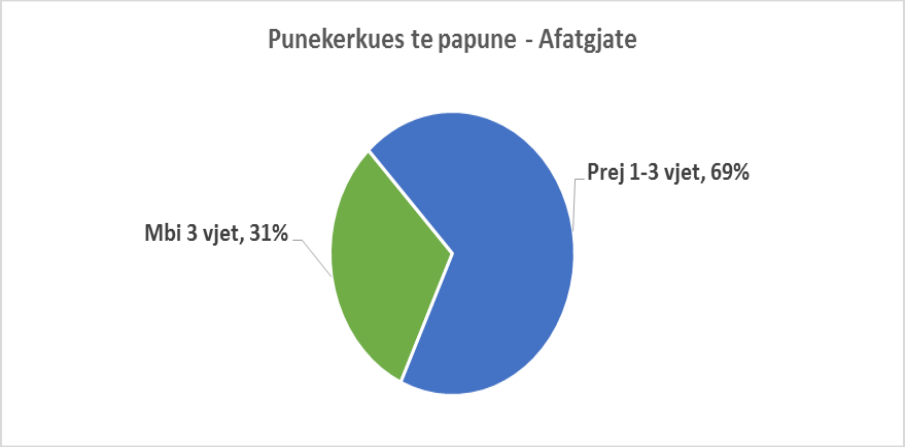

Figura 116. Sistemi arsimor, ndarja sipas kategorive

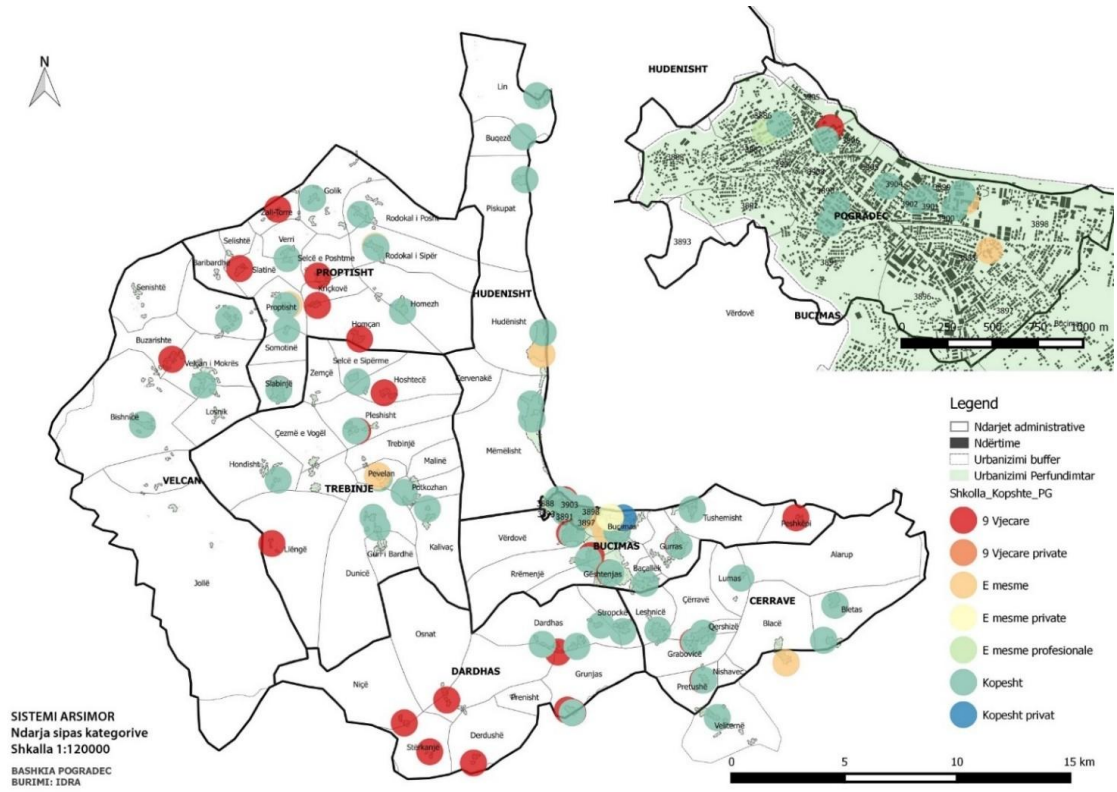

Figura 117. Sistemi arsimor, numri i nxënësve

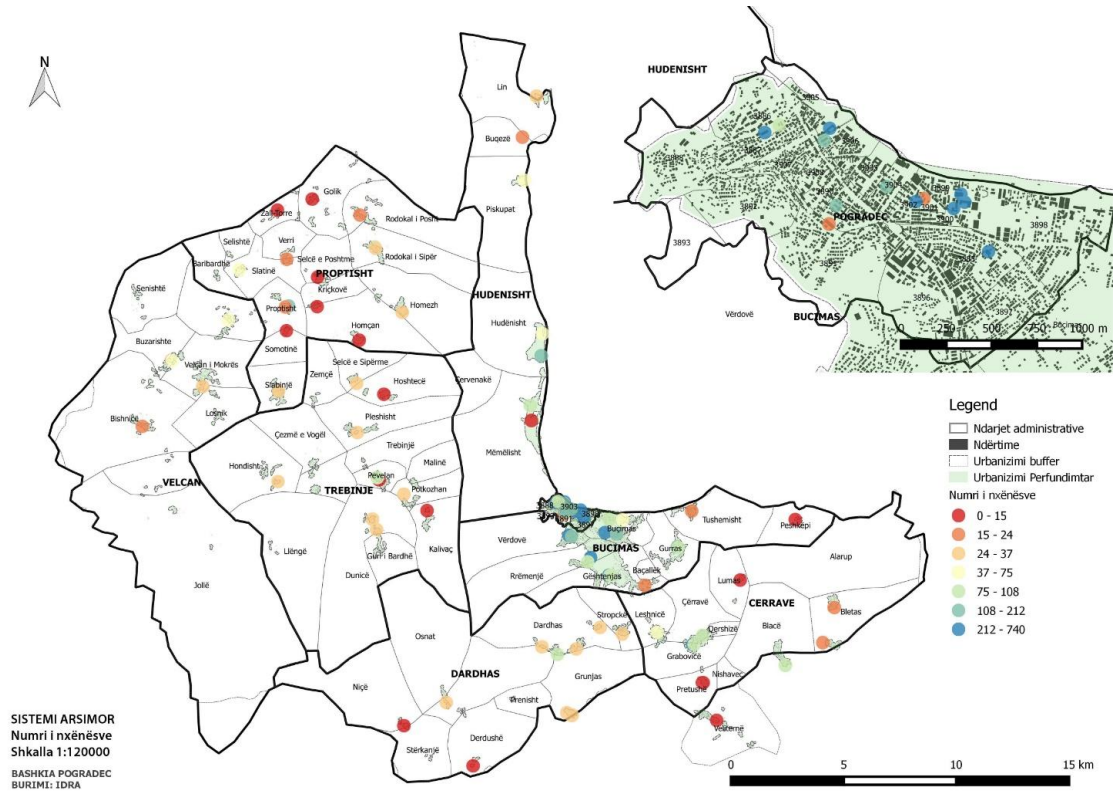

Figura 118. Analfabetizmi

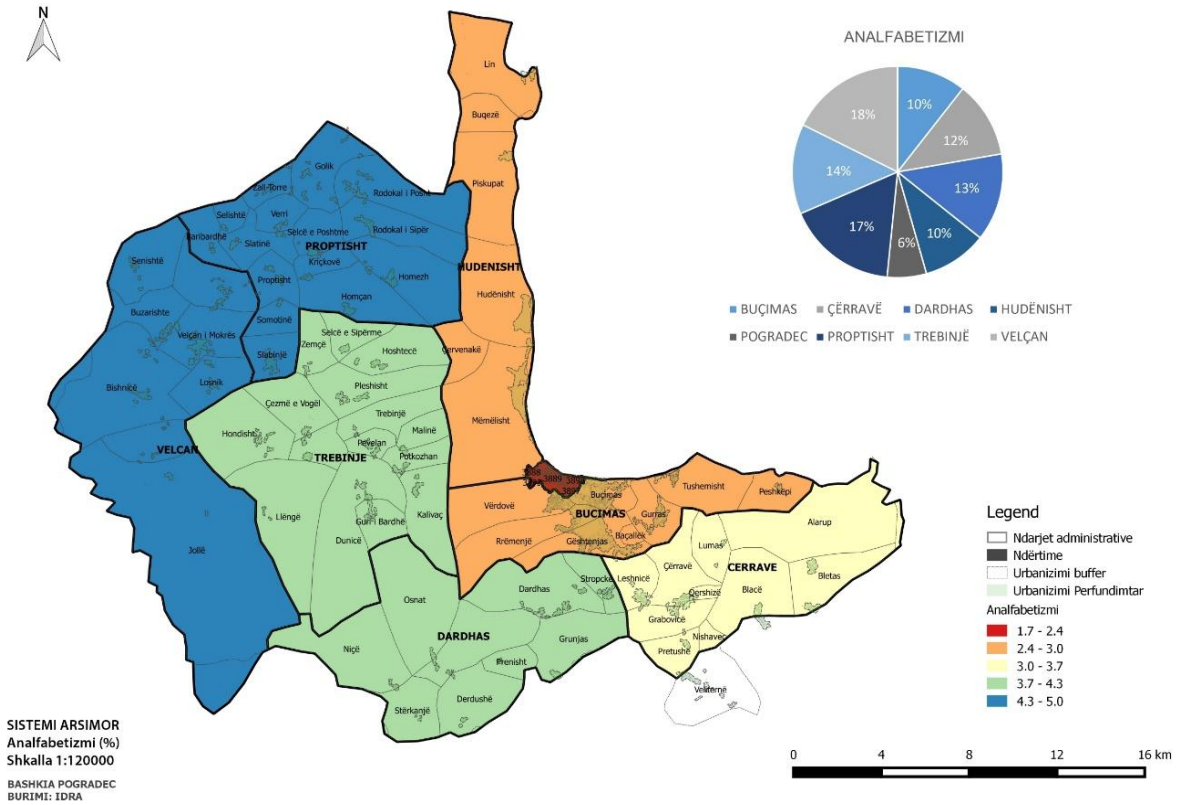

Sipas hartës së mësipërme, njësia Velçan ka përqindjen më të lartë të analfabetizmit, në të gjithë Bashkinë e Pogradecit. Institucione arsimore kjo zonë ka 4 kopshte, nga të cilët 2 nuk kanë edukatore, shkolla 9-vjeçare 5, shkollë e mesme 1. Numri i banorëve të njësisë Velçan është 3359, nga të cilët (0-14 vjeç) është 666. Ndërsa në këtë bashki, përqindjen më të ulët të analfabetizmit e ka qendra Pogradec me një popullsi 38 901. Në këtë njësi janë gjithsej tetë kopshte, nga të cilat pesë janë publike dhe tre private. Numri i 9-vjeçareve është tetë, nga të cilat pesë janë publike dhe tre private. Shkolla të mesme janë pesë, tre publike dhe dy private. Nuk ka në këtë bashki asnjë çerdhe (fëmijë 0-3 vjeç).

Nishaveci nuk ka shkollë, pasi është jashtë funksionit dhe e amortizuar (është bërë një projekt për investim). Në Blacë, Çërrave dhe Petrushë janë nga 2 shkolla. Kopshtet janë brenda shkollave përgjithësisht.

Tabela 19. Numri i nxënësve sipas NjA

Njesia Administrative	Numri I nxenesve
Buçimas	**2083**
Çërrave	**844**
Dardhas	**254**
Hudënisht	**663**
Pogradec	**2591**
Proptisht	**545**
Trebinjë	**299**
Velçan	**311**

Tabela 20. Numri i nxënësve, shkolla të mesme

	Shkolla të mesme	Nga klasa X-XIII -Gjithsej
1	MUHARREM ÇOLLAKU	707
2	GJERGJ PEKMEZI	710
3	ENVER QIRAXHI	148
4	ENVER QIRAXHI	10
5	ENVER QIRAXHI	167
6	14 ENGJËJT	253
7	QEMAL BAZELLI	301
8	QEMAL BAZELLI	54
9	REXHEP XHEMOLLARI	89
10	DËSHMORËT E POJSKËS	130
11	RODOKAL SIPËR	94
12	SELIM GJONA	154
13	3 DËSHMORËT	81
14	VELÇAN	109
15	NEHEMIA	91
16	RILINDJA	77

Konkluzione

Nga relacionet dhe takimet me sektorin e Arësimit në Bashkinë Pogradec, vihet re se ka zona në të cilat frekuentimi i shkollave është mjaft i ulët, ka institucione ku nr i fëmijëve shkon në 10 fëmijë, ky është një fenomen që ndodh në disa zona rurale.

Ka raste ku është për shkak të migrimit të familjeve dhe ka një numër të vogël fëmijësh. Ka raste ku nuk mund të përdoren një shkollë për dy fshatra kufitarë dhe ku mund te jetë më eficiente tu sigurohet fëmijëve transporti për të mos mbajtur shkolla hapur me pak mësues dhe fëmijë.

Sektori i Arsimit pranë Bashkisë duhet të njohë mirë gjëndjen numrin e fëmijëve për rregjistrim, për të mos marrë vendime të nxituara gjithësesi për ndryshimin e destinacinionit të objekteve arësimorë. Ka raste kur këto institucione mund të përdoren për shkolla profesionale, qëndra shëndetësore etj. Në të gjitha sugjerimet e bëra do të një njohje të mirë të terrenit, të kontigjentit të fëmijëve për shkollim,dhe planifkimit dhe shpërndarjes së mirë të kapacitetit.

Në zonat rurale, gjendja e analfabetizimit duhet eleminuar, arësimi i detyrueshëm 9 vjecar duhet të jetë një prioritet për Bashkinë pasi këta banorë pa arësim sdo të kenë mundësi të përfitojnë nga mundësitë që i jepen pa shkollim, vecanërisht brezat e rinj.

Në Pogradec, ka disa shkolla me mbi kapacitet, me turne dhe ndërkohë ka asete të identifikuara si mundësi për shkolla të tjera, për të shpërndarë këtë kapacitet. Gjithashtu ka nevojë për hapjen e shkollave të reja.

Pogradeci ka vetëm një cerdhe në të gjithë Bashkinë, hapja e institucioneve të tilla lehtëson nënat për ti dhënë mundësi për punësim. Prandaj është e domosdoshme tu krijohen këto mundësi.

Në lidhje me kopshtet, ka pak kopshte me dreke dhe ka një rritje të kërkesëspër këto institucione arësimore. Eshtë e rëndësishmë të parashikohet nga Bashkia nevojat për vitet në vazhdim dhe të lirohen hapësirat e zëna aktuale nga banorë të ndryshëm, dhe planifikimi për institucione të tjera

arësimore në zonat ku ka më shumë nevojë. Në zonat e banuara duke ju siguruar qytetarëve të bashkisë afërsi me këto institucione, ose trasnport të siguruar për fëmijët si në rastet e fshatrave fqinje.
Arësimi profesional, duhet të jetë nën kujdes të Bashkisë Pogradec, të investojë në këto asete, të mos i ndryshojë destinacionin, të nxisë rritjen e kapaciteteve në to pasi është një investim për të ardhmen e qytetit.

SHËNDETËSIA

Bashkia Pogradec është dhe njësia që ka mbulimin më të madh me qëndra shëndetësore. Numri i qendrave të kujdesit shëndetësor që gjenden në këtë njësi janë:

-***Qendra Spitalore Pogradec***

-***Materniteti Pogradec***

-***Poliklinika***

-***Konsultori i fëmijës (1 ambient)***

-***Konsultori i gruas (1 ambient)***

-***Qendër shëndetësore për lagjen 1-2 injeksione (1 ambient)***

-***Qendër shendetësore për lagjen 3-4 injeksione (1 ambient)***

Njësia administrative Buçimas ka në territorin e saj tetë qendra të kujdesit shëndetësor, praktikisht një për çdo fshat.

Njësia administrative Çërravë ka po të njëjtën mbulim për numër fshatrash, 11. Numri total i doktorëve është 3. Këta të fundit mbulojnë territorin sipas ndarjes së mëposhtme:

Çerravë, Leshnicë, Lumas, Qershizë – 1 Doktor

Petrushë, Grabozicë, Nishavec – 1 Doktor

Blacë, Alarup, Bletas – 1 Doktor

Në Çerrave është poliambulanca me 3-4 infermierë dhe 1 doktor, që mbulon dhe Leshnicën, Qershizën dhe Lumasin në ditë të caktuara. Infermiere nuk ka në Lumas, për punë pagese nga Komuna. Kompetenca aktuale e Komunës është për mirëmbajtje, jo për emërime.

Njësia administrative Trebinjë ka në total 7 qendra shëndetësore, nga të cilat veçohet ekzistenca e një spitali dhe 6 qendrat e tjera janë funksionale.

Njësia administrative Udënisht ka pesë qendra shëndetësore, të cilat i mbulojnë vetëm 3 doktorë.

Njësia administrative Velçan ka një qendër shëndetësore të madhe.

Njësia administrative Proptisht, në Selishtë dhe Baribardhë nuk ka qendër shëndetësore. Fshatrat e tëra kanë nga një dhomë, por janë funksionale.

Konkluzione:

Si një funksion që pritet të delegohet, qëndrat shëndetësorë duhen pasur kujdes të evidentohen, dhe të dihen nevojat e fshatrave vecanërisht për këto qëndra, për ti ardhur në ndihmë nevojave të qytetarëve e vecanërisht gruas dhe fëmijëve në zonat rurale.

6.3 Aspektet ekonomike

6.3.1 Identiteti ekonomik i Bashkisë Pogradec

Numri i bizneseve te vogla dhe te mesme te regjistruara eshte 925.

Nga analiza e te dhenave të marra deri tani për bizneset e vogla , vihet re se numri i përgjithshëm i tyre është 925. Nuk ka të dhënat të mëparëshmë për numrin e biznesve për t'ju referuar dhe bërë krahasime nëse është rritur ky numër ose jo nga viti në vit. Nuk kemi një kategorizim të mirë të bizneseve sipas fushave për të parë dhe Identitetin ekonomik të zonës, por vihet re se dominojnë me rreth 62 % të numrit të përgjjithshëm, kryesisht bar - bufe - restorante, ushqimore dhe sherbime. Kategoria Indurstri nuk kuptohet qartë se cfarë përfshin.

Nga të dhënat e sjella nuk kuptohet qartë nëse janë të përfshira dhe të dhënat e Njësive Administrative për bizneset që operojnë aty. Ndërkohë, nga të dhënat paraqitet një aktivitet si Peshkimi apo Mjete Peshkimi ne nje qytet si Pogradeci jane te regjistruar vetem 1. (me e plote eshte tabela aneks 1), dhe në njësitë administrative raportohet për aktivitete si varka te licensuara etj. Mos verifikimi i mirë i zonës në lidhje me bizneset formale dhe informale që operojën në Bashkinë Pogradec, sjell efekt në mbledhjen e taksave dhe tarifave, qër përbëjnë rreth 45 % të të ardhurave të Bashkisë.

Figura 119 . Biznese të vogla dhe të mëdha

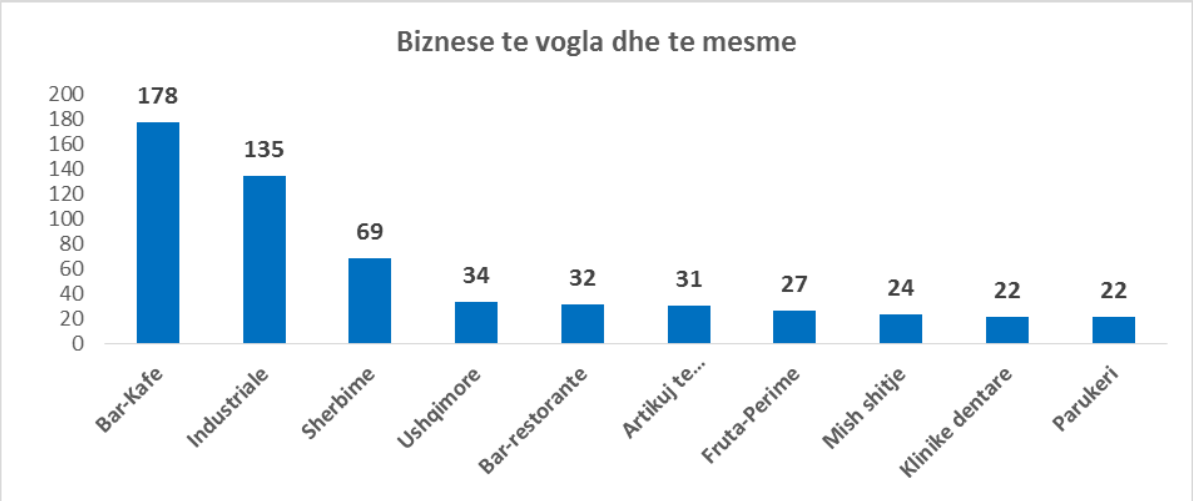

Numri i bizneseve te mëdha të regjistruara është 139

E njëjta situatë paraqitet dhe me bizneset e mëdha. Nuk ka një detajim të mirë të pjesës Industriale, për të parë identitetin ekonomike të zonës. Nuk vihet re asnje Investimi i huaj nga kompanitë që ka në terren.

Nga mos koordinimi i shifrave për disa nga bizneset, po marim një shembull për agjencitë turistike apo hotelet, duket se Bashkia nuk e ka shumë të verifikuar situatën në terren të Bizneseve. Nuk ka një raportim të saktë të mënyrës si verifikohet potenciali i mundshëm, për të mbledhur të ardhurat, Verifikimi periodik i terrenit, si dhe parashikimi i qartë e real i të ardhurave për t'u mbledhur.

Figura 120. Bizese të mëdha

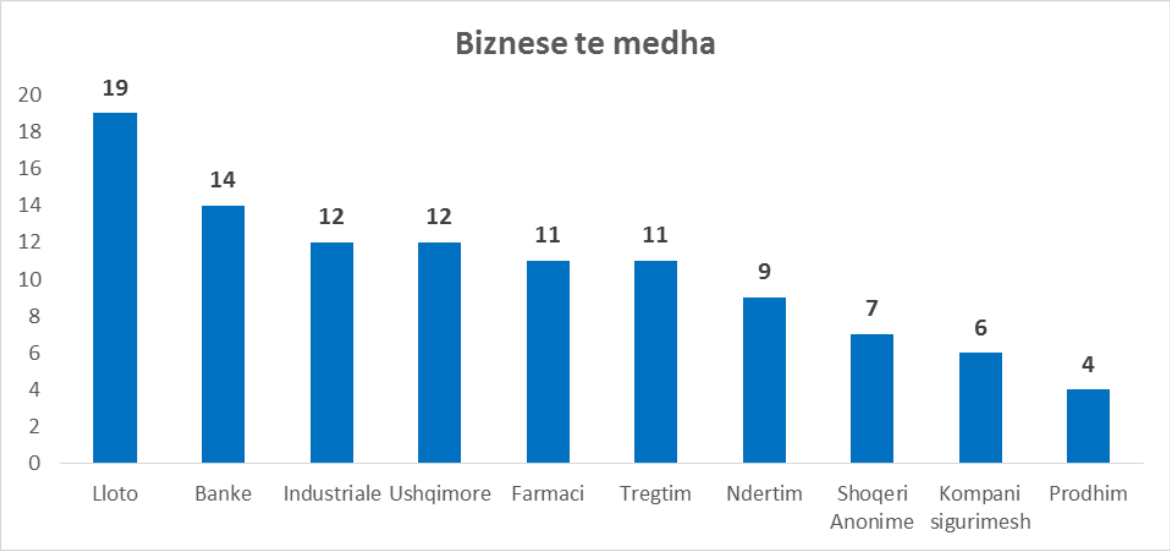

Sistemi që përdoret për mbledhjen e detyrimeve nuk funksionon më prej disa viteve. Çdo verifikim bëhet akoma më i vështirë në mungesë të një sistemi, si marja e statistikave për të bërë studime, krahasime si dhe planifikime të mundshme etj.

Figura 121. Biznes i vogël qyteti i Pogradecit

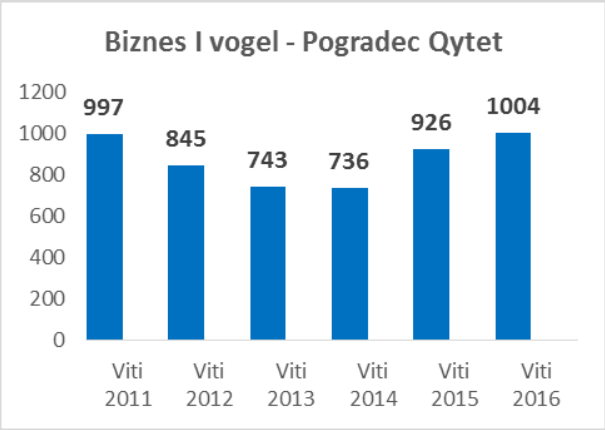

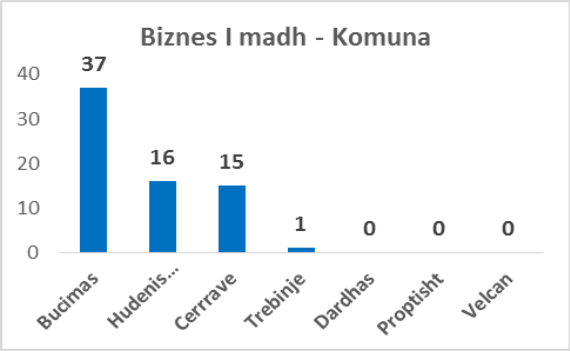

Figura 122. Biznes i madh Njësi Administrative

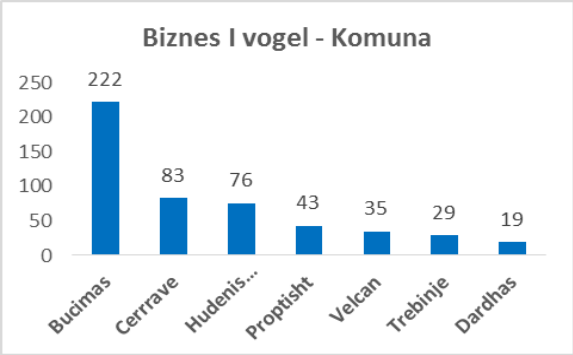

Figura 123. Biznesi i vogël Njësi Administrative

Konkluzione

Sic vihet re dhe nga tabelat e mëposhtëme krahasuese, vihet re se numri i bizneseve te medha ka pasur një rënie nga viti 2011, dhe deri ne vitin 2015 ka arritur nivelin me të ulët në rënie, i njëjti fenomen dhe për biznesin e vogël që ka shënuar pikën më të ulët në vitin 2014. Por biznesi i vogël ka një rritjen në dy vitet e fundit të ndjeshme në Pogradec. Mendohet që dhe prishjet e lokaleve për shkak të rregullimit të rrugës kanë pasur efektin e tyre në uljen e numrit të bizneseve.

Për sa i takon komunave Bucimasi, Udënisht, Çërrava vihet re te kenë dhe numër biznesesh të rregjistruar më shumë se njësitë e tjera administrative.

Për sa i përket Njësive Adminsitrative një veçori në lidhjë me aktivitet e tyre Bujqësore, është mos rregjistrimi i Fermerëve lokale në skemën e subvencione që bën të mundur Ministria e Bujqësisë. Mungesa e rregjistrimit të tyre, nuk u krijon mundësi fermerëve që të grumbullohen produkete e tyre nga pikat e caktuara të grumbullimit, dhe blerjen e produkteve me çmimet e stimuluara, sipas zonave. Heqja e kasës fiskale është një tjetër oportunitet që i ofrohet fermerëve për të rritur mundësinë e përfshirjes në skemat e subvencionit. Por ndihma e Bashkisë është e pashmangshme.

6.3.2 Bujqësia

Bujqësia e hershme

Zona e Mokrës, edhe pse malore, ka qenë që në shekullin IV-II para erës sonë një zonë me zhvillim ekonomik e shoqëror relativisht të lartë dhe njëkohësisht me rëndësi të madhe në Ilirinë Juglindore. gjatë mesjetës dhe deri në fillim të shekullit të XX bujqësia ishte mjeshtëria dhe veprimtaria kryesore e pjesës dërmuese të popullsisë në zonën e Pogradecit, si pjesë e rajonit të Korçës, që merreshin me kultivimin e bimëve të arave, pemëtari, vreshtari dhe blegtori. Para periudhës së çlirimit bujqësia në bashkinë e Pogradecit ka qënë shumë pak e zhvilluar dhe kryesisht në mënyrë primitive. Në peridhën komuniste sistemi bujqësor u organizua nëpërmjet kooperativave bujqësore. Kjo periudhë përkon me zhvillimin më të madh të sektorit të bujqësisë. Në vitin 1964 numërohen të jenë 35 kooperativa. Ky zhvillim i vrullshëm i sektorit të bujqësisë në bashki lidhet me punotërinë e kualifikuar, zhvillimin e infrastrukturës bujqësore, përdorimi i plehrave kimike si dhe mekanizmi.
Mbas vitit 1990, si rezultat i ndryshimeve politike dhe shoqërore, bujqësia pësoi një ndryshim të dukshëm si në pronësi, strukturën e prodhimit si dhe në gjerësinë dhe thellësinë e përdorimit të faktorëve të prodhimit.

Fondi i tokës së punuar

Sipërfaqja e tokës bujqësore sipas zërave për vitin 2015 tregohet në tabelën e mëposhtme

Tabela 21. Sipërfaqja e tokës bujqësore

Emërtimi	*Ha*	*Në %*
1.Tokë bujqësore gjithsej :	8137.0	100
Nga kjo:		
-Arë	7470.2	91.8
-Pemtore	406.1	5.0
-Vreshta	260.7	3.2

Sikurse shihet në njësitë e administrative sipërfaqja e tokës arë përbën mbi 92 për qind të tokës bujqësore, gjithsej dhe vetëm 8 për qind përbëhet nga pemëtari dhe vreshta. Kjo do të përcaktojë dhe strukturën e prodhimit bujqësor. Në qoftë se do të shohim tokën e ndarë sipas Ligjit 7501, rezulton se ajo është në një sipërfaqe prej **8137ha**. Për vitin 2015 rezultojnë rreth **234 ha,** e cila është lënë djerr dhe përbën rreth 3 për qind të tokës së punuar. Nënvizojmë se janë refuzuar nga ndarja e tokave sipas ligjit mbi 9820 ha. që është sipërfaqe shumë e madhe.

Aftësi ujitëse

Në dallim nga zona e Bashkisë Korçë infrastruktura bazë e ujitjes (rezervuarët) nuk pësoj dëmtime serioze. Në fund të vitit 1990 aftësia ujitëse ishte 6700 ose 36.2 për qind të tokës së punuar. Sipas gjendjes së tyre rezultojnë që vetëm rezervuarët Qafë thanë dhe Malinë 1+2 janë në gjendje jo të mirë. Problem i përgjithshëm është gjendja jo e mirë e kanaleve marrës të ujit nga rezervuarët dhe kanalet ushqyes, që në përgjithësi kanë nxjerrë jashtë funksionimit të disa rezervuarë si ai i Qafës së Thanës etj. Me dëmtime serioze ose mos kujdes u shoqëruan stacionet e rëndësishëm të pompimit. Kështu 6 prej tyre janë jashtë funksionit dhe një me difekt. Për të parë se si ka ndryshuar aftësia ujitëse dhe ajo e vaditur mjafton të përmendim, që tani aftësia ujitëse potenciale është **3960 ha**, ajo aktuale **2312 ha** ndërsa sipërfaqja e ujitur **2312 ha**. ***Mungesa e aftësisë ujitëse dhe mandej përdorimi i ujit për vaditje konsiderohet faktor kufizues në prodhimin bujqësor.***

Sipërfaqet e mbjella me bimët e arave,sipas bimëve kanë ndryshuar në krahasim me periudhën para vitit 1989. Kjo shpjegohet para së gjithash me kërkesat e tregut, plotësimi i nevojave për ushqimin e familjes fermere, mundësitë materiale dhe njerëzore për kultivimin e tyre etj.

Tabela 22. Struktura e mbjelljeve në bimët e arave (Ha)

Bimët	*1989*	*2005*	*2013*	*2014*	*2015*
1.Drithra buke	8259	2933	2930	2883	2777
-Grurë	5526	1843	2040	2020	1944
-Misër	1134	970	849	810	775
2.Patate	76	300	330	335	348
3.Perime,bostan	226	380	369	385	400
4.Fasule	855	460	533	528	507
5.Duhan	1155	48	17	18	21
6. Bimë medicinale	-	-	47	50	60
7.Foragjere,tagjira	2813	2710	3285	3293	3340

Zhvillimi i blegtorisë

Blegtoria me të gjithë llojet e saj, është zhvilluar në zonën rurale të Bashkisë Pogradec. Kuptohet që zonën malore zhvillim më të madh kanë pasur blegtoria e imët.

Zhvillimi numerik

Numri i krerëve në njësitë vendore të zonës rurale tregohet në tabelën e mëposhtme.(Krerë)

Tabela 23. Numri i krerëve

Emërtimi	*2005*	*2013*	*2014*	*2015*
1.Gjedhë gjjithsej	12000	8000	9090	9479
-Lopë	9000	6600	7509	7649
2.Të leshta	37000	47000	54681	53261
-Dele	29000	39000	42158	41285
3.Të dhirta	19000	20000	24858	27327
-Dhi	15000	17000	19574	21489
4.Derra	500	1350	1792	1988
-Dosa	----	170	330	326
5.Shpendë	62400	320000	78626	84327
6.Bletë	3400	8000	7985	10167
7.Njëthundrakë	5900	3753	3946	4068

Me përjashtim të numrit gjedhit, numri i krerëve për llojet e tjera të kafshëve është rritur gjatë viteve të tranzicionit. Në krahasim me vitin 1990 tani mbarështohen më shumë të leshta , të dhirta, derra etj.

Mekanika bujqësore dhe mekanizimi

Mos funksionimi i SMT-së solli që mjetet e mekanikës bujqësore të zotërohen nga individët. Në vitin 2015 ishin në inventar **158** traktorë me rrota, **1** me zinxhirë, **142** minitraktorë, **17** autokombajna, **102** makina mbjellëse, **102** freza, etj. Kur flitet për mekanizimin duhet të mbahet parasysh se fshat aktualisht banon dhe punon një numër relativisht i madh i njerëzve të aftë për punë, si dhe relievi i vendit. Shkalla e mekanizimit duke pasur parasysh punimet tregohet në tabelën 40.

Tabela 24. Mënyrat e punimeve

Emërtimi	*Në %*
1. Gjithsej punime	100.0
-Me mekanikë	77.4
-Kafshë	17.1
-Krahë pune	5.5

Duhet thënë se pjesa dërmuese e prashitjeve, vjeljes së prodhimeve, që kërkojnë volume të mëdha pune kryhen kryesisht me dorë. Në këto drejtime mund të shtohet mekanizimi.

Prodhimet në bimët e arave

Kufizimi i sipërfaqeve për bimët kryesore, mbjellja në tokat më të mira ka rezultuar me rritjen e rendimenteve në bimët bazë. Kjo është reflektuar në prodhimet e realizuar.

Emërtimi	*2005 (tonë)*	*2013 tonë)*	*2014(tonë)*	*2015 (tonë)*
1.Drith buke	7675	9547	9894	9371
-Grurë	4359	6634	6940	6564
2.Patate	7200	8512	9837	9590
3.Fasule	577	412	448	412
4.Perime,bostan	9805	8466	9215	9877
5.Duhan	75	16	18	21

Tabela 25. Prodhimet në bimët kryesore të arave

Në përgjithësi prodhimi në bimët e ndryshme në vitet e fundit në tërësi është i stabilizuar me një rritje në patate dhe në perime. Në krahasim me vitin 2005 ka rritje të ndjeshme në drithra, patate dhe perime. Në krahasim me vitin 1989 në vitin 2015 janë prodhuar më pak drithra buke **7792 tonë, por ka rritje të madhe në patate dhe perime.**

Vreshtaria

Në bashkinë e Pogradecit ka mikrofona zona të favorshme nga pikëpamja tokësore dhe klimatike për rritjen e ardhisë dhe prodhimin e rrushit. Të tilla janë kodrat në të majtë të rrugës Plloçë-Çëravë me ekspozim nga jugu çka lejon grumbullimin e një sasie të lartë sheqeri çka influencon në cilësinë e verës, në aromën e rrushit etj. Përveç kësaj edhe mikrozona të tjera në Dardhas, Buçimas, Proptisht. Prodhimi i rrushit tregohet në tabelën e mëposhtme.

Tabela 26. Prodhimi i rrushit

Emërtimi	*2005*	*2013*	*2014*	*2015*
2.Vreshta gjithsej (ha)	228	242.3	247.3	260.7
Në prodhim (ha)	214	232	233	237.6
2.Prodhim rrush gjithsej (ton)	1962	3372	3606	3868

Në vitin 2015 në krahasim me vitin 2005 prodhimi i rrushit është rritur mbi 97%. Komuna Çëravë dhe Buçimas kanë pasur peshën kryesore të prodhimit. Me përjashtim të numrit gjedhit, numri i krerëve për llojet e tjera të kafshëve është rritur gjatë viteve të tranzicionit. Në krahasim me vitin 1990 tani mbarështohen më shumë të leshta , të dhirta, derra etj.

Prodhimet blegtorale

Prodhimet blegtorale tregohen në tabelën 47. (tonë)

Tabela 27. Prodhimet blegtorale

Emërtimi	*2005*	*2013*	*2014*	*2015*
Qumësht gjithsej	20938	17370	33542	21131
-Lope	17453	13650	28638	16274
-Dele	1544	1995	2438	2167
-Dhie	1941	1725	2466	2690
Mish gjithsej	2089	3291	5014	3717
-Gjedhi	1295	1247	2153	1671
-Të imtash	753	1359	2566	1584
-Derri	33	208	223	346
-Shpendësh	8	417	122	116
3.Vezë (000/kokrra)	5192	8344	8733	8882

Gjatë periudhës pas vitit 1990 prodhimet blegtorale kanë tendën e përgjithshme në rritje. Rritje të dukshme ka në krahasim me vitin 1990. Kundrejt tij, prodhimi i qumështit është dyfishuar, prodhimi i mishit është rritur rreth 2.2 herë.

Problemet e zhvillimit të bujqësisë në zonën rurale të bashkisë Pogradec

Problemet lidhur me zhvillimin e bujqësisë në bashkinë Pogradec janë të shumta por gjenezën e tyre e kanë që pas rënies të sistemit komunist i cili i gjeti institucionet dhe fermerët e papërgatitur ndaj ndryshimeve që ndodhën në këtë sistem. Sot sistemi bujqësor vuan nga probleme të shumta që lidhen me pronësinë e parcelave bujqësore, fakt i cili pengon zhvillimin e mëtejshëm të këtij sektori. Nga ana tjetër ndarja e tokave bujqësore pas viteve 1990 ka bërë që sot të kemi ferma me sipërfaqe të vogla të cilat ndikojnë keq në përdorimin racional të sistemit të ujitjes dhe infrastrukturave të tjera bujqësore, ul të ardhurat për fermerët, pengon kreditimin etj. Gjithashtu sot jemi në një situatë ku fuqia punëtore e orejntuar drejt sektorit të bujqësisë është e ulët dhe e pa kualifikuar. Nga ana tjetër evidentohet se na bashkinë e Pogradecit ashtu si edhe në mbarë vendin mungojnë nismat e kooperimit dhe organizimit të fermrëve duke i lënë fermat të zhvillohen në mënyrë individuale. Lidhur me infrastrukturën e ujitjes dhe kullimit vlen të thuhet se dy rezevruare në bashkinë e Pogradecit nuk janë në gjendje të mirë fizike ai i Qafë Thanës dhe i Malinës 1 dhe 2. Ndërkohë në NjA Çërravë problem ngelet pastrimi i kanaleve të parë dhe të dytë të Kullimit. Nga ana tjetër territori i bashkisë Pogradec përballet me një mungesë të lartë të infrastruktrave rrugore në sherbim të bujqësisë ndërsa institucionet me një mungesë të lartë të personelit në shërbim të këtij sektori.

6.3.3 Sektori i Industrisë

Subjektet që operojnë në fushën e industrisë në bashkinë Pogradec
Bashkia e Pogradecit nuk ka një zhvillim të madh drejt sektorit të industrisë, që përfaqësohet nga prodhimet e konfeksioneve, shfrytëzimi i minierave dhe aktivitetet e Hec-eve. Zhvillimi i aktiviteteve të minierave në këtë bashki ka një potencial por duhet të patur kujdes për të mos cënuar zhvillimin e qëndrueshëm të territorit. otencial të madh ka edhe zhvillimi i energjitikës për shkak të rrjetit hidrografik të pasur, dhe ekziston mundësia e zhvillimit të mëtejshëm të këtij sektori. Në bashkinë e Pogradecit operon edhe industria e materialeve të ndërtimit siç janë guroret dhe shfrytëzimit të inerteve. Në qytet operojnë 2 subjekte të prodhimeve të konfeksioneve

Nr	SUBJEKTI	AKTIVITETI
1	N.P.V. INTERNACIONAL KORCA SHPK	Prodhim te konfeksioneve per vendin dhe Import-Eksport
2	SPANIEL SHPK	Prodhim per llogari te saj si dhe per te trete (Fason)
3	FADA 1	Shfrytezim Miniere

Njësia administrative Udënisht
Subjektet me aktivitet Shfrytëzim Miniere
Tabela 28. Subjektet shfrytëzim miniere

Nr	SUBJEKTI	AKTIVITETI
1	Sara Mineral Trading	Sh. Miniere
2	Benaks- 94 IBI	Sh. Miniere
3	Kuarci Blace	Sh. Miniere
4	Xhire Ton F. Gora	Sh. Miniere
5	Rej Sh.P.K	Sh. Miniere
6	Delda Star	Sh. Miniere

Njesia administrative Proptisht
Subjektet me aktivitet Shfrytezim Miniere dhe HC
Tabela 29. Subjektet shfrytëzim miniere Proptisht

Nr	SUBJEKTI	AKTIVITETI
1	PoWer Elektrik Slabinja	HC(Çentral elektrik)
2	JOAL-06	Shfrytezim Miniere
3	ALB-XHOI	Shfrytezim Miniere

Njesia administrative Çërravë
Subjektet me aktivitet Shfrytëzim Miniere
Tabela 30. Subjektet shfrytëzim miniere Cërravë

Nr	SUBJEKTI	AKTIVITETI
1	BENAKS-94	Impianti i perpunimit te kuarcit

Njesia administrative Velçan
Subjektet me aktivitet HC
Tabela 31. Subjekte me aktivitet të HC, Velçan

Nr	SUBJEKTI	AKTIVITETI
1	HIDRO POWER ELEKTRIK	HC(Çentral elektrik)
2	HEC BISHNICA	HC(Çentral elektrik)

6.3.4 Turizmi

Turizmi si një sektor mjaft i rëndësishëm në Bashkinë Pogradec, sidomos viteve të fundit vihet re një ritje e fluksit të turistëve. Nga një anë infrastruktura rrugore, peisazhi i përmirësuar liqenor, kushtet klimaterike të Pogradecit, shërbimi cilësor, produktet bujqësore vendase, tradita e kulinarisë janë burime të rëndësishme për Turizmin e Pogradecit.

Nga tabela e mëposhtme, numri i turistëve sipas të dhënave të Bashkisë, është trefishuar nga viti 2007-2012. Në një përiudhë 5-Vjeçare është rritja e numrit të turistëve është shume e ndjeshme. Ndërkohë që ky sektor po rritet në mënyrë progresive, nga ana e Bashkisë ende s'ka një plan të qartë, dhe objektiva për ta nxitur ekonominë vendase në shërbim të këtij sektori, dhe në mënyrë që ky turizëm të zhvillohet i organizuar dhe jo në mënyrë spontane. Ndërtimi i kioskave, dhe restoranteve buzë liqenit jo vetëm kishte prishur peisazhin liqenor, por ishte në dëm të bizneseve të tjera që mund të zhvilloheshin në krahun tjetër të rrugës, ku mundësia është me e madhe për një numër më të madh biznesesh që operojnë në fushën e turizmit. Megjithë kostot ekonomike dhe sociale që solli prishja e këtyre ambienteve pati dhe efektin e vet pozitiv. Nga ana e Bashkisë, duhet të dalë qartë mesazhi që moskoordinimi dhë rregullimi i këtij sektori sjell pasoja të mëdha për ekonominë vendase, papunësi, ulje të të ardhurave familjare, bashkisë etj.

Figura 124 Numri i turistëve Pogradec, 2007-2012

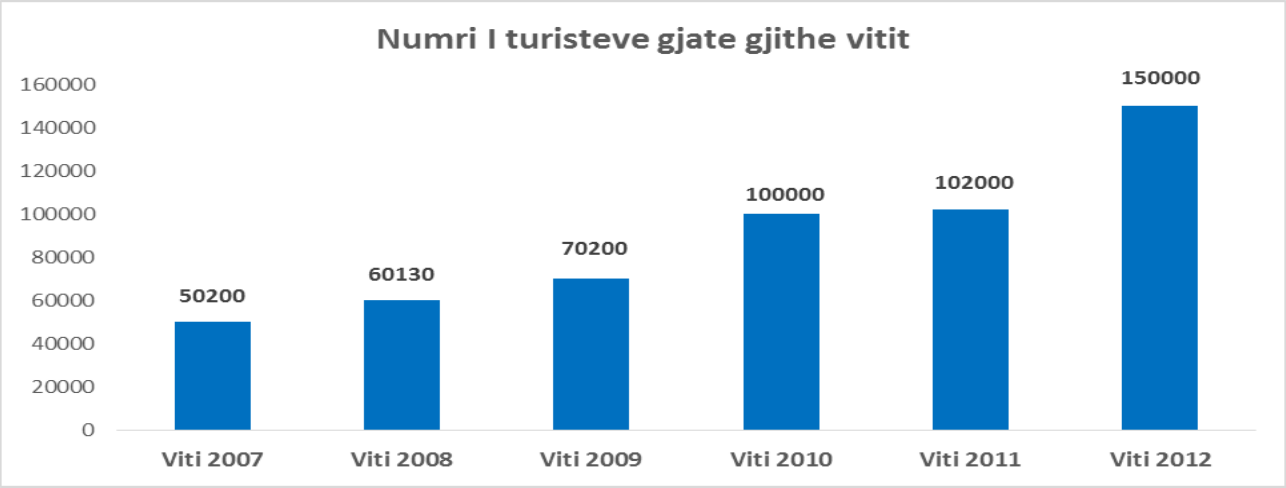

Një veçori tjetër e këtij sektori në Pogradec është sezonaliteti. Turizmi liqenor deri tani ka qenë sezonal vetëm në përiudhën e verës. Momentalisht me intensitet më të lartë gjatë dy muajve të verës (korrik, gusht). Ky turizëm sipas Bashkisë konsiston në turizmin familjar, në hotelet e motelet ekzistuese[xxxii]. Kohët e fundit vihet re që ka frekuentim dhe ditor apo në Weekend-e.
Megjithatë, Bashkia Pogradec kërkon të promovojë më shumë opsione për turizmin përveç atij liqenor, atij kodrinoro-malor/agroturizëm, turizëm historiko-kulturor, rekreacioni etj.

Është e rëndësishme që të gjitha këto qëllime dhë objektiva të jenë të pasqyruara në plane konkrete dhe sidomos në njohje si fillim të zonës dhe kapaciteteve. Disa prej Njësive Adiminsitrative të Bashkisë Pogradec mund të jenë potencial për atraksione turistike, por nuk kanë ende investimet bazë, si dhe nuk kanë ende vëmendje të mjaftueshme nga pushteti lokal për këto mundësi, dhe njohje te plotë të tyre.

Bashkia Pogradec duke njohur potencialet e Turizmit, dhe efektet ekonomike që sjell ky sektor mund të zbatojë politika fiskale te diferencuara për sektorët që do të stimulojë.

Tabela 32. Atraksionet dhe zonat e pushimit më të preferuara nga turistët

Rrethi Pogradec	Taxi	Autobus
Burimi i Drilonit	8 min	15 min
Fshati turistik i Tushemishtit	10 min	20 min
Shpella e Najazmes	15 min	25 min
Guri i Kamjes	40 min	1 orë e 10 min
Shpella e Shen Marenës	2 orë e 30 min	4 orë
Manastiri i Shen Marenës	2 orë e 30 min	4 orë
Kanioni i Llëngës	2 orë e 50 min	4 orë e 30 min
Varret e Selcës	1 orë e 30 min	2 orë
Fshati turistik i Linit	20 min	35 min
Mozaikët e Linit	25 min	45 min

7. Zonat e rëndësisë kombëtare në territorin e bashkisë Pogradec

7.1 Përshkrimi i zonës

Bashkia e pogradecit është pjesë e rrjetit të zonave natyrore të mbrojtura dhe një pjesë e mirë e saj është pjesë e kategorisë së V të zonave të mbrojtura atë të "Peisazhit të Mbrojtur". Kjo zonë është shallur zonë e mbrojtur me V E N D I M Nr.80, datë 18.2.1999.

Peisazhi i Mbrojtur Tokësor/Ujor i Pogradecit ka një sipërfaqe prej 27.323 ha. Peisazhi i Mbrojtur Tokësor/Ujor i Pogradecit ndodhet në juglindje të Shqipërisë, në kufi me Maqedoninë. Kufijtë e ZM-së përcaktohen me Vendimin Nr. 80, datë 18.2.1999 "Për shpalljen e territorit tokësor/ujor të Pogradecit "Zonë e mbrojtur", si më poshtë:

- Veri Qafe Thane: kufiri shtetëror (ish Republika Jugosllave e Maqedonisë);
- Lindje: kufiri shtetëror (ish Republika Jugosllave e Maqedonisë) dhe kufiri liqenor me Parkun Kombëtar të Prespës: (maja e Pusit: 2,288m, maja e Zonjës: 2,085 m) dhe kuotat 1,912 m;
- Jug: Kuota 1,912m, kuota 1,461 dhe kuota 1,589 m;
- Perëndim: kuota 1,461, dhe kuota 1,589m, maja e Beshenikut (1,411m) maja e Shullerit (1,226 m), maja e Fushës së Madhe (1,430m), maja e Muratit (1,520), Qafa e Kotodeshit, Qafa e Thanës.

Figura 125. Monumentet e kulturës dhe zona e mbrojtur

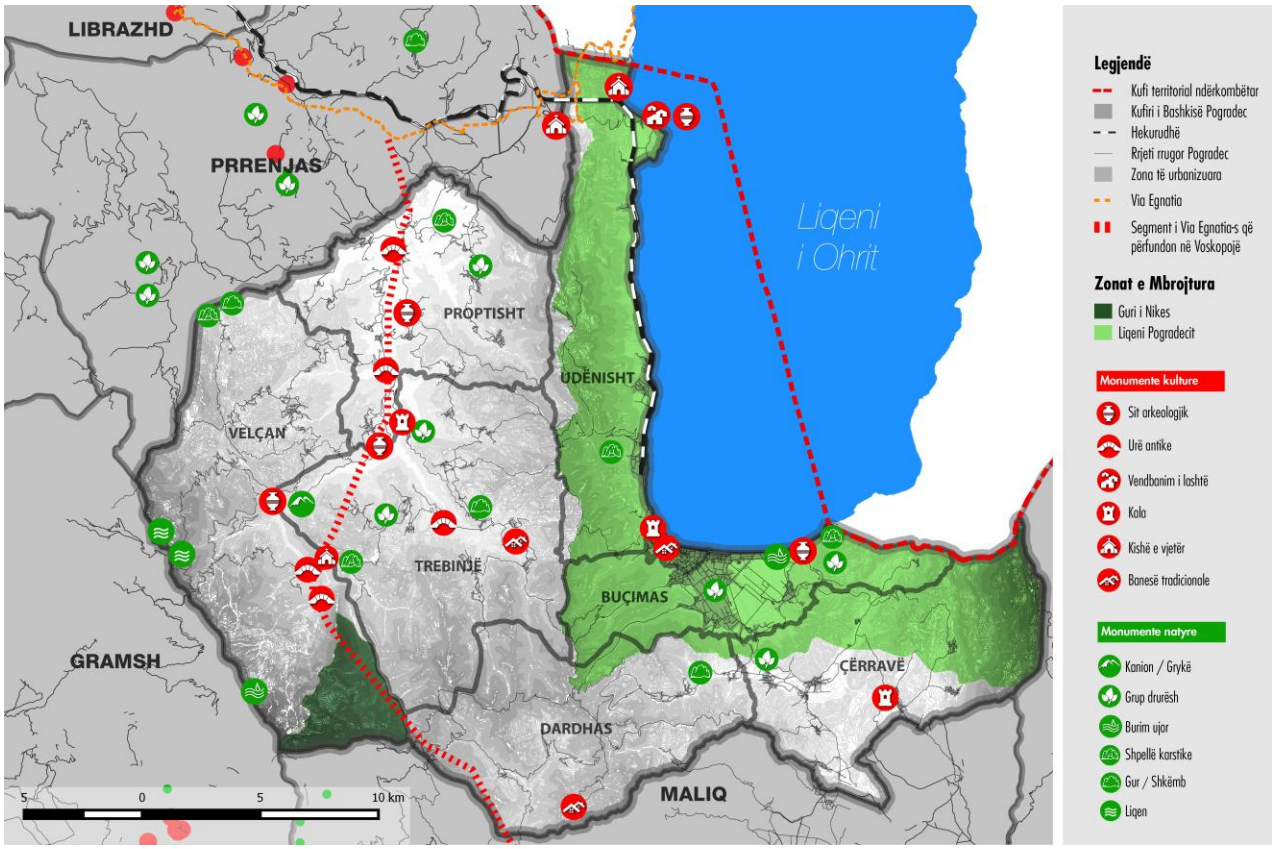

7.1.1 Monumentet Arkeologjike të bashkisë Pogradec

1.Kalaja e Pogradecit, me mure mesjetare te shek. V-VI pas Krishtit.

2.Varret monumentale te Selces se Poshtme shek. IV-III para Krishtit.

3.Bazilika e Linit , me mozaike shek. V-VI pas Krishtit.

4.Kalaja e Bllacës me mure shek V – VI pas krishtit

Shpallja e qendrës historike të qytetit të Pogradecit dhe miratimi i rregullores për administrimin e saj (Vendim Nr.544 datë 18.06.2015

7.1.2 Tipet e gjeomonumenteve të bashkisë së Pogradecit

Gjeomonumentet në Bashkinë e Pogradecit janë të rëndësisë ndërkombëtare, kombëtare dhe lokale. Për nga origjina e tyre, dominojnë gjeomonumentet me origjinë: stratigrafike, mineralogjike - ekonomike, gjeomorfologjike (erozionale-lumore, karstike, atmosferike), tektono-strukturore, paleontologjike-paleoambientale, hidrogjeolo-gjike-termominerale etj. Konkretisht, kemi gjeomonumentet e klasifikuara si më poshtë:

I-Parqet Natyrore:

1.Pogradeci *Peisazh i Mbrojtur*

2. Guri i Nikës, *Zonë e Mbrojtur e Burimeve të Menaxhuara*

II-Gjeomonumentet:

a) Gjeomonumente me vlera ndërkombëtare:

1. Liqeni i Pogradecit (Ohrit), *Gjeomonument gjeomorfologjik kompleks, neotektonikliqenor*

b) Gjeomonumente me vlera kombëtare:

1. Guri i Kamjes (V-a-8)**,** *Gjeomonument gjeomorfologjik kompleks, erozional atmosferik*

2. Burimi i Drilonit, *Gjeomonument hidrogjeologjik-karstik*

c) Gjeomonumente lokale:

1. Burimet e Tushemishtit, *Gjeomonument hidrogjeologjik-karstik*

2. Gadishulli i Linit, *Gjeomonument tektono-strukturor*

3. Mullarët e Gurtë-Trebinjë (V-a-7) Format erozionale Trebinjë, *Gjeomonument gjeomorfologjik kompleks, erozional atmosferik*

4. Gurët "nusja dhe dhëndërri" Senisht, *Gjeomonument gjeomorfologjik kompleks, erozional*

5. Piramida e Tokës së Kalivaçit (Koka e Balos), *Gjeomonument gjeomorfologjik kompleks, erozional atmosferik*

6. Piramida e Tokës së Qafë Panjës, *Gjeomonument gjeomorfologjik kompleks, erozional atmosferik*

7. Fragment i shkëputjes tektonike të grabenit të Ohrit (Pogradec), *Gjeomonument tektono-strukturor*

8. Shpella e Memlishtit, *Gjeomonument gjeomorfologjik kompleks, karstik*

9. Shpella e Radokalit, *Gjeomonument gjeomorfologjik kompleks, karstik*

10. Shpella e Baribardhës, *Gjeomonument gjeomorfologjik kompleks, karstik*

11. Shpella e Shën Marenës, *Gjeomonument gjeomorfologjik kompleks, karstik*

12. Kanioni i Llëngës (V-b-23) Gryka e Llëngës, *Gjeomonument gjeomorfologjik kompleks, erozional lumor*

13. Shpella e Najazmës (Tushemisht), *Gjeomonument gjeomorfologjik kompleks, karstik*

14. Bashkimi i Lumit Shkumbin me atë të Dushës, *Gjeomonument gjeomorfologjik kompleks, erozional lumor*

15. Liqenet e Lukovës, *Gjeomonumentgjeomorfologjik kompleks, akullnajor*

16. Mali i Niçës (V.-a-10), *Gjeomonument gjeomorfologjik kompleks, erozional atmosferik*

17. Mali i Bletës (V.-a-11), *Gjeomonument gjeomorfologjik kompleks, erozional atmosferik*

18. Miniera e qymyrgurit Alarup (IX.-2), *Gjeomonumentpaleontologjik-paleoambiental*

16 gjeomonumente gjeomorfologjike kompleksetë formuar si rezultat i proceseve erozionale gjeologjike (lumore, atmosferike, akullnajore, karstike, neotektonike lumore e liqenore), etj.,

2 gjeomonumente janë të karakterit hidrogjeologjik;

2 gjeomonumente të karakterit tektono-strukturor

1 gjeomonument i karakterit paleontologjik-paleoambiental

3 janë monumente arkeologjike;

1 monument kulti.

PARQET NATYRORE

1. Pogradeci

Peisazhi i Mbrojtur Pogradeci ndodhet në Bashkinë e Pogradecit. Sipëfaqja aktuale e tij është 27323 ha. Ai përfaqëson një Zonë të Mbrojtur ndërkufitare. Në të, përfshihet liqeni tektonik më i thellë i Ballkanit (290 m) dhe një nga më të rëndësishmit në Europë e më gjërë. Së bashku me liqenjtë e Prespës përbëjnë bërthamën më të rëndësishme të një Rezerve BiosfereNjë zonë e rëndësishme turistike dhe pushimi si dhe për zhvillimin e aktiviteteve tradicionale kulturore e artistike me vëndet fqinje. Po përgatitet plani i menaxhimit me projektin SELEA.

2. Guri i Nikës

Zonë e Mbrojtur e Burimeve të Menaxhuara Guri i Nikës ndodhet në Bashkinë e Pogradecit. Sipëfaqja aktuale e tij është 2200ha. Ai rrethohet nga ekonomi pyjore e kullosore të rëndësishme si: Qafë Panja, Bishnica, Guri i Topit, Valamars etj. dhe karakterizohet nga një shkallë e lartë biodiversiteti bimor, shtazor e habitatesh.

Gjeomonumentet

a) Gjeomonumente me vlera ndërkombëtare:

1. Liqeni i Pogradecit (Ohrit)

Liqeni i Pogradecit për nga mënyra e formimit është një gjeomonument tepër i veçantë. Eshtë me origjinë tektonike si rezultat i uljes së madhe të një pjese të sipërfaqes së tokës në trajtë grabeni. Ky fenomen gjeologjik ndodhi nën efektin e dy zonave të fuqishme tektonike, ajo perëndimore Qafë Thanë-Lin-Peshkopi dhe ajo lindore Ohër-Alarup.

Figura 126. Liqeni i Pogradecit

***Foto** A. Fezollari*

b) Gjeomonumente me vlera kombëtare:

1. Guri i Kamjes (V-a-8) Ky gur ndodhet pranë fshatit të Dardhës të ish Komunës së Dardhasit të Bashkisë Pogradec, në afërsi të Qafës së Lipovës, 1461 m mbi nivelin e detit. Është i gjatë rreth 100 m, i gjërë rreth 80 m dhe i lartë 70m.

Figura 127. Guri i Kamjes

Foto *A. Fezollari*

2. Burimi i Drilonit - Burimi i Drilonit (Zagorçan) gjëndet në të dalë të fshatit Zagorçan, në drejtim të Volorekës nga i cili rrjedh lumi i Drilonit. Burimi ka diametër 10 m dhe lartësi 5 m mbi nivelin e liqenit. Ai rrethohet nga nje bimësi e dendur higrofile dhe ka një botë të pasur shtazore dhe pamje e bukuri të pakrahasueshme natyrore. Burimi krijon një mjedis shumë tërheqës. Fatkeqësisht, vërehen shenja ndotje dhe dëmtim të botes së gjallë por me mundësi ripërtëritje të vlerave të dëmtuara.

Figura 128. Burimet e Tushemishtit dhe Driloni

Foto *L. Moisiu, A. Fezollari*

b) Gjeomonumente me vlera lokale:

Figura 129. Burimet e Tushemishtit

Foto *L.Mosiu*

15. Liqenet e Lukovës - Liqenet e Lukovës gjënden në shpatin lindor të Malit të Gurit të Topit, në afërsi të fshatit Bishnicë të ish Komunës Velçan të Bashkisë së Pogradecit, rreth 80 km nga qyteti i Pogradecit, në lartësitë 1700 m dhe 2027 m mbi nivelin e detit. Janë dy liqene akullnajorë (Liqeni i Vogël dhe Liqeni i Madh). Liqeni i Madh ndodhet në kuotën 1851 m mbi nivelin e detit me një sipërfaqe 0.05 km^2, ndërsa Liqeni i Vogël ndodhet në kuotën 1706 m me sipërfaqe 0.035 km^2 me sipërfaqe 0,035 km^2.

7.2.3 Monumentet kulturore, historike dhe natyrore të peisazhit të mbrojtur

Në zonën e mbrojtur ndodhen 7 Monumente Natyrore (Kategoria III e Zonave të Mbrojtura në Shqipëri) si më poshtë (numri i tyre korrespondon me vendndodhjen e tyre në Hartën 1 më sipër):

Monumentet Bio

- Qiparisat e Kishës së Shën Mërisë (2)
- Sallkeni i Tushemishtit (4)
- Guri i Kamjes (1)
- Shpella e Najazmës (3)
- Fragmenti i shkëputjes tektonike të Ohrit (6)
- Shpella e Memlishtit (7)

Monumentet Gjeografikë

Monumentet Hidrike

- Burimi i Drilonit (5).

Në zonë ndodhen edhe disa ndërtesa të rëndësishme historike kulturore, ku përfshihet:

- Rrënojat e Kishës Paleokristiane në Lin. Gjatë gërmimeve janë gjetur mozaikë nga shekujt IV dhe V. Ky është një Monument Kulturor i Shqipërisë.
- Rrënojat e Kishës Bizantine në Lin. Ky është një Monument Kulturor i Shqipërisë.
- Kalaja e Pogradecit.

Konkluzione dhe rekomandime

- Mbikqyrjen dhe menaxhimin e Zonës Së Mbrojtur Të Peisazhit të Teritorit Tokësor/Ujor të Pogradecit-së në mënyrë profesionale dhe efektive.
- Përfshirjen e të gjithë aktorëve lokalë në një proces të qëndrueshëm e gjithëpërfshirës për të kontribuuar në menaxhimin e burimeve të peisazhit të mbrojtur dhe në ruajtjen e ekuilibrit ndërmjet ruajtjes së natyrës dhe zhvillimin e aktiviteteve njerëzore.
- Marrjen parasysh të bashkëpunimit ndërkufitar në planifikimin, menaxhimin dhe mbikëqyrjen e zonës së mbrojtur.
- Rivitalizmin e potencialeve natyrore

8.Situata financiare e bashkisë

8.1 Shpenzimet dhe Investimet

Në Tabelën e shpenzimeve vihet re se zërin më të rëndësishëm e kanë shpenzimet operative të Bashkisë me rreth 60 % të totalit të përgjithshëm. Është shumë e rëndësishme që Bashkia të ketë një analizë të mirë të kostove operative dhe mundësive për të pasur kosto sa me efiçente.

Ndërkohë për t'u theksuar është zëri i Investimeve, që në Bashkinë Pogradec është shumë i ulët rreth 18 %, sipas Bashkisë Pogradec, për shkak të Borxhit të lartë që ka krijuar ndër vite, dhe vendimeve gjyqësore që kanë arritur në fazën përmbarimore u kërkojnë bllokimin e fondeve të Bashkisë për interes të tyre për shlyerjen e detyrimeve të faturave të papaguara më parë.

Sigurisht mungesa e Investimeve është mjaft problematike për Bashkinë dhe Njësitë Administrative dhe banorët në këto njësi. Përveç mungesës së nxitjes ekonomike, mungesa e investimeve bazë që siguron dhe përmirësimin e kushteve bazë të cilësisë së jetës, bëhet dhe nxitje për migrim.

Figura 130. Përmbledhje e shpenzimeve, bashkia Pogradec

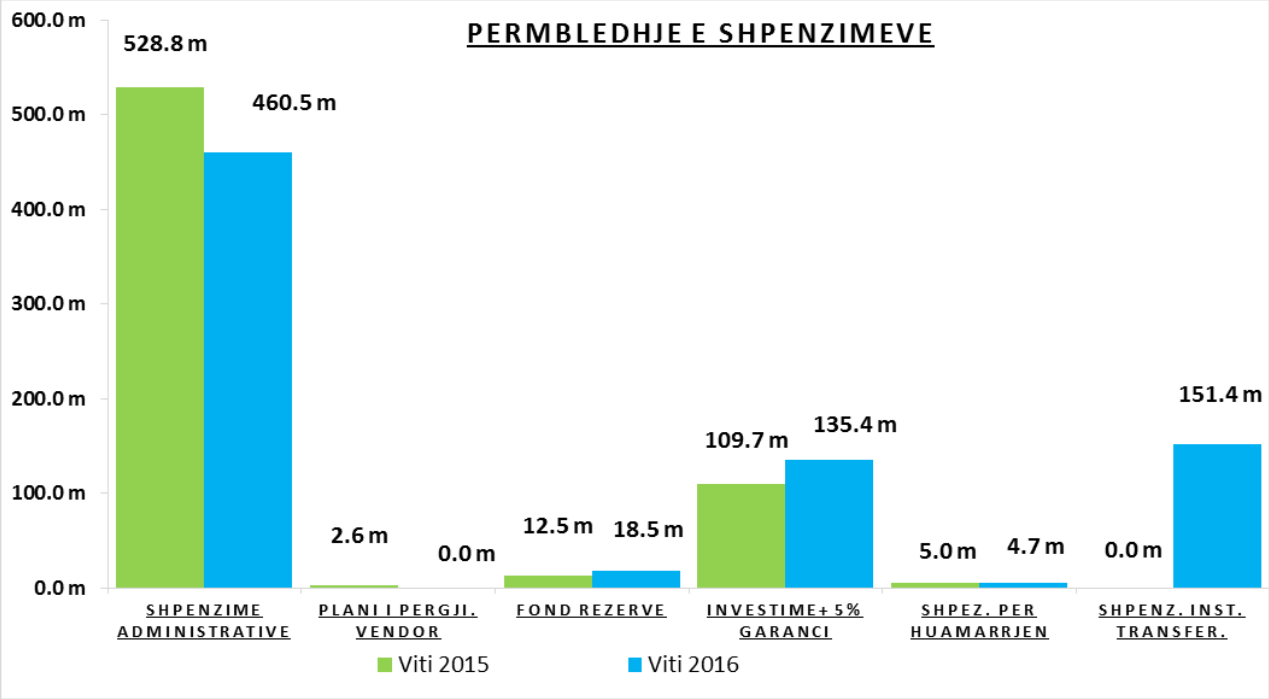

Në parashikimin që është bërë nga Bashkia për vitin 2016, rezulton nje ulje e shpenzimeve e fokusuar në shpenzimet administrate. Ndërkohë Investimet parashikohen me rritje (gjithësesi ato janë në risk për tu realizuar për shkak të borxhit)

Figura 131. Përmbledhje e të ardhurave

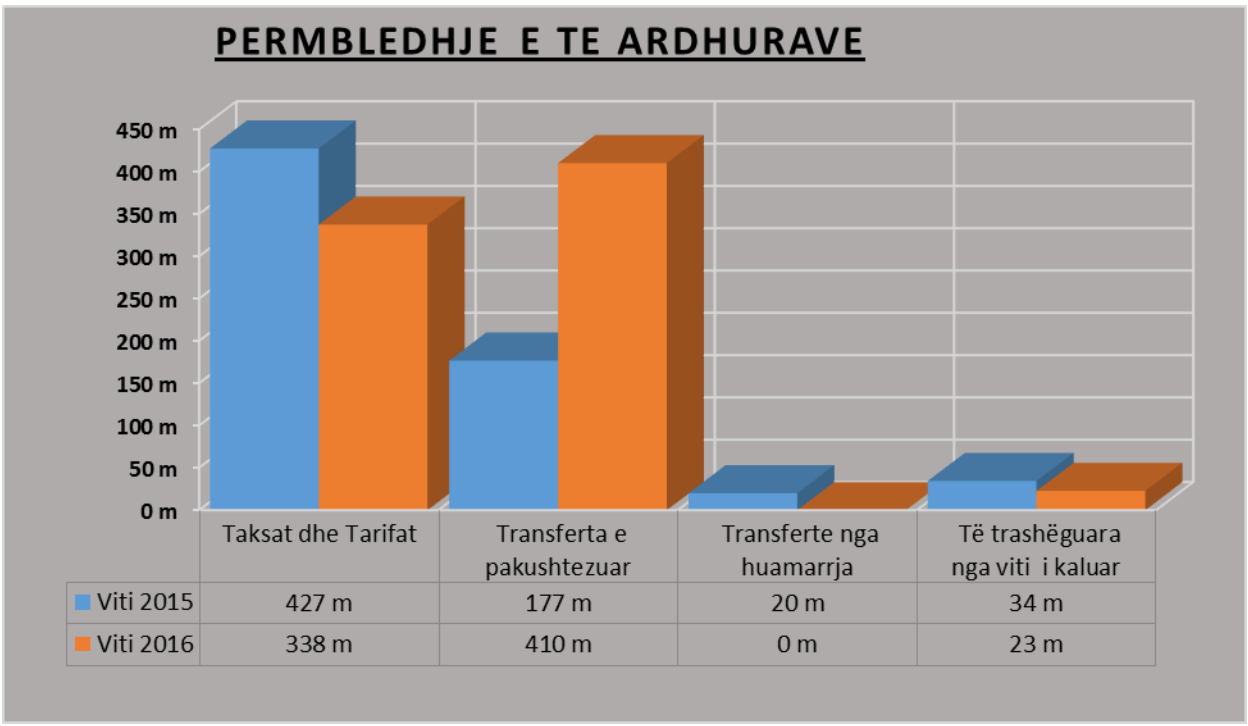

Ndërkohë tek të ardhurat vihet re nje ulje e parashikimit për tu mbledhur nga te ardhurat e veta, dhe nje rritje nga transferta e pakushtëzuar.

Konkluzione :

Shpenzimet e Bashkisë zënë një % shumë të lartë rreth 60 % të shpenzimeve në total me peshë më të madhe në paga e sigurime shoqërore dhe shpenzime të tjera. Nisur nga Analiza e borxhit, del e nevojshme që Bashkia të ketë një pasqyrë më të saktë të zërave të shpenzimeve pasi aty janë krijuar dhe disa zëra të rëndësishëm të detyrimeve të prapambetura, dhe detyrimeve ndaj të tretëve.

Është i rëndësishëm gjithashtu verifikimi i strukturave dhe funksioneve të Bashkisë, Institucioneve dhe Njësive Administrative, dhe për shkak të reformës por dhe për një eficience më të mirë të organogramës.

Decentralizimet e funksioneve, duhet të kihet parasysh, që pjesa më e madhe transferojnë shpenzimet operative, kjo i shton detyrimet e bashkisë për këtë arësye duhet te njihet mire funksioni për tu përgatitur dhe për detyrimet që do të transferohen dhe masat që duhet të meren për të kontrolluar shpenzimet. Si në rastin e funksionit të arësimit etj.

8.2 Detyrime te papaguara

Bashkia Pogradec paraqitet në një situatë shumë të vështirë financiare. Kjo situatë është e trashëguar dhe Bashkia Pogradec dhe është adresuar për herë të parë nga kontrolli i bërë nga projekti STAR , Raport Kontrolli i konsoliduar, i cili paraqiti gjithe situaten financiare te Bashkise Pogradec te Bashkuar per periudhen deri ne 31.12.2013, paraqitet detyrimi i prapambetur ne Shumen 533.254.000

Nga te dhenat sipas Bilancit te muajit Dhjetor 2015 te perpiluar nga Bashkia Pogradec dhe 7 Njesite Administrative rezultojnë 532.996.518 leke detyrime te papaguara ne vite te detajuara si më poshtë :

Tabela 33. Detyrime të papaguara

Nr	Pershkrimi i detyrimeve	Bashkia Pogradec	Njesite administrative	Totali i Detyrimeve
1	Mallra, Investime	244.071.475	62.525.704	306.597.179
2	Vendime Gjyqesore	131.499.451	9.188.172	140.687.623
3	Detyrime Ujesjellesi(Uje)	11.146.345	312.839	11.459.184
4	Telefon, Internet	287.784	187.566	475.35
5	Sherbim Postar	435.34	1.435.089	1.870.429
6	Paga Keshilltare,Kryetar fshati	2.812.830	1.452.725	4.265.555
7	Paga Punonjesit	-	5.531.159	5.531.159
8	Honorare Klubi Shumsportesh	6.721.300	-	6.721.300
9	Energji Elektrike	32.941.173	393.73	33.334.903
1	Kredi Bankare	22.053.836		22.053.836
	Totali	**451.969.534**	**81.026.984**	**532.996.518**

Edhe duke marre ne konsiderate pagesat e bera per detyrimet e prapambetura per periudhen 2014-2015, vlera eshte perseri e njejte, kjo pasi:

- Principali i detyrimeve te prapambetura rritet me 10% ne vit. Kjo per shkak te interesave te perfituara nga Vendimet e Gjykates. Zyrat Permbarimore cdo 3M dergojne shkresa ku kane te pasqyruar detyrimin se bashku me interesat.

- Jane regjistruar dhe detyrime te reja te cilat kane qene te pa regjistruar ne Finance por kishin ngelur ne Drejtorite e Bashkise (Urbanistika, Arsimi, Punet Publike), sidomos per investimet e vitit 2011-2012.

- Detyrimet te cilat jane npm Vendimeve te Gjykates te cilat pervec principalit kane vleren me te larte pasi jane perfshire interest e viteve te meparshme, shpenzimet e gjyqit dhe te Permbarimit.

Detyrimet e mesiperme jane te pamundura per likuidim duke u bazuar ne transferten e pakushtezuar per Bashkine Pogradec ne vleren 261.066.000Leke per vitin 2016 si dhe ne te ardhurat e veta qe parashikon te realizoje Bashkia gjate vitit 2016.

Bashkia Pogradec nuk ka krijuar borxhe te reja si dhe nje pjese e të ardhurave te 2015 janë përdorur per te likujduar në menyrë të barabarte te gjithe individet dhe firmat qe u detyrohet Bashkia.

Por shume e krijuar tashmë është pengesë jo vetem per faktin se nuk perballohet nga aftesite e veta paguese, por sepse moslikujdimi i kesaj shume do te behet problematike per shkak se cdo shume qe do te shkoje per likujdim, do te ulet vleres se investimeve te Bashkise Pogradec. Zyrat e permbarimit do te bllokonin cdo fond te mundshem te Bashkise per te siguruar te ardhurat e tyre. Duke e sjelle Bashkine ne nje nivel Falimenti.

Per me teper eshte e qarte se cdo vonese ne Investime, kuptohet do te vonoje zhvillimin ekonomik qe do te vinte si rezultat i Investimeve qe do te kryheshin ne kete Bashki, dhe kuptohet qe Investimet do te sillnin zhvillim, te ardhura me te larta te Bashkise dhe per rrjedhoje fuqi tjeter investuese per Bashkine.

Nga ana e bizneseve kerkohet likujdimi total i detyrimeve pasi ata ndodhen ne nje situate shume te veshtire financiare ku te gjithe jane ne prag te falimentimit, si dhe kane detyrime te shumta prej afro 10 vitesh qe nuk kane mundesi likujdimi, kane dhe detyrime ndaj te treteve, bankave, drejtorive te tatimeve apo sigurime shoqerore, detyrime ndaj Bashkise etj.

Duke qene se Bashkia e ka te pamundur me buxhetin qe ka, per te kapercyer kete krize, te ardhurat e veta vjetore jane sa gjysma e te borxhit te akumuluar, dhe shpenzimet operative jane po aq, kerkesa e bizneseve per te shlyer borxhin brenda vitit ne menyre te menjhereshme sdo te ishte e mundur.

Marrja persiper e Borxhit nga ana e Pushtetit Qendror do ti jape mundesi funksionimit te Bashkise Pogradec per qytetaret e saj, por edhe turizmit si mundesi e rendesishme per zhvillimin ekonomik.

Per sa me siper Bashkia ka menduar disa rruge per te shmangur kete krize:

Konkluzione:

Detyrimet e papaguara të evidentuara në 31.12.2013 janë 533.254.000 lekë
Detyrimet e papaguara në 31.12.2015 janë 532.996.518 lekë

Shihet qartë që shifra ska ndryshuar pothuajse aspak në 2 vite. Kjo për arësye të interesit për disa vendime gjygjësore etj. Përvec kësaj dhe mungesës së aftësisë për ta shlyer këtë detyrim.
Shifra 533 milion lekë është më e madhe se të ardhurat që vetë Bashkia Pogradec krijon në një vit, dhe të shpenzimeve vjetore që ka në një vit kjo bashki

Vihet re se zërat krysorë në detyrimet e papaguara janë :

Mallra,Investime 306.597.179

Vendime Gjyqësore140.687.623

Detyrime Ujësjellësi(Ujë) 11.459.184

Energji Elektrike 33.334.903

Kredi Bankare 22.053.836

Duket qartë se ka pasur një keqmenaxhim të fondeve publike, së pari në mospagesën e detyrimeve të prokurimeve që janë bërë për mallra dhe shërbime, si dhe në mos evidentimin e shpenzimeve të bëra nga institucionet e varësisë për shpenzimet operative energji elektrike, ujësjellësi etj..Një mos menaxhim i mirë është dhe në rastin e vendimeve gjyjgësore, që kanë ardhur si rezultat i veprimeve aspak profesionale të Bashkisë Pogradec që kanë sjellë pasoje ligjore dhe financiare bazuar në vendimet e Gjykatës.

9.Konkluzione/rekomandime dhe SWOT

Problemet mjedisore

• Nga vlerësimi i situatës nga pluhurat rezulton se nivelet e pluhurit PM, 10 dhe PM 2, 5 rezultojnë të larta krahasuar me nivelet e BE. Veçanërisht në zonën e qytetit të Pogradecit dhe rrugës nacionale në Buçimas. Kjo shkaktohet nga numri i lartë i automjeteve, sasi e ulët e gjelbërimit etj.
–Në mënyrë që të reduktohet niveli i pluhurit rekomandohet që të shtohet gjelbërimi, të shmangen aktivitetet industriale pranë qendrave të banuara, të shtohen rrugët ekologjike dhe të ulet intesiteti i ndërtimit.

• Nga vlerësimi I situatës së CO (monoksidit të karbonit) rezulton se emetimi i tij është në nivele të larta për shkak të përdorimit të druve të zjarrit për ngrohjen e banesave.
–Rekomandohet që banorët e bashkisë të përdorin energjinë alternative në banesa dhe biznese, si panele diellore, mulli me ere, gjeotermi, peleta, etj.

• Lidhur me vendepozitimin e mbetjeve të qytetit dhe njësive administrative të tjera rezulton se ato janë jashtë çdo standarti ndërkohë mungojnë skemat e ndarjes së diferencuar dhe riciklimit të mbetjeve.
–Rekomandohet mbyllja dhe rehabilitimi i venddepozitmit të mbetjeve të Alarupit, mbyllja e venddepozitimeve të tjera në Nj.A dhe hartimi i skemave dhe programeve për ndarjen e diferencuar të mbetjeve. Gjithashtu rekomandohet t'i vihet theks i veçantë lidhjes me landfillin e Maliqit pas mbarimit të ndërtimit të tij.

• Ekziston një pikë e nxehtë mjedisore tepër e rrezikshme është ajo e "Gurit të Kuq"pranë NjA Udënisht. Nga një vështrim i vlerave të matura për metalet evidentohet se nikeli, deri në 40 herë më tepër se limiti i lejuar nga BE, kromi deri në 20 herë më tepër, kobalti deri në 6 herë dhe plumbi deri në 2 herë. Përmbajtja e metaleve të rënde në tokat pranë këtyre minierave në vlera kaq të larta është me pasoja në kultivimin e bimëve në këtë zonë, aq më tepër që konsiderohet zonë turistike.

• Gjenden edhe dy hotspote të tjera mjedisore: Fabrika e përpunimit të Fe- Ni e Gurit të Kuq dhe Damba e përhershme mbi fshatin Hudënisht.

–Rekomandohet pastrimi dhe rehabilitimi i këtyre hapësirave, zhvendosja e mbetjeve metalore dhe kthimi i këtye zonave në hapësira në funksion të turizmit.

Përdorimi i tokës, sistemet dhe infrastrukturat

- Është i nevojshëm zhvillimi i sistemit urban nëpërmjet ristrukturimit të strukturës ekzistuese me vlera historike dhe kulturore për zonën, ristrukturimit dhe rikualifikimit të sipërfaqes urbane të kompaktësuar në zonat rurale, krijimit të parqeve të reja urbane në funksion të aktiviteteve rekreative dhe kulturore të ndërlidhura me mjedisin natyror dhe ekologjik.

- Kapacitetet egzistuese të qarkullimit në bashkinë Pogradec nuk përbëjnë problem megjithatë vihet re një keqmenaxhim i sistemit të parkimeve. Ky fakt kthehet në problem në periudhën e sezonit turistik veror.

–Çështja e parkimeve në qytet duhet të zgjidhet duke përqafuar eksperiencat europiane ate të përdorimit të parkimeve me pagesë. Gjithashtu rekomandohet të rikthehen linjat e transportit urban sidomos për linjat Lin – Pogradec – Tushemisht.

- Lidhur me sistemin e kanalizimit të ujrave të zeza dhe të ujit të pisjshëm duhet thënë se zona e qytetit të Pogradecit dhe e Tushemishtit është i pajisur me këtë shërbim ndërsa territoret e tjera të njësive administrative vendore nuk janë pjesë e sistemit.

–Rekomandohet që territoret e njësive administrative të bashkisë Pogradec që nuk janë pjesë e sistemit të kanalizimeve të ujrave të zeza dhe ujit të pijshëm të bëhen pjesë e sistemit. Rëndësi e veçantë t'i kushtohet zonave turistike.

- Sistemi hekurudhor është jashtë funksionit ndërsa në përgjithësi mungon sistemi i integruar i transportit publik.

–Duhet të konsiderohen mënyra rizhvillimi të sistemit hekurudhor, mënyra të rizhvillimit në rang vendi por edhe bërjen e këtij sistemi pjesë e rrjetit ndërkombëtar duke bashkëpunuar me shtetet fqinje si Maqedonia.

- Bashkia e Pogradecit ka mundësi që të zhvillojë linjat e transportit ujor nëpërmjet liqenit të Ohrit megjithatë cilësia fizike e Molit të qytetit nuk e mundëson këtë shërbim.

–Rekomandohet rivënia në funksion të Molit të qytetit si dhe funksionimi i linjës Pogradec – Ohër me traget në funksion të turistëve.

Pasuritë minerale

- Nga analizat e kryera rezulton se bashkia Pogradec ka potenciale të shumta të burimeve minerale përfshirë këtu e ***Hekur – nikelit*** (Gur I Kuq, Gur I Përgjegjur, Gradishtë, Rodokal, Debrovë). Rezervat e Fe-Ni në bashkinë e Pogradecit janë të konsiderueshme, të shfrytëzuara dhe të përdorura deri në vitet 1992 tani shfrytëzohen vetëm 3% e tyre.

- Bashkia Pogradec ka potenciale të shumta të mineralit të ***kromit*** (Pojskë, Mëmëlisht, Pojska perëndimore, Gjordukë, Bregu i Pishës, Hija e zezë - Pojskë, Guri i Pëllumbit, Masha e Kolnekut - Rodokal, Bregu i Tolloviës- Rodokal, Cervenakë.

- Bashkia Pogradec ka në territorin e saj minerale të shumtë jometalorë si argjilat (Alarup dhe Zdërvaskë), rërat kuarcore (Alarup, Peshkëpi) Gëlqerorë (Gurras, Tushemisht, Saelishtë) dhe gurë dekoratikë në fshatin Lin.

–Rekomandohet fokusimi në industrinë minerale në zonat e ndodhura jashtë kufirit të peisazhit të mbrojtur të Pogrdecit. Potencialet janë të shumta dhe duhet të shfrytëzohen në emër të zhvillimit ekonomik të bashkisë.

- Zona e Pogradecit shquhet edhe për përmbajtje të lartë të lëndëve të para energjitike si ***qymyri*** (Velçan vendburimi Dardhas – Vërdovë, vendburimi Grunjas, Malinë, Potkozhan, Qafëpanjë – Llëngë. Veçojmë këtu vendburimin e qymyreve Petrushë – leshnicë – Vërdovë.

–Lidhur me burimet e qymyrit rekomandohet shfrytëzimi i këyre burimeve jo vetëm si një mënyrë për zhvillimin e ekonomisë por edhe si qasje ndaj zhvillimit të qëndrueshëm duke përdorur si lëndë djegëse për ngrohje burimt e qymyrit.

Aspekti social dhe ekonomik

•Ekziston një diferencë e madhe midis numrit të popullsisë së gjeneruar nga të dhënat e INSTAT dhe Gjendjes Civile, kjo refletkon një mungesë të verifikimit të popullsisë prezente në territor.
–Rekomandohet që të ribëhet vlerësimi i popullsisë në bazë të kontratave të ujit ose në bazë të kontratave të OSSHE, gjithsesi të dyja mënyrat kanë përjashtimet e tyre që duhen të meren paraysh.

•Nga analizat e kryera vihet re se ekzston një lidhje "organike" më e fortë midis NjA Hudënisht, Buçimas dhe qytetit të Pogradecit.
–Rekomandohet që këto territore të trajtohen sëbashku dhe si një strukturë e tërë në propozimet dhe vizionin e bashkisë Pogradec.

•Rreth 70% e popullsisë së bashkisë rezulton të jetë në moshë aktive për punë dhe kjo përbën një potencial të madh për forcën punëtore ekonomikisht aktive.
–Rekomandohet hartimi i politikave të posaçme punësimi në sektorët e turizmit, shërbimeve dhe industrisë.

•Popullsia më e madhe e bashkisë (59%) jeton në zonat rurale, kjo kushtëzon edhe adresimin e investimeve publike.
- T'i vihet një theks i veçantë investimeve në territoret e ish – komunave aty ku dhe përqëndrimi i popullsisë është më i madh.

•Nga përllogaritjet e bëra rezulton se në vitin 2031 bashkia Pogradec do ketë një rënie të numrit të popullsisë duke e çuar numrin e saj në 81, 488.
–Politikat e zhvillimit të territotorit duhet të nxisin rikthimin e popullsisë së larguar dhe ardhjen e popullsisë së re.

•Lidhur me ndihmën ekonomike të NjA vihet re që numri më i lartë i familjeve në ndihmë ekonomike është NjA Udënisht me 37% të tyre. Kjo bie ndesh me mundësinë që kjo popullsi ka për t'u punësuar në sektorin e turizmit.
–Të ulet niveli i papunësisë në këtë NjA duke orjentuar fuqinë punëtore drejt punësimit në sektorin e turizmit.

•Në aspektin arsimor vihet re një nivel i lartë i analfabetizmit në zonat rurale si dhe mungesë e çerdheve, shkollave dhe kopshteve.
–Identifikimi aktual i nivelit të alfabetizmit, pajisja me institucione arsimore dhe marrja e nismave për uljen e analfabetizmit.

Bujqësia

•Fermerët nuk janë pjesë e skemave subvencionuese të Ministrisë së Bujqësisë, ndërkohë që mungojnë pikat e grumbullimit të produkteve bujqësore.
–Rekomandohet ngritja e pikave të grumbullimit të produkteve bujqësore pranë zonave me potencial më të madh bujësor

•Evidentohen probleme në lidhje me sistemin ujitës, konkretisht me rezervuaret e Qafë Thanës dhe Malinës.
–Rekomandohet vlerësimi në terren i cilësisë së infrastrukturës bujqësore dhe kryerja e investimeve në bazë të prioriteteve.

•Nga analiza e sektorit të bujqësisë rezulton se fuqia punëtore e orjentuar drejt sektorit të bujqësisë është e pakualifikuar dhe e ulët.
–Rekomandohet që fuqia punëtore të kualifikohet në sektorin e bujqësisë në programet e shkollave profesionale bujqësore siç është ajo e Çërravës.

Turizmi

• Lidhur me turizmin evidentohet një mungesë e strukturave akomoduese si dhe një turizëm i orjentuar drejt atij liqenor duke lënë pas potenciale të tjera turistike në bashki.

• Nisur nga prezenca e lartë në numër të monumenteve arkeologjike, gjeomonumenteve, monumenteve të kulturës dhe të natyrës,mund të thuhet se bashkia Pogradec ka mundësi të mëdha për zhvillimin e sektorit të turizmit.
–Duhet të hartohet një plan turizmi i mirëfilltë për të konsideruar zhvllimin e të gjitha llojeve të turizmit si dhe duhet të vlerësohet zhvillimi i mundshëm i zonave të akomodimit të turistëve.

Situata financiare

•Bashkia Pogradec paraqitet e paqëndrueshme financiarisht duke pasur një vlerë investimesh prej 18% për shkak të Borxhit të lartë që ka krijuar në vite.

•Sot bashkia trashëgon prej së kaluarës një keqmenaxhim të fondeve publike duke sjellë pasoja ligjore dhe financiare.
– Qeveria Qendrore t'i konsiderojë dhe debitoret e krijuar nga Pushteti Vendor në të njejtën menyrë si për ato debitore qe u trajtuan me borxhin e qeverisë qendrore- pra me një huamarrje publike nga qeveria qëndrore.

– Nje zgjidhje tjeter mund te ishte kalimi i projekteve te investimeve qe jane kryer tashme në portofolin e Fondit te Rajoneve dhe shlyerja e Detyrimeve nga ky Fond.

– Si zgjidhje të tretë mendohet marrja e Borxhit (kredise) nga sisitemi bankar duke marre garanci nga Ministria e Financave me interes zero (interesi të mbulohet nga Qeveria), si per kredine e te pastreheve me afat te gjate.

Në diagramën e mëposhtme tregohet një përmbledhje e gjetjeve të seksionit të analizës së Dokumentit të Strategjisë së Territorit. Këto gjetje janë kategorizuar sipas analizës SWOT dhe në këtë mënyrë janë evidentuar pikat e forta që hasen në territorin e bashkisë, pika të dobëta të cilat lidhen më shumë me problematikat të cilat kanë dalë gjatë vlerësimit të territorit, mundësitë dhe kërcënimet që lidhenme faktorë ndihmues ose pengues të jashtëm.

Figura 132. Analiza SWOT

S

-Pozicion gjeografik i favorshëm si pjesë e Korridorit të VIII dhe pjesë e rrjeteve të zonave natyrore të mbrojtura.
-Shtrirja pranë liqenit të Ohrit
-Pasuri të mëdha natyrore, monument arkeologjike, gjeomonumente, monumente kulkturore, historike dhe natyrore të shumta (Kalaja, Monumentet e Selcës, Bazikila e Linit, Guri i Kamjes, Burimi i Drilonit, Guri i Nikës, liqenet e Lukovës etj).
-Bashkia Pogradec ka pasuri të shumta minerale të hekur nikelit (Gur I Kuq, Gur I Përgjegjur, Gradishtë, Rodokal, Debrovë).
-Përmbajtje të lartë të lëndëve të para ergjitike si qymyri (Velçan vendburimi Dardhas – Vërdovë, vendburimi Grunjas, Malinë, Potkozhan, Qafëpanjë – Llëngë).
- 70% e popullsisë, moshë aktive për punë.

W

- Zhvillimi i territorit udhëhiqet nga zhvillime spontane të pabazuara në dokumen-teplanifikimi dhe kryesisht në bazë të zhvillimeve individuale.
- Nivele të larta të ndotjes së ajrit nga pluhurat PM, 10 dhe PM 2,5 dhe CO.
- Prezencë e pikave të nxehta mjedisore (Guri i Kuq, fabrika e përpunimit Fe – Ni,
- Damba mbi Udënisht dhe Pika e depozitimit të mbetjeve).
- Sistemi hekurudhor dhe ujor është jashtë funksionit.
- Niveli i lartë i papunësisë dhe analfabetizmit në zonat rurale.
- Ka mungesë të infrastrukturës bujqësore; veçanërisht të pikave të grumbullimit dhe sistemeve të vaditjes dhe kullimit.
- Toka bujqësore është e pakët dhe e refuzuar
- Mungesë e strukturave akomoduese për turistët.
- Administrata publike e papërgatitur nga ana organizative dhe financiare për të përballuar zgjerimin e territorit dhe ofrimin e shërbimeve pas ndarjes territoriale.
- Situatë e vështirë financiare, detyrime të shumta të papaguara
- Mungesë e bazës së të dhënave mbi pronën publike
- Gjendje fizike e keqe e infrastrukturave rrugore në territorret e ish- komunave
- Mungesë e dokumenteve strategjike lokale mbi sektorin e turizmit
- Zona të caktuara rrezikojne përmbytjen për shkak të proçeseve erozive
- Shfrytëzim jo- efiçent i potencialit turistik të vijës liqenore

O

- Mundësi bashkëpunimi ndërkufitar me Shtetin Maqedonas (Ohër, Strugë).
- 59% e popullsisë jeton në zonat rurale, kjo i jep mundësi zhvillimit të bujqësisë dhe blegtoirisë.
- Kualifikimi i fuqisë punëtore drejt sektorit të bujqësisë dhe turizmit nëpërmjet shkollave profesionale.
- Bazuar tek kushtet fizike dhe natyrore bashkia mund të zhvillojë turizmin multisezonal.
- Aksi i ri lidhës Qukës – Qafë Pllocë mundësi shumë e mirë për zhvillimin e zonës së Mokrës dhe lidhjen më të mirë me Bashkinë Korçë dhe pjesën tjetër të territorit të bashkisë Pogradec.
- Mundësi për mbrojtjen e peisazhit të mbrojur dhe Liqenit të Ohrit nëpërmjet programeve ndërkombëtare.
- Mundësi i rivitalizimit të transportit hekurudhor nëpërmjet programeve ndërkombëtare
- Mundësi e zhvillimit të turizmit rajonal (Ohër, Strugë, Korçë).
- Menaxhim e integruar të mbetjeve nëpërmjet Landfill-it të Maliqit.

T

- Projeksion në rënie i popullsisë në 2031 në 81,488 banorë (10.000 banorë më pak).
- Mosmarrja pjesë në skemat e subvencioneve të Ministrisë së Bujqësisë do të ulë mundësitë për zhvillimin e bujqësisë.
- Rreziku i mosofrimit ndihmës nga qeveria qëndrore, Fondi i rajoneve apo Ministria e Financave për shlyerjen e detyrimeve të papaguara.
- Konkurushmëri e lartë në sektorin turistik dhe bujqësor nga Bashkia Korçë dhe Komuna e Strugës dhe e Ohrit.
- Konkurueshmëri e lartë e ne sektorin bujqësor nga Bashkia Korçë dhe shteti Maqedonas

II. Vizioni dhe strategjia territoriale

2. *Formulimi i vizionit dhe strategjisë për zhvillimin territorial të njësisë vendore*

2.1 Vizioni i zhvillimit të territorit të Bashkisë Pogradec

Vizioni i bashkisë Pogradec është hartuar duke marrë parasysh konsideratat në shkallë rajonalë, propozimet që vijnë nga Plan i Përgjithshëm Kombëtar, propozimet që vijnë nga strategjitë sektoriale, gjetjet kryesore të analizave, të dhënat e nxjera nga studimi i profilit të çdo njësie administrative, takimet publike dhe rezultatet e anketës mbi vlerësimin dhe prioritetet e qytetarëve për territorin e bashkisë Pogradec.

Ne 2031 …Pogradeci është:

Bashkia e NATYRËS*. Liqeni i Ohrit eshte fuqia jone. Malet shtojnë bukurinë, ngjallin historinë dhe mbështesin ekonominë tonë. Në partneritet me qytetarët, biznesnet dhe institucionet ne kemi arritur standarte më të larta të mbrojtjes së natyrës dhe të zhvillimit të qëndrueshëm.*

Bashkia e NJERËZVE*. Njerëzit janë pasuria më e madhe e Pogradecit. Krenohemi me mikpritjen, urtësine dhe shpirtin demokratik të njerëzve tanë. Nëpërmjet urbanizimit të kontrolluar, infrastrukturës dhe shërbimeve cilësore jetesa e banorëve tanë është përmirësuar ndjeshëm, turizmi është zhvilluar, bujqësia dhe industria kanë përparuar.*

Bashkia e KULTURËS*. Pogradeci është i poeteve, shkrimtarëve, piktorëve dhe gjithë artistëve të tjerë. Trashëgimia historike është rivitalizuar dhe vlerat tona kulturore ruhen dhe promovohen.*

Në vijim paraqiten një seri hartash skematike të vizionit të bashkisë Pogradec, një hartë e përgjithshme dhe tre harta të tjera të cilat shprehin zhvillimin e territorit sipas sektorëve.

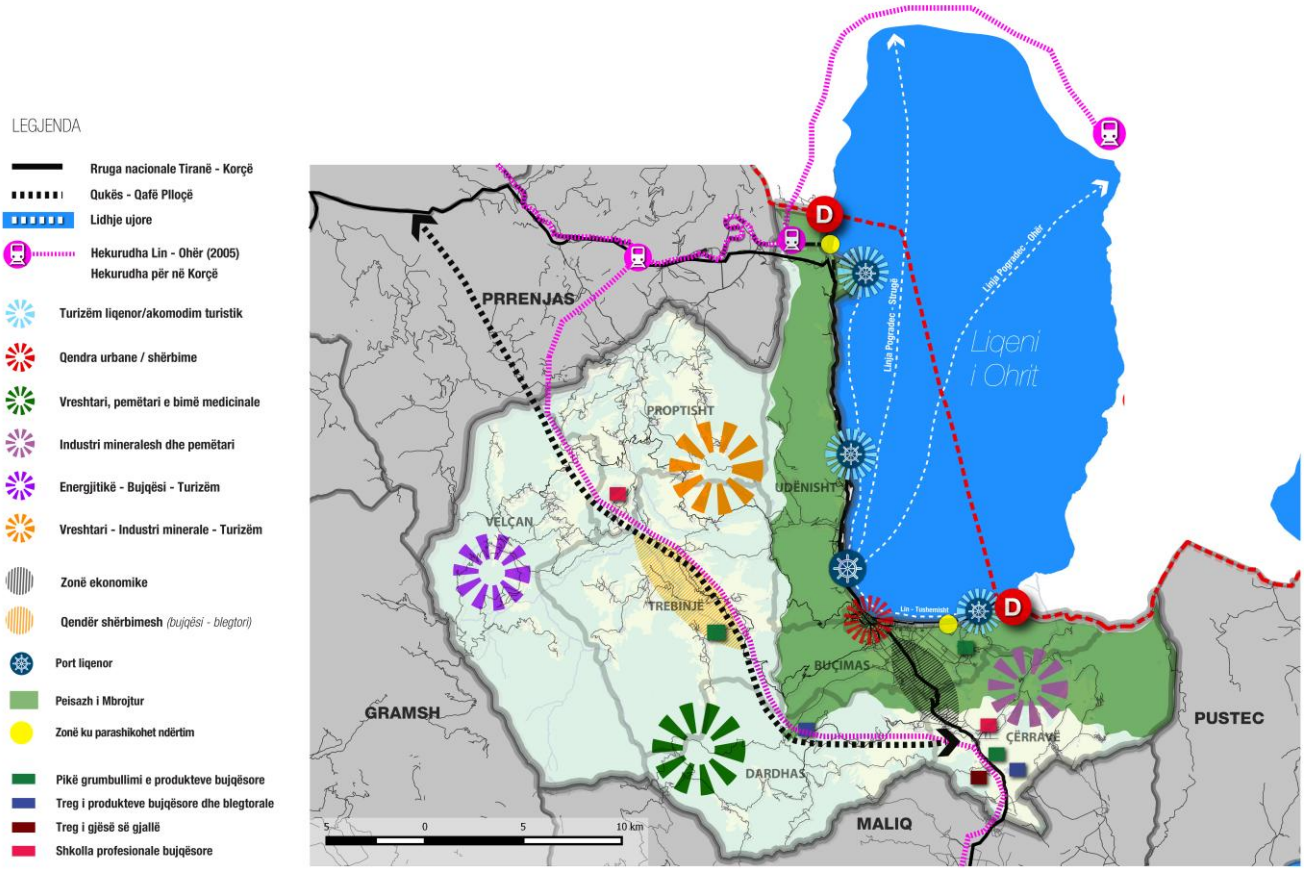

Figura 133. Vizioni i bashkisë Pogradec

Në qendër të vizionit të zhvillimit të territorit të Pogradecit qëndron ***sektori i turizmit*** *së bashku me potencialet e tij. Kështu referuar edhe skemës së mësipërme të vizionit është evidentuar qartazi zona e peizazhit të mbrojtur të Pogradecit, zonë e cila praktikisht do t'i dedikohet zhvillimit të turizmit liqenor. Ndërkohë territori i bashkisë Pogradec do të kufizohet/ orientohet nga dy akset kryesore rrugore: ajo ekzistuese dhe aksi Qukës – Qafë Pllocë, aksi që është duke u ndërtuar. Gjithashtu edhe aksi i hekurudhës është një linjë e cila kufizon ose orienton zhvillimin e territorit të bashkisë Pogradec. Ndërkohë* ***qyteti i Pogradecit do të jetë qëndra kryesore urbane****. Gjithashtu është menduar që zona ekonomike të ngelet ajo zonë drejt rrugës Pogradec Korçë dhe tek zona industriale e Pogradecit.*

Njësia administrative Cërravë do të jetë një zonë e orjentuar drejt zhvillimit të industrisë së mineraleve si dhe zhvillimit të pemëtarisë dhe bujqësisë. NjA Dardhas dhe territoret e saj do të jenë të fokusuara në zhvillimin e vreshtarisë, pemëtarisë dhe bujqësisë, Ndërsa zona e Proptishtit do të fokusohet në zhvillimin e vreshtarisë, industrisë minerale dhe turizmit. NjA Velçan do të fokusohet në zhvillimin e sektorit të energjitikës (HEC-e), zhvillimin e bujqësisë me theks të veçantë blegtorinë dhe turizmin. NjA Trebinjë dhe territoret e saj do të jetë qëndra kryesore e shërbimeve dhe administrative për zonën e Mokrës si dhe do fokusohet në zhvillimin e bujqësisë dhe blegtorisë. Në shërbim të vizionit të përgjithshëm janë propozuar pika grumbullimi të produkteve bujqësore në Trebinjë dhe Cërravë si dhe tregje blegtorale në Cërravë dhe Proptisht.

Pra, siç u theksua edhe më lart ***në thelb të vizionit të territorit të bashkisë Pogradec qëndron zhvillimi i sektorit të turizmit***.

Drejtimet e propozuara:

- Zhvillimi i një ***turizmi multisezonal***, që do të bazohet në potencialet natyrore, historike dhe kulturore të bashkisë

- ***Turizmi liqenor,*** parashikohet të zhvillohet në një mënyrë më të organizuar. ***Krijimi i moleve liqenore*** *(mole turistike)*, për ankorimin e mjeteve lundruese, si: tragetet që do të përshkojnë itinerare turistike Lin – Pogradec –Tushemisht, dhe që në kuadër të zhvillimit të turizmit ndërkufitar do të bëjnë dhe lidhjen me Strugën, Ohrin e Shën Naum-in, barkave me vela (për sporte ujore), canoe-t, barkat pedaliere, dhe barkat tradicionale të peshkimit (të cilat mund të ofrohen si shërbim edhe për turistët vendas e të huaj në të ardhmen). Pjesa e vijës liqenore Lin - Pogradec dhe Pogradec - Buçimas mund të shfrytëzohet për vendosjen e kampingjeve, parqeve me rulota, dhe në përgjithësi të një turizmi jo – invaziv ndaj mjedisit natyror. Ky lloj turizmi do të ndërthurë agroturizmin (për shkak të afërsisë me tokat bujqësore) me turizmin liqenor.

- ***Turizmi natyror/malor*** mendohet të zhvillohet në zona me potencial të thëksuar natyror, si Liqenet e Lukovës në Njësinë Administrative Velçan, Burimi i Drilonit dhe Pylli i Gështenjave në Njësinë administrative Buçimas dhe zona e Gurit të Nikës dhe Gurit të Kamjes në njësinë Administrative Dardhas. Sugjerohet promovimi i itinerareve peizazhistike, si itinerari që lidh Qafë Thanën me fshatin Çervenakë në Njësinë administrative Udënisht, dhe ofron një pamje shumë të veçantë të liqenit të Ohrit, dhe një itinerar që do të lidhë zonën e Malit të Thatë, me Malësinë e Gorës e më pas me Malësinë e Mokrës të poshtme e të sipërme.

- ***Turizmi Kulturor*** , është një potencial i rëndësishëm i Bashkisë të Pogradecit, duke marrë parasysh trashëgiminë kulturore, sitet arkeologjike, banesat dhe arkitekturën karakteristike[4]. Një itinerar i natyrës historike, është ai që lidh fshatrat e njësive administrative Proptisht, Trebinjë, Velçan e Dardhas me Voskopojën (segment i rrugës Egnatia), gjatë të cilit ndodhen një numër i konsiderueshëm monumentesh kulture, si: Ura e Golikut, varret monumentale të Selcës, kalaja e Zemçës, Ura në fshatin Niçë, Manastiri dhe Kisha e Shën Marenës, etj. Itinerari i dytë kulturor është ai që kalon në vijën bregliqenore nga Lin-i në Tushemisht, dhe përfshin sitet arkeologjike dhe fshatin karakteristik të Lin-it, deri në Tushemisht. Të dyja këto itinerare, përveçse itinerare kulturore mund të shihen edhe si itinerare agroushqimore; pjesa bregliqenore e specializuar në gatimet me bazë peshkun, dhe prodhimet bujqësore të zonës, ndërsa pjesa malore e specializuar në prodhimet e mirënjohura blegtorale dhe në traditën vendase të gatimit të tyre.

[4] Informacioni më i thelluar për pjesën e arkitekturës karakteristike të secilës prej zonave në Bashkinë e Pogradecit është në materialin e Profilit të Njësive administrative.

Figura 134. Skema e zhvillimit të sektorit të turizmit

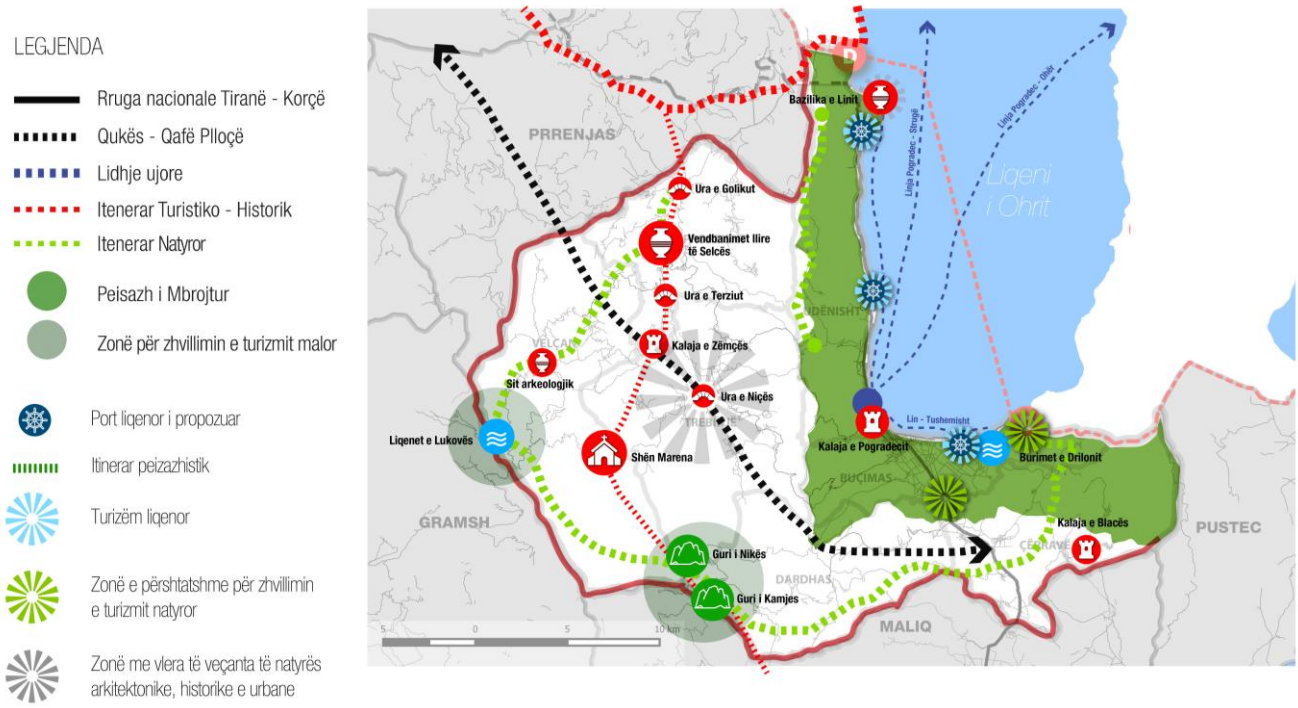

Figura 135. Skema e zhvillimit të sektorit të bujqësisë

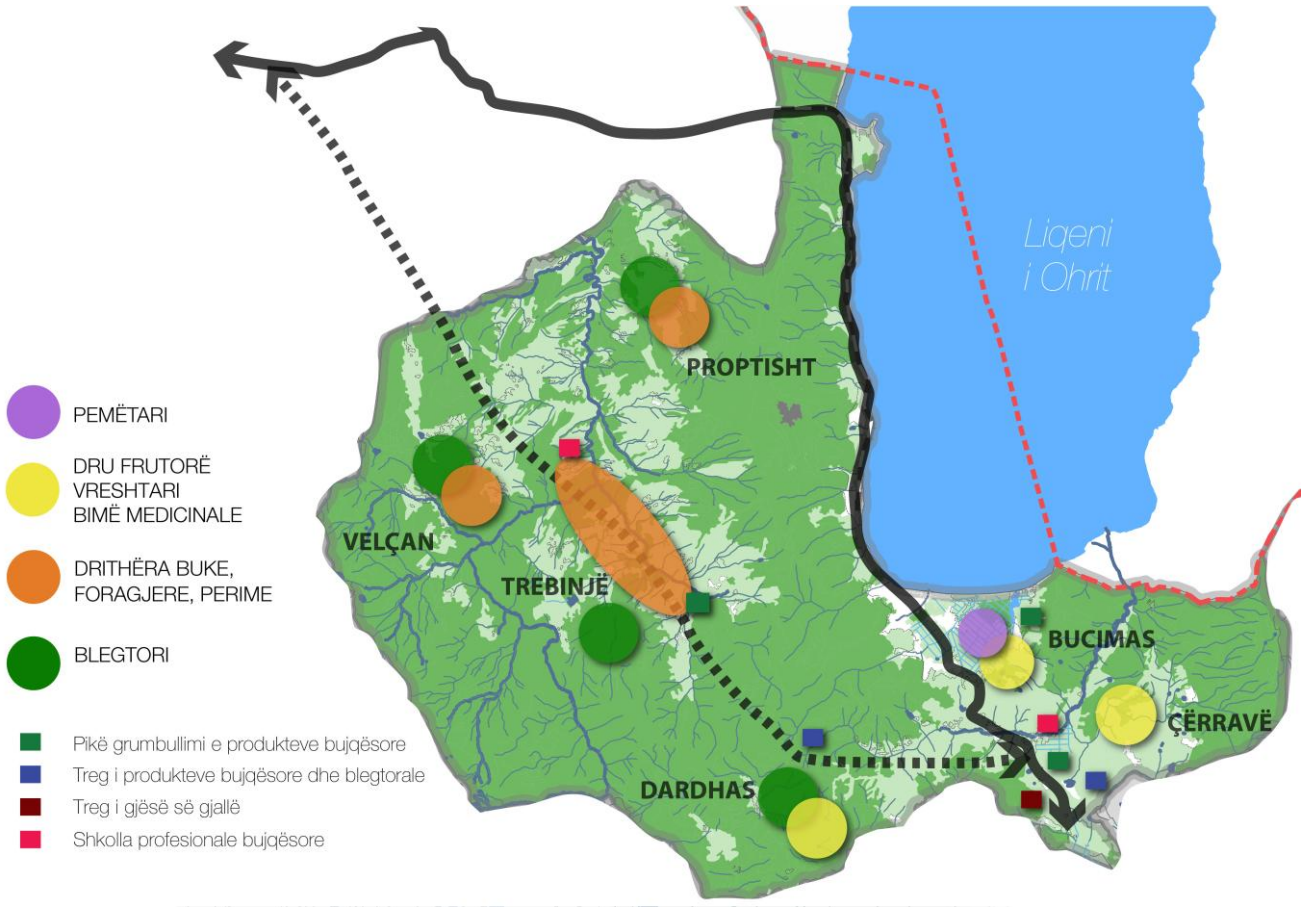

Figura 136. Skema e zhvillimit të sektorit të industrisë minerare

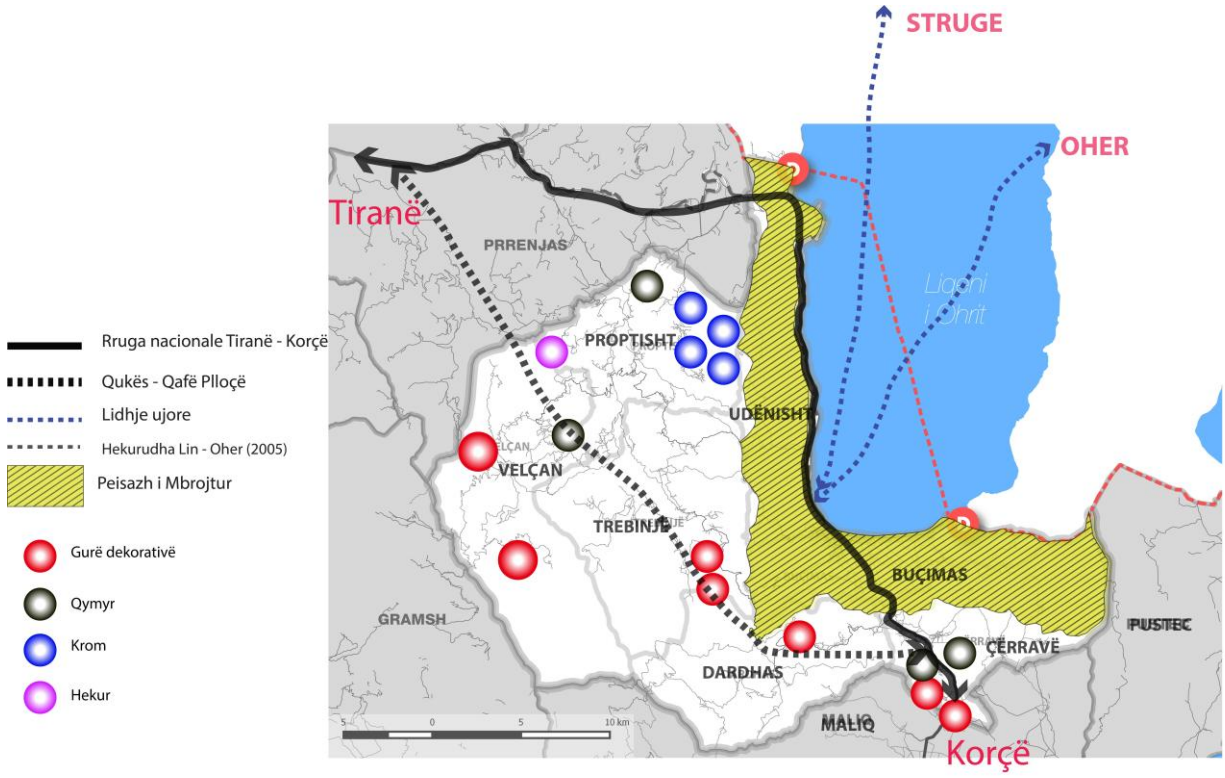

Zhvillimi i sektorit të industrisë minerale zë një rëndësi të veçantë në zhvillimin ekonomik të bashkisë,pavarësisht se siktor i parë ekonomike ngelet zhvillimi i turizmit dhe bujqësisë. Sektori i industrisë minerale sugjerohet të ngelet një sektor mbështetës, duke pasur parasysh gjithmonë zhvillimin e këtij sektori pa cënuar zhvillimin e sektorit të turizmit. Për këtë arsye është shmangur zhvillimi i kësaj industrie në zonën e peisazhit të mbrojtur, pavarësisht burimeve të shumta minerare që gjenden në të. Madje jo vetëm kaq, por gjithë veprimtaritë e shfrytëzimit të inerteve apo gurëve gëlqerorë në këtë zonë sugjerohet që të mbyllen.

Konkretisht në zonën e Velçanit, Dardhasit, Cërravës do të zhvillohet veprimtaria e shfrytëzimit të gurëve dekorativë. Në Velçan sugjerohet të zhvillohet edhe shfrytëzimi i qymyrit. Në zonën e Proptishtit për shkak të potencialeve të shumta sugjerohët të zhvillohet industria minerare e kromit.

Aktualisht ashtu si edhe është përmëndur në analizën demografike aktualisht popullsia e bashkisë Pogradec është e vendosur krysisht në qytetin e Pogradecit, në Buçimas, Cërravë dhe Udënisht. Por megjithatë projeksioni i popullsisë tregon për një ulje të mundshme të popullsisë gjatë 15 viteve të ardhshme. Megjithatë në këtë moment nuk mund të thuhet se ku mund të vendoset popullsia në vitet e ardhshme dhe për më tepër nga cilat territore do të largohet. Megjithatë duhet të kihet parasysh se projeksioni i popullsisë mund të ndryshojë edhe në varësi të ndryshimeve që do të ndodhin në territor në bazë të propozimeve të planit.

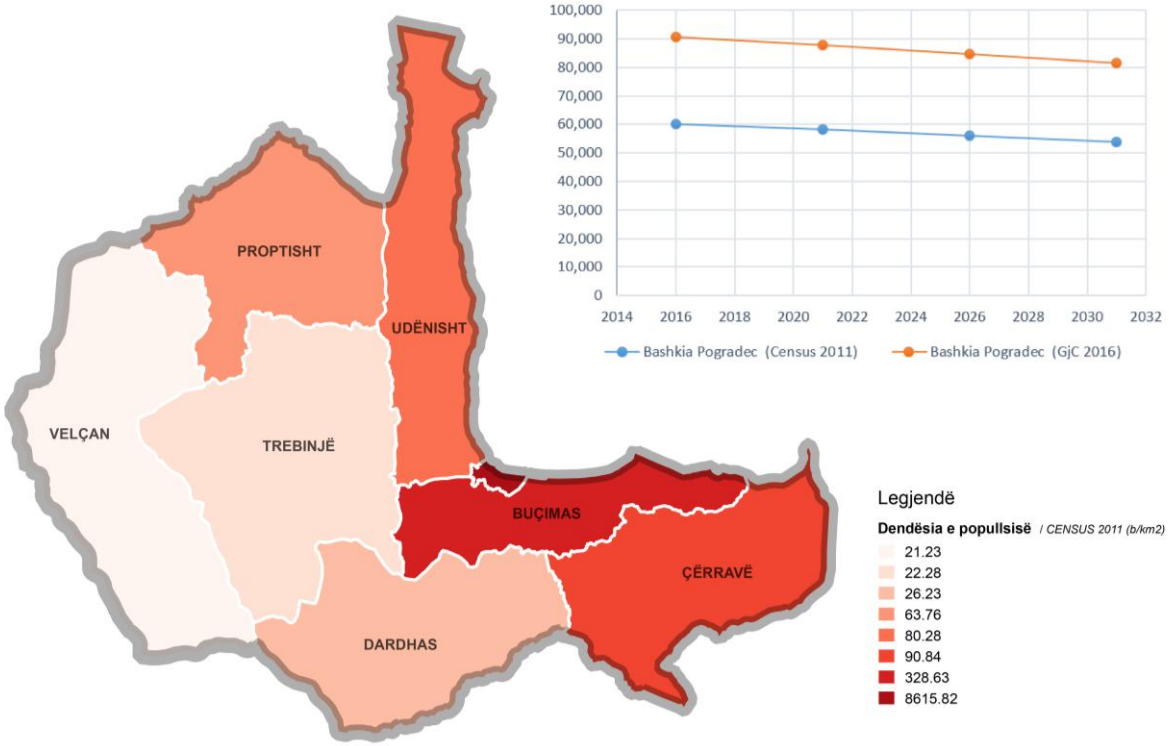

Figura 137. Trendi i prashikimeve demografike

Lidhur me sistemet e territorit dhe ndryshimet që ato mund të pësojnë në vitet e ardhshme është bërë një parashikim i mundshëm se si sisteme të ndryshme mund të transformohen. Transformimet e parashikuara kanë ardhur si rrjedhojë e vizionit të territorit, si dhe objektivave dhe programeve. Pavarësisht kësaj këto transformime nuk mund të detajohen në këtë moment për vetë shkallën e propozimeve dhe janë përcaktuar në hartë në mënyrë skematike për t'u elaboruar më tepër në fazën e hartimit të Planit te Zhvillimit. Megjithatë në mënyrë të përgjithshme mund të thuhet se mund të ndodhin ndryshime në sistemin bujqësor të zonës së Buçimasit, Udënishtit dhe Linit. Një pjesë e vogël e sistemeve bujqësore të këtyre zonave mund të kthehen në sisteme urbane, gjithmonë në funskion të zhvillimit të turizmit dhe njësive akomoduese. Ndërkohe ndryshime sistemesh të tjera mund të ndodhin në sistemet bujqësore pranë shtretërve të lumenjve të cilat në bazë të programeve strategjike do të pyllëzohen për të shmangur erozionin e mëtejshëm të tokave.

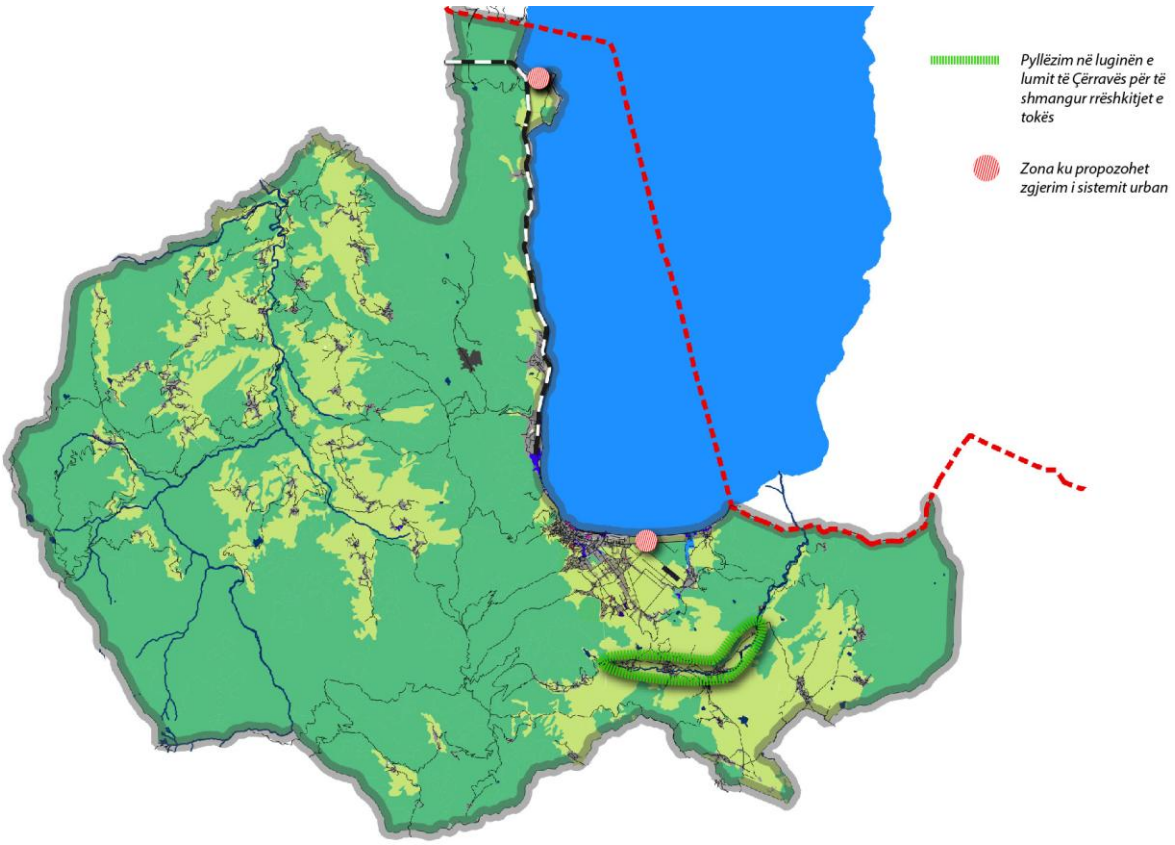

Figura 138. Ndryshimet e mundshme në sistemet e territorit

2.2 Objektivat srategjike dhe programet strategjike për zhviillimin e territorit të bashkisë Pogradec

Për përmbushjen e vizionit të bashkisë Pogradec zhvillimi i territorit të bashkisë Pogradec do të bazohet në pesë shtylla/dimensione zhvillimi të cilat do të kenë për synim zhvillimin e territorit në aspektet e mjedisit natyror, infrastrukturës dhe mjedisit urban, cilësisë së jetesës, zhvillimit ekonomik dhe qëndrueshmërisë financiare. Këto dimensione paraqiten në mënyrë të skematizuar në diagramin e mëposhtëm ndërkohë janë shtjelluar objektivat dhe programet strategjike për çdo dimension. Ndërkohë në planin e veprimeve Programet shtjellohen në projekte prioritare përkatëse.

Figura 139. Dimensionet e zhvillimit të territorit

Mjedisi natyror

O1. Mbrojtja e mjedisit natyror duke respektuar kuadrin ligjor të peisazheve të mbrojtura si dhe duke siguruar qasje të zhvillimit të qëndrueshëm për zhvillimin e territorit.

Ky objektiv ka për detyrë

•O1.P1 Konservimi i peisazhit të mbrojtur të Ohrit nëpërmjet ruajtjes së habitatit dhe biodiversitetit, parqeve natyrore dhe gjeomumenteve.

• O1.P2 Sigurimi i qasjeve të zhvillimit të qëndrueshëm për zhvillim e territorit, lidhur me mënyrat alternative të sigurimit të energjisë, mënyrat e transportit dhe sigurimin e hapësirave të gjelbra

• O1.P3 Zbutja e efekteve mjedisore nga veprimtaritë natyrore, aktiviteti ekonomik, industria e ndërtimit dhe minierave.

Infrastruktura dhe mjedisi urban

O2. Sigurimi i infrastrukturës dhe përmirësimi i mjedisit urban për zhvillimin e sektorit të turizmit, bujqësisë dhe industrisë minerale.

•O2.P1 Zhvillimi i infrastrukturës rrugore për lidhje më të mirë të rrugëve lokale brenda qytetit të Pogradecit, lidhjen e NjA me qëndrën e qytetit dhe qëndrat e NjA me fshatrat e tjerë.

•O2.P2 Menaxhimi efektiv i sistemeve të transportit brenda bashkisë, atij ndërqytetas, dhe ndërkombëtar ujor

•O2.P3 Përmirësimi i menaxhimit të mbetjeve dhe sistemit të kanalizimeve të ujit të pijshëm dhe të ujrave të zeza dhe ndriçimit.

•O2.P4 Rigjenerimi I strukturës urbane dhe rurale duke ruajtur kodin gjenetik të vendbanimeve historike, lagjeve muze, krijimit të hapësirave publike dhe zhvillimit/rizhvillimit të strukturës urbane.

Cilësia e jetës

O3. Përmirësimi i cilësisë së jetesës përmes përmirësimit të infrastrukturave shëndetsore – arsimore, uljes së nivelit të varfërisë dhe promovimi i punësimit të qëndrueshëm.

•O3.P1 Rritja e cilësisë së jetës përmes ndërhyrjeve në arsim dhe shëndetsi.

•O3.P2 Ulja e papunësisë nëpërmjet punësimit të qëndrueshëm.

•O3.P3 Rivlerësimi I traditës dhe kulturës lokale për rritjen e cilësisë së jetesës dhe zhvillimin e turizmit.

•O3.P4 Krijimi i programeve të strehimit dhe mbrojtjes sociale për shtresat në nevojë.

Zhvillimi ekonomik dhe Turizmi

O4. Sigurimi i zhvillimit ekonomik nëpërmjet diversifikimit të ekonomisë dhe mbështetja në sektorët e turizmit, bujqësisë dhe industrisë.

•O4.P1 Hartimi i programeve për zhvillimin e sektorit të bujqësisë në NjA të bashkisë Pogradec nëpërmjet diversifikimit të profileve të tyre dhe sigurimit të infrastrukturës.

•O4.P2 Zhvillimi dhe promovimi i turizmit malor, kulturor dhe liqenor.

•O4.P3 Hartimi i programeve për zhvillimin e industrisë minerare në zonat me potencial më të madh.

Qëndrueshmëria financiare

O5. Sigurimi i qëndrueshmërisë financiare të institucionit të bashkisë për zhvillim ekonomik dhe territorial.

•O5. P1 Bashkëpunim me nivelin Qendror për evidentimin e këtij problemi dhe gjetjen e zgjidhjeve të përbashkëta për situaten financiare të bashkisë

•O5.P2 Ulja e nivelit të borxhit nëpërmjet negociatave me palët e treta dhe duke përdorur asetet dhe pronat e bashkisë si mënyrë për të shlyer detyrimet e papaguara.

2.3 Drejtimet për zhvillimin e territorit të bashkisë Pogradec

Ashtu si edhe është përmëndur edhe në seksionin e analizës në territorin e bashkisë ai që dominon më tepër është sistemi natyror dhe në vend të dytë vjen sistemi bujqësor. Praktikisht zhvillimi i territorit do të zhvillohet në bazë të këtyre potencialeve natyrore prandaj edhe në vizionin e zhvillimit, zhvillimi i turizmit natyror zë peshën kryesore dhe si sektor i dytë i zhvillimit ekonomik është bujqësia.

Bazuar në projeksionet e kryera mbi popullsinë rezulton se në 15 vitet e ardhshme do të ketë një rënie të numrit të popullsisë me një shifër prej 10.000 banorë. Megjithatë në bazë të propozimeve të dokumentit të strategjisë dhe veçanërisht për zhvillimin ekonomik të bashkisë pritet që kjo shifër e rënies së popullsisë të mos qëndrojë madje pritet të ketë prurje të reja banorësh në territorin e bashkisë Pogradec. Kështu, pritet që me zhvillimin e sektorit të bujqësisë në zonën e mokrës, zhvillimin e infrastrukturave në shërbim të këtij sektori dhe aftësimit të fuqisë punëtore ish- banorët e Mokrës tashmë emigrantë në shtetet fqinje të rikthehen dhe të investojnë në zhvillimin ekonomik të zonës. Praktikisht zonat ekonomike në territorin e bashkisë Pogradec do të shtrihen përgjatë rrugës nacionale Korçë – Pogradec dhe rrugës industriale drejt Vërdovës. Ndërkohë Trebinja për shkak dhe pozicionimit të saj pranë rrugës së re Qukës – Qafë Plloçë propozohet të jetë një qendër kryesore ekonomike dhe shërbimesh për zonën e Mokrës. Gjithashtu në sajë të rrugës Qukës – Qafë Plloçë projektohet që jo vetëm NjA Trebinjë do të zhvillohet ekonomikisht por e gjithë zona e Mokrës. Një faktor tjetër zhvillimi do të jetë edhe sigurimi i rrugëve të brëndshme dhe lidhëse kryesore si dhe ai shërbimeve publike.

Për sa i përket drejtimit të zhvillimit në bazë të sistemeve të territorit vlen të thuhet se strategjia e zhvillimit të territorit të bashkisë Pogradec mundohet të luajë një balancë përsa i përket tjetërsimit të territorit. Tjetërsimet e territorit mund të ndodhin kryesisht në zonat bujqësore të cilat priten të urbanizohen në funksion të zhvillimit të turizmit. Këto zona përqëndrohen kryesisht në zonën e Tushemishtit dhe Linit. Gjtihashtu tjetërsime më pak të dukshme mund të ndodhin përgjatë rrugës së re Qukës – Qafë Plloçë, kjo jo vetëm në gjatësinë e trasesë por edhe në fashën e saj për shkak të aktiviteteve ekonomike që mund të ndodhin. Një tjtërsim i sistemeve mund të ndodhë përgjatë lumenjve dhe përrenjve të qytetit ku gjatësi fashash të ndryshme mund të kthehen nga zona me banesa në zona natyrore, kjo për shkak të prishjeve që mund të ndodhin për sistemimet e shtretërve dhe nga zona bujqësore ose urbane në zona antyrore për shkak të pyllëzimit që mund të nevojitet për shmangien e erozionit.

3. Plani i veprimeve prioritare, investimet strategjike dhe projektet pilot të zhvillimit

3.1 Programet dhe projektet kryesore të zhvillimit, termat kohorë, aktorët, monitorimi dhe buxheti

Objektiv Strategjik	Programe	Projekte	Aktorët dhe Burimi financiar	Indikatorë matës	Vlera e projektit	Fazat e zbatimit		
						I	II	III
Mbrojtja e mjedisit natyror duke respektuar kuadrin ligjor të peisazheve të mbrojtura si dhe duke siguruar qasje të zhvillimit të qëndrushëm të territorit.	Konservimi i peisazhit të mbrojtur të Ohrit nëpërmjet ruajtjes së habitatit dhe biodiversitetit, parqeve natyrore dhe gjeomumente ve.	Zbatimi i Planit të Menaxhimit të peisazhit te mbrojtur te Pogradecit të vitit 2013.	Bashkia Pogradec Ministria e Mjedisit	Plani i hartuar				
		Hartimi i rregullores për mbrojtjen e elementeve dhe standarteve të statusit të Liqenit të Ohrit të mbrojtur nga UNESCO.	Ministria e Mjedisit, Bashkia Pogradec	Hartimi i Strategjisë				
	Sigurimi i qasjeve të zhvillimit të qëndrueshëm për zhvillim e territorit, lidhur me mënyrat alternative të sigurimit të energjisë, mënyrat e transportit	Hartimi i projekteve pilot për ndërtesat rezidenciale dhe të shërbimeve me kosto zero të energjisë.	Bashkia Pogradec, Donatore	Ndërtimi i shkollave				
		Hartimi i projekteve pilot për ndërtimin e shkollave/kopshteve të cilat përdorin energjinë e rinovueshme (diellore, të erës, biomasa).	Bashkia Pogradec, Donatore	Ndërtimi i shkollave				
		Hartimi i projekteve për rigjenerimin e pemës së Gështenjës dhe Arrës në kodrat e Pogradecit dhe Nj.A të tjera.	Bashkia Pogradec	Pyje të rigjeneruar				

	dhe sigurimin e hapësirave të gjelbra.	Fushata sensibilizuese për përdorimin e qëndrueshëm të pyjeve	Ministria e Mjedisit dhe Bashkia Pogradec	Sensibilizimi i qytetarëve dhe mbrojtja e pyjeve				
	Zbutja e efekteve mjedisore nga veprimtaritë natyrore, aktiviteti ekonomik, industria e ndërtimit dhe minierave	Plan masash për rehabilitimin e pikave të nxehta mjedisore.	Ministria e Mjedisit dhe Bashkia Pogradec	Rehabilitimi hotspoteve				
		Studimi i vlerësimit të plotë për strukturat ekzistuese të industrisë minerare dhe hartimi i projekteve rehabilituese të tyre	Ministria e Energjisë dhe Bashkia Pogradec	Rehabilitimi strukturave minerare				
		Hartimi i projekteve për pyllëzimin e zonave me erozion të lartë siç është zona e Lumit të Vërdovës dhe përrenj të tjerë.	Bashkia Pogradec, Ministria e Mjedisit	Shmangia e përmbytjeve				
		Sistemimi i urjave të larta Liqen – Vërdovë – "Varret e Grekut"	Bashkia Pogradec, FZHR	Shmangia e përmbytjeve				
		Sistemimi i ujrave të larta Liqen –Rëmënjë – Guri i Kamjes	Bashkia Pogradec, FZHR,	Shmangia e përmbytjeve				
		Sitemimi i urjave të larta Liqen - Kabash	FShZh, FZhR, Bashkia	Shmangia e përmbyjteve				
Sigurimi i infrastrukturës urbane dhe përmirësimi i mjedisit urban për zhvillimin e sektorit të turizmit, bujqësisë dhe industrisë minerale.	Zhvillimi i infrastrukturës rrugore për lidhje më të mirë të rrugëve lokale brenda qytetit të Pogradecit, lidhjen e NjA me qëndrën e qytetit dhe qëndrat e NjA	Hartimi për projektin e ByPass-it të qytetit të Pogradecit sipas standarteve (rehabilitimi i unazës ekzistuese).	Fondi Shqiptar i Zhvillimit	Rehabilitimi I unasës ekzistuese				
		Hartimi I projektit për unazën e re të qytetit Kala – Kurora e Pogradecit – Vërdovë.	FZhR, FShZh, Bashkia	Realizimi I unazës				
		Hartimi i projektit për përcaktimin dhe ndërtimin e zonave të parkimit në bashkinë e Pogradecit.	Bashkia dhe donatorë	Ndërtimi i zonave të parkimit				
		Hartimi i një plani për menaxhimin e trafikut në qytet dhe parashikimi i rregullave për pikat e konfliktit	Bashkia dhe FZHR	Rehabilitimi i rrugës				

	me fshatrat e tjerë.	Hartimi i Projektit për rehabilitimin e rrugës Vërdovë – Pogradec.	Bashkia dhe FZHR	Rehabilitimi i rrugës				
		Projekti për rikonstruksionin e rrugës automobilistike Slabinjë – Bishnicë.	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës				
		Sistem, asfaltim rrugë të brendshme, fshati Dardhas	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	90 985 124			
		Sistem, asfaltim rrugë të brendshme, fshati Stropckë	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	51 143 535			
		Sistemim rrugësh Blloku "Stadiumi"	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	54 490 928			
		Sistemim rrugësh Blloku "GORICË"	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	53 427 416			
		Sistemim rrugësh Blloku "Përroi i Çaprazit"	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	48 816 924			
		Sistemim shëtitore buzë liqeni	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	101 318 942			
		Sistemim rrugësh blloku i banesave përballë "1 Majit"	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	55 934 183			
		Sistemim i shetitores "10 Dëshmorët e Pojskës" (segmenti 1 Maji-fundi i rezidencës qeveritare)	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	37 595 113			
		Sistemim rrugësh blloku Lagje nr. 1 (ish Ferma)	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	64 628 480			
		Sistemim asfaltim rruge: Dalje Çërravë- rruga Pogradec-miniera Alarup	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	220 153 672			
		Sistemim-asfaltim rruga hyrje Çërravë-Pogradec Alarup	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	52 719 601			
		Sistemim asfaltim rruge: Hyrje Çërravë - Dalje Çërravë	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	97 595 202			
		Sistemim asfaltim rrugësh Lagjja "Demokracia" Çërravë	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	17 848 471			
		Sistemim-rrethim i shkollës 9-vjeçare, Dardhas	MTI, Bashkia dhe FShZh		6 903 624			

		Sistemim-asfaltim rruga Prenisht-Osnat	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	271 441 139			
		Sistemim Asfaltim Rruga Velçan- Buzaishtë	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	93 527 497			
		Sistemim Asfaltim Rruga Golik – Slatinë	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës				
		Lidhje e rrugës Qukës – Qafë Pllocë (Sistemim rrugë të brëndshme Kalivaç – Potkozhan – Trebinjë – Pleshisht).	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës				
		Sistemim rruge Çezmë-Shën Marenë, komuna Trebinjë	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	62 501 666			
		SISTEMIM-ASFALTIM RRUGE LUMI ÇEZMË-SHËN MARENË	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	188 368 416			
		Sistemim rruge lumi Çezmë-fshati Çezmë, komuna Trebinjë	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	31 842 660			
		Sistemim-asfaltim rruge të brendshme Dunicë-Kalivaç-Potkozhan-Trebinjë-Pleshisht	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	369 151 882			
		Sistemim rruge Lumi Çezmë-Shën Marenë, komuna Trebinjë	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës	94 344 326			
		Sistemim Asfaltim Dardhas – Osnat – Niçë.	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës				
		Sistemim Asfaltim rrugë të brëndshme Buçimas.	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës				
		Sistemim Asfaltim Rruga Rodokal – Katjel.	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës				
		Sistemim Asfaltim Rruga Golik – Slatinë – Miniera Debrovë	MTI, Bashkia dhe FShZh	Rehabilitimi i rrugës				
		Sistemim Asfaltim Tushemisht – Cërravë (unaza).	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës				
		Sistemim Asfaltim Rodokal poshtë – Golik	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës				
		Sistemim-çakullim i rrugës Proptisht-Somotinë-Laktesh-Lagja "Biba" Velçan	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	15 000 000			

		Sistemim-asfaltim i rrugës Lumi Slabinjë-Losnik (Velçan)	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	169 216 209			
		Sistemim-asfaltim i rrugës Somotinë-Laktesh-Velçan-Losnik-Ura Slabinjë (segmenti Velçan-Buzahisht)	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	5 045 508			
		Sistemim-asfaltim i rrugës Somotinë-Laktesh-Velçan-Losnik-Ura Slabinjë (segmenti Somotinë-Ura Laktesh)	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	75 626 006			
		Sistemim-asfaltim i rrugës Somotinë-Laktesh-Velçan-Losnik-Ura Slabinjë (segmenti Ura Laktesh-Buzahisht)	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës				
		Sistemim-asfaltim i rrugës Somotinë-Laktesh-Velçan-Losnik-Ura Slabinjë	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës				
		Sistemim-asfaltim i rrugës Somotinë-Laktesh-Velçan-Losnik-Ura Slabinjë (segmenti Slabinjë-Qafë e Losnikut)	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës				
		Sistemim-çakullim i rrugës Somotinë-Laktesh-Velçan (lagja Biba)	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	15 000 000			
		Rikonstruksion i rrugës Lagjja "Sheshe" - Laktesh, Velçan	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës				
		Rikonstruksion i rrugës "Kroi i Madh" Velçan	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	392 120			
		Rikonstruksion i rrugës Lagjja "Lufo" - Bishnicë	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	395 542			
		Rikonstruksion i rrugës Lagjja "Dervishaj" Losnik, Velçan	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	399 003			
		Rikonstruksion i rrugës Shkolla e Vjetër, Velçan	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës				
		Rikonstruksion i rrugës nga rruga kryesore në shtëpinë e Nazmi Hykës, Buzahisht	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	399 803			
		Sistemim rrugësh, fshati Laktesh	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës				
		Sistemim-asfaltim rruge, qendër Proptisht	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	28 964 084			
		Sistemim-asfaltim rruge Golik Slabinjë	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	64 880 172			
		Sistemim-asfaltim rruge të brendshme	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	35 674 017			

		Verri						
		Sistemim-asfaltim rruge, Qafë e Zhellarit-Rodokal	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	67 369 432			
		Sistemim-asfaltim-ndriçim rruge të brendshme fshati Rodokal sipër - Rodokal poshtë - Letovë	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	118 056 709			
		Sistemim rruge Lagje e Sipërme Rodokal sipër	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	114 506 709			
		Sistemim-asfaltim rruge, Lumi Slabinjë-Losnik	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	169 216 209			
		Sistemim-asfaltim rruge, hyrje Slabinjë-dalje Slabinjë	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës	51 790 524			
		Sistemim Asfaltim lidhja Selcë - Homçan	FZhR, FShZh, Bashkia	Rehabilitimi i rrugës				
	Menaxhimi efektiv i sistemeve të transportit brenda bashkisë, atij ndërqytetas, dhe ndërkombëtar ujor	Hartimi i studimit të fizibilitetit për sigurimin e infrastrukturës për mjetet ujore të transportit brenda vijës liqenore (Lin – Tushemisht) të bashkisë Pogradec dhe jashtë kufijve (Ohër – Strugë).	MTI dhe Bashkia	Studimi i Fizibilitetit				
		Hartimi i projektit për rehabilimin dhe vënien në funksionim të Molit të qytetit.	MTI, Bashkia Pogradec	Funksionimi Molit të qytetit				
		Hartimi i projektit për pajisjen e bashkisë me transport publik urban me theks të veçantë linja: Lin – Pogradec – Tushemisht.	Bashkia Pogradec, Donatorë	Linja e transportit urban				
		Hartimi i projektit për klasifikimin dhe standartizimin e rrjetit rrugor qytetas.	Bashkia Pogradec MTI	Standartizimi i rrjetit rrugor				
		Hartimi i planit të fizibilitetit për ndërtimin e terminalit qëndror të pasagjerëve.	MTI	Ndërtimi i terminalit				
		Promovimi i itenerareve natyrore turistike (Tushemisht - Mali i Thatë, Vërdovë – Rëmënjë – Gështenjas – Guri i Kamjes – Ura e Egnatias Niçë, Hecet e Bishnicës – Jollë – Shpellë – Liqenet e Lukovës – Liqeni i Madh - Valamare) .	Ministria e Kulturës, Bashkia Pogradec	Rritja e nivelit të turistëve në këto itenerare				

		Hartimi i planit të menaxhimit të mbetjeve.	Ministria e Mjedisit, Bashkia Pogradec, Donatorë	Plani i Menaxhimit				
		Hartimi i Studimit për përcaktimin e zonës së transferimit të mbetjeve dhe lidhja e saj me landfillin e Maliqit.	Ministria e Mjedisit, Bashkia	Përcaktimii zonës së transferimit				
		Hartimi i projekteve pilot për skemat e riciklimit të mbetjeve.	Ministria e Mjedisit, Bashkia	Projektet pilot				
	Përmirësimi i menaxhimit të mbetjeve dhe sistemit të kanalizimeve të ujit të pijshëm dhe të ujrave të zeza dhe ndriçimit.	Hartimi i projekteve për pajisjen e NjA me sistem të kanalizimeve të ujrave të zeza dhe sistem të ujit të pijshëm.	Bashkia, Donatorë, FZHR	Bashkia, Donatorë				
		Rikonstruksioni i rrjetit të ujrave të zeza dhe impianti trajtimit UDENISHT (Mëmëlisht, Lin, Udënisht).	Donatorë	Sistem i rrjetit të ujrave të zeza				
		Kanalizim i ujrave të zeza - Çërravë	Bashkia, Donatorë, FZHR	Bashkia, Donatorë	31 305 184			
		Kanalizim i ujrave të zeza - Nizhavec	Bashkia, Donatorë, FZHR	Bashkia, Donatorë	7 744 212			
		Ndërtim dhe sistemim i ujrave të zeza - Leshnicë	Bashkia, Donatorë, FZHR	Bashkia, Donatorë	25 508 632			
		KUZ fshati Dardhas	Bashkia, Donatorë, FZHR	Bashkia, Donatorë	44 894 354			
		Sistemim i ujrave të zeza, fshati Proptisht	Bashkia, Donatorë, FZHR	Bashkia, Donatorë	23 878 132			
		KUZ fshati Stropskë Lagje poshtë faza II	Bashkia, Donatorë, FZHR	Bashkia, Donatorë	5 785 701			
		Rikonstruksion i rrjetit të ujrave të zeza Stropckë, Leshnicë, Cërravë.	Bashkia, Donatorë, FZHR	Bashkia, Donatorë				

		Hartimi i projektit të ndriçimit urban për qytetin e Pogradecit.	Bashkia Pogradec	Ndriçimi I lagjeve të qytetit				
		Hartmi i projektit për sistemin e elektrifikimit Hoshteçë, Selcë dhe Cezmë).	Donatorë, Bashkia, Ministria e Energjitikës	Elektrifikimi i fshatrave				
		Hartimi i projektit për sistemin e ujësjellësit Bishnicë – Velçan.	Bashkia, FZhR, FSHZH	Sigurimi I shërbimit të ujit të pijshëm				
		Hartimi i projektit për sistemin e ujësjellësit Dunicë – Potkozhan – Pleshisht –Trebinjë.	Bashkia, FZhR, FSHZH	Sigurimi I shërbimit të ujit të pijshëm				
		Linjë e jashtme ujësjellësi - Pretushë	Bashkia, FZhR, FSHZH	Sigurimi I shërbimit të ujit të pijshëm	4 306 402			
		Linja e jashtme e ujësjellësit Dunicë-Trebinjë	Bashkia, FZhR, FSHZH	Sigurimi I shërbimit të ujit të pijshëm	96 056 263			
		Rrjeti i brendshëm i ujësjellësit të lagjes "Kolneku-Novaku", Rodokal poshtë	Bashkia, FZhR, FSHZH	Sigurimi I shërbimit të ujit të pijshëm	9 707 445			
		Linjë e jashtme dhe e brendshme Rodokal poshtë lagjja Pura-Mertkola	Bashkia, FZhR, FSHZH	Sigurimi I shërbimit të ujit të pijshëm	1 783 403			
		Rrjeti i brendshëm i ujësjellësit të lagjes "Nofulla", Rodokal poshtë	Bashkia, FZhR, FSHZH	Sigurimi I shërbimit të ujit të pijshëm	1 752 588			
		Ujësjellësi Laktesh, komuna Velçan	Bashkia, FZhR, FSHZH	Sigurimi I shërbimit të ujit të pijshëm	5 402 161			
		Rikonstruksion i ujësjellësit Bishnicë	Bashkia, FZhR, FSHZH	Sigurimi I shërbimit të ujit të pijshëm	10 877 786			
		Lagje e jashtme, Ujësjellësi Bishnicë-Velçan	Bashkia, FZhR, FSHZH	Sigurimi I shërbimit të ujit të pijshëm	10 877 786			

		Hartimi i projektit për sistemimin e ujësjellësit Mëmëlisht (Guri i Bardhë).	Bashkia, FZhR, FSHZH	Sigurimi I shërbimit të ujit të pijshëm				
		Hartimi I projektit për sistemimin e ujësjellësit Homezh – Rodokal poshtë – Proptisht.	Bashkia, FZhR, FSHZH	Sigurimi I shërbimit të ujit të pijshëm				
	Rigjenerimi i strukturës urbane dhe rurale duke ruajtur kodin gjenetik të vendbanimev e historike, lagjeve muze, krijimit të hapësirave publike dhe zhvillimit/ rizhvillimit të strukturës urbane.	Hartimi i projektit për rehabilitimin e Objektit të Oktapodit dhe hapësirës publike përreth përfshirë edhe Turizmin e vjetër.	Bashkia, FZhR, FSHZH	Rehabilitimi objektit				
		Hartimi i projekteve për krijimin e zonës muzeale të qytetit, kthimin në muze të shtëpive të shkrimtarëve të qytetit të Pogradecit.	Ministria e Kulturës, Bashkia, FZhR, FSHZH	Ndërtimi i muzeut të shkrimtarit Poradeci dhe Kuteli				
		Hartimi i projektit pilot të zonës bregliqenore të Buçimasit dhe Linit.	Bashkia, FZhR, FSHZH	Zbatimi I projekteve				
		Krijimi i qendrave të agroturizmit në zonën e Trebinjës, Potkozhanit, Slabinjës, Kalivaçit duke promovuar vlerat arkitektonike dhe kulturore lokale.	Bashkia, sektori privat FSHZH	Krijimi I qëndrave dhe rritja e nivelit të turizmit				
		Hartimi i projektit për krijimin e muzeut të peshkatarëve në NjA Hudënisht.	Bashkia, Ministria e Kulturës, FSHZH	Krijimi I muzeut				
		Hartimi i projektit të rehabilitimit të zonës së Gurit të Kuq për kthimin e saj në një zonë turistike atraktive në shërbim të turizmit liqenor.	Ministria e Mjedisit, Bashkia	Rehabilitimi I zonës				
		Hartimi i projektit të dizajnit për rehabilitimin e hapësirës rreth Kalasë së Vjetër të Pogradecit dhe propozimi i ballkonit (belvedere) të qytetit.	Bashkia Pogradec, Ministria e Kulturës	Zbatimi I belvederes				

		Rikonstruksion i fasadave në rrugët "Kajo Karafili" dhe "Gani Butka"	Bashkia Pogradec, sekotri privat, donatorë					
		Rikonstruksion i fasadave në rrugët "Kajo Karafili" dhe "Gani Butka"	Bashkia Pogradec, sekotri privat, donatorë		198 660 312			
		Sistemim i bllokut të pallateve rruga "Rinia" dhe rruga "Gent"	Bashkia Pogradec, sekotri privat, donatorë		13 148 555			
		Hartimi i një projekt – ideje për ndërtimin e një teleferiku që do të lidhë NjA Tushemisht me Malin e Thatë.	Bashkia Pogradec, sekotri privat, donatorë	Ndërtimi I teleferikut				
Përmirësimi i cilësisë së jetesës përmes përmirësimit të infrastrukturave shëndetsore – arsimore, uljes së nivelit të varfërisë, promovimit të punësimit të qëndrueshëm dhe vlerësimit të traditës lokale.	Rritja e cilësisë së jetës përmes ndërhyrjeve në arsim dhe shëndetsi.	Hartimi i projekteve për sigurimin e çerdheve në Pogradec dhe NjA të tjera.	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Rikonstruksionet e shkollave				
		Rikonstruksioni i shkollës 9 vjeçare Potkozhan.	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Rikonstruksionet e shkollave				
		Rikonstruksioni i shkollës fillore në Kriçkovë.	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Rikonstruksionet e shkollave				
		Ndërtim kopshti fshati Velçan, komuna Velçan	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Rikonstruksionet e shkollave	8 498 029			

		Ndërtimi i fushës së futbollit (kalçeto) komuna Velçan	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Rikonstruksionet e shkollave	2 026 963			
		Rikonstruksion + shtesë, shkolla 9-vjeçare Laktesh	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Rikonstruksionet e shkollave	s'ka			
		Sistemim-rrethim i shkollës 9-vjeçare, Dardhas	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Rikonstruksionet e shkollave	6 903 624			
		Rikonstruksion i shkollës 9-vjeçare Osnat	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Rikonstruksionet e shkollave	3 192 310			
		Rikonstruksioni i shkollës së vjetër në Velçan.	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Rikonstruksionet e shkollave				
		Rikonstruksion i shkollës, fshati Nizhavec	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Rikonstruksionet e shkollave	10 491 523			
		Rikonstruksion i kopshtit, fshati Leshnicë			10 258 980			
		Rikonstruksion i shkollës 9-vjeçare, fshati Pretushë	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Rikonstruksionet e shkollave	16 427 606			
		Rikonstruksion i shkollës së mesme, Blacë	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Rikonstruksionet e shkollave	25 654 471			

		Rikonstruksion i shkollës "Kozma Basho" dhe ndërtim i palestrës së re	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Rikonstruksionet e shkollave	58 014 260			
		Rikonstruksion i bazës së praktikës profesionale (shkolla prof. Çërravë)	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Rikonstruksionet e shkollave	5 010 534			
		Rikonstruksion shkolla 9-vjeçare Potkozhan, komuna Trebinjë	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Rikonstruksionet e shkollave	10 378 077			
		Rikonstruksion dhe rrethim i ambulancës tip A 1 Stropskë	Bashkia Pogradec, Ministria e Shëndetësisë, FShZh	Rikonstruksionet e qendrave shëndetësore	700 000			
		Rikonstruksion Spitali, Trebinjë	Bashkia Pogradec, Ministria e Shëndetësisë, FShZh	Rikonstruksionet e qendrave shëndetësore	5 999 938			
	Ulja e papunësisë nëpërmjet punësimit të qëndrueshëm.	Hartimi i projekteve për shtimin e shkollave profesionale për aftësimin e fuqisë punëtore në sektorin e bujqësisë, turizmit dhe industrisë minerare.	Ministria e Arsimit	Shtimi I shkollave				
		Shkolla e re profesionale në qytetin e Pogradecit	Bashkia Pogradec, Ministria e Arsimit, FShZh	Shtimi I shkollave	65 340 428			
	Rivlerësimi I traditës dhe kulturës lokale për	Hartimi i programeve kulturore dhe krijimi i kalendareve kulturore me fokus të veçantë zonën e Mokrës.	Ministria e Kulturës dhe Bashkia, Donatorë	Krijimi I kalendarit kulturor				

	rritjen e cilësisë së jetesës dhe zhvillimin e turizmit.	Hartimi i projekteve për çeljen e qëndrave kulturore, muze dhe mjedise të tjera kulturore pranë qendrave të njësive administrative.	Ministria e Kulturës dhe Bashkia, Donatorë	Celja e qëmdrave kulturore				
	Krijimi i programeve të strehimit dhe mbrojtjes sociale për shtresat në nevojë.	Hartimi i programeve të strehimit për shtresat në nevojë duke shtrytëzuar apartamentet private stok të gjendura në territorin e bashkisë.	Enti I banesave, Bashkia	Strehimi I shtresave në nevojë				
		Hartimi i programeve të integrimit të komunitetit Rom.	Ministria e Mirëqënies sociale dhe Rinisë	Integrimi I komunitetit				
Sigurimi i zhvillimit ekonomik nëpërmjet diversifikimit të ekonomisë dhe mbështetja në sektorët e turizmit, bujqësisë dhe industrisë.	Hartimi i programeve për zhvillimin e sektorit të bujqësisë në NjA të bashkisë Pogradec nëpërmjet diversifikimit të profileve të tyre dhe sigurimit të infrastrukturës	Ndërtimi i pikave të grumbullimit në Trebinjë/Velçan/ Dardhas/ Cërravë.	Ministria e bujqësisë, Bashkia, Sektori Privat	Vendosja e pikave të grumbullimit				
		Rehabilitimi i tregut aktual blegtoral në NjA Çërravë.	Bashkia Pogradec,	Tregu I ri	56 536 806			
		Ndërtimi I tregut të ri blegtoral në Proptisht	Donatorë, Bashkia, Ministria e Bujqësisë	Tregu I ri				
		Sistemim i kanalit ujitës - Çërravë	Donatorë, Bashkia, Ministria e Bujqësisë	Pastrimi/ rehabilitimi I kanaleve	22 562 186			
		Hartimi i projekteve për rehabilitimin dhe pastrimin e kanalave vaditëse (Mujazë, Cezmë e Vogël – Kriçkovë).	Drejtoria e Bordit të Kullimit, Bashkia, FShZh	Pastrimi/ rehabilitimi I kanaleve				
		Hartimi i projektit për rehabilitimin e kanaleve vaditës Bishnicë – Frangovishtë – Velçan – Laktesh – Proptisht.	Drejtoria e Bordit të Kullimit, Bashkia, FShZh	Pastrimi/ rehabilitimi I kanaleve				

		Hartimi i projektit për rehabilitimin e rezervuarit Selcë – Kriçkovë.	Drejtoria e Bordit të Kullimit, Bashkia, FShZh	Rehabilitimi i rezervuarit				
		Hartimi i projektit për rehabilitimin e kanalit vaditës Guri i Nikës – Cërravë.	Drejtoria e Bordit të Kullimit, Bashkia, FShZh	Rehabilitimi I rezervuarit				
		Rikonstruksion i kanalit ujitës Rezervuari Mujaze-Hondisht-Çezmë-Dunicë-Trebinjë-Pleshisht-Malinë	Drejtoria e Bordit të Kullimit, Bashkia, FShZh	Rehabilitimi I sistemit	119 613 756			
		Rikonstruksion i kanalit ujitës Rezervuari Mujaze-Hondisht-Çezmë	Drejtoria e Bordit të Kullimit, Bashkia, FShZh	Rehabilitimi I sistemit				
		Depo uji 50 m3 fshati Pevelan	Drejtoria e Bordit të Kullimit, Bashkia, FShZh	Rehabilitimi I sistemit	1 464 900			
		Depo uji 100 m3 fshati Trebinjë	Drejtoria e Bordit të Kullimit, Bashkia, FShZh	Rehabilitimi I sistemit	2 534 742			
		Depo uji 50 m3 lagjja "Qosolle", fshati Trebinjë	Drejtoria e Bordit të Kullimit, Bashkia, FShZh	Rehabilitimi I sistemit	1 464 900			
		Rikonstruksion i kanalit ujitës Rodokal	Drejtoria e Bordit të Kullimit, Bashkia, FShZh	Rehabilitimi I sistemit	31 088 419			

		Rikonstruksion i kanalit ujitës Bishnicë-Slabinjë	Drejtoria e Bordit të Kullimit, Bashkia, FShZh	Rehabilitimi I sistemit	81 144 998			
		Rikonstruksion i kanalit ujitës Rezervuari Selcë Poshtë-Kriçkovë	Drejtoria e Bordit të Kullimit, Bashkia, FShZh	Rehabilitimi I sistemit	26 143 935			
		Rikonstruksion i varrezave ilire, Selcë e Poshtme	Drejtoria e Bordit të Kullimit, Bashkia, FShZh	Rehabilitimi I sistemit	17 580 864			
		Përmirësimi i sistemit të vaditjes mekanike me ujrat e liqenit për NjA Buçimas.	Drejtoria e Bordit të Kullimit, Bashkia, FShZh	Përmirësimi I sitemit				
	Hartimi i programeve për zhvillimin e industrisë minerare në zonat me potencial më të madh	Hartimi i projekteve për evidentimin dhe vlerësimin e potencialeve për zhvillimin e industrisë minerare.	Ministria e Energjitikës, Bashkia, Donatorë	Rihapja e minierave				
		Sistem, asfaltim rruge DALJE ÇERRAVE - MINIERA ALARUP	FShZh, bashkia	Sistemimi I rrugës				
Sigurimi i qëndrueshmërisë financiare të institucionit të bashkisë nëpërmjet gjetjes së instrumenteve financiare për daljen nga situata e	Kontrolli dhe menaxhimi me i mirë i detyrimeve të të gjithë institucioneve në varësi të Bashkisë.	Të hartohet një studim analitik për të kontrolluar shpenzimet operative dhe menaxhimine tyre.	Donatorë, Bashkia, Ministria e Financave	Kontrollimi i shpenzimeve				

borxhit.	Bashkëpunim me nivelin Qendror për evidentimin e këtij problemi dhe gjetjen e zgjidhjeve të përbashkëta për situaten financiare të bashkisë	Marrja e një huaje publike nga niveli qëndror për shlyerjen e detyrimeve.	Donatorë, Bashkia, Ministria e Financave	Marrja e huasë				
		Kalimi i projekteve dhe investimeve të ndodhura në portofolin e Fondin e Rajoneve.	Fondi I Rajoneve, Ministria e Financave, Bashkia	Kalimi I investimeve				
		Marrja e borxhit financiar nga sistemit bankar duke marre garanci nga Ministria e Financave me interes zero.	Ministria e Financave	Marrja e borxhit				
	Ulja e nivelit të borxhit nëpërmjet negociatave me palët e treta dhe duke përdorur asetet dhe pronat e bashkisë si mënyrë për të shlyer detyrimet e papaguara.	Marrja e nismës për inventarizmin dhe rivlerësimin e pronave të bashkisë pranë zyrës vendore të pronave.	Donatorë, Bashkia	Inventarizimi dhe rivlerësimi				

3.2 Evidentimi i projekteve prioritare

FISHA E PROJEKTIT 1

Titulli i projektit	**Hartimi i një Plani Menaxhimi për zonat e konflikitit të transportit në Qytet si dhe për ndërtimin e zonave të Parkimit**
Objektivi Strategjik/ Programi (SWOT)	***Objektivi Strategjik:*** Sigurimi i infrastrukturës urbane dhe përmirësimi i mjedisit urban për zhvillimin e sektorit të turizimit, bujqësisë dhe Industrisë Minerare Programi: Zhvillimi I Infrastruktures rrugore për lidhje me te mire te rrugeve locale brenda qytetit të Pogradecit, lidhjen e NJA me qendren e qytetit dhe qendrat e NJA me fshatrat e tjere.
Përshkrimi i Projektit	Projekti do të zgjidhë : -Riorganizimin e Trafikut urban ne Bashkinë Pogradec -Zgjidhjen per problemin të parkimit sidomos në sezonin turistik.
Ndryshimet e nevojshme Institucionale dhe ligjore	Me miratim brenda strukturave të Bashkisë
Partnerët	Bashkia, FZHR, apo donatorë të tjerë të huaj
Burimet e nevojshme per realizimin e projektit	

FISHA E PROJEKTIT 2

Titulli i projektit	**Projekti i sistemit të ujerave të larta të Qytetit Pogradec**
Objektivi Strategjik/ Programi (SWOT)	***Objektivi Strategjik***: Sigurimi i Infrastrukturës urbane dhe përmirësimi i mjedisit urban për zhvillimin e sektorit të turizimit, bujqësisë dhe Industrisë Minerare Programi: Zbutja e efekteve mjedisore nga veprimtarite natyrore, aktiviteti ekonomik, industria e ndertimit dhe minierave.
Përshkrimi i Projektit	Projekti do të zgjidhë : -Eleminon ndotjen e qytetit dhe të liqenit -Zgjidh problemin e menaxhimit te ujrave që vijnë në qytete, dhe dëmtimet prej tyre -Përmirëson cilësinë e jetës së banorëve
Ndryshimet e nevojshme Institucionale dhe ligjore	Me miratim brenda strukturave të Bashkisë
Partnerët	Bashkia, FZHR, apo donator të tjerë të huaj
Burimet e nevojshme per realizimin e projektit	

FISHA E PROJEKTIT 3

Titulli i projektit	**Rikonstruksioni i rrjetit të ujit të pijshëm si dhe ndërtimi i rrjetit të ujrave te zeza dhe Impianti I trajtimit Udenisht (Memelisht, Lin, Udënisht)**
Objektivi Strategjik/ Programi (SWOT)	***Objektivi Strategjik***: Sigurimi i Infrastrukturës urbane dhe përmirësimi i mjedisit urban për zhvillimin e sektorit të turizimit, bujqësisë dhe Industrisë Minerare Programi: Permirësimi I menaxhimit të mbejteve dhe sistemimit të kanalizimieve te ujit të pijsëhm dhe te ujërave të zeza dhe ndricimit
Përshkrimi i Projektit	Projekti do të zgjidhë : -Eleminon ndotjen dhe kontaminimin e tokes dhe ujrave qe derdhen ne liqenin e Ohrit -Permirësimin Cilesine e jetes se banorëve -Krijon kushtet per zhvillimin e rajonit (ekonomik, turizem)
Ndryshimet e nevojshme Institucionale dhe ligjore	Me miratimi Brenda strukturave të Bashkisë
Partnerët	Bashkia, FZHR, apo donator të tjerë të huaj (KFË)
Burimet e nevojshme per realizimin e projektit	13 Milion Euro

FISHA E PROJEKTIT 4

Titulli i projektit	**Rikonstruksioni i rrjetit të ujit të pijshëm si dhe ndërtimi i rrjetit të ujrave të zeza dhe impianti i trajtimit në NJA Çërravë**
Objektivi Strategjik/ Programi (SWOT)	***Objektivi Strategjik***: Sigurimi i Infrastruktures urbane dhe përmirësimi i mjedisit urban për zhvillimin e sektorit të turizimit, bujqësisë dhe Industrisë Minerare Programi: Përmirësimi I menaxhimit të mbejteve dhe sistemimit të kanalizimieve te ujit të pijsëhm dhe te ujërave të zeza dhe ndricimit
Përshkrimi i Projektit	Projekti do të zgjidhë : -Eleminon ndotjen dhe kontaminimin e tokes dhe ujrave qe derdhen ne liqenin e Ohrit -Permirësimin Cilesine e jetes se banorëve -Krijon kushtet per zhvillimin e rajonit (ekonomik, turizem)
Ndryshimet e nevojshme Institucionale dhe ligjore	Me miratim brenda strukturave të Bashkisë
Partnerët	Bashkia, FZHR, apo donator të tjerë të huaj (KFË)
Burimet e nevojshme per realizimin e projektit	7 Milion Euro

FISHA E PROJEKTIT 5

Titulli i projektit	**Ndertimi i një cerdheje e kopshti të ri, të integruar e me standarte të menaxhimit të energjise me burime alternative energjie.**
Objektivi Strategjik/ Programi (SWOT)	***Objektivi Strategjik***: Sigurimi i zhvillimit ekonomik nëpërmjet diversifikimit të ekonomisë dhe mbështetja në sektorët e turizmit, bujqësisë dhe industrisë Programi: Rivleresimi I tradites dhe cultures locale dhe rriten e cilesise se jeteses dhe zhvillimit e turizmit
Përshkrimi i Projektit	Projekti do të zgjidhë : -Do rrisë kapacitetin aktual për kete funksion -Përmirësimin e cilësisë së jetes se banorëve -Do të shërbeje si projekt pilot për të parë menaxhimin eficient të energjisë në ndërtesa
Ndryshimet e nevojshme Institucionale dhe ligjore	Me miratim brenda strukturave të Bashkisë
Partnerët	Bashkia, FZHR, apo donator të tjerë të huaj (KFË)
Burimet e nevojshme per realizimin e projektit	450 mije Euro

FISHA E PROJEKTIT 6

Titulli i projektit	**Hartimi i Strategjisë Lokale për Zhvillimin e Turizmit Multidimensional**
Objektivi Strategjik/ Programi (SWOT)	***Objektivi Strategjik:*** Sigurimi i zhvillimit ekonomik nëpërmjet diversifikimit të ekonomisë dhe mbështetja në sektorët e turizmit, bujqësisë dhe industrisë Programi: Rivlerësimi i traditës dhe kulturës lokale, rritja e cilësise së jetesës dhe zhvillimi i turizmit
Përshkrimi i Projektit	Projekti do të zgjidhë : -Orientimin e këtij sektori bazë për zhvillimin e ekonomisë të Bashkisë Pogradec -Përmirësimin e cilësisë së jetës të banorëve -Qartësimin për mundësinë e buxhetimit për të zhvilluar degët e ndryshme të turizmit
Ndryshimet e nevojshme Institucionale dhe ligjore	Me miratim brenda strukturave të Bashkisë
Partnerët	Bashkia, FZHR, apo donator të tjerë të huaj
Burimet e nevojshme per realizimin e projektit	20.000 Euro

FISHA E PROJEKTIT 7

Titulli i projektit	**Strategjia lokale per zhvillimin e Bujqësisë**
Objektivi Strategjik/ Programi (SWOT)	***Objektivi Strategjik:*** Sigurimi i Zhvillimit ekonomik nëpërmjet diversifikimit të ekonomisë dhe mbështetja në sektorët e turizmit, bujqësisë dhe indurtrisë Programi: Rivlerësimi i traditës dhe kulturës lokale, rritja e cilësisë së jetesës dhe zhvillimi i turizmit
Përshkrimi i Projektit	Projekti do të zgjidhë : -Orientimin e ketij sektori bazë për zhvillimin e ekonomisë të Bashkisë Pogradec -Përmirësimin e cilesisë të jetës së banorëve që e kanë burim jetese këtë fushë -Qartësimin për mundesinë e buxhetimit sipas prioriteteve -Mundësinë e krijimit dhe forcimit të hallkave ë zinxhirit ushqimor -Markimi i produkteve lokale -Marketim e shpërndarje në tregje të huaja
Ndryshimet e nevojshme Institucionale dhe ligjore	Me miratim brenda strukturave të Bashkisë
Partnerët	Bashkia, FZHR, apo donatorë të tjerë të huaj
Burimet e nevojshme per realizimin e projektit	30.000 Euro

FISHA E PROJEKTIT 8

Titulli i projektit	**Plan i Detajuar per Zhvillimin Urban, Ekonomik, Turistik të zones Breg-liqenore Lin- Tushemisht**
Objektivi Strategjik/ Programi (SWOT)	***Objektivi Strategjik***: Mbrojtja e Mjedisit natyror duke respektuar kuadrin ligjor të peisazheve të mbrojtura si dhe duke siguruar qasje te zhvillimit të qendrueshem të territorit. Programi: Konservimi i Peisazhit të mbrojtur të Ohrit nepermjet ruajtjes se habitatit dhe biodiversitetit parqeve natyrore dhe gjeomonumenteve.
Përshkrimi i Projektit	Projekti do të zgjidhë : -Ruajtjen e peisazhit natyror -Ruajtjen e mjedisit -Zhvillim te kontrolluar Brenda standarteve te Unesco -Permirësimin Cilesine e jetes se banorëve -Zhvillim të turizmit
Ndryshimet e nevojshme Institucionale dhe ligjore	Me miratim brenda strukturave të Bashkisë
Partnerët	Bashkia, FZHR, apo donator të tjerë të huaj

FISHA E PROJEKTIT 9

Titulli i projektit	**Projekti per restaurimin e zones historike të Qytetit, infrastruktures publike dhe banesave (perfshirë rehabilitimin e Banesës të Lasgush Poradecit dhe rikonstruksionin e shtëpisë të Mitrush Kutelit)**
Objektivi Strategjik/ Programi (SWOT)	***Objektivi Strategjik***: Sigurimi i infrastrukturës dhe përmirësimi i mjedisit urban për zhvillimin e sektorit të turizmit, bujqësisë dhe industrisë minerale ***Programi:*** Rigjenerimi I strukturës urbane dhe rurale duke ruajtur kodin gjenetik të vendbanimeve historike, lagjeve muze, krijimit të hapësirave publike dhe zhvillimit/rizhvillimit të strukturës urbane.
Përshkrimi i Projektit	Projekti do të zgjidhë : -Ruajtjen e vlerave historike dhe kultuore të qytetit -Nxitjen e turizimit kulturor
Ndryshimet e nevojshme Institucionale dhe ligjore	Me miratim brenda strukturave të Bashkisë
Partnerët	Bashkia, FZHR, apo donator të tjerë të huaj

FISHA E PROJEKTIT 10

Titulli i projektit	**Sistemim Asfaltim: Bypass Pogradec-Qafe Plloçe dhe Unaza Ekzistuese**
Objektivi Strategjik/ Programi (SWOT)	***Objektivi Strategjik***: Sigurimi i Infrastruktures urbane dhe Permirësimi I mjedisit urban për zhvillimin e sektorit të turizimit, bujqësisë dhe Industrisë Minerare Programi: Zhvillimi I Infrastruktures rrugore për lidhje me te meire te rrugeve locale Brenda qytetit të Pogradecit, lidhjen e NJA me qendren e qytetit dhe qendrat e NJA me fshatrat e tjere.
Përshkrimi i Projektit	Projekti do të zgjidhë : -Zgjidh lëvizjen e mjeteve të tonazhit të rëndë, duke e spostuar jashtë qytetit -Eleminon zhurmën dhe ndotjet nga trafiku i automjeteve në zonat urbane -Lehtëson trafikun në pjesët e tjera të qytetit
Ndryshimet e nevojshme Institucionale dhe ligjore	Me miratim brenda strukturave të Bashkisë
Partnerët	Bashkia, FZHR, apo donator të tjerë të huaj
Burimet e nevojshme per realizimin e projektit	1.250.000.000 Leke

FISHA E PROJEKTIT 11

Titulli i projektit	**Projekt për Rehabilitimin e pastrimin e kanaleve vaditëse (Mujazë, Cezme e Vogel, Krickovë)**
Objektivi Strategjik/ Programi (SWOT)	***Objektivi Strategjik***: Sigurimi I Zhvillimit ekonomik nepermjet diversifikimit të ekonomise dhe mbeshtetja ne sektoret e turizmit bujqesisë dhe indurstrise Programi: Hartimi I Programeve për Zhvillimin e sektorit të bujqësisë në NJA të Bashkisë Pogradec nëpërmjet diversifikimit të profileve të tyre dhe sigurimit të infrastrukturës.
Përshkrimi i Projektit	Projekti do të zgjidhë : -Përmirësimin e cilësisë të jetës së banorëve që e kanë burim jetese kete fushë -Përmirësimin e produktivitetit lokal të produkteve -Zhvillimin ekonomik te fermerëve
Ndryshimet e nevojshme Institucionale dhe ligjore	Me miratim brenda strukturave të Bashkisë
Partnerët	Bashkia, FZHR, apo donator të tjerë të huaj
Burimet e nevojshme per realizimin e projektit	

FISHA E PROJEKTIT 12

Titulli i projektit	**Rehabilitim i Tregut Blegtoral në NJA, Cerrave**
Objektivi Strategjik/ Programi (SWOT)	***Objektivi Strategjik:*** Sigurimi i zhvillimit ekonomik nëpërmjet diversifikimit të ekonomisë dhe mbështetja në sektorët e turizmit, bujqësisë dhe industrisë Programi: Hartimi i Programeve për Zhvillimin e sektorit të bujqësisë në NJA të Bashkisë Pogradec nëpërmjet diversifikimit të profileve të tyre dhe sigurimit të infrastrukturës.
Përshkrimi i Projektit	Projekti do të zgjidhë : -Përmirësimin e cilësisë të jetës së banorëve -Përmirësimin e kushteve të tregtimit të produkteve -Mundësi më të mira tregtimi -Zhvillimin ekonomik te fermereve
Ndryshimet e nevojshme Institucionale dhe ligjore	Me miratim brenda strukturave të Bashkisë
Partnerët	Bashkia, FZHR, apo donator të tjerë të huaj
Burimet e nevojshme per realizimin e projektit	

FISHA E PROJEKTIT 13

Titulli i projektit	**Ndërtimi i pikave te grumbullimit në Trebinjë/Velcan/Dardhas/Cërravë**
Objektivi Strategjik/ Programi (SWOT)	***Objektivi Strategjik***: Sigurimi i zhvillimit ekonomik nëpërmjet diversifikimit të ekonomisë dhe mbështetja në sektorët e turizmit, bujqësisë dhe industrisë Programi: Hartimi i Programeve për Zhvillimin e sektorit të bujqësisë në Njësitë administrative të Bashkisë Pogradec, nëpërmjet diversifikimit të profileve të tyre dhe sigurimit të infrastrukturës.
Përshkrimi i Projektit	Projekti do të zgjidhë : -Përmirësimin e cilësisë të jetës së banorëve -Përmirësimin e kushteve të tregtimit të produkteve -Mundësi më të mira tregtimi -Zhvillimin ekonomik të fermerëve
Ndryshimet e nevojshme Institucionale dhe ligjore	Me miratim brenda strukturave të Bashkisë
Partnerët	Bashkia, FZHR, apo donatorë të tjerë të huaj
Burimet e nevojshme per realizimin e projektit	

* Një rol veçanërisht të rëndësishëm ka edhe Projekti për Studimin e fizibilitetit për të rishikuar mundësitë e zhvendosjes së linjës hekurudhore të propozuar nga Plani i Përgjithshëm Kombëtar, larg vijës liqenore

3.3 Evidentimi i projekteve pilot të zhvillimit

Në territorin e bashkisë Pogradec janë përcaktuar dy projekte kryesore pilot të cilat janë identifikuar në bashkëpunim të ngushtë me grupin e punës dhe komunitetin. Këto projekte janë përcaktuar të detajohen më tepër se të tjerat pasi për bashkinë Pogradec përbëjnë një potencial të fortë për zhvillimin e tij si nga ana e zhvillimit të territorit si dhe për zhvillimin ekonomik në tërësi.

Projekti i parë pilot është menduar për në NjA Buçimas, përgjatë rrugës Pogradec – Tushemisht, vazhdimi i rrugës së vilave deri në afërsi të hotel Volorekës.

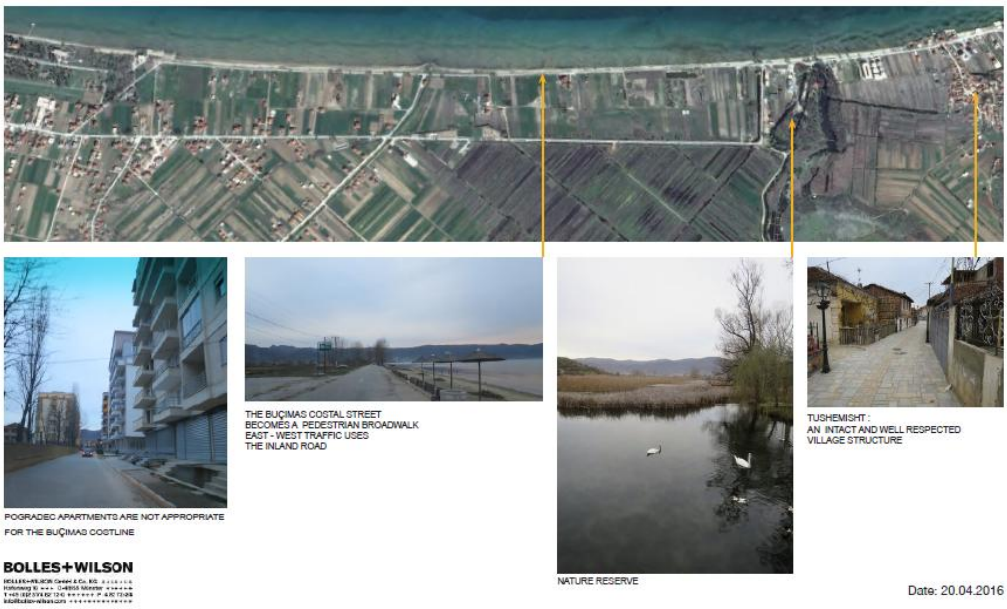

Figura 140. Projekti pilot në Tushemisht, Buçimas

Ky projekt pilot është një koncept i mundshëm i zhvillimit të tipologjisë të zhvillimin të kësaj zone, duke kombinuar elementin e fushave bujqesore me turizmin liqenor. Principi bazë i këtij koncepti është përdorimi i rrugës paralele të bregut të liqenit si akses kryesor ndaj zonës së "agri- hoteleve". ***Agri –hotelet janë hotele në funksion të turizmit liqenor të cilat rrethohen nga parcela me përdorim bujqësor***. Ndërkohë rruga e bregut të liqenit hiqet për t'u zhvendosur me një shëtitore e cila do të përmbajë në të hapësira për kafe, park lojrash për fëmijë, korsi biçikletash si dhe zona vrapimi dhe fitnesi. Ndërkohë në zonë propozohen 3 zona parkimi për vizitorët, klubet e lundrimit si dhe rrugë aksesi të reja të cilat lidhin hotelet me rrugën kryesore.

"Agri – hotelet" e propozuara në këtë projekt pilot përfaqësojnë një tipologji alternative të zhvillimit të territorit e cila i jep mundësinë turistëve të kenë një lidhje më të fortë me liqenin e Ohrit dhe fushat me prodhimet bujqësore.

Figura 141. Koncept ideja e projektit pilot, Tushemisht

Projekti i dytë pilot shtrihet në NjA Udënisht dhe konkretisht në fshatin Lin dhe propozimet e tij kanë një impakt të thellë në rigjenerimin e potencialit turistik të fshatit, nëpërmjet përmirësimit të infrastrukturave dhe strukturave pritëse për turizmin. Ndërhyrjet kryesore të këtij plani janë:

- ***Sistemimi i kanalizimeve të ujrave të zeza***, të cilat për momentin derdhen në liqen.

- ***Krijimi i strukturave bed+breakfast*** dhe zhvillimi i turizmit familjar, i cili krijon një impakt afatgjatë dhe një përfitim të dukshëm ekonomik për banorët e zonës. Transformimi i disa prej banesave të fshatit në bujtina, do të krijojë jo vetëm një model autentik turizmi për vizituesit, por edhe një angazhim të vazhdueshëm për banorët, dhe njëkohësisht në një burim të ardhurash të vazhdueshme.

- ***Ndërtimi i një shkolle të re*** *(shkolla e re ka nevojë për rikonstruksion)* e paisur me ambjente sportive.

- ***Shtrimi i rrugës kryesore të fshatit (****ruajtja e struktures te rrugicave karakteristike të Lin-it****) dhe*** *zhvendosja e stallave nga kjo rrugë.*

- ***Krijimi i pikave për marrjen me qera të biçikletave***.

- Krijimi i strukturave turistike si ***qëndrat për informimin e vizitorëve***.

- ***Zgjatimi i rrugicave karakteristike të fshatit më pontile druri drejt liqenit***, ku mund te ankorohen barkat e peshkimit, apo mjete të tjera të lehta lundruese.

- ***Pyllëzimi i kodrës së Linit***.

- Rivlerwsim dhe rikonstruksioni i shkallares qw ngjitet nw kodrwn e mozaikwve tw Linit

Vlen të thuhet se këto projekte janë dy projekte që paraqesin një koncept – ide të mundshme por jo përfundimtare. Janë disa koncepte që mund të ndryshojnë dhe evolojnë gjatë hartimit të projektit teknik.

Figura 142. Projekti pilot Lin, Udënisht

Figura 143. Koncepti i zhvillimit të fshatit Lin

4. Përfshirja e palëve të interesuara dhe takimi publik

4.1 Identifikimi i palëve të interesuara

Grupet e interesit të përfshira në hartimin e Dokumentit të Strategjisë së territorit të Bashkisë Pogradec janë të shumta dhe varjojnë nga grupet e punës brenda Institucionit të bashkisë dhe njësive administrative, Agjensia Kombëtare e Territorit, Ministria e Zhvillimit Urban, bashkia kufitare Prrenjas dhe organizata vendore pranë bashkisë Pogradec si Nehemia Gateëay. Nga ana tjetër Dokumenti i Strategjisë ka synuar të dëgjojë zërin e qytetarëve dhe sektorit privat. Të gjjitha ndërmjetësimet janë arritur nëpërmjet realizimit të dëgjesave publike dhe konsultave më të ngushta me grupet e interesit dhe ekspertët e institucionit të bashkisë.

4.2 Konsultimi me palët e interesuara dhe dëgjesa publike

Përpara kryerjes së dëgjesës publike zyrtare në bashkinë e Pogradecit, grupi i punës ka përdorur disa mënyra alternative të evidentimit të karakteristikave të zonës, nevojat për infrastrukturë apo nevoja të tjera për përmirësimin e cilësisë së jetës. Një prej mënyrave është kryerja e vizitave në qëndrat kryesore të njësive administrative dhe kryerja e intervistave me grupe interesi të kryesuara nga kryetarët e njësive administrative, punonjës të tjerë të administratës dhe banorë të fshatrateve. Prej këtyre gjetjeve janë realizuar profilet e çdo njësie administrative të cilat janë shtjelluar në kapitullin e parë të gjetjeve të analizave. Prej intervistave të kryera dhe hulumtimeve të mëtejshme nga grupi i punës janë gjeneruar të dhëna mbi gjenezën e formimit të vendbanimeve, aspektin ekonomik dhe social, mbulimi me shërbime dhe nevojat primare për ofrimin e shërbimeve nga ana e bashkisë. Profilet e njësive administrative kanë qënë një ndihmë tepër e madhe edhe për identifikimin e projekteve prioritare të bashkisë.

Një mënyrë tjetër për të dëgjuar zërin e qytetarëve dhe për të vlerësuar nevojat dhe dëshirat e tyre është hedhja e anketës " Vlerësimi dhe prioritetet e qytetarëve". Objektivat e kësaj ankete kanë për qëllim matjen e vlerësimit të qytetarëve për aspekte të ndryshme të jetesës s\në këto zona, matjen e vlerësimit për shërbimet publike të ofruara si dhe vlerësimi i prirotiteve që qytetarët kanë për të përmirësuar cilësinë e jetesës. Anketimi është kryer në periudhën Mars – Prill 2016 dhe numri total i të anketuarve është 600 persona (18 vjeç +). Metoda e pyetësorëve ishte ballë-për-ballë dhe zgjat 20 minita.

Gjetjet kryesore

Zonat rurale të Bashkisë së Pogradecit kanë vlerësim qartazi më negativ se ata që banojnë në qytetin e Pogradecit për zonën e tyre si një vend për të punuar, jetuar apo rritur fëmijet. Ndërkohe që Pogradeci si qytet, vlerësohet pozitivisht nga banorët e tij si "një vend per t[u vizituar" (1.9 pikë në shkallën e vlerësimit), kjo gjë nuk mund të thuhet për zonat rurale të cilat vleresohen me 3.1 pikë nga banorët e tyre. Po kështu këta banorë të zonave rurale e vlerësojne negativisht dimensionin e zonës së tyre si një "vend për të rritur femijet" 3.1 pikë kundrejt një vlerësimi më pozitiv që kanë banorët e qytetit të Pogradecit.

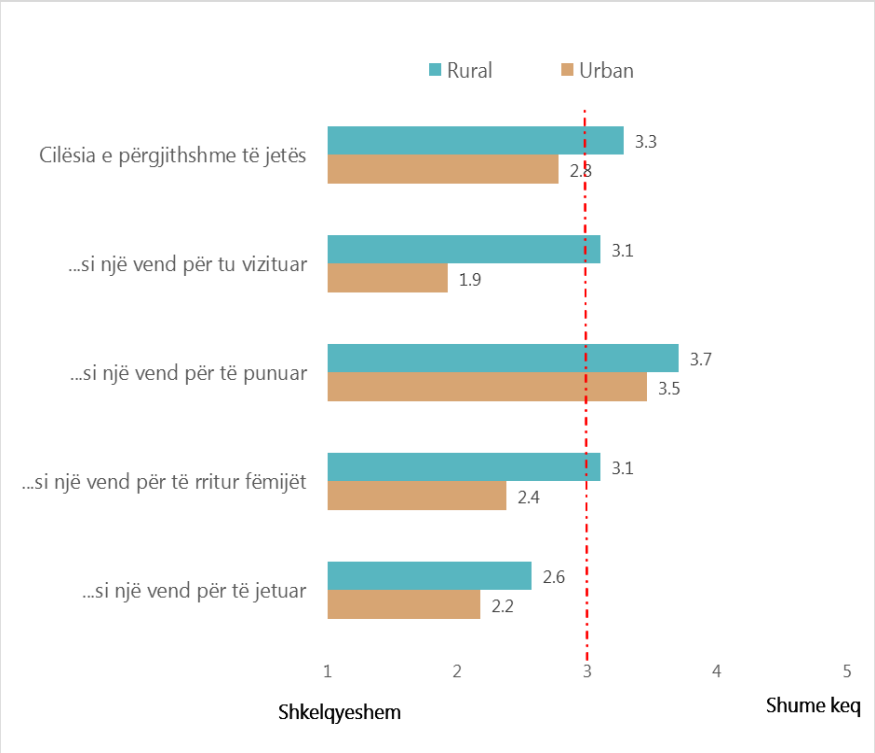

Figura 144. Vlerësimi për qytetin dhe fshatin

Ekonomia, vlerësohet më negativisht nga banorët e Bashkisë së Pogradecit si nga ata që banojnë në zonat rurale (3,6 pikë në shkallën nga 1 deri në 5 ku 1=Shkëlqyeshëm dhe 5= Shumë keq), ashtu edhe nga ata që banojnë në qytetin e Pogradecit (3.1 pikë). Në zonat rurale vlerësime negativ ka marrë Arsimi & Kultura (që nënkupton, infrastrukturën shkollore, çerdhe/kopshte, arsimin profesional si dhe mundesitë për aktivitete kulturore) dhe Mjedisi Urban që nëkupton cilësinë e ndërtimeve të reja, hapësirat publike, dhe mundësitë për të zhvilluar pronën private. Argëtim & Shendet gjithashtu meriton vëmëndje pasi ka marrë 3 pikë në shkallen nga 1 deri në 5. Ndërkohe që Mjedisi Natyror vlerësohet qartazi pozitiv në zonat rurale (natyra në përgjithësi, cilësia e ajrit, pastërtia) dhe po ashtu pozitivisht edhe në qytetin e Pogradecit. Po kështu edhe Siguria dhe deri diku edhe Jetesa Komunitare.

Sipas qytetarëve bashkia duhet të ketë këto përparësi në lidhje me zonën e tyre: Nxitja e punësimit është përparësia kryesore që vleresojnë qytetarët, banorë të qytetit të Pogradecit. (91.5%). Rrugët brenda qytetit" janë gjithashtu një përparësi e madhe e vlerësuar nga rreth 78% e banorëve të qytetit si e tillë. Nxitja e Punësimit është një Përparësi e madhe edhe për banorët e zonave rurale të bashkisë së Pogradecit. Po keshtu ngajshëm me qytetin e Pogradecit, edhe banorët e zonave rurale vlerësojne si përparësi të lartë edhe rregullimin e rrugëve brenda fshatrave (dhe atyre lidhëse). Një prioritet i veçantë për zonat rurale të Bashkisë së Pogradecit është "Furnizimi me ujë të pijshëm". Planet e Investimeve kapitale duhet të marrin parasysh këtë prioritet madhor të këtyre zonave të përmendur nga rreth 71% e të anketuarve. Po kështu duke marrë parasysh natyrën e njësive administrative, del si prioritet edhe Përmirësimi i sistemeve vaditëse dhe kulluese. Prioritete të tjera të rëndësishme për këto zona janë Grumbullimi i mbeturinave, Ndriçimi rrugor, dhe Pastrimi i fshatrave. Burimet financiare të bashkisë për të trajtuar të gjitha prioritetet e qytetarëve janë të kufizuara. Pikërisht për këtë arsye të anketuarve ju është bërë një pyetje nëse do të ishin dakord që bashkia të merrte Hua Financiare për të përmiresuar shërbimet publike. Banorët e zonave rurale janë dakord masivisht për marrjen e huasë (77%) dhe po kështu, ndonëse në masë më të vogël, janë edhe banorët e qytetit të Pogradecit (56%).

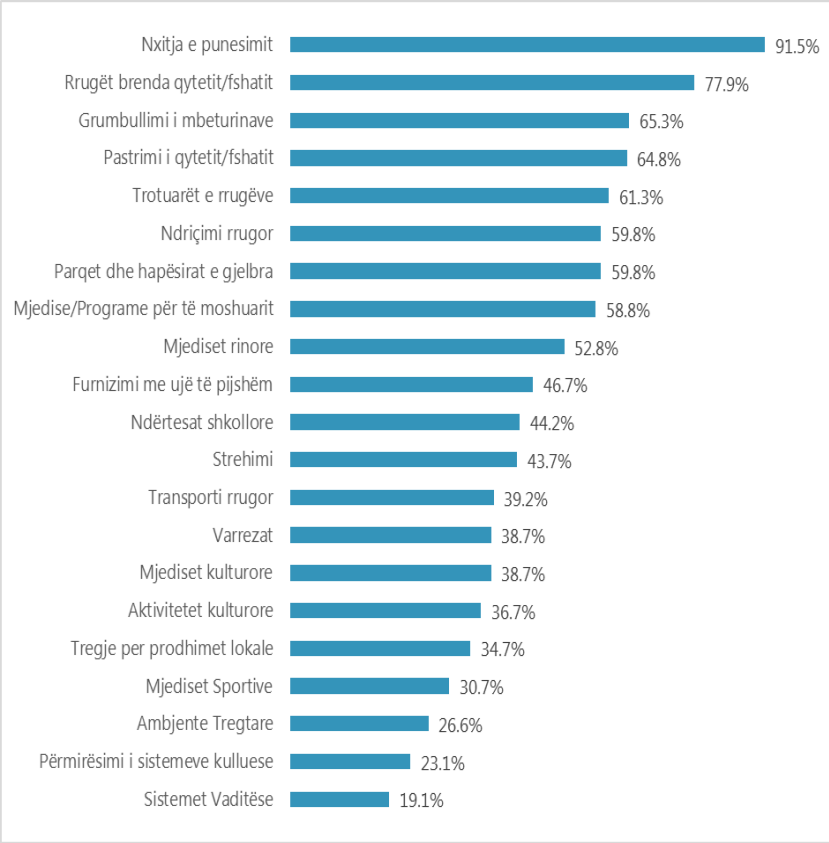

Figura 145. Përparësitë që duhet të ketë bashkia sipas qytetarëve për zonën urbane

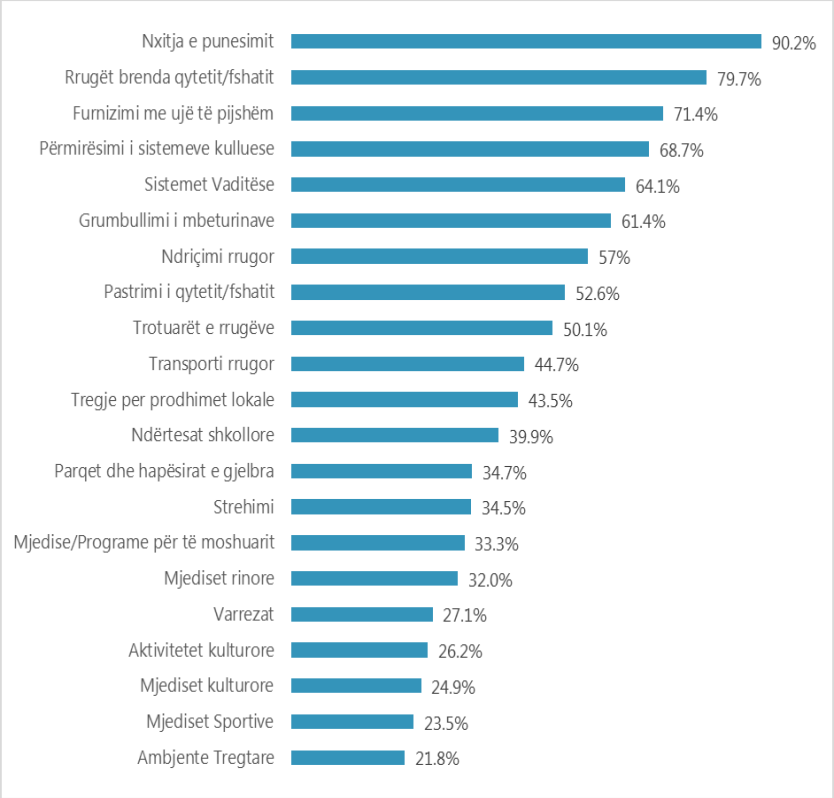

Figura 146. Përparësia që duhet të ketë bashkia sipas qytetarëve në zonën rurale

Megjithatë qytetaret nuk shprehen aq entuziastë kur pyeten nëse do të ishin dakord edhe po qe se huaja do të sillte rritje të tarifave dhe taksave vendore.

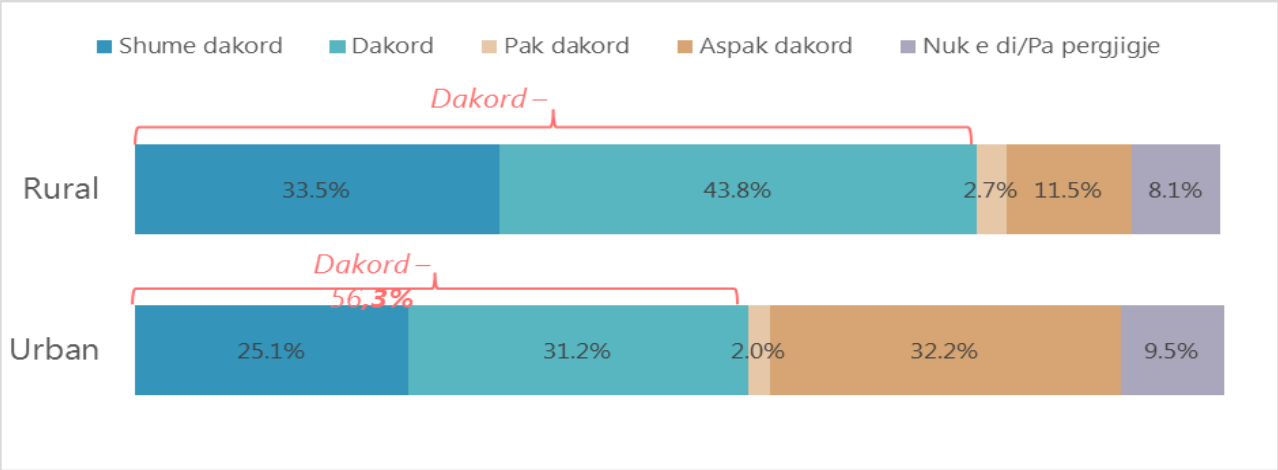

Figura 147. Dakortësia në lidhje me huanë

Qytetarët janë shprehur edhe se cili sektor i ekonomisë është më premtues për zhvillimin e ekonomisë në bashki. Turizmi qartazi është sektori qeë dominon në perceptimin e qytetarëve të Pogradecit si sektori që mund të sherbejë si motor për rritjen ekonomike(86% e të anketuarve e vleresojnë si "premtues"). Është interesante megjithatë të vihet re që sektori i dytë i vlerësuar si premtues për qytetin e Pogradecit është ai i Ndërtimit (36%). Gjithsesi, te gjithe sektorete e tjere vlresohen pergjithesisht shume me ulet se Turizmi. Ndryshon situata kur analizohen rezultatet e të anketuarve në zonat rurale. Blegtoria del si sektori më premtues sipas tyre (66%) e ndjekur nga Bujqësia me 65%. Duke pasur parasysh edhe relievin e këtyre zonave është i natyrshëm ky perceptim dhe vlerësim. Agropërpunimi gjithashtu shihet si sektor premtues nga banorët e këtyre zonave (55%). Vetëm në vend të katërt gjendet Turizmi si sektor (45%).

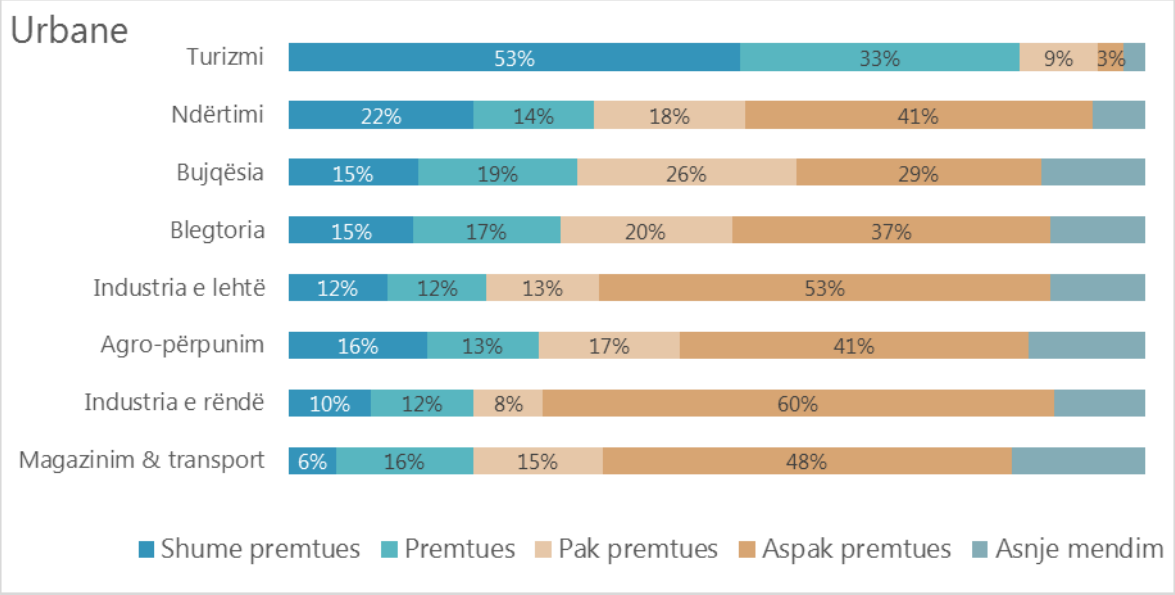

Figura 148. Sektori parësor sipas qytetarëve në zona urbane

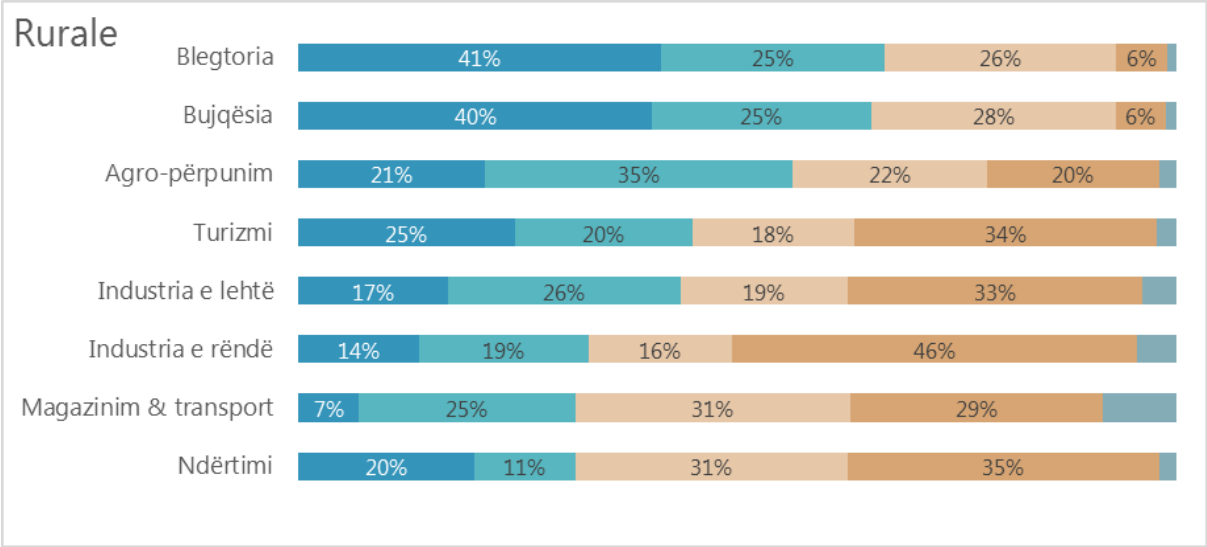

Figura 149. Sektori parësor sipas qytetarëve në zona rurale

Të gjitha mendimet e qytetarëve janë marë parasysh gjatë hartimit të vizionit të territorit të bashkisë duke përcaktuar sektorin e turizmit si një sektor parësor për zhvillimin e ekonomisë së bashkisë dhe si sektor të dytë blegorinë dhe bujqësinë. Nevojat për shërbime publike janë marrë parasysh në përcaktimin e projekteve prioritare, projekte të cilat paraqiten edhe në planin e veprimit.

Përveç takimve konsultative midis grupit të punës dhe ekspertëve pranë bashkisë Pogradec është kryer edhe një dëgjesë publike e cila përfshiu në të edhe grupe të tjera interesi si ndërtues, intelektualë të qytetit, biznesmenë dhe artistë.

DËGJESË PUBLIKE NË BASHKINË E POGRADECIT 26.05.2016

Figura 150. Dëgjesa publike, bashkia Pogradec

Në vijim të punës për hartimin e Strategjisë të zhvillimit për territorin e Bashkisë Pogradec, ditën e enjte në datë 26.05.2016, në ambjentet e Bashkisë Pogradec u organizua dëgjesa publike dhe u kërkua mendimi dhe sugjerimi i qytetarëve për aspekte të ndryshme të këtij plani. Në këtë takim ishin pjesëmarrës specialistë dhe zyrtarë të Bashkisë Pogradec dhe njësive administrative, ekspertë të grupit të konsulencës të konsorciumit Bolles+Ëilson dhe IDRA, qytetarë të Pogradecit, intelektualë, profesionistë e artistë.

Në fjalën hapëse, kryetari i Bashkisë Pogradec, Z. Eduart Kapri theksoi se aktivizimi i qytetarëve në këtë proces është thelbësor, dhe se mendimet, sugjerimet dhe shqetësimet e tyre duhet të merren parasysh në Hartimin e Planit të Përgjithshëm Vendor.

Prezantimi i draft strategjisë, u strukturua në 4 faza: Analizimi i territorit, Analiza SËOT (Fuqitë, Dobësitë, Mundësitë dhe Rreziqet), vizioni i propozuar për territorin e Bashkisë Pogradec, lista e projekteve prioritare dhe dy projekte pilot. Faza analitike konsistoi në një trajtim të detajuar të elementëve të territorit të Bashkisë Pogradec (pas ndarjes të re administrative territoriale) me njësitë administrative përbërëse të saj, duke trajtuar elementë si pozicioni strategjik i Bashkisë në rajon, relievi i saj, hidrografia, pasuritë minerale, elementët që kanë ndikuar në formimin e territorit, pozicionimi i monumenteve të kulturës dhe zonave të mbrojtura, hotspotet mjedisore dhe ndotësit e ajrit. Analiza e përdorimit të tokës në Bashkinë e Pogradecit dhe sistemet territoriale. Më tëj u vijua me një analizë të infrastrukturës rrugore ekzistuese, sistemit arsimor, demografisë, turizmit dhe papunësisë. Pjesa e analizës u mbyll me evidentimin e një prej problemeve më të mëdha të Bashkisë: situatën e saj kritike financiare, dhe disa rekomandime për mënyrën e daljes prej saj.

Si pjesë e rëndësishmë e fazës të analizës, u prezantuan rezultatet e nxjerra të anketës të bërë nga IDRA për "Vlerësimin dhe prioritetet e qytetarëve", ku qytetarët (600 persona mbi moshën 18 vjeç, 300 prej të cilëve në zona urbane dhe 300 në zona rurale) u anketuan lidhur me vlerësimin e apekteve të ndryshme të jetesës, shërbimeve publike, dhe prioritetet lidhur me jetën e tyre.

Prezantimi i pjesës të analizës u mbyll me direktivat e Planit të Përgjithshëm Kombëtar, në të cilin Pogradeci përmendet si një qendër e specializuar për turizmin liqenor, natyror dhe bujqësinë.

Nëpërmjet Analizës SËOT u radhitën në mënyrë të përmbledhur disa nga Fuqitë, Dobësitë, dhe Mundësitë. Gjithashtu u prezantuan edhe objektivat strategjike për 15 vjeçarin e ardhshëm, për të cilat janë dhënë edhe rekomandime dhe projekte prioritare.

Pas mbylljes të prezantimit, vijoi diskutimi mes grupit të ekspertëve, personelit të Bashkisë dhe qytetarëve të pranishëm. Tematikat ishin të shumëllojshme.

Qytetarët u interesuan në ishin marrë parasysh dokumentet e mëparshëm të planifikimit, dhe nëse kishtë ndryshuar funksioni i përdorimit të zonave të caktuara. Këtij shqetësimi ekspertët e pranishëm iu përgjigjën duke saktësuar që të gjitha dokumentet e planifikimit të cilat janë vënë në dispozicion nga Bashkia janë shqyrtuar, dhe janë marrë parasysh. Megjithatë, mund të ketë rishikime ose përmirësime nëse është e nevojshme (shiko 2. Dokumentet e Planifikimit)

Një sugjerim tjetër, i cili u mbështet edhe nga Z. Kapri, ishte që grupi të ishte më prezent në Pogradec, për të thithur më të mirën e arshivës njerëzore të këtij qyteti: profesionistëve, arkitektëve, ish punonjësve të bashkisë, intelektualëve etj. Megjithë kohën mjaft të kufizuar, gjatë periudhës së hartimit të planit, grupi i punës parashikon të bëjë vizita më të shpeshta në Bashkinë e Pogradecit, në mënyrë që produkti final i PPV të jetë sa më i pasur me informacion.

Për Turizmin, i cili ka një rëndësi thelbësore pati disa sugjerime. U propozua itinerari Qafë Thanë – Çervenakë (shteg turistik panoramik –me pamje nga liqeni i Ohrit), i cili u shtua në itineraret turistike të propozuara (shiko harta e vizionit mbi turizmin). Po ashtu, duke e menduar bashkinë e Pogradecit të përshtatshme për zhvillimin e një turizmi 4 stinor, u sugjerua që TURIZMI të klasifikohet si dimension më vete, dhe të ketë një trajtim specifik për zona të caktuara (Zona e Çërravës dhe Malit të Thatë, zona e Mokrës dhe zona bregliqenore të ketë trajtim të diferencuar). U sugjerua që te merret në konsideratë zona e rezidencave qeveritare (të cilat janë të amortizuara), e cila duke qënë ende e paprekur përbën një potencial për zhvillimin e turizmit. Megjithatë kjo pikë mund të rishikohet dhe të meret parasysh gjatë hartimit të Planit.

Lidhur me mjedisin, doli në pah nevoja e kontrollimit të prerjes të pyjeve, dhe nevoja imediate për ripyllëzim për të shmangur rrëshkitjet e dheut; ri-mbjellja e kurorës të liqenit me pemë gështenje (të dëmtuara nga prerjet pa kriter të viteve të fundit), dhe mbyllja e menjëhershme e guroreve që operojnë në qytet, duke dëmtuar mjedisin natyror. Rivreshtëzimi i zonës të kalasë së Pogradecit është gjithashtu një pikë me interes për banorët e Pogradecit.

Lidhur me infrastrukturën, u kërkua krijimi i një agjensie transporti për udhëtarët, dhe përmirësimi i infrastrukturës ekzistuese. Problem mjaft shqetësues janë edhe përmbytjet sa herë ka rreshje në qytet, për shkak të mungesës të sistemimit të ujrave të larta, dhe u kërkua të prioritizohet ky shqetësim (komenti u mor parasyh gjatë planit të veprimeve). U kërkua gjithashtu një vëmendje më e madhe ndaj strukturave të shëndetësisë, pasi shumë banorë, për shkak të mungesës të kushteve të përshtatshme në amjentet e ambulancabe apo spitaleve të zonës, detyrohen të shkojnë në qytete të tjera (Korçë), apo edhe ne shtetin fqinjë (Maqedoni) për t'u kuruar.

III ANEKS

1. Platforma GIS

Përshkrim i përgjithshëm i platformës

Në bazë të ligjit nr.107/2014 për "Planifikimin e Territorit" të ndryshuar çdo e dhënë që sigurohet nga Njësitë e Qeverisjes Vendore duhet të botohet në Regjistrin elektronik Kombëtar të Planifikimi të Territorit (këtej e tutje, Regjistri). Sipas kërkesave teknike e ligjore për formatin e të dhënave që botohen në Regjistër, baza e të dhënave që disponojnë njësitë e qeverisjes vendore duhet të jenë në një format të përpunueshëm elektronik dixhital. Ndërkaq të dhënat që botohen duhet t'i japin mundësi përdoruesve që, sipas kategorive të tyre, të zbulojnë, shikojnë dhe shkarkojnë informacionet e regjistruara. Për këto dhe të tjera, zyrat e planifikimit urban pranë njësive të qeverisjes vendore duhet të kenë në dispozicion të tyre një infrastrukturë bazë që t'i mundësojë atyre grumbullimin, përpunimin, arkivimin dhe ri- shfrytëzimin e të dhënave të arkivuara, sa më lehtë dhe me efikasitet të jetë e mundur. Metodat e punës dhe cilësia e produkteve duhet të ketë gjithashtu harmoni me qasjen e Bashkimit Europian e më gjerë, në fushën e planifikimit dhe të zhvillimit të territorit.

Për t'iu përgjigjur nevojave të Bashkisë dhe kërkesave të parashtruara më lart, konsulenti ka ideuar dhe përgatitur modelin dhe kërkesat teknike që do t'i paraprijnë një platforme të shumë-qëllimshme sipas Sistemit të Informacionit Gjeografik (GIS), si rekomandim për bashkinë, për ta përshtatur si strukturë bazë për të dhënave të saj.

Në mbështetje të Vendimit për Regjistrin , programet kompjuterike të rekomanduara që do të përdoren nga njësitë e qeverisjes vendore për qëllime të komunikimit elektronik, do të jenë sipas standardeve të hapura (open standards – d.m.th.: me standarde që janë të hapura dhe të disponueshme për përdorim e përpunim të gjerë publik).

MODELI I MENAXHIMIT TË INFORMACIONIT

Sistemi i integruar i planifikimit kërkon që informacioni në regjistër të krijohet, ruhet, mirëmbahet, administrohet dhe përditësohet në mënyrë të pavarur nga autoritetet e planifikimit në nivel kombëtar e vendor, institucionet e tjera publike dhe persona juridikë të autorizuar.

Administrimi i informacioni elektronik në bazën e të dhënave të Bashkisë administrohet në një rrjet të integruar e shumë-qëllimësh bazash të dhënash, të cilat qëndrojnë të pavarura dhe ndërveprojnë ndërmjet tyre. Aksesi në bazën e të dhënave sigurohet përmes përdoruesve të veçantë të cilëve iu lejohet akses në server për të thirrur informacionin e kërkuar dhe për të ngarkuar të dhënat e reja sipas kërkesës e nevojës.

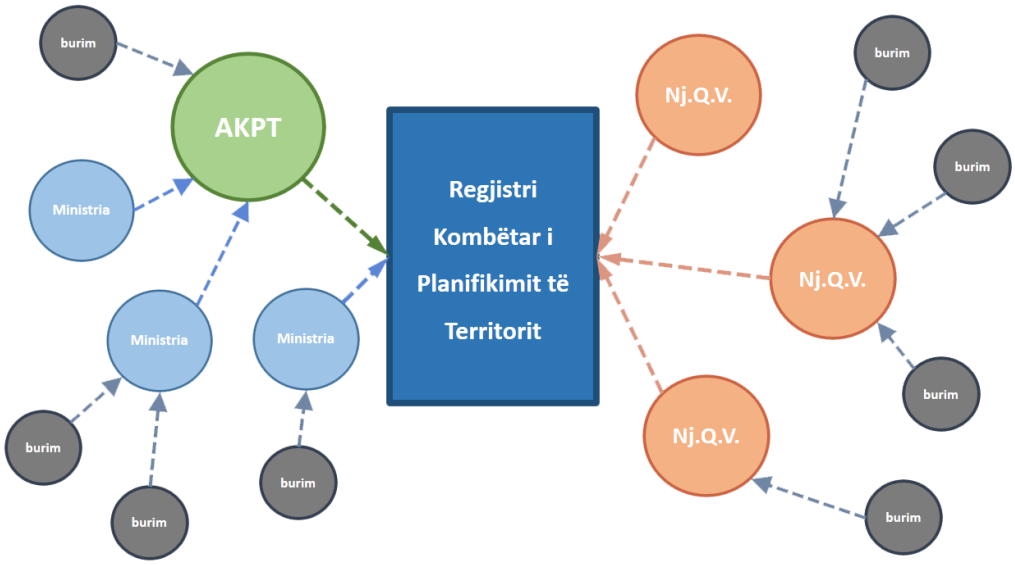

Figura 151 Mënyrat e mbledhjes së të dhënave në RKPT

Figura 152 Ndërveprimi i llojeve të ndryshme të të dhënave

Tipet e të dhënave të arkivuara mund të jenë të ndryshme në varësi të llojit të informacionit të regjistruar dhe strukturës së gjuhës së programeve me të cilat përpunohet ky informacion. Për sa i përket llojit të informacionit ato mund t'i përkasin disa kategorive si më poshtë:

Demografike	Hapsinore	Shërbime	të Tokës
popullsia	zona të mbrojtura	shëndetësia	urbane
banesa	objekte të rëndësisë së veçantë	infrastruktura	bujqësore
gjendja civile	sipërfaqe ujore	sistemet e urgjencave pikat	pyje
zonat e banimit	burimet energjitike	e informacionit	kullota
përdorimi i tokës	pellgjet lumore	transporti publik	prona të bashkisë
zonat ekonomike	burimet gjeotermale	transporti urban dhe interurbane	pronat private
	gjelbërimi	furnizimi me energji elektrike	zoonimi funksional
	zonat industriale	furnizimi me ujë	ndarjet kadastrale
		shkollat dhe çerdhet	ndarjet administrative
		universitetet	

Informacionet e mësipërme mblidhen dhe përditësohen periodikisht. Mirëmbajtja dhe përditësimi i informacioni për bazën e e të dhënave të serverit duhet të kryhet nga autoritetet kombëtare e vendore të planifikimit dhe institucionet e tjera publike. Mbledhja e informacionit bazohet te kërkimi i të dhënave në mënyrë të pavarur dhe sipas parimit që ai mblidhet vetëm një herë nga burimi. Pastaj, të dhënat e akumuluara duhet të mblidhen dhe integrohen te serveri i të dhënave pranë bashkisë.

Duke qene se nga burimi, të dhënat mund të vijnë përmes instrumenteve dhe metodave të ndryshme të grumbullimit, formati në të cilin ato mblidhen mund të ndryshojë shumë nga njëra te tjetra si dhe nga ai i cili mund të përdoret programet që i integrojnë atë në serverin e të dhënave të bashkisë. Ato mund të variojnë si më poshtë:

- tabelore

- tekst

- imazhe

- grafikë

- ortofoto

- vektorial

- dixhitale

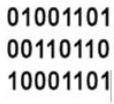

- të printuara

- të skanuara

- etj.

Prandaj, është e rëndësishme që të kuptohet dhe të parapërgatitet një model se si do të konvertohen të dhënat, në përputhje me formatin në të cilin mblidhen nga burimi, për t'u integruar në server. Të gjitha këto të dhëna duhet të ruhen në formën origjinale në server ose të konvertuara sipas një formati lehtësisht të përpunueshëm dhe të integrueshëm te regjistri i informacionit hartografik (platforma GIS).

Për mënyrën e organizimit të bazës së të dhënave sipas tipeve të formateve të kërkuara, mund ti referoheni Manualit Teknik të Regjistrit në linkun e mëposhtëm:

http://WWW.planifikimi.gov.al/sites/default/files/Manual%20i%20RPT.pdf

KËRKESAT TEKNIKE

Krijimi i sistemit operativ për bazën e të dhënave të integruara në GIS për bashkinë, sipas modelit të mësipërm kërkon sigurimin e infrastrukturës bazë me të cilën do të operohet serveri. Në varësi të sasisë së infromacionit, personelit që do të angazhohet në të dhe lehtësisë së përdorimit që i nevojitet bashkisë, sistemi mund të organizohet në forma të ndryshme. Më poshtë do të paraqesim dy opsione të mundshmë orientuese për bashkinë, e cila mund të adaptojë me përpikmëri njërin prej tyre, ose mund të zgjedhi një opsion të tretë që i përshtatet më mirë duke iu referuar dy modeleve që ne propozojmë. Secili prej tyre duhet të jetë në gjendje:

- Të ruajë sasi të mëdha informacioni
- Të sigurojë akses në çdo kohë, sipas nevojës, për tipet e informacionit të ruajtura në të
- Të mundësojë përpunimin e të dhënave në mënyrë të saktë dhe të shpejtë
- Të sigurojë mundësinë për konvertimin e të dhënat sipas formatit të kërkuar për integrimin e tyre në sestemin GIS
- Të ofrojë siguri për ruajtjen dhe rikuperimin e të dhënave në çdo kohë (back-up system)
- Të sigurojë mbrojtjen e të dhënave nga programe ose persona të pa-autorizuar që synojnë kopjimin, modifikimin ose fshirjen e informacionit

Kërkesat teknike për secilin opsion do të specifikohen më poshtë.

Opsioni 1 - Stand-alone Workstation

1 server i operueshëm nga një kompiuter
Ky opsion konsiston në sigurimin e një kompiuteri bazë i cili do të shërbejë si server qendror për kryerjen e të gjitha funksioneve e nevojshme për t'iu përgjigjur nevojave të bashkisë në mënyrë të pavarur nga sisteme të tjera (stand-alone).

Kërkesat teknike:

- Kompiuter Desktop
- Procesor me 4 bërthama, 64-bit
- 16GB RAM
- Karte grafike: të veçantë (expansion card) e rendit 2 GB RAM
- Kujtese: 5TB
- 2 Ekrane të hollë LED 25"
- Tastierë + Mouse
- UPS

Opsioni 2 - Arkitektura Klient/Server

1 server për grumbullimin e të dhënave i menaxhueshëm nga disa operatorë. Edhe pse QGIS është funksional pa patur nevojën e një serveri qendror, sugjerojmë arkitekturen klient/server si mënyrën më të mirë për të organizuar dhe menaxhuar materialet/fajlet brenda një institucion (me rrjet). Për këtë nevojitet një server qendror ku të ruhen të dhënat e punës, dhe ku kompjuterat (klientët) do ti aksesojnë/editojnë këto material nëpërmjet QGIS.
Materialet nga Serveri mund të shkarkohen lokalisht, të përpunohen me QGIS dhe me pas të ruhen përsëri në serverin qendror ose mund të hapen direkt nga rrjeti nëpërmjet QGIS (Project -> Open… -> adresa e fajlit në rrjet)

Kërkesat teknike për secilin operator (client):

- Kompiuter Desktop
- Procesor me 4 bërthama, 64-bit
- 8GB RAM
- Karte grafike: të veçantë (expansion card) e rendit 2 GB RAM
- Kujtese: 2TB
- 2 Ekrane të hollë LED 25”
- Tastierë + Mouse
- UPS

Programi QGIS

QGIS është një aplikacion desktopi open-source i Sistemeve të Informacionit Gjeografik që mundëson shikimin, editimin, dhe analizen e të dhënave gjeografike. Faqja Zyrtare: http://WWW.qgis.org/. Shkarkimi: Vizitoni faqen zyrtare të QGIS (http://WWW.qgis.org) dhe klikoni butonin ‘DoWnload Noë’.

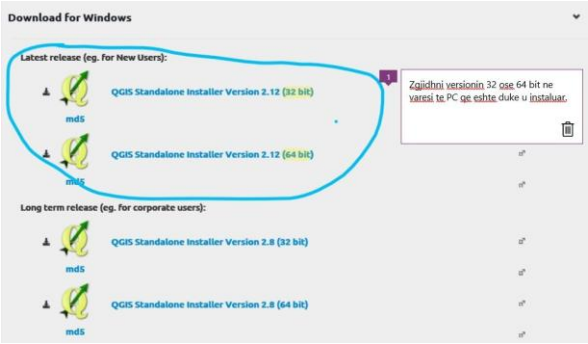

Figura 153. Përdorimi i programit

Instalimi

Instalimi është i thjeshtë. Mjafton të klikoni instaluesin dhe të ndiqni udhezimet. Më poshtë mund të shihni disa screenshoo. Pasi të keni përfunduar, QGIS do të ketë instaluar dy aplikacione në sistemin tuaj:

1.QGIS Desktop

2.QGIS BroWser

QGIS Desktop është programi kryesor ku kryhet leximi, editimi dhe analiza e të dhënave gjeografike.

QGIS Broëser është një tool që ju ndihmon të shfletoni lehtësisht fajlet me të dhëna gjeografike në sistemin tuaj.Dokumentacioni zyrtar për të mësuar rreth perdorimit të QGIS gjendet në http:// docs.qgis.org/2.8/en/docs/user_manual

Shënime dhe referenca

[i] Sipërfaqja e bashkisë ka dalë si rezultat i matjeve në sistemin GIS të territorit të bashkisë duke përfshirë në të edhe territoret e ish- komunave pas ndarjes territoriale

[ii] Gjenerimi i numrit të popullsisë është bazuar në të dhënat e Drejtorisë së Gjendjes Civile Pogradec. Megjithatë ka një mospërputhje midis numrit të popullsisë të gjeneruar nga Gjendja Civile dhe Census 2011. Sipas këtij burimi popullsia në bashkinë Pogradec është 61, 530

[v] Profilet e njësive administrative janë kryer për të krijuar një ide më të qartë rreth territorit, kulturës, ekonomisë të këtyre zonave. Të dhënat janë marrë nga intervistat e kryera në qëndrat e këtyre njësive. Ndërkohë në analizën e thelluar të planit profilet e NjA do të jenë më të detajuar.

[vi] Burimi i informacionit për historinë e zhvillimit të fshatrave është marrë nga libri "Mbi përhapjen e krishtërimit dhe të Kishave në rrethin e Pogradecit" i profesorit Gjergji Gusho

[vii] Burimi i informacionit për tipologjinë e ndërtimeve të zonës të fshatrave të Pogradecit është botimi "Banesa tradicionale fshatare shqiptare", e autorit Ali Muka (Botim i Akademisë së Shkencave të Shqipërisë)

[ix] Initial Characterisation of Lakes Prespa, Ohrid and Shkodra/Skadar. Implementing the EU Ëater Frameëork Directive in South-Eastern Europe

[x] Agjensia Kombëtare e Mjedisit

[xi] S. GURI, UNDP, Vlerësimi Mjedisor dhe Rehabilitimi I 'Hot Spoteve" Shqiptare, 2012

[xii] Agjensia Kombëtare e Mjedisit, 2015

[xiii] Ministria e Mjedisit, 2012&2013

[xiv] Guri, S., etj., 2011-2013

[xv] UNDP, 2011 Sazan Guri,LDK Gris,G&G Group Studio

[xvi] UNEP, (2008); UNDP, (2010); Guri, S., etj., 2011-2013).

[xvii] Forster Ëiller Italiana & G & G Group, 20012, Projekti "Rehabilitimi i Hot Spoteve Shqiptare, rasti Miniera Guri i kuq, UNDP

[xxiv] Drejtoria Rajonale e rrugëve

[xxv] Kartelat e rrugeve , rrugeve lidhese , shesheve dhe blloqeve per qytetin e Pogradecit

[xxvi] Vlen të përmendet se analiza e pajisjes së rrugëve me trotuare është bërë vetëm për akset e përmendura në tabelë.

[xxvii] Studimi i Fizibilitetit të Lidhjes Hekurudhore Shqipëri Maqedoni

[xxviii] Ky seksion do të trajtohet në mënyrë më të detajuar në analizën e thelluar të PPV-së

[xxix] Burimi: Konsultime me stafin e bashkisë Pogradec

[xxx] Të dhëna të mara nga CEZ, Pogradec

[xxxi] Nderkohe qe Fshati si concept administrative ekziston, pasi ka edhe nje strukture formale si Kryeplaku, lagja ne qytet nuk ezksiton si structure formale ndarese/administrative. Bashkia duhet te mendoje edhe per strukturimin e nje ndarje "administrative" edhe brenda qytetit ne nivel me formal lagjeje.

[xxxii] Të dhënat e mësipërme të sektorit të turizmit nuk përputhen me të dhënat e bizneseve të regjistruara.